

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK SİYASAL YAŞAMINDA
ÖZGÜRLÜK ve DAYANIŞMA PARTİSİ
(1996-2006)**

Anıl PALA

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Nedim YALANSIZ

2008

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Siyasal Yaşamında Özgürlük ve Dayanışma Partisi (1996-2006)” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2008

Anıl PALA

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Anıl PALA
Anabilim Dalı : Tarih
Programı : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
Tez Konusu : Türk Siyasal Yaşamında Özgürlük ve Dayanışma Partisi (1996-2006)
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ..... tarih ve ..... sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliği'nin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini ..... dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI OLDUĞUNA O OY BİRLİĞİ O
DÜZELTİLMESİNE O* OY ÇOKLUĞU O
REDDİNE O**

ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir. Evet
Tez mevcut hali ile basılabilir. O
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir. O
Tezin basımı gerekliliği yoktur. O

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

..... Başarılı Düzeltme Red .....

..... Başarılı Düzeltme Red .....

..... Başarılı Düzeltme Red .....

ÖZET
Tezli Yüksek Lisans
Türk Siyasal Yaşamında Özgürlük ve Dayanışma Partisi (1996-2006)
Anıl PALA

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı

Özgürlük ve Dayanışma Partisi, 22 Ocak 1996'da kuruldu. ÖDP, farklı siyasal geleneklerden, çeşitli sosyalist gruplardan oluşturulan çoğulcu, devrimci bir kitle partisidir. İlk Genel Başkanı Ufuk Uras'tır.

Parti, farklı düşüncelerin meşruiyetini tanır ve organizasyon içinde azınlıkların haklarına garanti verir. ÖDP, farklı eğilimlerin varlığını büyük bir zenginlik kaynağı olarak görür.

Parti, 1999 genel seçimlerinde oyların %0,8'ini aldı. Bu onlar için büyük bir hayal kırıklığıydı. 2001 yılıyla birlikte derin bir iç kriz izledi. Başlangıçtaki gruplardan birkaçı ayrıldı. 2002 seçimlerinde parti geçerli oyların %0,3'ünü aldı. Ufuk Uras, hayal kırıklığından dolayı genel başkanlıktan istifa etti. 2004 yerel seçimlerinde ÖDP, Artvin ve Yozgat'ın belediye yönetimini kazandı. 2004 yerel seçimlerinde ÖDP, DEHAP ve SHP ile seçim koalisyonunda yer aldı. Koalisyon yurt çapında %5 oy kazandı.

ÖDP, siyasal eylem ve tezleriyle Türk demokrasi tarihinde farklı bir noktada yer aldı. Parti, özgürlük, dayanışma ve barışa önem verdi. Parti, özgürlükçü sosyalizmi hedef aldı.

Anahtar Kelimeler: Özgürlük ve Dayanışma Partisi, Özgürlükçü Sosyalizm, Seçim, Ufuk Uras, Gruplar

ABSTRACT

Master's Thesis

Freedom and Solidarity Party at the Turkish Political Life (1996-2006)

Anıl PALA

**Dokuz Eylul University
Institute of Social Sciences
Department of History
History of the Turkish Republic Programme**

Freedom and Solidarity Party was founded at 22 January 1996. Freedom and Solidarity Party (ÖDP), is a pluralist revalutionary mass party comprised of various socialist groups from different political traditions. First General President was Ufuk Uras.

The party recognizes the legitimacy of different opinions and guarantees the rights of minorities within the organization. ÖDP considers the existence of different tendencies as its major resource of richness.

The Party, polled %0,8 of the vote in 1999 general election. This is a big dissapointment. A deep internal crisis followed by 2001. Several of the initial groups left from party. In 2002 elections, the party received %0.3 of the national vote. Ufuk Uras, demited from general present because of the disepointment. In the 2004 local elections, the ÖDP won of two town halls in Artvin and Yozgat provinces. In the 2004 local elections the ÖDP was represented in an electoral coalition with the DEHAP and the left Social Democrat SHP (Sosyaldemokrat Halk Partisi). The coalition won %5 vote of the nationwide.

ÖDP, ranked with Turkish democracy history a different place with their actions and thesis. The Party attached importance to freedom, solidarity and peace. The Party, taked aim at new socialism.

Key Words: Freedom and Solidarity Party, New Socialism, Election, Ufuk Uras, Groups

İÇİNDEKİLER
TÜRK SİYASAL YAŞAMINDA
ÖZGÜRLÜK ve DAYANIŞMA PARTİSİ (1996-2006)

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLO LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜRLÜK ve DAYANIŞMA PARTİSİ’NİN KURULUŞU ÖNCESİ
SİYASAL GELİŞMELER

1.1. Kuruçeşme Toplantıları	7
1.2. Sosyalist Birlik Partisi	8
1.3. Birleşik Sosyalist Alternatif	10
1.4. Birleşik Sosyalist Parti	10
1.5. Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi	11

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ’NİN KURULUŞ DÖNEMİ

2.1. Özgürlük ve Dayanışma Partisi’nin Kuruluşu	13
2.2. ÖDP ve Gruplar	16
2.3. Parti İçinden / Dışından ÖDP Tanımlamaları ve Beklentiler	22
2.4. ÖDP’nin Siyasi Görüşü	23
2.4.1. Özgürlükçü Sosyalizm	24
2.5. ÖDP’nin Programı	28

2.6. ÖDP'nin Tüzüğü	30
2.7. Program Değişiklikleri	32
2.8. Tüzük Değişiklikleri	35
2.9. Program ve Tüzük Kongresi / III. Olağanüstü Kongre	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

28 ŞUBAT 1997 ORDUNUN SİYASETE MÜDAHALESİ VE ÖDP'NİN SİYASAL YAŞAMDAKİ YERİ

3.1. Susurluk Olayı ve ÖDP'nin İzlediği Siyaset	38
3.2. ÖDP'nin 28 Şubat Sürecine Tepkisi	40
3.3. ÖDP'nin I. Büyük Kongre'si	42
3.3.1. I. Kongrede Alınan Kararlar	43
3.4. ÖDP'nin Kitlesele Eylemleri	47
3.5. Erken Seçim Talebi	50
3.6. Gökkuşuğu Koalisyonu Projesi	51
3.7. 18 Nisan 1999 Genel ve Yerel Seçimleri	52
3.7.1. ÖDP'nin 18 Nisan 1999 Genel Seçim Bildirgesi	53
3.7.2. ÖDP'nin Seçim Kampanyası	57
3.7.3. ÖDP'nin Adayları	64
3.7.4. 18 Nisan 1999 Seçimleri ve ÖDP	66
3.7.5. Seçimlerin ÖDP Adına Değerlendirilmesi	67
3.8. ÖDP'nin Kürt Sorununa Yaklaşımı	71
3.9. ÖDP'nin Laiklik İlkesine Yaklaşımı	80
3.10. ÖDP ve Kemalizm	84
3.11. ÖDP ve Ordu	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

21. YÜZYIL TÜRKİYE'SİNDE ÖDP'NİN YERİ

4.1. ÖDP'nin II. Büyük Kongre'si	96
4.1.1. II. Kongrede Alınan Kararlar	97

4.2. 2001 Ekonomik Krizi ve ÖDP	102
4.2.1. ÖDP'nin Ekonomi Politikası	105
4.2.1.1. ÖDP'nin Enflasyon Politikası	112
4.2.1.2. ÖDP'nin Vergi Politikası	113
4.2.1.3. Özelleştirme ve Kamusal Alan	114
4.3. ÖDP'de Grupların Ayrılması	117
4.3.1. ÖDP'nin I. Olağanüstü Kongresi	124
4.4. ÖDP'nin III. Büyük Kongresi	129
4.4.1. III. Büyük Kongrede Alınan Kararlar	130
4.5. 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri	134
4.5.1. ÖDP'nin 3 Kasım 2002 Genel Seçim Bildirgesi	135
4.5.2. ÖDP'nin Seçim İttifakı Çalışmaları	140
4.5.3. ÖDP'nin Seçim Kampanyası	149
4.5.4. 3 Kasım 2002 Seçimleri ve ÖDP	153
4.6. ÖDP'nin II. Olağanüstü Kongresi	156
4.7. ÖDP'nin Dış Politika Üzerine Görüşleri	157
4.7.1. ÖDP'nin AB Politikası	167
4.7.2. ÖDP'nin Kıbrıs Politikası	171
4.7.3. ÖDP'nin Filistin Politikası	173
4.8. 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri	175
4.8.1. 28 Mart 2004 Yerel Seçim Bildirgesi	181
4.8.2. 28 Mart 2008 Yerel Seçim Sonuçları	183
4.9. ÖDP'nin IV. Büyük Kongresi	185
4.9.1. IV. Kongrede Alınan Kararlar	187
SONUÇ	192
KAYNAKLAR	195
EKLER	201

KISALTMALAR

A.g.e. (a.g.e.)	:Adı geçen eser
A.g.g. (a.g.g.)	:Adı geçen gazete
A.g.m. (a.g.m.)	:Adı geçen makale
Bkz.	:Bakınız
BBP	:Büyük Birlik Partisi
BP	:Barış Partisi
BDDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
CHP	:Cumhuriyet Halk Partisi
DBP	:Demokrasi ve Barış Partisi
DEPAR	:Değişen Türkiye Partisi
DTP	:Demokrat Türkiye Partisi
DP	:Demokrat Parti
DSP	:Demokratik Sol Parti
DYP	:Doğru Yol Partisi
FP	:Fazilet Partisi
IMF	:Uluslararası Para Fonu
İP	:İşçi Partisi
JİTEM	:İstihbarat ve Terörle Mücadele
LDP	:Liberal Demokrat Parti
MGK	:Milli Güvenlik Kurulu
MİT	:Milli İstihbarat Teşkilatı
Mv.	:Milletvekili
MP	:Millet Partisi
MHP	:Milliyetçi Hareket Partisi
Röp.	:Röportaj
SBE	:Sosyal Bilimler Enstitüsü
s.	:Sayfa
ss.	:Sayfadan sayfaya
Yay.	:Yayını - yayınları
YDP	:Yeniden Doğu Partisi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: 18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimleri	
Oylarının Partilere Göre Dağılımı ve Kazanılan Milletvekili Sayısı	66
Tablo 2: 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri	
Oylarının Partilere Göre Dağılımı ve Kazanılan Milletvekili Sayısı	154
Tablo 3: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri İl Genel Meclisi Üyeleri Seçimi Sonucu	183

GİRİŞ: 12 Eylül 1980 SONRASI SOSYALİST SOLUN YENİDEN KURULMASI

Sol'un ilk ve en temel özelliği halkçı ve antiemperyalist olmasıdır. Sosyalizm ise önce antiemperyalist sonra antikapitalisttir.¹ Sol'un halkçı ve antiemperyalist özellikleri daha çok sosyal demokrasi kavramı içerisinde kullanılmıştır. Sosyal demokrasi'den kasıt ihtilalci ve proletarya diktasından öte barış, çoğulculuk, demokratik özellikleriyle ön plana çıkan bir yapı olmasıdır.² Biz burada sosyal demokrasi kavramından çok, 1980 sonrası Türk siyasal hayatında sosyalizm kavramına bakmaya çalışacağız.

12 Eylül 1980 darbesi Türk siyasal yaşamını derinden etkilemiştir. Demokrasinin kesintiye uğraması, siyasi partilerin kapatılması her çeşit siyasi akımı sıfırlamıştır. Bundan en ağır yara alan kesimlerden biri de sosyalist sol olmuştur. 1980 öncesi sosyalist sol seçmen sayısı bakımından olmasa da gruplaşma, partileşme ve fraksiyonlar açısından zenginlik teşkil eder. Sosyalist solun komünist tehlike olarak yaftalanması, pasifleştirilmesine neden oldu. 12 Eylül müdahalesiyle de sosyalist sol için bir devir kapandı. Devrimci gelenekten gelenlerin birçoğu cezaevlerine girerken, bir kısmı da yurtdışında mülteci olarak yaşamaya başladı.

12 Eylül sonrası oluşan boşluğu siyasal İslam ve yükselen Kürt hareketi doldürmüştür.

Kongar bu dönemi şöyle belirtmekteydi: *“1980 askeri yönetimi tümüyle dinsel bir söylem kullandı. Böylece siyasal İslam'ın devlet desteğiyle güçlenmesine zemin hazırlandı. Bütün siyasal partileri ve işçi örgütlerini, demokratik kuruluşları kapatan ve üniversitelerle aydınları karşısına alan askerler, toplumsal ve siyasal desteği, toplumu çapraz kesen din çizgisinde arıyorlardı.”*³ Siyasal desteğin din çizgisinde aranması işçi sınıfı odaklı siyaset yapan sosyalist sınıfı da hareket edemez duruma getirmiştir.

1983 yılında yapılan kontrollü genel seçimi kazanan Anavatan Partisi (ANAP) ve iktidara gelen Özal döneminde de sol için değişen pek bir şey

¹ Sosyalizmin özellikleri için bkz. Leo Huberman, **Sosyalizmin Alfabeti**, Şimal Kitabevi Yayınları, İzmir, 1999.

² Bülent Tanör, “Türkiye Sevr Tehlikesi Karşısında Değil”, **Sol Geleceği Tartışıyor**, Düz. Oral Çalışlar, Barış Doster, İstanbul, 2000, s. 10.

³ Emre Kongar, **21. Yüzyılda Türkiye**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004, s. 653.

olmamıştır. 24 Ocak kararlarının liberal politikaları, çalışan kesimin ekonomik yönden daralmasına, işsizliğin artmasına neden olurken alternatif bir ekonomik ve siyasal yapılanmanın olmaması/olamaması sosyalist kesimi bir çıkış yolu aramaya yöneltmiştir. Özal dönemi, “kamu yararı” kavramının yerini “köşe dönmeçilik”e, “siyasal katılım” kavramının yerini “depolitizasyon”a, “estetik” kavramının da yerini “arabesk kültür”e bıraktığı bir devir olarak akıllarda kalacaktır.⁴

İşçi sınıfı 1987 seçimlerinde 12 Eylül karşıtı partilere oy verdi. Sosyal Demokratlar (SHP) ana muhalefet partisi oldular. Türkiye işçi sınıfı, Polonya’daki dayanışma hareketinden etkilenecek verdikleri mücadelenin politik olması sadece ekonomik taleplerle sınırlı kalmaması halinde daha çok şey kazanabileceklerini anladılar.⁵ İşçilerin 1989 yılında tepe noktasına ulaşan Bahar eylemleri ve 1990’da madenci grevi, 4 Ocak 1991’de işçilerin Zonguldak’tan başlattıkları “Ankara Yürüyüşü”⁶ sosyal demokrasiye ve sosyalist sola güç kazandırmıştır. Bu güç ANAP’ı iktidardan atarken neo-liberal politikaların toplumsal meşruiyetini sarsmıştır.⁷ Burada sendikaların desteği ve etkinlikleri de unutulmamalıdır. DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu), Türk-İş (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu), Hak-İş (Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve daha sonra KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) 1980 sonrası kaybedilen hakların geri kazanılmasında önemli bir yere sahiptirler.

1989’da Berlin Duvarı’nın yıkılması, SSCB’nin parçalanması gibi olaylar sosyalist solu fikirsel açıdan yaralasa da sol grupların örgütsel birliğe gitmesine, sistemin değil de iktidarların başarısız olduğu görüşüne ve yeni bir sosyalizm anlayışına engel olmadı.

12 Eylül döneminde gelişme imkânı bulan siyasal İslam (Refah Partisi) 1995 genel seçimlerinde birinci parti olarak çıkmıştı. Refah Partisi liderliğindeki koalisyon hükümeti, İslami hareketin güvenini arttırdı ve örgütlenmesini hızlandırdı. Ordu bu duruma 28 Şubat Muhtırası ile müdahale etti. Sol kesimin bir kısmı Türk-İş, DİSK, CHP, İP açıkça orduyu desteklerken, bir kısım da KESK, ÖDP, SİP gibi “ne şeriat ne darbe” diyerek bu çatışmada tarafsız kalmaya çalıştılar.⁸

⁴ Baskın Oran, **Türk Dış Politikası**, Cilt II:1980-2001, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 25.

⁵ Feroz Ahmad, **Modern Türkiye’nin Oluşumu**, Doruk Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 266.

⁶ **Cumhuriyet**, 5 Ocak 1991.

⁷ http://www.antikapitalist.net/makale/turkiye/donem-analizi1_aralik01.htm.

⁸ http://www.antikapitalist.net/makale/turkiye/donem-analizi1_aralik01.htm.

2000’li yılların başı ise 1980’lerde Özal’ın açtığı sayfanın devamı niteliğindedir. Bu devamı sağlayan ise Fazilet Partisi’nden ayrılan yenilikçi kanadın kurduğu Adalet ve Kalkınma Partisi’dir. Kurucularının milli görüşten geldiği bu parti kendini merkez sağ olarak tanımlasa da sadece sağ partilerden değil diğer partilerden de oy alarak tek başına iktidara geçmeyi başarmıştır.

1980 sonrası sosyalist solda siyasal oluşumlara kabaca bakarsak:

Atilla Aytemur, 12 Eylül sonrasında sosyalist solun parti konusunu tartışmaya başlamasının daha çok 1984-1985 yıllarında görüldüğünü belirtiyor. Aytemur, İlk kez *Somut Dergisi*’nin 7 Nisan 1984 tarihli sayısında Mehmet Ali Aybar’ın “Anayasa sosyalizme açıktır”, diyerek tartışmayı başlattığını açıklamaktadır. Aytemur, konunun Behice Boran’ın genel başkanlığını yaptığı TİP’e yakınlığıyla bilinen *Gün Dergisi*, Doğu Perinçek’in genel başkanlığını yaptığı TİKP çevresinin çıkardığı *Saçak Dergisi* ve çeşitli akımlardan sosyalistlerin yazdığı *İlk Adım*, *11. Tez*, *Zemin*, *Yarın* gibi dergilerde parti modelleri ile birlikte ele alındığını ifade etmiştir.⁹

Doğu Perinçek ve çevresi 1985’ten sonra birleşik sosyalist parti çalışması başlattılar. Sonuçta eski Aydınlanmaçıların çoğunlukta olduğu **Sosyalist Parti** 1 Şubat 1988’de kuruldu.¹⁰ 12 Eylül’den sonra kurulan ilk yasal sol partidir. Kurucularının yüzde 70’i işçi ve köylü kökenlidir. SP’nin ilk genel başkanı Ferit İlsever’dir.¹¹ Doğu Perinçek’le görüş ayrılığına düşen Sosyalist Parti’nin muhalefet kanadında Gün Zileli, Oral Çalışlar, İlkay Demir, Oktay Kutlu, Halil Berktaş, Nemci Demir, Kamil Aslantürkoglu, Yavuz Alogan ve Atilla Aytemur gibi isimler yer aldı. Bu grup *Sosyalist Birlik* adlı aylık bir yayın organı çıkarmışlardır.¹²

Soldaki gelişmelerden biri de TKP (Türkiye Komünist Partisi) ve TİP (Türkiye İşçi Partisi)’nin birleşmesidir. 7 Ekim 1987’de ortak bir basın toplantısı düzenleyen TİP genel başkanı Behice Boran ile TKP genel sekreteri Haydar Kutlu, Brüksel’de birleşme kararı aldıklarını açıkladılar. İki örgütün genel sekreterleri Haydar Kutlu ve Nihat Sargın 16 Kasım 1987’de Türkiye’ye döndüler ama tutuklandılar. 1988 yılında, Duisburg’da, TKP ve TİP kendilerini feshederek birleşme kongresini topladılar; **Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP)**

⁹ Atilla Aytemur, “Sosyalist Solun Parti Serüveni”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, Cilt 15, 1996, s. 1281.

¹⁰ Rafet Ballı, *Sosyalist Sol Konuşuyor*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1989, s. 22.

¹¹ Ballı, a.g.e. , s. 143.

¹² Ballı, a.g.e. , s. 39.

kurulmuş oldu.¹³ 1990'da yasallaşan parti, 16 Temmuz 1991 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.¹⁴

TBKP'nin kapatılma sürecinde SSCB'nin parçalanması da, parti üzerinde ciddi bir dağılma ve çözülmeye neden oldu. TKP önder kadrolarından bir kesimi Cem Boyner'in lideri olduğu **Yeni Demokrasi Hareketi**'ne gittiler. Zülfü Dicleli'nin başını çektiği bu grup YDH'nin tasfiyesine kadar varlığını muhafaza etmiştir.¹⁵

1993 yılında **Sosyalist İktidar Partisi** (SİP) kuruldu. TKP kadrolarının oluşturduğu bir partidir. İlk olarak 1992 yılında **Sosyalist Türkiye Partisi** adı altında kurulmasına rağmen programında bölücü unsurlar olmasından dolayı Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. SİP'nin 11 Kasım 2001 günü düzenlenen 6. olağanüstü kongresinde SİP, Komünist Parti (KP) ile birleşerek Türkiye Komünist Partisi (TKP) adını aldı.¹⁶

Komünist Parti (KP) 19 Temmuz 2000 yılında kuruldu. Sosyalist İşçi Partisi'nden ayrılan bir grup, kapatılan Türkiye Komünist Partisi'nin ardından ikinci kez Komünist Parti'yi kurdu.¹⁷ 2001 yılında Sosyalist İktidar Partisi ile birleşerek Türkiye Komünist Partisi (TKP) adını aldı.

Emeğin Partisi (EMEP) 26 Kasım 1996 tarihinde kuruldu. Parlamenterizmi reddeden, işçi sınıfı odaklı bir sol partidir. *Özgürlük Dünyası*, *Evrensel Kültür* adlı yayınları vardır.

Devrimci Sosyalist İşçi Partisi (DSİP) 25 Nisan 1997 tarihinde Sosyalist İşçi Partisi adı ile kuruldu. Partiyi oluşturan kadrolar 1980'lerin başında Kurtuluş grubundan koparak bir araya geldi. Genel Başkanı Doğan Tarkan'a göre Kurtuluş'tan ayrılan temel farkları işçi sınıfını, teori ve pratiklerinin merkezine koymaları olmuştur. Partinin, *Sosyalist İşçi* ve *Enternasyonal Sosyalizm* adlı yayınları vardır.¹⁸

İşçi Partisi, 1 Mart 1992 yılında kuruldu. 10 Temmuz 1992 tarihinde Sosyalist Parti, Anayasa mahkemesince kapatılınca Doğu Perinçek, kurulan İşçi Partisi'ne başkan seçildi. İşçi Partisi kendisini, Türkiye işçi sınıfının, köylülerin,

¹³ Ballı, a.g.e. , s. 175. ; Mustafa Bayram Mısır, Mehmet Horuş, **Tarihsel Seyri İçinde ÖDP -Sol'un Yakın Kısa Tarihi ve ÖDP Üzerine-**, Ütopya Yayınları, Ankara, 1999, s. 59.

¹⁴ <http://www.tbmm.gov.tr/partiler/partiler.htm>.

¹⁵ Mısır, Horuş, a.g.e. , s. 60.

¹⁶ <http://www.marxists.org/turkce/konu/turkiyekom/1981-2005/index.htm>; **Sabah**, 12 Kasım 2001.

¹⁷ <http://www.milliyet.com.tr/2000/07/20/siyaset/siy03.html>.

¹⁸ http://www.geocities.com/devrimciparti/nediyor/ne_diyor_dogan.html.

esnaf ve zanaatkârların, kamu çalışanlarının, fikir emekçilerinin, millî sanayici ve tüccarların ortak millî iktidarı için mücadele eden öncü parti olarak tanımlamaktadır. Partinin; *Aydınlık, Teori* adlı yayınları vardır.¹⁹

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) ilk olarak 16 Haziran 1974 yılında kuruldu. Demokratik halk iktidarı hedefi ile yola çıkan parti zamanla kendi içinde bölünmüştür. 16 Ekim 1981 yılında siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin kanun gereği kapatıldı. 3 Ocak 1993 yılında Turgut Kolçak'ın başkanlığında tekrar kuruldu. Sovyetçi (Komünist) akımdan gelen TSİP'nin *Kitle* adlı bir yayını bulunmaktadır.

Sosyalist Devrim Partisi (SDP) özellikle sosyalist mücadelede bürokratizme karşı çıkmıştır. 12 Eylül'le birlikte kapatılan parti, 27.12.1992 yılında yapılan III. Kurultayla tekrar faaliyet göstermeye başladı. SDP, 1995 yılındaki kurultayda fesh edilerek Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi sürecine katıldı.²⁰

Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) 2002 yılında Sosyalist Alternatif, Kurtuluş gibi grupların desteğiyle kurulmuş bir partidir. İlk başkanı Akın Birdal'dır. SDP, Kürt sorununa yaklaşımıyla ön plana çıkan bir partidir.²¹

1980 sonrası yasadışı sol örgütler:

Ana Gerilla Birliği, Birleşik Devrimci Güçler Platformu (BDGP), Bolşevik Partisi, Devrim, Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C), Devrimci Halk Partisi, Devrimci Komünist Partisi (DKP), Devrimci Sol (Dev-Sol), Devrimci Sosyalist İşçi Hareketi (DSİH), Devrimci Yol (Dev-Yol), Direniş Hareketi, İşçi Demokrasisi, Komünist Partisi-İnşa Örgütü (KP-İÖ), Kurtuluş Hareketi, Kurtuluş Örgütü, Leninist Gerilla Birliği, Marksist Leninist Komünist Partisi (MLKP), Türkiye Devrim Partisi (TDP), Türkiye Devrimci Komünist Partisi (TDKP), Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi-Devrimci Sol (THKP/C-Dev Sol), Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB), Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği-Bolşevik (TİKB-B), Türkiye Komünist Emek Partisi / Leninist (TKEP/L), Türkiye Komünist İşçi Partisi (TKİP), Türkiye Komünist Partisi (TKP), Türkiye Komünist Partisi / Birlik (TKP/B), Türkiye Komünist Partisi / Marksist-Leninist (TKP/ML), [TKP(ML)],

¹⁹ <http://www.ip.org.tr/lib/pages/detay.asp?goster=tblgeler&belgetur=1>.

²⁰ <http://www.haksoz.20m.com/turksolu.htm>.

²¹ <http://www.sdp.org.tr>; **Radikal**, 29 Ağustos 2002.

[TKP/ML (Maoist Hareket Merkezi)], Türkiye Komünist Partisi-Kıvılcım (TKP-Kıvılcım)²²

Sosyalist Birlik Partisi, Birleşik Sosyalist Alternatif, Birleşik Sosyalist Parti, Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi kavramları Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ni önceleyen parti ve girişimler olduğu için I. bölümde üzerlerinde daha ayrıntılı bir şekilde durulacaktır.

---

²² Mısır, Horuş, a.g.e. , s. 48-49; İnönü Alpat, **Popüler Türkiye Solu Sözlüğü**, Mayıs Yayınları, İzmir, 2003, (Sözlük); <http://www.haksoz.20m.com/turksolu.htm>.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜRLÜK ve DAYANIŞMA PARTİSİ'NİN KURULUŞU ÖNCESİ

SİYASAL GELİŞMELER

1.1. Kuruçesme Toplantıları

1986 yılından itibaren sol birlikteliği sağlamak, sosyalizmi tartışmak, yasal sosyalist parti oluşturmak adına yapılan toplantılardır.

Kuruçesme'de yapılan bu toplantılara solun bütün kesimleri katıldı. Sol grupların, aydınların, dergilerin bir araya gelmesi fikri düzlemde zenginlik yaratsa da birleşik yasal sol parti kurma çalışmaları başarısızlıkla sonuçlandı.

Doğu Perinçek, Kuruçesme toplantılarının bilimsel sosyalizmden uzak bir birleşme çabası olduğunu, sosyalist kadroların birleşme maskesi altında Lenin'den koştuklarını, neoliberalizme yenik düştüklerini belirtir.²³

Hasan Yalçın da Kuruçesme'yi örgütlenmemenin bahanesi olarak görüyor ve şöyle devam ediyor: "*Kuruçesme 'Birlik'i parçalanmanın maskesi yaptı. Daha önemlisi tartışmayı mücadelesizliğin örtüsü haline getirdi. Kuruçesme, birlik, birleşme umutlarının gömüldüğü yer oluyor. Boşluk söylevleriyle boşluğun büyütüldüğü yer*". Yalçın, bu toplantılarda konuşulan, tartışılan konuların Türkiye gündeminden uzak kalmasını kayıp olarak görmektedir.²⁴

Doğu Perinçek, Hasan Yalçın gibi kişilerle bir dönem *Aydınlık* grubunda yer almış Atilla Aytemur Kuruçesme'yi sol adına kazanım olarak görenlerden. Kazanım olarak da insanların bir araya gelerek neler yapabileceklerinin farkına varmalarını, Marksizm'in her kişi ve grupta temel zemin olarak görülmeye devam edildiğinin, bilinmezliklerin çözülerek farklılaşmaların büyük ölçüde azaldığını bunun da insanların birbirleriyle iş yapma ruhunu ve birlikte yürümede samimiyeti geliştirdiğini belirtiyor.²⁵

Ufuk Uras da Kuruçesme toplantılarına pozitif bakanlardan, "*Kuruçesme'de herkes bir araya geldi. Beter ve daha beter arasında seçim yapmaya zorlanmak*

²³ Doğu Perinçek, **ÖDP'nin Kimliği**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998, s. 129-130.

²⁴ Hasan Yalçın, **Neoliberal Sol**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2005, s. 32-33.

²⁵ Atilla Aytemur, "Militan Bilinci Üzerinden Siyaset Kurulmaz", **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirel, Güncel Yay., İstanbul, 1996, (Anlatıyor), s. 31.

istemeyen insanlardı onlar. Herkes konuştu. Konuşa konuşa bir uzlaşmaya varıldı. ÖDP tamamiyle o dönemin bir ürünüdür. ... Kuruçesme demokrasi tarihine geçecek bir olay aşlında. Gecikmeli de olsa başarılı oldu. O dönemde Berlin Duvarı'nın yıkılması da konuşmaların önemini daha da arttırdı."²⁶

Kuruçesme sonrası birlik girişimleri gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Ama reformcu devrimci tartışmaları bu birlik girişimini zayıflatmıştır. Bu çalışmalardan biri reformcularla aynı safta yer almayan **Devrimci Sosyalist Blok**'tur. Bu blok, Ertuğrul Kürkçü gibi isimlerin desteklemesi, Sosyalizm adlı Troçkist çevrenin de içinde yer almasına rağmen uzun soluklu olamadı.²⁷ Kuruçesme sonrası yaşanan başka bir birlik girişimi de 1989 yerel seçimlerindeki **Birleşik Sosyalist Kampanya** olmuştur. Bu kampanyada Kurtuluş, Emek (TKEP), Toplumsal Kurtuluş, Yeni Yol gibi ondan fazla grup yer almıştır.²⁸

Kuruçesme toplantılarına katılanlar, tüm birlik girişimleri ve tartışmalarda sol adına temel doğruları bir kez daha hatırladılar: Solun bütün fraksiyonları solun ortak mirasıdır, doğru herhangi bir akımın temelinde değildir, solun ortak bir çatı altında bir araya gelmesi hem gerçekleşebilir bir şeydir hem de ihtiyaçtır, çoğulcu bir model bu meselenin örgütsel formu olacaktır.²⁹

1.2. Sosyalist Birlik Partisi

Kuruçesme'de yasal bir parti kurulmalıdır diyenler, Aziz Nesin ve Sadun Aren'in birlikte yürüttükleri birlik çalışması ile aynı zeminde birleşerek 15 Ocak 1991 tarihinde Sosyalist Birlik Partisi (SBP)'nin kurulmasını sağlamışlardır.

Partinin kuruluşu nedeniyle basına dağıtılan kuruluş bildirgesinde, partinin sosyalist birlik sürecinin temel bir adımı olarak görüldüğü belirtilerek "*Devletçi sosyalizmi reddederek insanı hiçbir yüce idealin aracı kılmayan, çoğulcu, demokratik ve sosyalizm için mücadeleyi esas kabul ediyoruz*" denilmekteydi. Bildirgenin devamında şunlar yer almaktaydı: "*Bugün karşı karşıya bulduğumuz gibi kimsenin bizi bir savaşım içine sürükleyemeyeceği, devletten korkan insanların değil,*

---

²⁶ **Hürriyet**, 21 Mart 1999

²⁷ Mısır, Horuş, a.g.e. , s. 59. ; Aytemur, Anlatıyor, s. 31.

²⁸ Mısır, Horuş, a.g.e. , s. 59.

²⁹ Aytemur, Anlatıyor, s. 31.

kendi kendini yönetmeye başlayan, devleti sınırlayan ve denetleyen yurttaşların Türk'ü, Kürt'ü, kadını, erkeğiyle eşit, yaşanılır bir çevrede, doğayla uyum içinde ve emeğinin hakkına sahip çıkabildiği bir Türkiye'yi özleyyoruz."³⁰

Partinin genel başkanlığına Sadun Aren getirilirken, 114 kurucu arasında Kemal Anadol, Hüsnü Okçuoğlu, Kamil Ateşoğulları, Ekin Dikmen milletvekili olarak yer almaktaydı.³¹ TBKP'den ayrılan sosyalist kesimleri, Aydınlık grubundan bazı isimleri ve bazı TSİP kökenlileri de kapsıyordu.

Sadun Aren partinin kurulmasıyla ilgili şöyle demiştir: *"12 Eylül darbesinden sonra ve uzunca bir süre sonra eski sol partilerin birliğini sağlayan bir partinin kurulması tabii temel bir görevdi ve bu gerçekleştirilmiş oldu".*³²

SBP Marksist bir partiydi; ama Marksist olmayanlara da açık bir partiydi. Sovyetler Birliği'nin parçalanmasını Marksizm'in bir yenilgisi olarak görmüyorlardı. Parti içinde bu şekilde düşünmeyenler de vardı. Özellikle TKP'den gelenlerin sözcülüğünü yapan Zülfü Dicleli ve Erdal Talu partinin feshedilerek CHP'ye katılımın olmasını istiyorlardı. Bunun altında sosyalizm düşüncesine artık sıcak bakmamaları bundan dolayı da böyle bir partinin varlığını gerek görmemeleri yatmaktadır. Zaten parti kurulurken de TKP kanadı partinin isminde "sosyalist" sözcüğünün olmamasını istemiştir.³³ 30 Kasım 1991'de genel parti toplantısı yapıldı. Bu toplantıda kimsenin CHP'ye katılmaya niyetinin olmadığı anlaşıldı. Eğilim partinin sosyalist parti olarak devamından yanaydı. Bunun üzerine Nabi Yağcı, Zülfü Dicleli, Erdal Talu, Yusuf Işık ve 11 arkadaşı istifa ettiler³⁴

Ayrılmalar olsa da SBP, geçmişte çok farklı alanlarda ve birbirlerine zıt konumlanmış güçler böyle bir parti projesinde bir araya gelebilir fikrinin olabirliğini gösterdi. İkinci olarak daha geniş bir sol birliktelik için kendini solun merkezi olarak tanımlamadı ve birlik sorununun çözüldüğünü söylemedi. Üçüncü olarak da çoğulculuğun yerleşmesi, iç demokrasinin oluşması açısından önemli katkılar getirdi. Çoğulcu parti, farklılığın ve azınlığın meşruiyeti, söz hakkı, yönetimlerde temsil, kadınlara kota gibi uygulamalar program ve tüzükte yer aldı.³⁵

---

³⁰ **Cumhuriyet**, 16 Ocak 1991.

³¹ A.g.g.

³² Sadun Aren, **Puslu Camın Arkasından**, İmge Kitabevi, Ankara, 2006, s. 313.

³³ Aren, a.g.e. , s. 314.

³⁴ Aren, a.g.e. , s. 316.

³⁵ Aytemur, Anlatıyor, s. 32-33.

1.3. Birleşik Sosyalist Alternatif

Sosyalist Birlik Partisi'nin soldaki kişi ve grupları birleştirmek adına yaptığı çalışmalar 27 Mart 1994 yerel seçimlerine güçlü girmek adına yoğunlaştırıldı. Kurtuluş, Emek gibi gruplarla görüşmeler sonucu seçime birlikte girme ve birleşme konularında anlaşma sağlandı. Bunun sonucunda Kurtuluş, Emek, Yeni Yol, Sosyalist Birlik Partisi ile **Birleşik Sosyalist Alternatif** (BSA) oluşturuldu.

Seçimlerde birlikte çalışma ve alınan oy oranları (80 bin civarı) birlik projelerinin olabirirliği duygusunu güçlendirdi. Seçimlerden hemen sonra Birleşik Sosyalist Alternatif'i oluşturan gruplar ve Sosyalist Politika çevresi, Sosyalist Birlik Partisi'ne katılırlar ve partinin adı bir kongre ile Birleşik Sosyalist Parti olarak değiştirilir (Haziran 1994).³⁶

1.4. Birleşik Sosyalist Parti

Birleşik Sosyalist Parti'nin kurulacağı 4 Haziran 1994 tarihinde bir basın toplantısıyla duyurulmuştur. Basın toplantısına SBP Genel Başkan Yardımcısı Sıtkı Çoşkun, Kurtuluş grubundan Erdal Kara, Emek grubundan Sait Üner, Sosyalist Politika grubundan Metin Çulhaoğlu ile Yeni yol grubundan Masis Kürkçügil katıldılar. Ortak basın açıklamasında Türkiye sosyalistlerinin politik gündeme etkin bir biçimde müdahale edebilmek ve işçi sınıfı ile emekçilerin toplumsal yaşamda söz sahibi olmasını sağlamak amacıyla güçlerini birleştirme kararı alındığı belirtildi. Kurulacak yeni partinin, sınıf karakterli, birleşik, çoğulcu ve sosyalist kitle partisi olmasının hedeflendiği vurgulandı.³⁷

Birleşik Sosyalist Parti (BSP), 8 Haziran 1994 tarihinde kuruldu. Genel başkanlığa oyçokluğu ile Sadun Aren seçildi.³⁸ BSP, ÖDP'nin öncelidir. BSP, SBP'nin son döneminde BSA ile oluşan ortaklıkları bünyesine olduğu gibi taşımıştır. BSP, bünyesinde Sosyalist Birlik Partisi'ni, sosyalist gruplardan Kurtuluş, Emek, Yeni Yol ve Sosyalist Politika'yı barındırmaktadır. BSP örgütsel bakımdan daha

³⁶ Aytumur, Anlatıyor, s. 34. ; Mısır, Horuş, a.g.e. , s. 60.

³⁷ **Cumhuriyet**, 5 Haziran 1994.

³⁸ **Cumhuriyet**, 9 Haziran 1994.

ileri, kadro bakımından daha geniştir. SBP'ye oranla daha kitleseldir. Etrafında ciddi bir sosyalist birikim sağlayan parti, Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi (GBK) ile birleşerek ÖDP'ye evrilmiştir.

BSP kendi içerisinde daha sonra ÖDP'nin de yaşayacağı bazı sorunlarla karşılaşmıştır. BSP içerisindeki grupların dönüşümü gerçekleştirememeleri parti kimliği altında bütünleşmeyi zorlaştırmıştır. Grupların tartışmaları birbirleri üzerinden gerçekleştirmeleri grupların kendi içlerine kapanmalarına neden olmuştur. Bunun yanında partide bir grupta yer almayan kişilerin grupların tahakkümü altında kalmaları partiye zarar vermiştir. Bunda partinin tüzük ve programında grupları ön plana çıkaran yapısı da etkili olmuştur.

1.5. Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi

1975 yılında oluşturulan ve ilk sayısı 1 Mayıs 1977 yılında çıkan Devrimci Yol adlı dergi etrafında örgütlenen radikal sol kökenli Devrimci Yol grubu bütün sol gruplar gibi 12 Eylül 1980 darbesiyle büyük bir yıkım yaşadı. Merkezi yönetim kademelerinde bulunanlar cezaevine girerken yandaşların bir kısmı sosyal demokrat partilere kaymış bir kısmı da tekrar örgütlenemediklerinden pasif bağımsızlar haline gelmişlerdir.

1991 yılında Devrimci Yol önderlerinin cezaevinden çıkmasıyla kendi içlerinde bir tartışma süreci yaşandı. Bu tartışma sürecinde sosyalist solun durumu, yenilginin nedenleri konuşuldu. Sovyet Rusya'nın parçalanmasıyla birlikte Marksizm'in skolâstik bir düzlemde değil, özgür bir düzlemde değerlendirilmesi gereği ortaya çıktı. Dünyada ve Türkiye'de yeni bir sol dalganın yakalanması gerekliliği bunun için de çaba sarf edilmesi gereği üzerinde durulmuştur. Bunun yolu olarak da aynı kaygıyı taşıyan insanlarla ortak davranışlar içerisine girmişlerdir. Bu ortaklık zeminini, hem bir ortak eylem platformu, hem farklılıkların olduğu yeni bir pratik ve bu problemler karşısında da farklı duruşları ortaklaştırabilecekleri bir zemin yaratmak olarak açıklamışlardır.³⁹ Grup içerisindeki reformize dönüşümle, radikal bir demokratikleşme stratejisinde karar kılınmıştır.

---

³⁹ Bülent Forta, "Şimdi Yeni Bir ÖDP Tasarlamak Zorundayız", **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirel, Güncel Yay. , İstanbul, 1996, s. 66.

Sonuç olarak böyle bir perspektif çerçevesinde Devrimci Yol çevresi, diğer muhalif kesimlerin de içinde olduğu yasal bir parti kurma kararı aldı. 22 Ocak ve 11 Şubat 1995 tarihlerinde sürece katılabilecek geniş aydın kesimleriyle birlikte toplantılar yapılarak bir parti inşa süreci başlatıldı. Bu toplantılarda gündem, “Neden ve nasıl bir parti hayal ediyoruz? Ve nasıl bir süreçle bu partiye gitmemiz lazım” idi.⁴⁰ Çağrı metinlerinde “Kitlesele Sol Parti” gibi bir ifade kullanan girişim, **Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi** (GBK) adını aldı. Ülke çapında yaklaşık elli kadar ilde ve bazı kazalarda toplantılar yapan girişim, BSP ile birlik görüşmeleri yapılmasına karar verdi.⁴¹ BSP ile GBK arasında altı ay süren bu birlik görüşmeleri ÖDP'nin kuruluşuyla sonuçlanacaktı.

Mehmet Ali Aybar, Cenan Bıçakcı, Uğur Cankoçak, Kemal Nebioğlu çevresi tarafından 1975 yılında kurulan Sosyalist Parti, yeni ismiyle Sosyalist Devrim Partisi (SDP) de 12 Eylül döneminde kapatılmasına rağmen sonradan tekrar faaliyete geçmiş, 1995 yılında kendini feshederek GBK'ye katılmıştır. Bunun dışında, Anadolu Demokrasi Hareketi adı altında başka bir siyasi parti faaliyeti içerisinde olan Bozkurt Nuhoğlu ve arkadaşları da GBK sürecine katılmışlardır.

---

⁴⁰ Erkan Kayılı, “Aşağı Kalır Mıyız, Atatürk Spor Salonu'nu İstedik”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirer, Güncel Yay. , İstanbul, 1996, s. 101.

⁴¹ Mısır, Horuş, a.g.e. , s. 65. ; Kayılı, a.g.e. , s. 102.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ'NİN KURULUŞ DÖNEMİ

2.1. Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin Kuruluşu

Devrimci Yol'un yasal parti kurma çalışmaları Geleceği Birlikte Kuralım Parti Girişimi ile sonuçlanınca Birleşik Sosyalist Parti de bu oluşuma kayıtsız kalamazdı. BSP döneminde ve öncesinde daha çoğulcu ve kitlesel bir sosyalist parti hedefler arasındaydı. Bu nedenle Devrimci Yol gibi ana akım bir sol çevre ile birleşme büyük önem taşımaktaydı. GBK içinde yer alan Bülent Forta şöyle diyor: *“Biz sosyalist olan olmayan ama kendini muhalif hisseden her kesimle, her çevreyle konuşup hem bir örgütsel çatı yaratmak, hem bir tartışmayı birlikte sürdürmek istiyorduk. BSP’li arkadaşlara gittik. Onlar da bunun kendileri için de son derece gerekli olduğunu söylediler.”*

Yapılan görüşmeler 6 Eylül 1995 tarihinde birlik mutabakatıyla sonuçlandı. Bu kararın her iki tarafın da tabanlarına bildirmesiyle yeni bir tartışma dönemi içerisine girildi. 7-8 Ekim 1995 tarihlerinde gerçekleştirilen ortak tartışma toplantısında GBK ve BSP Türkiye'ye ilişkin analizleri içeren bildirimler sundular. Toplantıya sunulan her iki metinde de Türkiye'nin bir bunalım yaşadığı ileri sürülmüş, siyasal İslam ve Kürt sorunu tartışılmış ve siyasal İslam konusunda devletçi laiklik – şeriat ikileminin reddedilmesi, Kürt sorununda da savaşın durdurulması ve Türkiye emekçi sınıflarının Kürt sorununda etkin bir mücadele içine sokulması gerektiği yönünde görüşler ortaya konmuştur.⁴²

26 Kasım 1995 tarihinde yapılan diğer bir toplantıdan sonra her iki tarafın da üzerinde durduğu noktalar dikkate alınarak (sınıfsız bir toplum, kadın, çevre, emek, Kürt sorunu, militarizm, siyasal İslam, çoğulculuk, özelleştirme vb.) parti programı ve tüzüğü, program komisyonu tarafından hazırlanmıştır.

Her iki tarafın tabandan tavana ve tavandan tabana doğru yaptıkları çalışmalar birlik sürecini tamamlamıştır. Bu çalışmalar dışarıdan gelecek olan üçüncü taraflar içinde belirleyici olmuştur (kota uygulamaları gibi).

---

⁴² Nazan Çiçek, **Yeni Sol Argümanlar Işığında Özgürlük ve Dayanışma Partisi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara, 2000, s. 83.

Bu büyük birlik projesine dışarıdan Troçkist Sosyalizm çevresi, Sosyalist Yeşiller, Kadın grupları (çeşitli feminist kadın grupları, Pazartesi çevresi vd.) ve bir dizi aydın da katılmıştır.

20 Ocak 1996'da gerçekleştirilen Kurucular Konferansı'nda birçok isim önerisinin ardından partinin Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) adını alması kararlaştırılmıştır. Genel başkanlığa da hiçbir gruba bağlı olmayan Ufuk Uras seçilmiştir.

ÖDP beş yüzden fazla kurucu üye tarafından 22 Ocak 1996 tarihinde kurulmuştur.⁴³ Kurucu üyelerin büyük bir kısmı partiyi oluşturan grupların ve platformların da temsilcileridir. **Devrimci Yol** çevresinden Oğuzhan Müftüoğlu, Mehmet Ali Yılmaz, Melih Pekdemir, Sedat Göçmen, Bülent Forta, Adnan Bostancıoğlu, Serpil Boğa, Burhan Sönmez; **SBP** kökenlilerden Sadun Aren, Sıtkı Çoşkun, Atilla Aytemur, Tektaş Ağaoğlu, Hüseyin Hasançebi; **Kurtuluş** hareketinden Mustafa Yavuz, Erdal Kara, Saim Koç, Seyfi Öngider, Eski TKP yöneticisi olmakla birlikte BSP'de Kurtuluş'a yakınlaşan Veysi Sarısözen; **Yeni Yol**'dan Masis Kürkçügil; **Sınıf Bilinci**'nden Sungur Savran, Şadi Ozansü; **Sosyalist Politika**'dan Metin Çulhaoğlu, İ. Kamil Turan bunlar arasında sayılabilir. Ayrıca CHP kökenli Bozkurt Nuhoğlu, Orhan Karakuş gibi isimler de hem kurucu olmuşlar hem de ilk Parti Meclisi (PM)'nde yer almışlardır. Kuruluş sürecinde öne çıkan bağımsız isimlerden Ertuğrul Kürkçü, Saruhan Oluç, Emre Senan, Ahmet Asena, Merdan Yanardağ, Erkan Kayılı; Aydınlar ve yayıncılar'dan Murat Belge, Ömer Laçiner, Gencay Gürsoy, Şule Necef, Hayri Kozanoğlu, Ömer Faruk; Yeşiller'den Bilge Contepe, Kaya Özkaracalar, Aslı Delikara; Kadın hareketinden Ayşe Düzkan, Fevziye Sayılan; İnsan hakları savunucularından Akın Birdal; Sendikacılar Doğan Halis, Tayfun Görgün, Kemal Nebioğlu, Yıldırım Kaya, Zübeyde Kılıç ve birinci TİP'ten beri sosyalist mücadelenin içinde olan Fatma Hikmet İşmen gibi onursal isimler de kurucular arasında yer almışlardır.⁴⁴

---

⁴³ M. Serhan Yücel, **Türkiye'nin Siyasal Partileri (1859-2005)**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2006, s. 128; Mete Kaan Kaynar, **Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partileri 1923-2006**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007, s. 297.

⁴⁴ Mısır ve Horuş, a.g.e. , s.66-67.; Çiçek, a.g.t. , s.85-86.

21 Ocak 1996 tarihinde Ankara Yükseliş Koleji Spor Salonu'nda kuruluş şenliği gerçekleştirilmiştir. Kuruluş şenliği için bastırılan davetiye, “ÖDP nelerin partisi?”⁴⁵ Sorusunu açıklar niteliktedir.

ÖDP'nin kendini tanımlamasındaki bu geniş kapsam hem ilgi görmüş, hem de eleştirilmiştir; ama çoğulculuğa ve kitleleşmeye önem verdiğini kanıtlar niteliktedir. Bir başka çıkarım da sivil itaatsizlik, vicdani ret talebi, mor kurdele takanlar, aşk gibi sözcükleri ilk defa kullanarak düzen partilerinin dışına çıkmış, ezber bozan söylemler geliştirmiştir. Bu da sosyalizmin farklı bir okuması ya da yeni bir sol olarak değerlendirilebilir.

Ufuk Uras'ın kuruluş şenliği konuşmasında “*İçinde bulunduğumuz konjonktürde iki temel değer var, bu seçimlerde de gördük. Bir yeni dünya düzeninden yana olanlar, iki eski dünya değerlerinin gözlükleriyle dünyaya bakanlar. Burası ne yeni dünya düzeni ne eski dünya düzeni; farklı bir dünya düzeninden yana olanların bulunduğu bir topluluktur.*”⁴⁶ demesi, ÖDP'nin farklı bir kimlikle ortaya çıktığının göstergesidir.

Partinin amblemini Emre Senan yapmıştır. Amblem kırmızı, mavi renkli bayrağın üzerinde doğan bir güneş'ten oluşmaktadır. Senan, renk seçimini söyle belirtiyor: “*Kırmızı solun, mücadelenin, ateşin, aşkın, coşkunun, dayanışmanın; mavi ise özgürlüğün, bağımsızlığın, barışın, denizin, gökyüzünün rengidir.*”⁴⁷ Amblemi yorumlayan Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Muammer Bozkurt, şunları söylüyor: “*Barışı ve geleceği simgeleyen bir amblem.*

---

⁴⁵ Emeğin, özgürlüğün, barışın, kardeşliğin, adaletin, içtenliğin, katılımcılığın, savaş karşıtlığının, doğruluğun, dayanışmanın, inadın, eşitliğin, kadınların, hoşgörünün, paylaşmanın, çeşitliliğin, farklılığın, üretkenliğin, sözünde durmanın, aklın, çok sesliliğin, beraberliğin, düşünenlerin, direnenlerin, dostluğun, mücadelenin, sivil itaatsizliğin, yaratıcılığın, aşkın ve devrimin, tartışmanın, yeşilin, kendini iyi hissetmenin, çok kültürlülüğün, bireyleşmenin, beraber olmanın, hayal gücünün, umudun, özgüvenin, şeffaflığın, çözüm üretmenin, ferahlığın, vefanın, alçak gönüllülüğün, ezilen hakların, söz ve karar hakkının, eylemliliğin, diyalogun, renklerin, şiirin, bağımsızlığın, laikliğin, siyasetçi olmayanların, arkadaşlarına dokundurtmayanların, çocukların, iş ve ekmeğin, fabrikaların, demokrasinin, yarının, vicdanın özgürlüğünün, evrenselliğin, basın özgürlüğünün, yaşama hakkının, vicdani ret talebinin, örgütlenmenin, mor kurdele takanların, sosyalistlerin, insanların, hayvan dostlarının, anti sovenizmin, bilimin, sevincin, sözü kesilmiş olanların, sokağın, dışlanmışların, cesaretin, gençlerin, muhalif olmanın, bilginin, pes etmemenin, şiddet karşıtlarının, yakınları kaybedilenlerin, unutulmayanların, sanatın, tembellik hakkının, mizahın, parasızların, çoğulculuğun partisi.

⁴⁶ Ufuk Uras, “Gökyüzü O Kadar Dar Değil!”, Kuruluş Şenliği Konuşması, 21 Ocak 1996, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, s. 198.

⁴⁷ Emre Senan, “Parti Binalarına Başkanın Karikatürünü Asalım”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirel, Güncel Yay., İstanbul, 1996, s. 93.

*İdeolojisiyle doğrudan örtüşüyor. Hem ilerici, hem de romantik olduğunun mesajını veriyor.*⁴⁸

2.2. ÖDP ve Gruplar

ÖDP en başından beri bir birlik projesiydi ya da sol adına varılmak istenen hedeflerin birlik adına ilk aşamasıydı. Bu noktada birliği oluşturan gruplar ön plana çıkmaktadır.

Devrimci Yol (Dev-Yol): Kökeni 1974’lerdeki Dev-Genç’e dayanan, ilk sayısı 1 Mayıs 1977’de çıkan Devrimci Yol adlı dergi etrafında örgütlenen gruptur. Dev-Yol, büyük bir bölünme sürecine giren sosyalist hareketin dikkatli bir analizini yaparak özgün bir mücadele yaratmayı hedefledi. Temel siyasi görevin proletarya partisinin yaratılması olduğunu belirten Dev-Yol, yaşanan partileşme sürecinin bilinçli bir mücadele vermeyi ve belirli bir siyaset önermeyi içerdiğini belirtti. 1977-1980 arasındaki siyasal çatışma ortamını iç savaş olarak tanımlayarak, faşizme karşı savaşımı ön plana çıkarttı ve Direniş Komiteleri önerisini getirdi. “Devrimci hareketin, anti-faşist direniş savaşının örgütlenmesi içerisinde gelişeceği”ni savunan Devrimci Yol’un pratik politik süreçte beliren ayırt edici çizgileri şunlardı: 1. Devrimci güçlerin birliği sorunu sosyalistlerin birliği sorunu değil, faşizme karşı mücadelede birlik sorunudur. 2. Devrime önderlik edecek partinin yaratılması sorunu, faşizme karşı devrimci mücadele siyasetinin pratik örgütlenme süreciyle el ele gelişen bir ideolojik netleşme sürecinde çözülecektir. 3. Oligarşi ile halk arasındaki çatışma, halk güçlerinin ancak Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi’ne göre hareket ettirilmesi halinde halkın zaferiyle sonuçlanacaktır. Bu nedenle, (öncünün savaşını halkın savaşına dönüştürmeye yetenekli bağlantı noktalarını da içine alan) öncü-savaşçı bir partinin yaratılması görevi, devrimcilerin temel siyasi görevidir. Mücadelenin diğer bütün görevleri, bu temel siyasal görevle ilişkisi içinde ele alınmalıdır. 1978 yılında İstanbul’daki Dev-Yol kadroları *Devrimci Yol* dergisinde yayınlanan düşüncelerin Mahir Çayan’ın öngördüğü devrim stratejisi ve dolayısıyla çalışma tarzıyla ciddi çelişkiler barındırdığını ileri sürdü. İstanbul’daki kadrolar, Ankara merkezli hareketin sağ politikalar üretmekle kalmayıp THKP-C’nin

---

⁴⁸ **Milliyet**, 18 Ağustos 2002.

çizgisini ve savunucularını tasfiye etmeyi planladığından kuşku duyduğunu belirterek örgütten ayrıldı. Ayrılan grup Devrimci Sol ismini aldı.⁴⁹ 1980 darbesine karşı gerilla örgütlenmesini gerçekleştirse de başarılı olunamadı. Darbe, kendi içlerinde yaşadıkları tartışmalar ve gerilla mücadelesinin başarısızlığı Dev-Yol'u bitirdi. Dev-Yol geleneğinden geldiğini söyleyen insanlar 1990'larda *Yeniden* (sonradan *Bir Adım*) dergisi etrafında örgütlendi.⁵⁰ Bu kadrolardan büyük kısmı ÖDP içinde aktif haldedirler. Alper Taş, Dev-Yol'un kitlesellik, nitelik itibarıyla ÖDP'nin temelini oluşturduğunu belirtmekteydi. Taş, "*Devrimci Yol, 1980 darbesiyle merkezi ilişkileri sona eren bir yapılanma. Devrimci yoldan etkilenmiş, o fikri benimsemiş geniş bir topluluk ÖDP içerisinde. Ama ÖDP, devrimci yol gibi bir örgütün içinde yer aldığı bir şey değil. Devrimci Yol'un kendine ait bir anlayışı, yöntemi, felsefesi, fikri var. Doğal olarak ÖDP de devrimci yolun o anlayışından, o fikrinden önemli oranda etkilendi yani kuruluş sahipleri itibarıyla. ... Şu an itibarıyla partinin daha çok gövdesi, ağırlığı devrimci yol sürecinden gelen bireylerden oluşuyor.*" demektedir.⁵¹ Dev-Yol geleneğinden gelen kişiler, ÖDP içerisinde Özgürlükçü Sol Platform adı altında yer aldı. Hareket, Yön, Özgürlük, Devrimci Hareket dergileri de Dev-Yol geleneğine sahip çıkarak faal olan diğer yan gruplardır.

Kurtuluş Hareketi: THKP-C kökenli olan hareket, 1974 affi ile salıverilen kadrolardaki Mahir Çayan tezlerinin çoğunu reddeden bir gruptan oluştu. Kurtuluş, Mahir Çayan'ın öncü savaş, silahlı propaganda, politikleşmiş askeri savaş stratejisi, Kemalizm, ittifaklar sorunu, Kürt sorunu tezlerinden ilk büyük kopuş anlamına gelmekteydi. Haziran 1976'da *Kurtuluş Sosyalist Dergi* (KSD) ile faal hale geldiler. Kurtuluş, işçi kitlesi arasında örgütlenmeyi temel hedef olarak saptadı. Kurtuluş, Kemalizm'in yanlış değerlendirilmesi sonucu ulusal soruna karşı bir kuşkunun doğmuş olması ve ulusal sorunun muğlak ifadelerle ve bunun pratikteki yanılsamalarıyla geçirilmeye çalışıldığını belirtti. Kurtuluş'a göre Kürtlerin yaşadığı bölgelerde, batıda kapitalist üretimin ilişkilerinin egemen olmasına karşılık, feodal kalıntılar hâlâ varlığını sürdürmekteydi. Kapitalizm, bu bölgede toprak burjuvazisinin yanı sıra hem emperyalizmin ve tekelci burjuvazinin mallarını

⁴⁹ "Devrimci Yol", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, Cilt: 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2258; Oğuzhan Müftüoğlu, "Devrimci Yol Üzerine Notlar", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, Cilt: 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2250-2253.

⁵⁰ Alpat, Sözlük, ss. 82-83.

⁵¹ Alper Taş ile yapılan görüşme, 29 Ağustos 2006.

bölgede pazarlayan, hem de bölgede üretilen malların batıya ve diğer komşu ülkelere gönderilmesiyle uğraşan ticaret burjuvazisinin gelişmesini ve güçlenmesini sağlamaktaydı. Bölge egemen güçleri, ulusal kurtuluş hareketinin serpilmesi karşısında oligarşiyle işbirliğini her geçen gün arttırmaktaydı. Kurtuluş'a göre Türk hakim sınıfları Kürtlerin temel haklarına, tüm zenginliklerine, kültürel değerlerine el koyarak bu bölgeyi sömürgeleştirdi. Ulusal baskıyla sınıfsal baskı iç içe geçmekteydi. Emperyalizm ve oligarşiye karşı iki halkın birliği ve dayanışması olmadan Kürtlerin sömürgeci zulmünden, sınıfsal baskı ve sömürden kurtulması mümkün değildi. Türkiye'nin önündeki devrimci adım olan "Anti-emperyalist, anti-oligarşik demokratik halk devrimi"nin başarısı, feodal kalıntıların tasfiyesi, şovenist ve ırkçı baskıların son bulması, ulusal baskının ortadan kaldırılması, özetle kendi kaderini tayin hakkının tanınması anlamına gelecekti. "Demokratik Halk Devrimi"nin zaferine giden yol ortak mücadele ve ortak örgütlenmeyle daha da kısaltılmış olacaktı.⁵² Metin Ayçiçek'in yönettiği Kurtuluş dergisi çevresinde örgütlenen bu grubun, Devrimci Yol'dan ayrılığının temelini Kürt sorununa gösterdikleri bu hassasiyet oluşturmaktaydı. Kitleleşen Kurtuluş Hareketi, 1980 darbesinde önemli ölçüde zarar gördü. İşçi sınıfı içinde uzun soluklu bir çalışmayı hedef olarak saptayan gruptan, 1982 yılında kendisine Kurtuluş Örgütü diyen bir grup ayrıldı. 1983 yılında Türkiye ve Kuzey Kürdistan Kurtuluş Örgütü (TKKKÖ)'ne evrilen, ancak 1985'de aldığı darbelerle oldukça zayıflayan grup, etkisiz bir noktaya düştü. Daha sonra etkinliğini daha çok *Yeni Öncü* dergisi etrafında sürdürdü ve BSA, BSP ve ÖDP içinde bulundu.⁵³ Kürt sorununa yaklaşım ve diğer nedenlerden ötürü ÖDP'den büyük ölçüde tasfiye edildi. Kurtuluş, ÖDP'den kopan bazı Troçkist gruplarla bir araya gelerek "Sosyalist Demokrasi İçin Parti Ön Girişimi"ni oluşturdu;⁵⁴ ardından da Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP)'nin kuruluşuna⁵⁵ katıldı.

---

⁵² "Kurtuluş", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, Cilt: 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2268.

⁵³ Alpat, Sözlük, s. 167.

⁵⁴ **Radikal**, 9 Haziran 2002.

⁵⁵ www.sdp.org.tr.

Emek ve Demokrasi Grubu: eski TKP, TİP, TSİP üyelerinin birlikteliği ile oluşan **Geniş Açı Grubu**'nun kendisini feshettikten sonra **Özgürlükçü Sol Platform** çevresi ile birleşmesi sonucunda doğdu.⁵⁶

Ekmek ve Gül Platformu: Yurdaer Erkoca'nın temsil ettiği, troçkist akımdan gelen **Sosyalist Alternatif** ile Kenan Kalyon'un da içinde yer aldığı **Emek** ve Hikmet Kıvılcımlı'nın tezlerinin savunucusu bir grup olan **Toplumsal Özgürlük**'ün birleşmesi ile meydana geldi. ÖDP kurucularından Ertuğrul Kürkçü de bu platformun üyesidir. Ekmek ve Gül Platformu, ÖDP'deki "merkezi hattı", başka bir deyişle çoğunluk grubunun egemen hattını, partinin kendi gelişiminin önünde bir sorun olarak görüp, parti içi yaşamın yeniden harmanlanması ve parti içinde geçmiş aidiyetlerin yarattığı parteciklerin ortadan kalkması için ÖDP'yi yeniden kurma çağrısında bulundu.⁵⁷ ÖDP'de yaşanan tasfiyelerin ardından büyük ölçüde Sosyalist Emek Hareketi (SEH)'nin oluşumuna katıldı.⁵⁸

Sosyalist Eylem Platformu (SEP): Sungur Savran'ın içinde olduğu **Sosyalizm** çevresi ile **Kurtuluş, Sosyalist Demokrasi için Kurtuluş, Devrimci Marksist Kolektif** gibi grupların birlikteliği ile oluşturulan bir platformdur. SEP, ÖDP'nin örgütlenme omurgası işçi ve emekçilere dayandırılmadan ve işyerleri temel alınmadan emek eksenli devrimci bir parti olamayacağını vurguladı.⁵⁹ SEP, ÖDP'den tasfiye edildikten sonra "Sosyalist Demokrasi İçin Parti Ön Girişimi"ni oluşturup⁶⁰ ardından da Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP)'ni kurdu.⁶¹

Sosyalist Politika (SP): SİP'den ayrılan Sosyalist Politika çevresi BSA ve BSP süreçlerinin ardından ÖDP'ye katıldı. 1999 yılında SİP'den ayrılıp ÖDP'ye geçen Sosyalist Birlik Hareketi (SBH) çevresi Sosyalist Politika'ya katıldı. Metin Çulhaoğlu'nun temsil ettiği ve Kongre'ye "Sosyalizm ve Parti" adı ile tek başına çıkan bir platformdur. SP, ÖDP'nin kuruluş öncülleri ve felsefesi olarak tarif ettiği şu yaklaşımları benimsemediğini ve eleştirdiğini seylemekteydi: "Gümrük Birliği'ne sıcak bakış, 'yurttaş' bilinci ile neredeyse sınıfsızlığa açık bir garip 'sosyalizm', karşılığını bireylerin özgürleşmesinde bulan 'özgürlükçülük', özelleştirme pisliğine

⁵⁶ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁵⁷ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁵⁸ **Radikal**, 9 Haziran 2002.

⁵⁹ <http://www.haksoz.20m.com/turksolu.htm>.

⁶⁰ **Radikal**, 9 Haziran 2002.

⁶¹ **Radikal**, 29 Ağustos 2002.

karşı ‘özerkleştirme’ saçmalığı vb. ikircikli tutumlar, reel sosyalizm deneylerinden en yanlış sonuçların çıkarılması ve neredeyse burjuva egemen ideolojinin kutsanması, her tür karşıtlıkta ‘üçüncü yol’ kolaycılığı, tembellik hakkı söylemi, parti olmayan parti söyleminin iç boşaltıcılığı”⁶² Metin Çulhaoğlu, ÖDP’nin merkez düzeyinden kaynaklanan asıl zaafının, değişik grupların özel duyarlılıklarını kollama dürtüsüyle zaman zaman kolaycılıklara ve ortalamacılıklara başvurabilmesi olduğunu söylemekteydi.⁶³ SP, 17 Kasım 2001’de düzenlenen ÖDP’nin I. Olganüstü Konferansı’nda bir deklarasyon sunarak partiden ayrıldığını ilan etti.

Yeni Yol: 1980 öncesi yayımlanan *Troçkist Sürekli Devrim* dergisinin devamı niteliğinde olan; Masis Kürkçügil’in içinde yer aldığı troçkist kökenli bir gruptur.⁶⁴

Toplumsal Özgürlük: Hikmet Kıvılcımlı’nın tezlerini savunan, ÖDP içinde “Ekmek ve Gül Platformu” içinde yer alan gruptur. 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde Emek, Barış ve Demokrasi Bloğu çerçevesinde DEHAP’ı destekledi.⁶⁵

Sosyalizm: Sungur Savran, Şadi Ozansü, Kemal Ülker gibi yazarların 1988’de çıkarttığı *Sınıf Bilinci* adlı teorik dergiyle şekillenen, Dördüncü Enternasyonal geleneğini sahiplenen gruptur. Grubun kökeni 1980 öncesinde çıkan *Sürekli Devrim* dergisine kadar götürülebilir. Birlik Tartışmalarını Düzenleme Kurulu (BTDK) çalışmalarına katkı sağladı, daha sonra ise ÖDP’ye katıldı. ÖDP’de önce Sosyalist Emek İnisiyatifi (SEİ), daha sonra Sosyalist Eylem Platformu (SEP) içinde yer aldı. Çevre içinde yaşanan bir ayrışmadan sonra Sungur Savran ve Kemal Ülker çevresi ayrılarak İşçi Mücadelesi grubunu oluştururken, Şadi Ozansü çevresi ise Sosyalizm adı altında faaliyetlerine devam etti. Grup yaşanan tartışmalardan sonra ÖDP’den ayrıldı.⁶⁶

Sosyalist Emek İnisiyatifi (SEİ): ÖDP içinde, Sosyalist Politika ve Sosyalizm gruplarının oluşturduğu platformdur. SEİ kendisini “devrimci Marksizm” üst başlığı üzerinden tanımladı ve “sınıf yönelimli bir kitle partisi”, “sosyalist kitle partisi” gibi vurguları öne çıkardı. Platform, yaşanan gerilimler sonucunda dağıldı.

---

⁶² <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁶³ Metin Çulhaoğlu, “Parti Olmayan Parti Aksaklık Olmayan Aksaklık”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirer, Güncel Yay., İstanbul, 1996, s. 252.

⁶⁴ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁶⁵ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁶⁶ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

Sosyalist Politika bağımsız kalırken, Sosyalizm çevresi Kurtuluş'la birlikte hareket ederek Sosyalist Eylem Platformu'nun (SEP) bileşenlerinden birini oluşturdu.⁶⁷

Devrimci Marksist Kolektif (DMK): Komünist Devrim Hareketi (KDH) içerisinde İlker Aktükün çevresinde kümelenen Troçkist kökenli gruptur. DMK, KDH'den ayrılmasının ardından ÖDP'ye katılarak Sosyalist Eylem Platformu'nun (SEP) kurucularından birisi olmuştur. DMK, disiplin kararı ile ÖDP'den uzaklaştırıldı / tasfiye edildi. DMK, Sosyalist Demokrasi Partisi'nin kurucu grupları arasında yer aldı. Sosyalist Alternatif'in (SA) bir parçası ile birleşerek, Devrimci Marksist Birlik Grubu (DMBG) adıyla SDP içinde çalıştı. Ancak DMBG deneyiminin çeşitli nedenlerle sona ermesinin ardından SA ve DMK kökenli militanlar, Devrimci Marksist Siyaset (DMS) adı altında halen SDP çatısı altında faaliyetlerini sürdürmektedir.⁶⁸

Sosyalist Alternatif (SA): *Troçkist Sosyalist İşçi* dergisi (sonradan DSİP) çevresinden koparak ÖDP'ye katılan grup, ÖDP içinde "Ekmek ve Gül Platformu"nda yer aldı. Tony Cliff⁶⁹ yanlısı olan grup, ÖDP'de yaşanan ayrışma sonucu ikiye bölünerek ÖDP'den ayrıldı. Yurdaer Erkoca etrafındaki birinci grup SEH içinde çalışmalarına devam etti. Hasan Basri Karabay çevresi ise SDP doğrultusunda bir gelişim gösterdi. Bu ikinci grup daha sonra SDP içinde faaliyet gösteren Devrimci Marksist Kolektif grubuyla birleşip adını Devrimci Marksist Birlik Grubu olarak değiştirdi.⁷⁰

Bu grup ve platformların yanında **Özgürlükçü Sosyalizm Platformu, Sınıf Bilinci**; Dev Yol'dan kopmuş **Hareket** ve **Devrimci Sosyalist Yön** gibi birçok grup da ÖDP içinde bulunmaktadır.⁷¹

Farklı örgütlenme ve mücadele geleneklerine sahip bu gruplar ÖDP için bir zenginlikti. ÖDP ve seçmen bu zenginlikten kitleselleşme, farklı düşünce zenginliği,

---

⁶⁷ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁶⁸ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁶⁹ Tony Cliff, 1917-2000 yılları arasında yaşamış bir marksisttir. 1940'lı yılların sonuna doğru Cliff, Sovyetler Birliği ve onun uydusu konumundaki rejimlerin sosyalist olmadıkları fakat devlet kapitalisti olduklarını anlatan analizini geliştirdi; gerçek sosyalizmin aşağıdan olabileceğini vurgulayan teoriydi bu. O sadece bir teorisyen değil aynı zamanda aktif bir devrimciydi ve 1950 yılında Socialist Review Group adında İngiltere'de bir grup kurdu ve bu grup daha sonra International Socialists (Uluslararası Sosyalistler)'e ve nihayetinde Socialist Workers Party (Sosyalist İşçi Partisi)'ne dönüştü. Görüşleri tüm dünyaya yayıldı ve Uluslararası Sosyalist Akım (International Socialist Tendency) oluştu. Bu bilgi <http://www.geocities.com/inadinayasam/cliff.htm> sitesinden alınmıştır.

⁷⁰ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

⁷¹ <http://www.haksoz.20m.com/turksolu.htm>

yaratıcı tartışma, ÖDP kimliği altında bir bütünlük beklemiştir. Ama ne yazık ki grupların zamanla kaynaşamayıp kendi kabuklarına çekilmeleri, farklı beklentiler içerisine girmeleri, ÖDP’den ayrılmalarına kadar varacak bir süreci başlatmış bu da eldeki zenginliğin değerlendirilememesine neden olmuştur.

2.3. Parti İçinden / Dışından ÖDP Tanımlamaları ve Beklentiler

ÖDP kurulurken hazır bir model olmadığı için projeye herkes farklı bir tanımlama ve anlam yüklüyordu. Farklı tanımlamalar farklı beklentileri de beraberinde getirmişti. Her grup ve birey için örnek model zamanla ÖDP’nin kendisi olacaktı.

Ahmet İnel, partinin kullandığı özgürlük, dayanışma gibi kavramların ya da “globalizme ve yeni dünya düzenine şiddetle karşı olmak” sloganında globalizmin neyi ifade ettiğinin açıklanması gerektiğini söylüyor. Bu kavramların netleştirilmesi ÖDP’yi diğer partilerden ayıracak ya da aynı hizaya sokacak yaklaşımı içerisindedir.⁷²

Tanıl Bora ise ÖDP’nin kullandığı parti içi dilin onun avantajı olduğunu belirtirken, hazırda bekleyen devrimcilik, Kürt sorunu gibi kritik konuların aşılmasında sabır, sağduyu gibi erdemler ve partinin kendi hikayesini yaratma iradesinin dışında partinin çok bileşenliliğinin anlamlı ve tutarlı bir çoğulluğa dönüşmesine bağlı olduğunu söylüyor.⁷³

Zamanla grupların ÖDP potası içerisinde eriyip farklı bir kimyasal formülün çıkmasını beklemek mi? Yoksa kimliklerini koruyan grupların sıkı bir ittifakı olarak mı düşünmeli ÖDP’yi? Bu sorular üzerinden yola çıkıldığında ilk sorunun gerçek bir parti tanımlamasına bizi götüreceğini işaret eden Kerim Özkonur, Devrimci Yol (Dev-Yol)’un çıkardığı dergilerden yola çıkarak Dev-Yol’un kendini ÖDP potası içerisinde eritmeyeceğini bununda parti üyelerini ikili siyasi kimliğe, partiyi ise kendi dışında var olan mekanizmalara bağımlı şizofrenik bir yapıya sokacağını belirtiyor.⁷⁴

⁷² Ahmet İnel, “Hangi Özgürlük ve Dayanışma”, **Birikim**, Sayı: 82, Şubat 1996, ss. 11-14.

⁷³ Tanıl Bora, “Parti ve ‘Keşke’”, **Birikim**, Sayı: 82, Şubat 1996, ss. 15-17.

⁷⁴ K. Kerim Özkonur, “ÖDP Kurulurken: Refleksle Bilinç Arasında”, **Birikim**, Sayı: 82, Şubat 1996, ss. 18-20.

Partinin kurucu üyelerinden biri olan Mina Urgan, ÖDP sosyalist bir parti olduğu için ona umut bağladığını, bundan önceki uygulamalara hiç benzemeyen yepyeni ve doğru dürüst bir sosyalizm istediğini, böyle bir sosyalizmin insan haklarını da, kadın haklarını da, çevre korunmasını da nasıl olsa kapsayacağını belirtmekteydi. Urgan, bu isteğinin bir ütopya sayılacağını, ama çocukluğunu Cumhuriyetin ilk yıllarında, yani toplumsal alanda ütopiyaların gerçekleştiği bir dönemde geçirdiği için, ütopyalara boş hayaller saymadığını söylemekteydi.⁷⁵

2.4. ÖDP'nin Siyasi Görüşü

Her siyasi parti ve düşünce akımı, kendisini doğuran siyasi koşulların bir ürünüdür. ÖDP de, 1980'lerde başlayan ve 1990'lı yıllara damgasını vuran yolsuzlukların, hukuksuzlukların, kötü yönetim anlayışlarının antitezini temsil eden bir sembol olarak sivrildi.

Partinin tanımı tüzükte şu şekilde yapılmıştır: “*Özgürlük ve Dayanışma Partisi tüm emekçilerin, ezilenlerin ve onlarla aynı saflarda yer almayı ve yeni bir dünya kurmayı isteyenlerin partisidir.*”⁷⁶

ÖDP, mevcut düzene karşı toplumsal muhalefeti oluşturma projesidir. Toplumun her kesiminden muhalifleri bir araya getirme projesi. Hakça paylaşımın, sonuna kadar demokrasinin, insan haklarının tam olarak uygulanabilmesi için insanlar bir araya gelip ÖDP projesinde yer almışlardır.

ÖDP, mevcut düzene dolayısıyla kapitalist ekonomik sisteme, bu sistemin gelişip büyümesini sağlayan emperyalizme, 1980 sonrası ortaya çıkan neo-liberalizme, neoliberalizmle birlikte post-fordist⁷⁷ üretim şekline karşıdır.

---

⁷⁵ Mina Urgan, **Bir Dinazorun Anıları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 251.

⁷⁶ **ÖDP, Program ve Tüzük**, Ordem yay., Yayın yeri belirtilmemiş, 2003, s. 32.

⁷⁷ Post-fordizm, fordizm'in merkezden ve seri-tektip üretim modeli yerine, esnek ve tüketici taleplerine yanıt vermeye çalışan üretim modelidir. Daha verimli üretim, daha düşük maliyet, sınırsız yakın arz gerçekleştirebilme, emek girdisinde esneklik sağlanması başlıca amaçlarıdır. 1970'li yıllarla birlikte kapitalist batı ülkelerinde yapılan seri ve kitlesel üretimin hızlı bir biçimde gerçekleşen talep değişimlerine yanıt verememesi sonucu yıllardır kendini besleyen fordizm üretim sistemi kendi yolunu tıkamaya başlamıştır. Post-fordizm felsefesi, çok büyük miktarlarda benzer ürünlerin seri bir şekilde üretilmesi tarzının terk edilip az sayıda çok farklı çeşitte üretim yapıp ani talep değişimlerine adapte olabilen esnek üretim bandı modelini getirmiştir. Bu bilgi <http://uludagsozluk.com/k/post-fordizm/> isimli siteden alınmıştır.

Bu noktadan hareketle ÖDP, özgürlükçü, özyönetimci, enternasyonalist, demokratik planlamacı, doğa-insan ilişkilerini yeniden tanımlayan, militarizm karşıtı, cinsiyetçi olmayan bir sosyalizm doğrultusunda, sermaye güçlerinin egemenliğini, emperyalizmin tahakkümünü ortadan kaldırarak, emek güçlerinin siyasi iktidarının kurulmasını amaçlar.⁷⁸

Üretenlerin yönetimde, ekonomik karar ve planlama süreçlerinde söz sahibi olduğu, çoğunluğun iradesine dayanan; baskı, sömürü, şiddet ve eşitsizlik biçimlerinin ortadan kaldırıldığı bir dünyayı hedefler.

Tüm bu tezler yaratılırken sosyalizmin karşıtlıklarından yararlanılmıştır. Ortaya çıkan sentez Özgürlükçü Sosyalizm'dir. Kapitalizm ve emperyalizme bu savunma mekanizmasıyla karşılık veren ÖDP, geleneksel sosyalizme karşı kendini yenilemiştir. Bu yenilenme **Yeni Sol** ya da **Sivil Toplumcu Sosyalizm** şeklinde de adlandırılmıştır.

2.4.1. Özgürlükçü Sosyalizm

Özgürlükçü sosyalizm programda yer alan bir ifadedir. IV. Büyük Kongre'nin sonuç bildirgesinde de yer almıştır. Bu ifade gelenekçi / devletçi sosyalizmden kopuşu ifade etmektedir. Geçmişten farklı bir sosyalizm düşüncesinin ifadesidir. Sosyalizm, kapitalizmi eleştirir ve aşmaya çalışır. Kapitalizm de düzen ve zaman karşısında kendini değiştirir ve geliştirir. Değişen kapitalizm karşısında formülize bir sosyalizm modeli yoktur. Sosyalizm düşüncesinde, her şeyi belirlenmiş bir model, bir reçete yoktur. 19. yüzyıldan bugüne kadarki sosyalizm sürecini bir tartışma, bir arayış, yapılanların eleştirilip aşılması, yeni bir şeyler üretme süreci olarak da değerlendirilebilir.⁷⁹ Özgürlükçü sosyalizm, geçmişte yaşanan sosyalizm deneyimlerini yok saymaz. Bu deneyimleri eleştirel yaklaşımla analiz eder. Analizlerden de geleceğe ilişkin sonuçlar çıkarır. Buradan da sosyalizmin yaşayan, değişen ve gelişen bir düşünce akımı olduğunu söyleyebiliriz. Sosyalizmde temel özellikler, genel perspektifler, yaklaşımlar ve anlayışlar vardır. Bir önermede veya bir sorunun çözümünde bu temel özellikler göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

⁷⁸ **ÖDP, Program ve Tüzük**, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 32.

⁷⁹ Saruhan Oluç, **Özgürlükçü Sosyalizm**, Eğitim Dizisi 1, 15 Ekim 2005 tarihinde İstanbul'da yapılan Bölge Eğitimi'nde Saruhan Oluç'un yaptığı sunuş, s. 4.

Temel özelliklerden uzaklaştırılması, kapitalizmin oluşan boşluğu bir takım özellikleriyle doldurmasına yol açar.⁸⁰

Sosyalizmin önüne aldığı sıfat, onun birçok çeşidinin de olduğunun göstergesidir. Devrimci, reformcu, liberal, akademik sosyalizm bile olabilir diyor, Saruhan Oluç. ÖDP'nin sıfatı ise özgürlükçü. Özgürlükçü sıfatını sadece genel hak ve özgürlüklerden yana olmak anlamında kullanmayan ÖDP, bu kavrama insanın yaşadığı toplumda karşı karşıya kaldığı çeşitli düzeylerdeki yabancılaşmalardan kurtulması, yani insanın özgürleşmesi anlamında bakmaktadır. Yabancılaşmaya neden olarak da büyük oranda kapitalizmi görür.

Geçmiş sosyalizm deneyimlerinde, insanın yabancılaşmadan kurtulması ve özgürleşmesi yolunda çok fazla kalıcı adımın atılmadığını savunan ÖDP yeni bir sosyalizm düşüncesi oluşturulacaksa ve bu düşünce dünyada ve toplumlarda itibar kazanacaksa, geliyecekse özgürlükçü yanının mutlaka çok güçlü olarak vurgulanması gerektiğini belirtmiştir.⁸¹ Burada özgürlük kadar eşitlik kelimesine de vurgu yapmamızda fayda var. Sosyalizm eşitlikçi bir yönelimdir. Eşitlik kısmından bahsetmeden yalnızca sosyalizmin özgürlükçü kısmına atıfta bulunursak söylem liberal sosyalizme kayabilir. O zaman da kapitalizmin varlığı kabul edilir.

Özgürlükçü sosyalizm değişim için demokratik, çoğulcu, katılımcı bir iktidarın olması gerektiğini savunurken esas devrimci değişimin aşağıdan yukarıya şeklinde geniş halk kitlelerinin kendini yönetmesi ve denetlemesiyle oluşacağını içerir. Programda da belirtildiği üzere bu nedenle siyasetin toplumsallaşmasından, toplumun siyasallaşmasından, siyasetin gündelik yaşamın bir parçası, toplumdaki insanların politik süreçlerin öznesi olmasından yanadır.⁸² Bunu da temsili demokrasinin yanı sıra referandumlar, plebisitler, yerel meclisler gibi unsurlarla sağlayacaklardır.

Dayanışmayı toplumsal dayanışma şeklinde yorumlar. Gerektiğinde kamu kaynaklarının ihtiyaç sahibi kişiler için kullanılmasını dayanışma olarak görür.

Özgürlükçü sosyalizm özyönetimcidir. Kapitalist sistemdeki üreten-yöneten toplumsal işbölümünün aşılmasını amaçlar. Amaç sadece üretenlerin yönetime

---

⁸⁰ Oluç, a.g.e. , s. 4.

⁸¹ **Program ve Tüzük**, Yayın yeri ve basım tarihi yok, s. 14-15. (9 Nisan 2006'da kabul edilen program ve tüzük)

⁸² **Program ve Tüzük**, Yayın yeri ve basım tarihi yok, s. 15. (9 Nisan 2006'da kabul edilen program ve tüzük)

katılmasını sağlamak değildir. Üretenlerin dışında, alınacak kararlardan etkilenen herkesin karar süreçlerinde etkin olması hedeflenmektedir. Üreten-yöneten toplumsal işbölümünün aşılabilmesi için bürokrasinin etkinliğinin kırılması gereklidir. Bürokrasinin işlevi bütün topluma yayılmalıdır ve denetim yaygınlaştırılmalıdır. Bir diğer yapılması gereken de temsili demokrasiden zamanla doğrudan demokrasiye geçilmesidir. Doğrudan demokrasinin işlemesi için gelişen teknoloji kullanılmalıdır. Bilginin iktidar aracı olması dönüştürülerek toplumun her kesiminin gerekli bilgiye sahip olması sağlanmalıdır. Bu şekilde bireyler toplumu ve kendilerini yönetmeye başlayabileceklerdir.

Özgürlükçü sosyalizm enternasyonalisttir. Yani kapitalizmin ortaya çıkardığı sorunlara karşı küresel ölçekte mücadele edilmesidir. Ortak politikalar üretip çözüm yolları sunabilmektir. Bunun da ötesinde farklı ülkelerdeki bireylerin örgütsel olarak da yan yana gelmeleri mücadeleyi ve deney aktarımını ortaklaştırmalarıdır. Enternasyonalizm düşüncesi küresel ölçekte ekonomik ve kültürel alışverişte bulunmayı zenginlik sayar. Saruhan Oluç, 20. yüzyılda enternasyonalizmin, sosyalist devletlerin kendi çıkarları etrafında geliştirdiği bir zihniyet haline dönüştüğünü belirterek şöyle devam ediyor: “*Üçüncü enternasyonal, Sovyetler Birliği etrafında, onu destekleyen partilerin oluşturduğu bir örgütlenme haline dönüşmüştür. Daha sonra da yine devlet çıkarları doğrultusunda lağvedilmiştir. ... Aslında her biri enternasyonalist olması gereken partiler-devletler, kendi çıkarlarını ön plana çıkardıkları için birbirleriyle çatışmaya bile girmişler, çok ciddi bir hegemonya mücadelesini sürdürmüşlerdir.*”⁸³ 20. yüzyılda enternasyonalizm düşüncesinin yanlış uygulanması ve yara alması bugün düşüncüyü farklı bir perspektiften uygulamayı gerekli kılmaktadır. Bugün tarih bilincinin gelişmesi, teknoloji ve iletişimin gelişip hızlanması, enternasyonalizm düşüncesini daha mümkün kılmaktadır.

Özgürlükçü sosyalizm demokratik planlamacıdır. İmkânların en iyi biçimde değerlendirilmesi, toplumun ihtiyaçlarının en ideal biçimde karşılanması, eşitliğin ve adaletin sağlıklı bir şekilde sağlanması için planlama gereklidir. Bu plan gerçekleştirilebilir, toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir yapıda olmalıdır. Demokratik olmasının koşulu budur. Aksi takdirde bürokratik ve

---

⁸³ Oluç, a.g.e. , s. 11.

merkeziyetçi bir yapı kazanır. Bu da bireylerin karar sürecine aktif olarak katılmamasına neden olur.

Özgürlükçü sosyalizm ekolojisttir. Canlıların birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkilerini irdeler. Doğa-insan ilişkisinde bir dengenin / uyumun kurulmasını amaçlar. Sınırsız tüketim fikrine karşı çıkar. Bunun doğayı geri dönülemez bir yıkıma götüreceği fikrindedir. İnsanın, 20. Yüzyılda doğa üzerindeki tahribatı (savaşlar, kontrolsüz sanayileşme, nükleer çalışmalar, plansız şehirleşme, aşırı nüfus vb.) çevre kirliliği başta olmak üzere ozon tabakasının delinmesine, küresel ısınmaya, temiz içme suyunun azalmasına, bazı hayvan türlerinin yok olmasına, iklim değişikliklerine yol açmıştır. Kapitalizmdeki kâr mantığı doğayı arka plana itmektedir. Bireyi ve toplumları etkileyen bir soruna görmemezlikten gelinemez. Bu yüzden özgürlükçü sosyalizm doğal dengenin korunmasını gözetir, nükleer enerji kullanımına karşı çıkar, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına ağırlık verir.

Özgürlükçü sosyalizm feministtir. Cinsiyetçi olmayan bir sosyalizm kavramıdır. Toplumda kadının haklarını çoğaltarak kadın-erkek eşitliğini sağlamayı savunur. Aynı zamanda ezme-ezilme ilişkisi, kadının toplumdaki yeri ve rolü açısından da kavram değerlendirilmelidir. Kapitalizmle savaşta eşitlik ve özgürlük ön plana alınmışsa bu her alanda kendini göstermelidir. Kriz anında ilk işten çıkarılanların kadın olması, yönetici ve lider kadrolarda erkek egemenliği, kadın emeğinin küçümsenmesi ve önemsenmemesi, temsili demokraside kadının yer bulamaması üzerinde durulması gereken başlıca konulardır. Bu anlamda kadının her alanda temsilini sağlamak amacıyla “pozitif ayrımcılığı” savunur, toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı tavır alır.

Özgürlükçü sosyalizm anti militaristtir. Barışı hedef alan, eşit, özgür, dayanışmacı bir yapı doğal olarak savaş karşıtıdır. Savaş nedir? Sorusuna Napolyon’un para para para diye yanıt vermesi kapitalist sistemin en öz yanıtıdır. Kapitalist sistemin yaratımı olan militarizm üretim ve tüketimi arttırmaktadır. Her sene devletlerin silahlanma için harcadıkları miktar halkın refah düzeyini düşürmekte; çevre tahribatına neden olmaktadır. Militarist düşünce yapısı her sorunu askeri yöntemlere başvurarak çözüme / çözememe mantığını da beraberinde getirmektedir. Kavrama ordu ile toplum arasındaki ilişki açısından bakarsak ordu gücünün aşırı derecede ağır basması toplumdaki dengeleri negatif yönde

etkileyecektir. Bu nedenle özgürlükçü sosyalizm NATO'nun dağıtılması, evrensel ölçekte ayrımsız bir nükleer, kimyasal, biyolojik silahsızlanma, mayınların tasfiyesi, silahlanma harcamalarında ciddi bir kısıntı, askeri-sanayi komplekslerinin sivil amaçlı kullanımı için dönüştürülmesi dahil anti militarist tüm çabaları destekler.⁸⁴

2.5. ÖDP'nin Programı

ÖDP'nin tüzük ve programının temellerinin SBP'ye kadar indiğini biliyoruz. ÖDP'nin ilk programı 22 Ocak 1996 tarihinde kabul edilmiştir. Program, yaşanan zamanın siyasi, ekonomik, sosyal ve toplumsal röntgenini hem dünya perspektifinde hem de Türkiye perspektifinde çekiyor.

Programın ilk bölümünde Yeni Dünya Düzeni denilen küreselleşmenin hız kazanması, serbest pazar ekonomisi ve onun üretim tarzlarının insanları gitgide yoksullaştırmasından; eşitsizliğin, baskı ve sömürünün artmasından; bölgesel savaşların çıkmasından; milliyetçilik, ırkçılık ve mistik ya da dinsel çözüm arama eğilimlerinin güçlenmesinden bahsediliyor. Tüm bunların dünyada istikrarsızlığı arttırdığı üzerinde duruluyor.

Öte yandan sermayenin kültürel hegemonyasının kültürel değerleri erittiği, tek tip insan, tek tip yaşama sürüklenildiği ele alınıyor. Bu bölümde diğer alt başlıklar şöyle: Milliyetçilik dalgası yükseliyor, Gücsüzler dışlanıyor, Doğal ve tarihsel çevre tahrip ediliyor, Mücadele dünya ölçeğinde sürüyor.

“Türkiye Yeni Bir Dönemekte” başlığı altındaki Türkiye analizinde Türkiye'nin de dünya ölçeğinde yaşanan gelişmelerden doğrudan etkilendiğini, serbest piyasanın Türkiye'de de tek güç olma yolunda rakipsiz olduğunu, özelleştirmenin kamusal çıkar fikrini yıprattığını anlatan program şu alt başlıklarla ilerliyor: Şeriatçı hareket geliyor; Tek kimlik anlayışı dayatılıyor; Irkçılık ve milliyetçilik saldırganlaşıyor; Devlet için halk anlayışı sürüyor; Kültürel hayat kısırlaştırılıyor; Sermayenin seçenekleri çekişiyor; Emeğin ve özgürlüğün kürsüsünü oluşturmak gerekiyor.

Mücadele eksenini programda şu şekilde belirtilmiştir: *“Özgürlük ve Dayanışma Partisi, insanın insanı sömürmesine, sermayenin emek, erkeğin kadın,*

---

⁸⁴ **Program ve Tüzük**, Basım yeri ve yılı belirtilmemiş, s. 18. (9 Nisan 2006'da kabul edilen program ve tüzük)

zenginlik üzerindeki hakimiyetine, cinsiyet ayrımcılığına, baskıya, şiddet ve eşitsizliğe dayalı düzene son verilmesi için mücadele eder."⁸⁵

Olağanüstü Hal'in olduğu dönemde bu duruma yol açan etkenlere karşı barış, çözüm yolunun ilk adımı olarak kaçınılmaz görülmüştür. Bu anlamda terörle mücadelede "genel af ilan edilmeli; koruculuk sistemi, jandarma ve polis özel timleri türünden özel savaş birimleri dağıtılmalı; olağanüstü hale son verilmelidir"⁸⁶ şeklinde ifadeler yer verilmiştir.

ÖDP'nin diğer eylem planları şovenizme ve faşizme son vermek, sınırsız din ve vicdan özgürlüğü, halk egemenliği ve sınırsız siyasal özgürlük, yargıda bağımsızlık, hukukta saydamlık, kentlere demokrasi, üretkenlerin yönetmesi, herkese iş, işçiye özgürlük verilmesi, özgür ve yaratıcı bir kültürel ortam, kadınlara özgürlük, gençlere söz ve yönetim hakkı, farklı cinsel kimliklere saygı, çevrenin korunması, emperyalizmin tahakkümüne son vermek şeklindedir.⁸⁷

Kadınlara lehte ayrımcılık, farklı kimliklere vurgu, üçüncü nesil insan hakları (çevre vb.) gibi kavramlar özgürlükçü sosyalizm anlayışı üzerinden programda yer alırken, programın direkt işçi sınıfına vurgu yapmaması; proletarya diktatörlüğünden, ulusların kendi kaderini tayin hakkından bahsetmemesi geleneksel sosyalizmden kopuş olarak değerlendirilebilir. Bazı temel sol argümanların programda yer almaması partinin eleştirilen noktalarından biri olmuştur. Mesela Doğu Perinçek, bilimsel sosyalizmde yer alan özel mülkiyetin kaldırılması gibi temel bir kural ÖDP'nin programında yer almıyorsa sermaye güçlerinin yanında neoliberalizm solculuğu yapılar eleştirisini getiriyor.⁸⁸

Programla ilgili diğer bir nokta da bazı konularda net ifadelerin yer almamasıdır. Bu BSP ile GBK'nin birleşme noktasında bir sorun yaşamak istememelerinden de kaynaklanmıştır. Programdaki genel ifadeler (Kürt sorununa yaklaşım gibi) daha sonraları gruplar/bireyler arası tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

---

⁸⁵ **ÖDP, Program ve Tüzük**, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 13.

⁸⁶ A.g.e. , s. 14.

⁸⁷ A.g.e. , ss. 15-31.

⁸⁸ Perinçek, a.g.e. , ss. 36-46.

2.6. ÖDP'nin Tüzüğü

Her ne kadar ÖDP için “parti olmayan parti” sloganı kullanılmış olsa da tüzüğe baktığımızda genel bir parti yapılanmasını görmekteyiz. Tüzükte ÖDP kendini, çoğulcu bir kitle partisi olarak tanımlamaktadır. Çoğulcu kitle partisi vurgusuna, işçi sınıfının ve emekçilerin değil, liberal ve sosyal demokrat partilerin örgütlenme modelidir⁸⁹ şeklinde eleştiriler gelmiştir.

Parti organları incelendiğinde kolektif yönetimin ve kişisel sorumluluğun esas alındığı görülmektedir. Partide tüm yönetici görevlere seçimle gelir ve seçenlerin seçtiklerini her zaman geri çağırma hakkı vardır.⁹⁰ Geri çağırma hakkı, tüzüğü diğer tüzüklerden ayıran bir farktır.

*“Büyük kongre haricindeki merkez karar ve yürütme organları ile il ve ilçe başkanlıklarında, il ve ilçe yönetim kurullarında, il disiplin kurullarında üst üste en fazla üç olağan dönem göreve gelinebilir.”*⁹¹ maddesi de parti içi demokrasinin bir göstergesidir ve görevlerde rotasyonu sağlamaktadır.

Kadınların parti içinde aktif şekilde görev almalarını sağlamak ve katılımı arttırmak adına her türlü organ seçimlerinde kadın üyelerin seçimi için, aday olmaları halinde organ tam sayısının en az %30'u oranında lehte ayrımcılık uygulaması olmaktadır.

Siyaset yasağı olan kesimlerin (kamu çalışanları, siyasi yasaklılar vb.) de partide siyaset yapmasına olanak tanıyan fahri üyelik maddesi (madde 8) tüzüğü farklı kılan maddelerden birisidir.⁹² Fahri üyelere tüm parti örgüt, organ ve kademelerde etkin bir biçimde yararlanılabilmesi için Parti Meclisi gerekli yönetmeliği çıkarır.⁹³

Tüzüğün, üyelerin siyasi karar süreçlerine katılımını arttırmayı hedeflediğini parti organlarının yapılanmasına bakarak söyleyebiliriz. Parti organları şu başlıklardan oluşmaktadır:

---

⁸⁹ Perinçek, a.g.e. , s. 21.

⁹⁰ **ÖDP, Program ve Tüzük**, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 33.

⁹¹ **ÖDP, Program ve Tüzük**, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 67.

⁹² Mısır ve Horuş, a.g.e. , s.83-84.

⁹³ **ÖDP, Program ve Tüzük**, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 37.

A- MERKEZ KARAR ve YÜRÜTME ORGANLARI

- a- Büyük Kongre
- b- Genel Başkan
- c- Parti Meclisi
- d- Merkez Yürütme Kurulu
- e- Merkez Disiplin Kurulu

B- MERKEZ DANIŞMA ORGANLARI

- a- Parti Danışma Meclisi
- b- Parti Danışma Konferansı
- c- MYK ve il başkanları toplantısı
- d- Genel Merkez Emek Danışma Kurulu

C- BÖLGE MECLİSLERİ

D- MERKEZ EMEK ve MESLEK MECLİSİ

E- KADIN KOLLARI

F- GENÇLİK KOLLARI

G- YURTDIŞI ÖRGÜTÜ

H- YEREL KARAR ve YÜRÜTME ORGANLARI

- a- İl kongresi, il başkanı, yönetim kurulu, disiplin kurulu
- b- İlçe kongresi, ilçe başkanı, yönetim kurulu, belde örgütü
- c- Yaşama ve çalışma alanı; mahalle ve köy birimleri

I- YEREL DANIŞMA ORGANLARI

- a- İl ve ilçe danışma konferansı
- b- İl ve ilçe üyeleri ve partisiz yurttaşlar konferansı
- c- İl parti örgütü toplantısı
- d- İlçe parti örgütü toplantısı

İ- PARTİ GRUPLARI

- a- TBMM Parti Grubu
- b- İl genel meclisi parti grubu
- c- Belediye meclisi parti grubu

J- Tüzük ve yönetmeliklere göre kurulmuş diğer parti komisyonları, danışma ve çalışma gruplarından oluşur.

2.7. Program Değişiklikleri

ÖDP'nin kuruluşunda hazırlanan program, bir birlik projesi programı ve rejim krizi odaklı dönemin ürünüydü. Programdaki bazı talepler devre dışı kalmıştı (OHAL'in kaldırılması vb.). Programın dili ve içeriği o dönemin Türkiye ve dünya konjonktürü üzerinden hazırlanmıştı. 28 Şubat süreciyle birlikte Türkiye'nin yeni bir döneme girmesi, 1999 ekonomik krizinin ekonomide yeni yapılanmalara neden olması, neoliberalizmin etkisini güçlendirmeye başlaması, dünyada "11 Eylül saldırısı" sonrası yeni bir dönemin başlangıcı olması gibi unsurlar⁹⁴ ÖDP'nin programını yenilemesini gerekli kılıyordu.

30 Ocak 2005 tarihinde gerçekleştirilen IV. Büyük Kongre'de, programın yenilenmesi üzerinde durulmuştur. Çalışma raporunda kapitalist küreselleşmenin karşısında eleştiri ve muhalefetin, bütünlüklü bir düzen eleştirisi ve muhalefeti üzerine oturtulması gerektiği belirtilmiş; bu muhalefetin de özgürlükçü bir sosyalizm programı etrafında geliştirilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda bu sosyalizm anlayışı giderek gelişen alternatif küreselleşme hareketlerinin en geniş taleplerini kapsayan bir içerikle zenginleştirilmelidir talebi de yer almaktadır.⁹⁵

IV. Kongre kararlarında programın güncellenmesi ve gerekli olan tüzük değişikliklerinin yapılması amacıyla bir yıl içinde Program ve Tüzük Kurultayı'nı toplamak üzere gerekli çalışmaları yapmak için ÖDP, parti meclisini görevlendirir⁹⁶ ifadesine yer verilmiştir. ÖDP Parti Meclisi tarafından oluşturulan program komisyonu bir metin hazırlayarak bunu tartışmaya açmıştır. ÖDP, 8-9 Nisan 2006 tarihinde gerçekleştirdiği Program ve Tüzük Kongresi'nde yeni programını kabul etmiştir.

ÖDP programını yenilerken 10 yıllık deneyimlerinden, bu süreçte neoliberalizme karşı yükselen karşı dalganın temsilcilerinin ürettiği düşünsel zenginlikten, Dünya Sosyal Forumu, Avrupa Sosyal Forumu'nun yürüttüğü tartışmalardan ve üyesi olduğu Avrupa Anti-kapitalist Partiler Topluluğu'nun Anti

---

⁹⁴ Hayri Kozanoğlu, "Yeni Bir Dönem İçin Yeni Bir Program!", Röp. Barış Alp Özden, **Gelecek**, Sayı: 31, Nisan 2006, s.24. ; Alper Taş, "Program Tartışmamıza Genel Bir Bakış", **Gelecek**, Sayı: 28, Ocak 2006, s.47.

⁹⁵ "IV. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 545.

⁹⁶ "IV. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 559.

Kapitalist Manifestosu ile gözlemci üyesi olduğu Avrupa Sol Partisi'nin manifestosu ve tüzüğünden de faydalanmıştır.

Yeni programda özgürlükçü sosyalizm bir başlık olarak ele alınmış, bu düşünce yapısının ruhu tüm başlıklara ve taleplere yansıtılmıştır. Özgürlükçü sosyalizmi ifade eden kavramlar (özgürlük, dayanışma, eşitlik, enternasyonalizm, özyönetim, demokratik planlama, ekoloji, feminizm, anti militarizm vb.)⁹⁷ daha net olarak ele alınmış, ne anlama geldikleri açıklanmıştır. Bu başlık altında dayanışma konusunda ilk programda dayanışmayı oluşturan kesimleri işçiler, aydınlar, köylüler, kamu çalışanlarıyla sınırlı tutarken yeni programda üretim sürecine emeğiyle katılmış, katılacak olan emeklileri, işsizleri, şehir ve kırsal yoksullarını, topraksızları, evsizleri de kapsayacak şekilde toplumsal dayanışma şeklinde yorumlamıştır. Yeni programda her bireye geçmişte ve şu anda üretim sürecine yaptığı katkıya bakılmaksızın kayıtsız şartsız “yurttaşlık hakkı” adı altında bir miktar para ödenmesini savunur.⁹⁸

“Dünyayı Da Değiştirebiliriz...” başlığı altında kapitalizmin yarattığı etkilerin dışında “Küresel Adalet” ya da “Alternatif Bir Küreselleşme” adıyla neoliberalizme karşı oluşan direnişe ve o direnişin örneklerine de yer vermektedir. Bunun dışında emperyalizm kavramı incelenerek bugünün şartlarında klasik emperyalizmin günümüzün emperyalizmini tam olarak açıklayamadığı da belirtilmiştir.

Programın dili, geçen süre zarfında sol ideolojinin geliştirdiği terminoloji düzeyinde geliştirilmiştir. Neoliberalizm, kamusal alan, toplumsal cinsiyet, yerinden yönetim, pozitif ayrımcılık, doğrudan demokrasi gibi kavramlar programa girmiştir.

Programda “Neo liberalizm tahrip ediyor” başlığı altında neoliberalizmin, piyasayı toplumsal ve politik kontrolün dışına taşımayı hedeflediğinin altı çiziliyor. Bu tasarımda devletin işlevinin de yerel ekonomileri dünya ekonomisinin gereklerine uyarlamak yönünde değiştiği belirtiliyor. Neoliberalizm, iktisat ve siyaseti iki farklı alan olarak değerlendirip ekonomiyi toplumsal ihtiyaçlardan, insanların sorunlarından bağımsız, kendini düzenleyen piyasanın sinyallerine göre şekillenen

---

⁹⁷ Bu kavramlar “Özgürlükçü Sosyalizm” başlığı altında açıklandığı için tekrar ayrıntıya girilmemiştir.

⁹⁸ Program ve Tüzük, s. 16. (9 Nisan 2006'da kabul edilen program ve tüzük); “Program Tartışmasına Yaklaşım”, **Gelecek**, Sayı: 26, Ekim 2005, s.23.

bir özerk alan olarak tanımlıyor.⁹⁹ Program, neoliberalizmden en fazla zarar gören kesimleri, karşı mücadele olarak kapitalist küreselleşmeye direnişin başlıca unsurları olarak görmektedir.

Küresel adalet mücadelesinde, özgürlükçü sosyalizmin demokratik planlama kısmında, “Herkes iş! Emekçiye daha fazla hak!” başlığında, sınırsız din ve vicdan özgürlüğünde kamusal alanın önemi ve demokratikleştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Bu kavram demokratik planlama kavramıyla içselleştirilmektedir.

Avrupa Birliği bir başlık altında ele alınırken Türkiye’nin AB’ye üyeliği konusu her iki taraf içinde değerlendiriliyor. Türkiye’nin bu süreçte iki kampa ayrılma eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Bir yanda neoliberal, kapitalist küreselleşme savunucusu kanat; öte yanda ise statükocu, devletçi, şovenist kanat.¹⁰⁰ Yapılması gerekenin toplumsal muhalefet güçlerinin bu kampların dışında kalarak, politik hatlarını eşitlik, özgürlük değerlerine sahip çıkarak, anti-emperyalist siyaseti ve enternasyonalist dayanışmayı birleştiren bir çizgi üzerinden yürütmeleri gerektiği belirtiliyor. Yani Avrupa’yı “Emeğin Avrupası”, “Sosyal Avrupa” şeklinde değiştirmek hedeflenirken AB ile müzakere sürecinde bu çizgi destekleniyor.

Programda milliyetçilik konusunda batının demokrasi, insan hakları gibi kavramları sahiplendiği bu kavramları kendine özgü göstererek “öteki”leştirdiği kesimleri (Müslümanlar vb.) toplumdan tecrit etme, kendi siyasi eylemlerini sıradan vatandaş tepkisi olarak sunmadaki deneyimi eleştirilmiştir. Türkiye’de de milliyetçi-ırkçı hareketlerin tıpkı Avrupa’daki izdüşümleri gibi ekonomik adaletsizliklerin yarattığı toplumsal gerilimlerden kültür temelli bir çatışma için yararlanma gayretinde olduğu belirtiliyor.¹⁰¹

Programda, Kıbrıs ve Kürt sorunlarına isim verilerek atıfta bulunuluyor. Programda, bu sorunlara geçerli durum üzerinden değil, uzun vadeli bir bakış içeren birlikte yaşama, çok kültürlülük, barış ve hoşgörüyü hâkim kılma üzerinden yer verilmiştir.

Mücadele eksenini ve eylem planı bölümünde talepler başlıklar altında zenginleştirilmiş, yeni talepler de yeni başlıklar olarak yer almıştır. Yeni başlıklar şu

---

⁹⁹ **Program ve Tüzük**, Basım yeri ve tarihi belirtilmemiştir, s. 8. (9 Nisan 2006’da kabul edilen program ve tüzük)

¹⁰⁰ A.g.e. , s. 24.

¹⁰¹ A.g.e. , s. 22.

şekildedir: “Emeğin Avrupası!”, “Kürt Sorununda Demokratik ve Barışçı Çözüm”, “Parasız, Nitelikli, Kamusal Eğitim”, “Herkes Sağıklı Bir Yaşam, Parasız Sağık Hakkı!”, “Herkes Sosyal Güvenlik Hakkı!”, “Tarımda Tahribata Son!”, “Katılımcı Bir Yerel Yönetim!”, “Emeklilik Yaşamın En Huzurlu Çağı Olmalı!”, “Engellilere Daha Çok Özen ve Hak!”, “Göçmenlere Eşit Haklar!”, “Çocuk Haklarıyla Çocuktur!”¹⁰²

2.8. Tüzük Değişiklikleri

17-18 Kasım 2001’de Ankara’da yapılan I. Olağanüstü Konferans’ın gündemi tüzük değişiklikleri ve krize dair politik önerilerdi. O dönemde ÖDP’nin gruplarla bağlantılı olarak yaşadığı kriz “üyeliklerin güncelleştirilmesi” şeklinde geçici bir maddenin tüzüğe konulması ve iki ay içinde bazı üyelerin kayıtlarının güncelleştirilmemesi benimsendi. Bunun dışında mahalle, köy ve işyeri birim örgütlenmesi getirilerek, üyelerin örgütsüzlük sürecine son verilmesi. PM ile il örgütleri ve bölgeler arasındaki örgütsel kopukluğun giderilmesi amacıyla Bölge Meclisleri’nin kurulması. Parti organlarında görev alma konusunda rotasyon ilkesinin getirilmesi. Bütün organlarda sayısal azaltmaya gidilmesi. Disiplin hükümlerindeki eksikliklerin tamamlanması gibi tüzük değişiklikleri gerçekleştirildi.¹⁰³

29 Haziran 2002 tarihinde yapılan III. Olağan Büyük Kongre’de tüzüğün 4, 12, 20, 30, 38, 42. maddelerinde değişiklik yapılmasına karar verilmiştir. Bu değişiklikler partinin niteliği ve işleyiş ilkeleri, parti meclisi, il yönetim kurulu, emek ve meslek örgütü meclisi, görevden alma, disiplin suç ve yaptırımları konularındadır.¹⁰⁴

8-9 Nisan 2006 tarihlerinde yapılan Program ve Tüzük Kongresi’nde tüzüğün 4, 9, 14, 18, 20, 24, 31, 32, 41, 42, 43. maddeleri ve “Yürürlük Maddesi” üzerindeki değişiklikler kabul edilmiştir. Bunun dışında mevcut üyeliklerin güncelleştirilmesi ve yeni üyeler kazanmak üzere kampanya açılması hakkındaki “Geçici Madde 1” tüzükten çıkarılmıştır. En göze çarpan değişikliklerden biri kadın üyelerin partide

¹⁰² **Program ve Tüzük**, ss. 27-61. (9 Nisan 2006’da kabul edilen program ve tüzük)

¹⁰³ “III. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 438-439.

¹⁰⁴ “III. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 481.

organ seçimlerinde aday olmaları halinde organ tam sayısının %50'si oranında lehte ayrımcılık uygulanır maddesidir (Madde 4'ün 6. paragrafı). Bu oranın %30'dan %50'ye yükseltilmesini, ÖDP'nin kadınların toplumsal konumunu güçlendirmenin parti içindeki konumlarını da güçlendirmekten geçtiğini düşünmesidir.¹⁰⁵ Diğer değişiklikler Parti Organları (madde 9), Merkez Yürütme Kurulu (madde 14), Bölge Meclisleri (madde 18), İl Yönetim Kurulu (madde 20), İlçe Yönetim Kurulu (madde 24), Disiplin Kurulları (madde 41), Disiplin Suç ve Yaptırımları (madde 42), Mali Hükümler (madde 43) başlıklarında yapılmıştır. Kadın Kolları (madde 31) ve Gençlik Kolları (madde 32) Kadın Koordinasyonları, Gençlik Meclisleri şeklinde değiştirilmiştir.

2.9. Program ve Tüzük Kongresi / III. Olağanüstü Kongre

IV. Kongrede program ve tüzük yenilenmesine ilişkin alınan karar gereği Parti Meclisi çalışmalara başladı. Parti Meclisi'nin oluşturduğu program komisyonunun içinde o dönem partinin genel başkanı olan Hayri Kozanoğlu da vardı. Komisyon hazırladığı taslakları örgüte ilettiler. Burada programın her türlü görüşe açılarak etkili bir tartışma içerisinde oluşturulması ve geliştirilmesi istendi. Kozanoğlu bu sürecin etkili bir şekilde değerlendirilemediğini, yaratıcı bir tartışma ortamının tam olarak oluşamadığını belirtmektedir. Bunun nedeni olarak bir taraftan ÖDP kitlesi dâhil, sol kitlenin ideolojik, teorik tartışmalardan yeterince beslenmediğini söylerken diğer taraftan da insanların partinin 10 yıl boyunca ürettiği çalışma raporları, PM kararları, seçim bildirgeleri, broşürler gibi birikimlere güvenerek programın bu deneyimlerin özetlenmesi, yenilenmesi, güncelleştirilmesi gibi algıladığı yorumunu yapmaktadır.¹⁰⁶ Bu durum partinin uygulamaya çalıştığı özyönetim, demokratik planlama gibi uygulamaları zedelemekte ya da daha basit bir ifadeyle aşağıdan yukarıya doğru örgütlenme modeli işlememektedir.

ÖDP, 8-9 Nisan 2006 tarihinde Ankara Kocatepe Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen Program ve Tüzük Kongresi'nde yeni programını ve gerekli tüzük değişikliklerini kabul etti.

¹⁰⁵ Program ve Tüzük Kongresi Sonuç Bildirgesi, **Gelecek**, Sayı: 32, Mayıs 2006, s.50.

¹⁰⁶ Hayri Kozanoğlu ile yapılan görüşme, 29.08.2006

Kongrenin açılış konuşmasını yapan ÖDP Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu, kuruluşunun 10'uncu yılını kutlayan ÖDP'nin, program ve tüzüğünü yenilemesinin gerekliliği üzerinden aylar öncesinden başlatılan tartışmaların disiplinli ve düzeyli bir şekilde gerçekleştirildiğini ifade etti. Kozanoğlu, ÖDP'nin parti içi demokrasiden, fikri yenilenmeye kadar bir dizi tartışmayı gerçekleştirdiğini kaydederek, “*Ancak biz her daim şapkadan tavşan çıkartır gibi yeni fikirler üreten bir anlayışa sahip değiliz*” dedi. Kozanoğlu, partide gerçekleştirilen yenilenmenin yeni bir heyecan ve şevk yarattığını savunarak, toplumsal muhalefetin sesi ve kürsüsü olmayı önlerine hedef olarak koyduklarını söyledi. Kozanoğlu, kapitalist düzenin insanileştirilemediği için bütünüyle değiştirilmesi gerektiğini vurgulayarak, ÖDP'nin yeni enternasyonalizmi temsil edeceğini savundu. Kozanoğlu, fikri yenilenme sürecinden güçlenerek çıktıklarını ifade ederek, yeni programla mücadeleyi yükseltme çağrısı yaptı.¹⁰⁷

ÖDP delegeleri iki günlük konferanslarda, emperyalist politikalara ve küresel saldırılara karşı “Emeğin küresel savunulması” ve “Emeğin Avrupası”nın yaratılması gerektiği, eşitlikçi ve özgürlükçü bir hattın örülmesi ve “özgürlükçü sosyalizm” ekseninde örgütlenmenin yerellerde güçlendirilmesi konularında da görüş birliğine ulaştılar. “Herkes iş, emekçiye daha fazla hak” ile çevre hakları konularını da programa alan ÖDP delegeleri, Kürt sorunu konusunda “barışçıl ve demokratik” çözümlerin savunulması gerektiğini kaydettiler.¹⁰⁸

İki günlük tartışmalar sonucunda hazırlanan sonuç bildirgesinde bu kongrenin, ÖDP'nin yeni dönemi için mücadeleyi daha üst düzeye taşıyacak bir eylem kılavuzu oluşturduğu vurgulanmaktadır. Sonuç bildirgesi yeni programın öne çıkan noktalarını ve farklarını belirtirken tüm bu siyasal faaliyetlerin hayata geçirilebilmesinin, ÖDP'nin örgütsel yenilenmesiyle birlikte düşünülmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. ÖDP'nin örgütsel yenilenmesinin de toplumsal hareketlerin yeniden inşası içerisinde gerçekleşeceği belirtiliyor.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ **Evrensel**, 10 Nisan 2006.

¹⁰⁸ A.g.g.

¹⁰⁹ Program ve Tüzük Kongresi Sonuç Bildirgesi, **Gelecek Dergisi**, Sayı: 32, Mayıs 2006, s.50-51.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

28 ŞUBAT 1997 ORDUNUN SİYASETE MÜDAHALESİ VE ÖDP’NİN SİYASAL YAŞAMDAKİ YERİ

3.1. Susurluk Olayı ve ÖDP’nin İzlediği Siyaset

Özal döneminde sınırsızca uygulanmaya başlayan neoliberal politikalar ve “benim memurum işini bilir” tarzı söylemler insanların ve sermaye güçlerinin kısa yoldan zengin olma hayallerini harekete geçirmiştir. Bu hareket Makyavelist tarzda zenginliğe ulaşmak için her şey mubahtır şekline girince toplumda rüşvet, soygun, mafya vb. etkenler artmış; devlette bunları dengelemeye çalışan ve kendi çıkarı için kullanan yapıya dönüşmüştür. Politikacı-mafya-sermaye¹¹⁰ bu soygunda başı çeken ittifaktır. İşte Susurluk Olayı denen 3 Kasım 1996 tarihinde Balıkesir’in Susurluk ilçesinde meydana gelen trafik kazası bu ittifakları gün yüzüne çıkarttı. Kamyona çarpan Mercedes marka arabanın içinden Polis Okulu müdürü Hüseyin Kocadağ, eski emniyet müdürlerinden Kemalettin Eröge, DYP Şanlıurfa milletvekili Sedat Bucak, adı bir çok yasadışı olaya karışan (uyuşturucu kaçakçılığı, TİP’li yedi öğrencinin öldürülmesi, Mehmet Ali Ağca’nın hapisshaneden kaçırılması gibi olaylar) Abdullah Çatlı ve Gonca Us adında bir model çıktı. Arabada silahlar, susturucularla birlikte Abdullah Çatlı ve Gonca Us’un üzerinden sahte kimlikler, yeşil pasaportlar ve silah ruhsatı çıktı. Bu kimliklerin o dönemde İçişleri Bakanı olan Mehmet Ağar tarafından verildiği ortaya çıktı. Mehmet Ağar bu olaylar üzerine istifa etmek zorunda kaldı. Bu kazayla İtalya’daki Gladio tipi örgüt, kontrgerilla tartışmaları tekrar gündeme geldi. Bu tartışmalar insanları “derin devlet” kavramına götürecekti. Kazada ölenlerin (kazadan bir tek Sedat Bucak kurtulmuştur) devletle ilişkileri, Çiller’in devlet için çalışan çeteleri koruyan sözleri, Ağar’ın dokunulmazlık zırhını

---

¹¹⁰ Tefik Çavdar, **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi**, İmge yay. , Ankara, 2004, s. 333.

kullanarak soruşturma ve davalardan kurtulması derin devleti kanıtlayan etkenlerdi.¹¹¹

Bu olay geçmişte yaşanmış özellikle 1980 öncesi faili meçhul cinayetleri, yolsuzlukları da hatırlatmıştır. Halk bu kirli ilişkiler yumağına tepki olarak “aydınlık için bir dakika karanlık” eylemini gerçekleştirmiştir. Bu gelişmeleri görmezden gelen, küçümseyen Refah-Yol iktidarının aksine ÖDP ısrarla bu olayın üzerine gitmiştir.

ÖDP bu olay karşısında acil eylem çağrısında bulunarak, kamuoyu vicdanını, halkın tepkisini, “Ya hesap verecekler, Ya halk süpürecek” kampanyası¹¹² ile harekete geçirdi. Susurluk olayını aynı zamanda 12 Eylül rejiminin bir yansıması olarak gören ÖDP, demokrasinin tam olarak yerleşebilmesi, yolsuzlukların ortadan kaldırılabilmesi için ilk başta 12 Eylül rejiminin gerekçeleriyle birlikte ortadan kaldırılmasının, tasfiye edilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır.

ÖDP tarafından, Susurluk kazasının tamamıyla aydınlatılması, hiçbir şeyin örtbas edilmemesi için TBMM Başkanlığı’na dilekçe verilmiştir. Bu dilekçede şu isteklerde bulunulmuştur: Çiller, Ağar ve Sedat Bucak’ın dokunulmazlıklarının kaldırılarak yargılanmaları; yargının bağımsızlığını sağlamak için her türlü yasal düzenlemenin yapılması; MİT’nin kamunun denetimine açılması; örtülü ödeneğin şeffaflaştırılması; TBMM’nin bağımsız bir araştırma komisyonunun kurulması için karar vermesi; seçim yasasının değiştirilerek yeni bir meclis için seçim yapılması; özel tim ve korucular sisteminin lağvedilmesi; 12 Eylül öncesinde işlenen bir çok faili meçhul cinayetin, Abdi İpekçi’nin, Kemal Türkler’in, Doğan Öz’ün, 7 TİP’li gencin ve onlarca aydın, demokrat insanın katili de sıradan ülkücü katiller değil de Çatlı gibi devlet görevlileri midir? sorusunun açıklık kazanması¹¹³ istenmiştir.

30 Kasım 1996 tarihinde İstanbul’da çok sayıda sanatçı, aydın ve kültür emekçisinin katıldığı bir davette, bütün bu olaylar karşısında birlikte neler yapılabileceği ve nasıl bir tutum alınabileceği konusunda fikir alışverişinde bulunulmuştur. Davetin açış konuşmasında Uras: “*Sanatın, toplumu yansıtmak bir yana, toplumun bilmediğini anlatma özelliği bizim en büyük umutlarımızdan biri.*

---

¹¹¹ Susurluk ve Derin Devletle İlgili Bkz. Enis Berberoğlu, **Susurluk 20 Yıllık Domino Oyunu**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000; Neşe Düzel, **Türkiye’nin Gizlenen Yüzü**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001; Can Dünder, Celal Kazdağlı, **Ergenekon**, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2005.

¹¹² Uras, a.g.e. , s. 229.

¹¹³ Uras, a.g.e. , ss. 442-444.

Bilimin, sanatın, düşüncenin kuru gürültüye pabuç bırakmayacağını biliyoruz. Kendi varlığını devletin, sermayenin ve dinin varlığına armağan eden siyasi figürlere söyleyecek bir çift sözümüz olmalı ve bu sözü çoğaltmalıyız.”¹¹⁴ demiştir.

3.2. ÖDP'nin 28 Şubat Sürecine Tepkisi

30 Haziran 1996 tarihinde kurulan Refah-Yol Hükümeti'nin görev süresince yaptığı icraatlar, irticai hareketlerin önünü açmış ve radikal İslamcı eylemlerin artmasına neden oldu. İslam'ın siyasallaştırılma süreci Refah-Yol Hükümeti'yle birlikte doruk noktasına geldi. Koalisyon hükümetini kuran Refah Partisi'nin genel başkanı Erbakan, izlediği siyasete milli görüş adını vermektedir. Milli sözcüğü bugün ulusal anlamına gelirken daha eski zamanlarda dinsel cemaat anlamında kullanılıyordu.¹¹⁵ Bu siyaset bağlamında Türkiye'nin odak noktası batıdan doğuya kaymıştır. Bir dizi Müslüman ülkeyle birlikte Müslüman ortak pazarı kurma düşüncesi ve bunun gerçekleştirilmesi, Erbakan'ın Libya ziyaretiyle Türkiye'nin onurunun zedelenmesi, susurluk olayı, RP milletvekili ve yöneticilerinin Cumhuriyet rejimine karşı duydukları rahatsızlığı açıklamaları, bazı tarikat şeyhlerinin uygunsuz davranışları, Başbakanlık Konutu'nda önde gelen tarikat şeyhlerine iftar verilmesi, 1996 yılının 1 Mayıs'ında çıkan olaylar sonucu üç kişinin ölmesi, Gazi mahallesi olayları, Yazarlara cezalar verilerek sol düşünceye baskı uygulanması, 1997 yılı başlarında Sincanköy'de Belediye Başkanı'nın katıldığı, Filistin intifadasını konu alan piyes¹¹⁶ gibi olaylar bu hükümet ve uygulamaları açısından bardağı taşıran son damla oldu. Bu olayların dışında devlet kadrolarına İmam Hatip Okulu mezunlarının yerleştirilmesi, tarikatların sayılarının hızla artması, şeyh-mürit ilişkileri Cumhuriyet rejimini ciddi biçimde tehdit etmiştir.

Ordu, 28 Şubat 1997 tarihinde MGK toplantısında aldığı kararlarla Refah-Yol Hükümeti'nin izlediği siyasete müdahale etmiştir. Post-modern darbe şeklinde de adlandırılan bu müdahale Erbakan'ın istifasına giden yolu açtı.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Uras, a.g.e. , ss. 231.

¹¹⁵ Sina Akşin, “Siyasal Tarih (1995-2003)”, **Yakınçağ Türkiye Tarihi 2**, Milliyet Kitaplığı, İstanbul, s. 170.

¹¹⁶ Akşin, a.g.e. , s. 172. ; Çavdar, a.g.e. , ss. 335-338.

¹¹⁷ 28 Şubat Süreciyle İlgili Bkz. Yavuz Donat, **Öncesi ve Sonrasıyla 28 Şubat**, Bilgi Yayınları, Ankara, 1999; Doğu Perinçek, **28 Şubat ve Ordu**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000; Ali Bayramoğlu,

Toplum, ordunun müdahalesi karşısında iki kanada ayrıldı. Bir taraf orduyu desteklerken diğer taraf bu müdahaleyi kınadı. ÖDP her iki tarafa da pirim vermeyen, her iki tarafın da yanında yer almayan bir politika sergiledi. Emre Kongar'a göre "Ordudan yana mısınız, orduya karşı mısınız?" sorusu, klasik yanlış soruydu. Bu soru ile TSK'nin her yaptığının yanlış ve kötü olduğu gibi bir izlenim yaratılarak, 28 Şubat da mahkûm edilmeye çalışılıyordu. Oysa böyle bir soru, orduya karşı ya da yandaş olmak bağlamında değil ancak ordunun ne yaptığının irdelenmesiyle akılcı olarak yanıtlanabilirdi.¹¹⁸

28 Şubatın ertesi günü 1 Mart'ta ÖDP Parti Meclisi toplanarak siyasetin sivilleşmesi ve demokratikleştirilmesi konusunda bir bildiri yayınladı. Yedi başlık altında toplanan bildirinin içeriği ile ilgili başlıklar şunlardır:

- a. Rejimin ayarını MGK yapamaz
- b. Toplumun sıkıntılarının nedeni sadece siyasal İslam ve şeriat değildir.
- c. Laiklik tartışmaları ile çeteler unutturuluyor.
- d. Politik İslam'a ve Şeriata karşı mücadele demokrasi mücadelesinden ayrılamaz.
- e. Demokratikleşmek istiyoruz.
- f. Seçim istiyoruz.
- g. Toplumsal muhalefet birleşmeli.¹¹⁹

25 Şubat 1997 tarihli, "Ne Refahyol Ne Hazır Ol" isimli Sultanahmet mitinginde, ardından Fenerbahçe stadında 5 Temmuz 1997 Tarihinde yapılan "Çözüm Demokrasi" başlıklı buluşmalarda da siyasetin sivilleşmesi ve demokratikleşmesi konusundaki partinin tutumu, militarizme ve siyasal İslam'a karşı demokratikleşmeden yana tavır almıştır.

26 Ekim 1997 tarihinde yapılan I. Büyük Konferans'ta alınan "Militarizmin Tasfiyesi ve Demokrasi İçin Ordu Güdümüne Son" başlıklı kararda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin siyasal ve toplumsal olarak demokratik bir düzenle bağdaştırılamayacak ayrıcalıklara sahip olduğunu, MGK aracılığıyla ordu üst

---

28 Şubat Bir Müdahalenin Güncesi, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2001; Hulki Cevizoğlu, **Generalinden 28 Şubat İtirafı 'Postmodern Darbe'**, Ceviz Kabuğu Yayınları, Ankara, 2001; Neşe Düzel, **Türkiye'nin Gizlenen Yüzü**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

¹¹⁸ Emre Kongar, **28 Şubat ve Demokrasi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2003, s. 7.

¹¹⁹ "Artık Yeter! Rejimin Ayarını MGK Yapamaz!" adlı 1 Mart 1997 tarihli bildiri, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, s. 445-447.

kademesinin devlet yönetiminin merkezi ögesi haline getirildiğini, silahlı kuvvetler üst kademesine birçok konuda parlamento ve sivil yargı denetiminden bağımsız, fiili karar alma imkânları sağlandığını göz önüne alan ÖDP, silahlı kuvvetlerin tüm siyasal işlevlerinden arındırılması şeklinde isteklerde bulunmuştur.¹²⁰ ÖDP'nin bu konudaki tutumu bazı kişiler tarafından “ÖDP siyasal İslam'ın yanında” şeklinde algılandı. Parti her iki tarafa da uzak olduğunu “Ne Şeriat Ne Darbe” isimli, sloganıyla zaten daha önce açıklamıştı.

Ufuk Uras 28 Şubatla ilgili bir soruya şöyle yanıt vermektedir: “28 Şubat süreciyle aslında sermayenin küreselleşme süreci kendi önünde engel gördüğü engelleri bir şekilde denetledi, disipline etti. Bunlardan bir tanesi siyasal İslam, bir tanesi Kürt sorunu. Rejim kendini tahkim etti. Zaten sorun genel olarak askeri bürokrasinin bir toplumsal mühendislik yapıyor olmasıdır. Çubuğu bir o tarafa çekiyor bir bu tarafa. Toplumdaki önemli bir kesim, hatta daha çok dindar kesim çubuğun nereye çekildiğine bakıyor. Biz demokrasiyi herkes için, koşulsuz savunan parti olduk.”¹²¹

3.3. ÖDP'nin I. Büyük Kongre'si

ÖDP ilk kongresini 26 Ekim 1997 tarihinde Ankara'da yaptı. İlk kongreye örgüt, grupların yoğun güdümü altında gitti. Atatürk Spor Salonu'nda yapılan kongreye tek başkan aday olarak katılan Ufuk Uras, 631 delegeden oy kullanan 405'inin oylarının tümünü aldı.¹²² Kongreye beş binin üzerinde partili katılırken, “Çeteler halka hesap verecek”, “Eşber dışarı, çeteler içeri”, “Ferman devletin, üniversiteler bizim”, “İnadına aşk, inadına devrim ve sosyalizm” sloganları atıldı; “YÖK, paralı eğitim, faşist saldırılar, işkence, gözaltı, tutuklamaya hayır”, “Başka bir yaşam, bir özgürlük sokakta”, “Eşber'e özgürlük” pankartları açıldı.¹²³

Esas olarak kuruluş sürecinde belirleyici olan grupların öncelikleri ile güçleri oranında temsil edildikleri bir Parti Meclisi oluştu. Eski PM'nin hazırlamış olduğu karar tasarıları kongrede kabul edildi.¹²⁴

¹²⁰ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 55.

¹²¹ **Yeni Şafak**, 1 Ekim 2001.

¹²² **Hürriyet**, 27 Ekim 1997.

¹²³ **Milliyet**, 27 Ekim 1997.

¹²⁴ Mısır ve Horuş, a.g.e. , s.85.

Özgürlükçü Sol (Devrimci Yol) 43, Geniş Açı 12, Sosyalist Eylem Platformu 13, Sosyalist Politika 1, Sosyalist Alternatif 1, Emek 3, Yeni Yol 1 Parti Meclisi (PM) üyesi çıkardı. Seçilen PM üyelerinin 26'sı bağımsızdır.

I. Büyük Kongre açılış konuşmasında Ufuk Uras hedefleri şöyle açıklamaktaydı: “*Siyaseti kendi dışındaki amaçlara tabi kılan tuzu kuru olanların tekeldenin çekip çıkarmayı hedefliyoruz. Siyaseti emekçilerin, yoksulların, düzenden canı yananların kendi üsluplarınca gerçekleştirecekleri ortamı sağlamaya çalışıyoruz.*”¹²⁵ Konuşmanın devamında özgürlükçü sosyalizmin özelliklerinden bahsederken günlük hayattaki pratiklerden örnekler veriyor. Mücadele alanının geniş tutulduğu konuşmada, düzen karşıtı muhalif kişilerin ÖDP'nin en büyük destekçisi olacağı söyleniyor. Mücadele alanlarını başta emperyalizm olmak üzere, kapitalizm, mevcut siyasi düzen, çeteleşme, Kıbrıs sorunu, Kürt sorunu olarak gruplandırabiliriz.

3.3.1. I. Kongrede Alınan Kararlar

“Militarizmin Tasfiyesi ve Demokrasi İçin Ordu Güdümüne Son” başlıklı karar, ordunun MGK üzerinden siyasetteki etkinliğini kırmaya yönelik önlemlerden oluşmaktaydı. Ordu güdümlü bir siyasal rejimden, özgürlükçü demokratik bir siyasal düzene geçiş partinin amaçlarına ulaşabilmesi yolunda önemli bir adım olarak görülmekteydi.

“Özgürlükçü Bir Laiklik İçin” başlıklı kararda Siyasal İslam'ın laik kazanımları tehdit ettiğini ve şeriat devleti kurma emelleri güdüldüğünü belirten parti laikliğin korunması ve özgürlükler noktasında geliştirilmesini savunuyordu. İslam'ın devlet tarafından kontrolüne dayalı laiklik modelini eleştiren ÖDP, özgürlükçü laiklik anlayışını benimsemekteydi. Bu kararlar siyasal İslam'a karşı mücadeleyi, inanç alanına karşı değil, siyasal İslam'ın politikalarına karşı yürütmeyi doğru bulmaktaydı. Özgürlükçü laiklik anlayışının yerleşebilmesi için yapılması gerekenler maddeler halinde belirtilmekteydi.

“Siyasal İslam ve Kadınların Özgürlüğü” başlığında erkek egemen (Ataerkil) toplum yapısı reddedilerek eşitliğin sağlanmasını istenmekteydi. Siyasal İslam'ın

---

¹²⁵ “I. Büyük Kongre Açılış Konuşması”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 9.

özgürlük alanlarını kısıtlarken, kadınların bu noktada en fazla zarar gören kesim olduğu belirtilmekteydi. Bu başlık altında dikkati çeken bir nokta da “ÖDP, kılık kıyafet konusunda hem yasağcı uygulamalara, hem de kılık kıyafetin siyasallaştırılmasına karşı mücadele eder.”¹²⁶ denilmesiydi.

“Halk Sarmaşığı: Her Gün, Her Yerde Siyaset” başlığı toplumun her kesiminin politize olmasını sağlamayı, yönetimde söz sahibi olmayı, daha etkin katılımı ve denetim ihtiyacını hedeflenmekteydi. ÖDP siyasal görev olarak, bütün mücadelelerde emek ve demokrasi güçlerinin en yaygın birliğini gerçekleştirmek, emeğin diğer toplumsal muhalefet dinamikleriyle kalıcı bir ilişki kurmasını sağlamak ve büyük kitleleri emeğin özgürleşmesi fikrinde toplamak olarak belirtmekteydi. ÖDP, siyasal mücadele alanını sadece parlamentoya sınırlandırmamaktaydı. Aynı zamanda başlıkta, yerel, merkezi yönetimlere ve parlamenter mücadeleye ilgisiz kalmaz da denilmiştir. Halk sarmaşığının sadece ulusal düzlemde değil uluslararası düzlemde de uygulanması gerekliliği ifade edilmekteydi.

“Toplumsal İhtiyaçlar İçin Bir Ekonomi” başlığı çalışanların mevcut kazanımlarının savunuculuğunu yapmaktaydı. Özelleştirmeye karşı kamu mülkiyeti üzerinde durulmaktaydı. Kamu açıklarının çözümü için öneriler getirilmekteydi. Haftalık çalışma süresinin 35 saate indirilmesi için mücadele edilmesini öngörüyordu. Herkese insanca yaşayabileceği bir konut sağlanması talebinde bulunuluyordu. IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerle yapılan anlaşmaların iptal edilmesi için mücadele edilmesi gerekliliği vurgulanmaktaydı.

“Siyasal Çözüm İçin Barış ve Demokrasi” başlığı Kürt sorununa yönelik bir başlıktır. Kararda iki yanlı ateşkes ve barışa yönelik bir siyaset izlenmesi gereği üzerinde durulmaktaydı. Bunun dışında Terörle Mücadele Yasası’nın tümü ve Siyasi Partiler Yasası’nın 83. maddesinin¹²⁷ kaldırılması; bölgede jandarmaya, silahlı kuvvetlere ve polise bağlı özel tim türünden tüm özel savaş birimlerinin ve koruculuğun kaldırılması; Olağanüstü Hal’e tüm bölgede son verilmesi; genel af ilan

¹²⁶ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 75.

¹²⁷ **Siyasi Partiler Kanunu Madde 83-** Siyasi partiler, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemez ve faaliyette bulunamazlar. Bu bilgi <http://www.anayasa.gen.tr/2820sk.htm> sitesinden alınmıştır.

edilmesi, ancak savaş hukuku ihlallerinin araştırılması, sorumlularının yargılanması¹²⁸ gibi bir takım isteklerde çaba gösterir denilmektedir.

“Savaş ve Militarizme Karşı Kadın Dayanışması” başlıklı karar, savaşın özellikle kadın üzerindeki yıkıcı etkisiyle ilgilidir. Geniş ve sürekli bir barış cephesinin oluşturulması ve kadınlardan oluşan böylece barış cephesinde, özellikle bölgede yaşayan Kürt kadınlarla dayanışma ağlarının oluşturulması, barış talebinin bölgesel, uluslararası boyuta taşınması için mücadele eder¹²⁹, ifadesi yer almaktaydı.

“Maceracı, Yayılmacı ve Teslimiyetçi Dış Politikaya Son” başlığında Türkiye’nin izlediği dış politikanın yayılmacı ve maceracı bir çizgiyi egemen kıldığı, bu politikanın içeride çalışanların ekonomik yükünü arttırdığı, saldırgan milliyetçiliğin yayılmasına yol açtığı, toplumda fetihçi ve militarist bir düşünceyi pekiştirmekte olduğunun altı çizilmekteydi. Önlem olarak da silahsızlanma, Türkiye’nin uluslararası askeri birlikteliklerden çekilmesi, sınır ötesi hareketlerin durdurulması, pan-Türkist/İslamist emellerden vazgeçilmesi gibi maddelerin üzerinde durulmaktaydı.

“Kıbrıs’ta Macera Değil, Çözüm” başlıklı kararda Kıbrıs için kalıcı bir çözümün ancak Kıbrıs halkının kendi bağımsız ve özgür iradesine dayanarak barış ve demokrasi için toplumlar arası görüşmeler yoluyla sağlanabileceği belirtilmekteydi. Bölgede iki toplumlu, iki bölgeli tek federal devlet zemininde Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti’ni savunur ve iki yanlı silahsızlanma, askersizleştirme ve adadaki İngiliz askeri üstlerinin boşaltılması için çaba gösterir¹³⁰, denilmektedir. Bir diğer karar da Kuzey Kıbrıs’ın özerklik anlaşması, vatandaşlık, dış ilişkilerde temsiliyet, ekonomik ve mali birlik, ortak savunma gibi araçlarla Türkiye’ye ilhakına karşı çıkarken; Güney Kıbrıs’ın Yunanistan’la savunma işbirliği girişimlerine ve adada Yunan askeri üsleri oluşturulmasına karşı da tutum alır¹³¹ ifadesi bulunmaktaydı.

“Söz, Yetki, Karar, İktidar Çalışanlara” başlıklı karar işçi ve emekçilerin politik faaliyetin öznesi olarak görülmesiyle ilgilidir. Sendikasılaştırma, örgütlenme bilincinin yok edilmesi gibi eylemlere tavır alınması gerekliliği üzerinde durulmuştur.

---

¹²⁸ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 103-104.

¹²⁹ A.g.e. , s. 113.

¹³⁰ A.g.e. , s. 122.

¹³¹ A.g.e. , s. 122.

“Kadın Emeğinin Özgürleşmesi İçin” başlıklı karar, çalıştırılmayan kadınların ücretli çalışma haklarını kazanmalarını ve gerçek anlamda kullanabilmelerini sağlayacak gerekli maddi zeminin oluşturulması için bütünlüklü bir mücadele verilmesiyle ilgilidir.

“Sosyal Güvenlik Bir Yurttaşlık Hakkıdır” başlığı sosyal güvenlik kurumlarının yönetim ve denetiminin çalışanlara bırakılması ve mali yapısının kamu kaynaklarıyla desteklenmesini içermektedir.

“Parasız, Demokratik, Bilimsel Eğitim” başlıklı kararda eğitimin parasız olması, niteliği ve amaçları üzerinde durulmaktaydı. Hedefler arasında meslek eğitimi ile genel kültür veren eğitimin birleştirilerek bireylerin çok yönlü gelişmelerinin sağlanması; üniversitelerde harçların, ilk ve orta öğrenimde katkı paylarının kaldırılması; temel eğitimin zorunlu ve 11 yıl olması; din derslerinin kaldırılması; herkese anadilinde eğitim imkânının sağlanması, şoven ve asimilasyoncu eğitime son verilmesi; mevcut üniversite sınav sisteminin kaldırılması; YÖK’ün tasfiye edilmesi¹³² gibi maddeler dikkat çekmekteydi.

“Herkesin Sağlıklı Bir Yaşam” başlığı temel bir hak olan sağlık hakkının niteliğinin artırılmasıyla ilgilidir. Sağlık alanının kâr alanı olmaktan çıkarılması, hasta haklarının hayata geçirilmesi, tüm kamusal tedavi kurumlarında tam gün çalışma gibi konular üzerinde durulmaktaydı.

“Kaliteli, Sürdürülebilir Yaşam İçin Ekolojist Bir Kalkınma” başlıklı kararda doğa ve insan ilişkileri irdelenmiş, kapitalizmin insan emeğini sömürdüğü ve doğayı talan ettiği saptanarak, üretime ilişkin önceliklerin yeniden tanımlanması yapılmıştır. Enerji sektörünün, planlamaya tâbi ve kamu denetiminde olması; ilk olarak yerel, yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarına yönelmesi; nükleer enerjinin desteklenmemesi; tarımda yanlış politika ve uygulamaların terk edilmesi gibi konular dikkati çekmekteydi.

“Ekoloji Konferansı” başlığı, partinin ekoloji politikalarını oluşturmak üzere düzenlenmesini istediği konferansla ilgilidir.

“Kent Rantlarının Toplumsallaştırılması” başlığında, kentlerdeki ortak yaşam alanlarının (ormanların, kıyıların, tarihi kültürel değerleri ve yapıları, parkları, yeşil

---

¹³² A.g.e. , s. 150.

alanları) yağmalanması ve bu yağma sonucu oluşan kent rantlarının birçok olumsuzluğa neden olduğu belirtilmekteydi.

Alınan diğer karar başlıkları şöyledir: “Altın Madenciliği”, “Tarımda Çöküntüye Karşı Seferberlik”, “Göçmenlere Eşit Haklar”, “Tek Yol Karayolu Değil”, “ÖDP İçinde Kadın Birimleri”, “Gençliğin Örgütlenmesi Üzerine 1-2”, “ÖDP ve Yayınlar”, “Yaşam Alanlarında Örgütlenmek ve Dayanışmak İçin”, “Geri Çağırma ve Hazırlıklar”, “Ne Geçmiş Tükendi Ne Yarınlar”

3.4. ÖDP'nin Kitlesele Eylemleri

ÖDP'nin kuruluşundaki hedeflerinden biri toplumsal muhalefeti sağlamaktı. Bununla birlikte siyasetin toplumsallaşması, toplumun siyasallaşmasını hedeflemekteydi. Toplumdaki insanların politik süreçlerin öznesi olmasından yanadır. Bu nedenle Türkiye ve dünyada gelişen olayları yakından takip edip yaşanan olumsuzlukları, güncel talepleri siyasi eylem ve sloganlarla sokağa taşıdı.

Susurluk kazası ile perçinlenen siyasi ve sosyal kriz karşısında “Ya hesap verecekler, ya halk süpürecek” kampanyası ile siyasal çatışmanın odağında duran çetelere karşı toplumsal muhalefetin önünü açmayı parti olarak üstlendi ve kendisini sistem muhalefetinden ayırtırmayı başardı.¹³³

“Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık” kampanyası içinde parti örgütlü olduğu her yerde en geniş muhalefet zeminlerini yaratma çabası içinde oldu, kampanyanın kitleleşmesine en büyük katkıyı sağlayan politik güçler arasında yer aldı.

ÖDP, milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması için 1997 yılının Kasım-Aralık aylarını kapsayan sürede, tüm yurdu kapsayan referandum başlattı. Referandum nedeniyle Beyoğlu, İstiklal Caddesi üzerinde kurulan sandık başında açıklama yapan ÖDP Lideri Ufuk Uras, “*Halkın vekillerinin basireti bağlanmışsa, onlar artık halkı temsil etmiyorlarsa, halkın harekete geçmesinin zamanı gelmiştir*” dedi.¹³⁴

Parti, Sultanahmet mitinginde “Ne Refahyol Ne Hazır ol” sloganı etrafında mevcut düzene karşı üçüncü seçeneğin varlığını eylemli olarak ifade etmede dikkati

¹³³ A.g.e. , s. 87.

¹³⁴ **Hürriyet**, 27 Kasım 1997.

çekti. 25 Mayıs 1997’de yapılan “Işığını Al Sultanahmet’e Gel” ismiyle de yer alan bu miting 50 bin kadar kişiyi ortak bir noktada buluşturmayı başardı. Ufuk Uras, kendilerinden önce meydana dinbazların, çetecilerin geldiğini ve meydanın havasını pislettiğini belirterek şöyle dedi:

*“Biz bunları süpürmeye geldik. Buranın eski adı At Meydanı’ydı. Onlar bu At Meydanı’nda atıp tuttular at koşturdular. Biz bu ülkenin aydınlık demokrat yüzünü ortaya koymaya geldik. Bu gün burada bir dev uyanıyor. Onlara görkemli bir cevaptır bu. Bu rezilliklere ve tehditlere yeter artık. Bıktık artık. Kırk katır mı, kırk satır mı yı reddediyoruz. Burada duyarlı ve inatçı insanlar var. Siyasi mefta olmuş Refahyol’a son vuruşu biz vuruyoruz. İsrail’e şeytan dediler şeytanla kol kola girdiler. Onların buyurdıkları gibi yaşamak istemeyenleri ortaya katmazlar. Fırsat buldukça bu ateşe tapanlar, kin üstüne kin kusarlar.”*¹³⁵

TBMM’nin Telefonları Dinleme ve Araştırma Komisyonu’na devletin resmi görevlilerin verdiği ifade ve belgeler telefonlar dinleniyor iddialarını doğrulamasından sonra partinin 1 Nisan 1997 tarihinde “Koca Kulak Aradan Çekil!” başlıklı açıklama yaptı. ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras ile bir grup parti üyesi, isimleri telefon dinleme skandalına karışan Meral Akşener, Celal Adan ve Saffet Arıkan Bedük hakkında suç duyurusunda bulundu. Uras olayı, “Devlet imkanıyla yapılan siyasi ahlaksızlık” diye niteledi ve “Bugün Hürriyet Gazetesi dinleniyorsa, ülkenin bütün yurttaşları tehdit altında demektir. Koca kulak Meral skandalı, çetenin işbaşında olduğunu gösteriyor” dedi. Uras ile partililer, 3 DYP’li yöneticinin 3’er yıl hapisle cezalandırılmalarını istedi.¹³⁶

Kızılay Meydanı’nda 13 Nisan 1997 tarihli “Halkın Raporu Açıklanıyor” mitingi iktidarın çeteler karşısındaki aciz tutumuna karşı halkın birlikte mücadelesini örgütlemekteydi.

ÖDP, çevre mücadelesi kapsamında Bergama’da köylülerin çok uluslu Eurogold şirketine karşı verdikleri kavgada birleştirici ve ilerletici bir rol oynadı.¹³⁷

Parti, 5 Temmuz 1997 tarihinde Fenerbahçe stadındaki “Demokrasi Şenliği”nde demokratik haklarını arayan insanları bir araya getirdi.

¹³⁵ Sabah, 26 Mayıs 1997.

¹³⁶ Hürriyet, 22 Aralık 1998.

¹³⁷ “I. Büyük Kongre Kararları”, ÖDP Belgeler 1, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 87.

ÖDP, 3 Ekim 1998'den 3 Kasım 1998'e kadar "Yurttaş Adalet Arıyor" eylemini gerçekleştirdi. ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, 3 Ekim'den itibaren bir ay süreyle Cumartesi günleri gaz lambaları ve ışıklarla çeteleşmeleri protesto edeceklerini bildirdi. Uras, "Yurttaş Adalet Arıyor" eylemi ile ilgili olarak ÖDP'nin Kızılay'daki il eski binası önünde 29 Eylül 1998'de basın açıklaması yaptı. Peş peşe ortaya çıkan kasetlerin sağ partilerin Türkiye'yi nereye getirdiğini açıkça gösterdiğini ifade eden Ufuk Uras, çeteleşme, mafyalaşma ve yasadışı faaliyetlerin hep sağ partilerin ağırlıklı sorumluluk taşıdıkları dönemlerde gerçekleştiğini ileri sürdü. ANAP'ın çeteleşmelere karşı diğer partilerden farklı bir adım atmadığını, bu partinin söyleyecek sözü kalmadığını savunan Uras, CHP'den de hükümete verdiği desteği çekmesini istedi. Yargının, adları ortada dolaşanlar hakkında soruşturma açmasını, Meclis'in de dokunulmazlıkları sınırlayan anayasal düzenlemeyi bir an önce yapması gerektiğini kaydeden Ufuk Uras, vatandaşların temiz siyaset, temiz toplum ve kirli ilişkilerden arınmış demokratik bir devlet istediğini söyledi. Meclis'teki partilerin devletteki çeteleşmenin önüne geçmeye güç ve niyetlerinin olmadığını iddia eden Uras, 3 Ekim'den itibaren Susurluk kazasının yıldönümü olan 3 Kasım'a kadar bir ay süreyle her Cumartesi günü gaz lambaları ve ışıklarla çeteleşmeleri protesto edeceklerini bildirdi. Uras'ın açıklamasını dinleyen partililer, ellerindeki gaz lambalarını kaldırarak, "Çeteler halka hesap verecek" diye sloganlar attı.¹³⁸

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, 1998 yılının Ağustos ayında yayınladığı "açık mektup" ile Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'den, Mehmet Ağar'ın oğlunun düğün törenine gitmekten vazgeçmesini istedi. Ufuk Uras, mektupta, bu düğüne gitmenin çetelerin aklanması ve kamu vicdanının ezilmesi çabalarına destek vermek anlamına geleceğini savundu. Uras, cumhurbaşkanlarının toplumsal hayatın gereklerini kamuoyu vicdanını gözeterek yerine getirmeleri gerektiğini de ifade ederek, şunları kaydetti: "*Mehmet Ağar'ın düğününe gitmeniz, yargılamadan kaçan suçluların aklanması ve kamu vicdanının ezilmesi çabalarına doğrudan ve açık destek verilmesi anlamına gelecektir. Bu nikahta şahit olmak, çetelere devlet nişanı vermektir. Bu düğüne katılarak, çetelerin bir kez daha cesaret ve güç bulmalarına katkıda bulunmayınız.*"¹³⁹

---

¹³⁸ **Sabah**, 30 Eylül 1998.

¹³⁹ **Sabah**, 18 Ağustos 1998.

ÖDP'nin "Bir Arada Yaşamı Savunalım" kampanyası için 14 Haziran 2006'da Taksim'de tünel'e kadar bin kişinin el ele tutuşarak zincir oluşturması¹⁴⁰, 25 Haziran 2006'da Kadıköy'de 7 bin kişinin toplandığı bu kampanyanın mitingi¹⁴¹, insanların farklılıkları zenginlik sayarak bir arada yaşama isteğinin ve seslerini duyurmalarının gerçekleşmesiydi.

Bunların dışında ÖDP, her sene 1 Mayıs kutlamalarına, 1 Eylül Dünya Barış Günü etkinliklerine, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliklerine katıldı; bu etkinliklerin düzenleyici ve destekleyici kısmında da bulundu.

Yukarıdaki örnekler çoğaltılabilir. Genel olarak baktığımızda eylem biçimleri, işçi ve öğrencilerin daha gelenekselleşmiş eylem biçimlerinden farklılık gösterir. ÖDP, emek ve sermaye karşıtlığına dayalı temel yaklaşımından ayrılmaksızın toplumsal muhalefet güçlerinin ve hareketlerinin farklılık ve çeşitlilik gösteren taleplerini içeren birleştirici bir merkez rolünü oynamayı başarmakta ve sağın ideolojik hegemonyasında gedikler açabilmektedir.

ÖDP'nin çalışmaları sokağa, alan çalışmalarına yöneldiğinde, emekçilerin, kadınların, gençliğin, köylülerin, kent yoksullarının çatışmalarında doğrudan taraf haline geldiğinde, siyaset tarzını ve kültürünü yaşam ve çalışma birimlerine taşıyabildiğinde siyasal etkisi ve çekiciliği artmaktadır.

ÖDP yeni ifade biçimlerini ortaya çıkartabildiği, popüler olduğu kadar hayal gücünü harekete geçirici, yaratıcı ve herkesin katkıda bulunabileceği bir üslup tutturabildiği ölçüde fikirlerini ve mesajlarını daha yaygın bir toplumsal alana taşıyabilmektedir.¹⁴²

3.5. Erken Seçim Talebi

ÖDP'nin kuruluşundan itibaren taleplerinden biri ara rejim arayışlarının önüne geçebilmek adına erken seçimdir.¹⁴³ Bu talep birinci ve ikinci dönem Parti Meclisi ve Merkez Yürütme Kurulu'nda, üçüncü dönem yine MYK'de dile getirildi.¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ **Radikal**, 16 Haziran 2006.

¹⁴¹ **Radikal**, 26 Haziran 2006.

¹⁴² A.g.e. , s. 88-89.

¹⁴³ **Cumhuriyet**, 12 Nisan 1999

¹⁴⁴ Mısır ve Horuş, a.g.e. , s.109.

Erken seçim talebiyle birlikte Siyasi Partiler Yasası'nın tüm antidemokratik hükümlerinden arındırılması, açıkça ittifaklara imkân veren bir yapıya büründürülmesi istendi. Burada temel amaç partilerin özgürce tartışması ve ülkenin temel sorunları hakkında çözüm üretebilen olanakların sağlanmasıdır.

Seçim Yasası'nın değiştirilmesi de ÖDP'nin talepleri arasındadır. Nispi temsile dayalı, barajın olmadığı bir seçim yasası istenilmektedir.¹⁴⁵ Aynı istekler 5 Temmuz 1997'de Demokrasi Şenliği'nde ve 15 Mayıs 1997 tarihli, "Ordudan Demokrasi Beklemeyelim" adlı açıklamalarda da yer aldı. 15 Mayıs 1997 tarihli açıklamada seçmen kütüklerinin hızla yenilenmesi talebi de bulunmaktadır.

Parlamentoda siyaset yapmayı önemseyen ÖDP başkanı Ufuk Uras, 1996 yılında Milliyet gazetesine verdiği bir röportajda şöyle diyordu: "*Baraj %5'e inerse, parlamentoya 15-20 milletvekili sokarız ve 15-20 milletvekiliyle Meclis'in altını üstüne getiririz biz. Türkiye'nin darbeci, istibdatçı zihniyetiyle nasıl mücadele edilir, gösteririz.*"¹⁴⁶

Seçim sisteminin demokratikleştirilmesi için ÖDP, sendikalar, meslek ve kitle örgütleriyle temaslar kurmuştur. Amaç, toplumsal muhalefet örgütleriyle birlikte sol dalganın yaratılıp solun iktidar perspektifini gerçekleştirebilmektir. Gerçekleştirilmek istenen bu amaç "Gökkuşuğu Koalisyonu Projesi" olarak adlandırılmıştır.¹⁴⁷

3.6. Gökkuşuğu Koalisyonu Projesi

Gökkuşuğu Koalisyonu Projesi, Türkiye'de toplumsal muhalefeti oluşturan farklı renkleri bir araya getirme düşüncesidir. İlk başta çeşitli kitle örgütleriyle bir araya gelerek 18 Nisan 1999 seçimleri öncesi, seçimlerle ilgili ortak taleplerde bulunuldu.

12 Eylül 1998 tarihinde, İstanbul'da 37 kitle örgütüyle gerçekleştirilen Gökkuşuğu Buluşması'nda 12 Eylül rejiminin yarattığı sorunlar, CHP destekli Anasol-D iktidarının seçim sistemini değiştirmeden erken seçim kararı alması, seçim

¹⁴⁵ Ufuk Uras, "Ne Darbe Ne Şeriat!", 2. Olağanüstü Parti Meclisi Konuşması, İstanbul, 15 Şubat 1997, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, s. 254.

¹⁴⁶ **Milliyet**, 8 Aralık 1996

¹⁴⁷ Temel Demirer, Sibel Özbudun, **ÖDP: İmkanlar ve Sorunlar**, Öteki Yayınevi, Ankara, 1998, s. 200.

yasası'nın değiştirilmesi konuları üzerinde duruldu. Bu buluşmada Ufuk Uras şunları söyledi:

*“Türkiye'nin siyasi tarihinde krizler hep ordu eliyle çözülmeye çalışıldı. Düzenli aralıklarla müdahale geleneğinin çözümsüzlüğü karşısında, emek ve demokrasi eksenli bir sol sivil seçeneği pekâlâ gökkuşağı koalisyonu üretebilir. Gökkuşağı, toplumsal muhalefetin eş aralıklı yan yana duruşunun siyasete müdahalesinin bir aracı olmalıdır. Sorun kendi geleceğimizi bugünden kurmak ve ona sahip çıkmak iradesini göstermektir. Toplumun bastırılan bütün talep ve enerjilerini bir gökkuşağı koalisyonunda birleştirerek barışı, demokrasiyi, temiz siyaset özlemlerini, emeğin sosyal haklarını ve özgürlükçü bir laikliği gerçekleştirmemiz gerekiyor.”*¹⁴⁸

Gökkuşağı Buluşması'nda sendikalar, meslek örgütleri, demokratik kitle örgütleri, yurttaş inisiyatiflerinden oluşan 37 toplumsal muhalefet örgütü demokratik bir seçim yasası ve siyasi partiler yasası konularındaki taleplerden oluşan ortak deklarasyona imza atarak birlikte hareket etme zeminini oluşturdular.

Barış, demokrasi ve özgürlük, özgürlükçü laiklik, emeğin sosyal hakları, dayanışma, bağımsızlık, temiz siyaset bu yedi başlık gökkuşağının manifestosu olarak kabul edildi.¹⁴⁹ Gökkuşağı manifestosunda yer alan başlıkları toplumsal muhalefetin talepleri olarak gören Uras: “...bunlardan yana olan herkesle biz bir sol dalga yaratabiliriz. Solun gerçek anlamda muhalefet olma ve iktidar olma perspektifini gerçekleştirebiliriz.”¹⁵⁰ diyor.

3.7. 18 Nisan 1999 Genel ve Yerel Seçimleri

Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokratik Türkiye Partisi'nin oluşturduğu hükümeti dışarıdan destekleyen CHP, düşük profilli bir hükümetle seçime gidilmesini istiyordu. Başbakan ile Baykal arasında bu doğrultuda bir protokol imzalandı. Buna göre Yılmaz yılbaşında istifa edecek, yansız bir hükümetle

¹⁴⁸ Ufuk Uras, “Demokratik Bir Seçim İçin”, 37 Kitle Örgütüyle Gerçekleştirilen Gökkuşağı Buluşması, İstanbul, 12 Eylül 1998, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 292-295

¹⁴⁹ Ufuk Uras, “Gökkuşağında Buluşuyoruz”, Abdi İpekçi Spor Salonu, İstanbul, 3 Ekim 1998, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 304-308.

¹⁵⁰ **Artı Haber**, 10 Ekim 1998.

seçime gidilecekti. Bu öneri doğrultusunda hazırlanan bir yasa teklifi TBMM tarafından kabul edildi. 18 Nisan 1999 günü seçim tarihi olarak saptandı.¹⁵¹ Daha sonra hükümet, ANAP'a yönelik yolsuzluk iddiaları yüzünden yara aldı. 25 Kasım 1998 tarihinde Mesut Yılmaz istifa edince yeni hükümet kurma çalışmaları başladı. ANAP ve DYP'nin desteklemesi sonucu Ecevit başkanlığında 11 Ocak 1999 tarihinde bir azınlık hükümeti kuruldu.¹⁵² Yeni hükümetin görevi ülkeyi 18 Nisan 1999 tarihinde yapılacak olan genel ve yerel seçimlere sorunsuz bir şekilde götürmekti.

3.7.1. ÖDP'nin 18 Nisan 1999 Genel Seçim Bildirgesi

“Türkiye sol'a mecbur! Evet en sol'a – 18 Nisan seçimleri Türkiye açısından bir dönüm noktasıdır.” başlığıyla başlayan bildirge verilecek kararın Türkiye'nin 21. yüzyıla girişindeki pozisyonunu belirleyeceğini belirtiyor; Türkiye'nin sorunları arasında yer alan ekonomik kriz, Kürt sorunu, özgürlük ve demokrasi yokluğu gibi sorunların nedeni olarak sağ politikaları gösteren ÖDP, bunların çözümü için sol politikayı zorunluluk olarak görüyordu.

Parlamentodaki partilerle bir yere varılamayacağı; ÖDP'nin ülkenin bugününe, tarihine ve geleceğine ezilenlerden ve dışlananlardan yana bakabildiği için diğer partilerden farklı olduğu vurgulanıyordu. Halkın siyasetten dışlanmasının Türkiye'deki siyasal kirlenme olduğu belirtilirken, lider sultasına dayalı siyasal partilerin milletvekili adaylarını belirlerken antidemokratik uygulamalar göstermeleri eleştiriliyordu.

İşleyen/işlemeyen düzenin muhalefeti olmaya talip ÖDP, halkın içinden bir parti vurgusuyla mevcut siyasal sisteme tepki gösteriyordu. Uygulanan barajlar, siyaset yasakları, antidemokratik uygulamalar halkın taleplerinin parlamentoya ulaşmasını engellemesinden bahseden ÖDP, bildirgede şu ifadelerle yer veriyordu: “*ÖDP, bu seçimlerde muhtemelen bu kısıtlıklar nedeniyle iktidar olamayacak, ama en azından etkili bir muhalefet olmaya aday. Birbirinin seçeneği olarak sunulan*

---

¹⁵¹ Çavdar, a.g.e. , s. 343.

¹⁵² Akşin, a.g.e. , s. 176.

*partiler arasında sürüp giden bu kayıkçı dövüşüne son vermeyi başlıca hedefi sayıyor.*¹⁵³

Öfkeyi umuda çevirecek parti ÖDP olarak tanımlanmıştı. Nedenleri başlıklar halinde şu şekilde sıralandı:

- Biz eşitlik ve adalet istiyoruz
- Biz özgürlük ve demokrasi istiyoruz
- Biz barış istiyoruz
- Biz laiklik istiyoruz¹⁵⁴

Bu istekleri gerçekleştirebilmenin yurttaşların haklarını gerçekleştirmekle mümkün olabileceğini belirten parti, ayrıca eşitsizlere eşit davranmanın en büyük eşitsizlik olduğu bilinciyle ezilenlere, dışlananlara, toplumun engelli kesimlerine lehte ayrımcılık uygulamanın gereğine inanıyordu. Bu nedenle çeşitli başlıklar altında bazı haklar talep ediyor ve bu hakları elde etmek için hemen mücadele edilmeye başlanacağı belirtiliyordu.

“Politik Haklar” başlığında temsili demokrasinin yanında, tüm karar alma ve tartışma süreçlerine halk kesimleri ağırlığını koyabilmeli, toplumsal gündemin belirlenmesinde, genel bütçe başta olmak üzere kamu kaynaklarının kullanımında, yerel yönetimlerdeki tercihler dâhil kendi yaşamlarıyla ilgili tüm kararlarda söz, yetki, karar sahibi olabilmelidir, denilmekteydi. Devamında politikada para ve gücün egemenliği sona ermeli denilirken “politik etkinlik için eşit fırsat”¹⁵⁵ ilkesi yaşam bulmalıdır, açıklaması yapılıyordu.

“Ekonomik Haklar” başlığında her yurttaşın “yurttaşlık payı” altında garantili bir gelir sahibi olması ve istihdam olanağı bulmasının bir hak olduğu vurgulanıyordu.

“Kültürel Haklar” başlığında çok kimliklilik, çok kültürlülük, çok inançlılık üzerinden hareket edilmekteydi. Düşünce ve inanç özgürlüğü, tartışma ve eleştiri özgürlüğü kültürel hakların temeli olarak gösteriliyordu. Kültürel hakların korunmasında özgürlükçü laiklik anlayışı devreye sokulmaktaydı.

“Sosyal Haklar” başlığında anayasada yer alan hakların dışında temel bir vurgu yapılmamaktaydı.

---

¹⁵³ “18 Nisan 1999 Genel Seçim Bildirgesi”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 591.

¹⁵⁴ A.g.e. , s. 593-594.

¹⁵⁵ A.g.e. , s. 595.

“Örgütlenme Hakkı” başlığında Sivil Toplum Örgütleriyle bir benzeşim yapılmakta; yalnız devamında mesleki, sendikal, toplumsal talepler etrafında örgütlenmiş bu gruplar, özerk kuruluşlar aracılığıyla bu haklarını kullanabilmelidirler denilmekteydi.

“Huzur ve Barış İçinde Yaşama Hakkı” başlığında devletin kendi baskı aygıtlarıyla, insan hakları ve demokrasi ihlalleri yaparak insanları tedirgin etme hakkına sahip olmadığı; çetelere, mafya ve suç örgütlerine karşı tavizsiz tutum takınarak yurttaşın güvenliğini sağlamakla da yükümlü olduğu belirtilmekteydi.

“Bedensel Haklar” başlığında kişinin bedensel ihtiyaçlarının ve zevklerinin doğal kabul edilmesi, doğurganlıkla ilgili kararları kendisinin verebilmesi, cinsel tacize karşı mücadele edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştu. Başlık şöyle devam etmekteydi: *“Bölgesel, sınıfsal, cinsiyete ve etnik kökene bağlı eşitsizlik biçimleri ile ortalama yaşam süresi, çocuk ölümleri, fiziksel ve ruhsal hastalıklar arasında bir paralellik vardır. Bedensel hakların gerçek anlamda kullanımı tüm yurttaş haklarının eşitlikçi bir toplum projesinde yaşam bulmasıyla ilintilidir.”*¹⁵⁶

“Çevresel Haklar” başlığında sosyal ve ekonomik ilişkilerde doğaya saygı ilkesinin göz önüne alınması istenilirken; çok tüketmenin yaşam kalitesinin ön koşulu sayılmadığı, üretimin demokratik ve katılımcı süreçlerde yeniden tanımlanan ihtiyaçların karşılanması için yapıldığı bir toplumda çevresel hakların uygulanabilirliği artacaktır deniliyordu.

Seçim bildirisi “Dünya Nereye Gidiyor?” başlığı ile devam ederken bu konuda genel bir değerlendirme yapılıyordu. Dünya’nın 21. yüzyıla girerken, kapitalizmin etkisinin büyüdüğünün, ulusal devletlerin özerkliğini yitirdiğinin, çok uluslu şirketlerin ve uluslararası sermayenin uydusu haline geldiklerinin altı çiziliyordu. Küreselleşmenin emekçilere yoksulluk getirdiği; yeni liberalizmin, serbest piyasa kapitalizminin tüm hayat alanlarına nüfuz etmesiyle ekonomik büyümenin hızlanacağı, istihdamın artacağı, gelir ve servet dağılımının düzeleceği tezinin tamamen çöktüğü¹⁵⁷ belirtiliyordu.

Yeni Dünya Düzeni (YDD)’nin emperyalizmin politik boyutu olduğu belirtilirken, dünyanın farklı coğrafyalarında savaflara, soykırımlara neden olduğu vurgulanıyordu. YDD’nin uygulayıcısı ABD’nin karşısına Çin, AB ve Rusya gibi

---

¹⁵⁶ A.g.e. , s. 597.

¹⁵⁷ A.g.e. , s. 598.

ciddi rakiplerin çıkmasıyla 21. yüzyılın büyük güçler arasında nüfus mücadelesine sahne olacağı ifade ediliyordu.

Teknolojik gelişmelerin insanlığın yararına kullanılmadığı tam tersine emekçilerin yaşamına daha yüksek işsizlik, düşen ücretler şeklinde yansıdığına altı çiziliyor. Bu durumun geniş kitlelerin üretim süreçlerinden, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi toplumsal hizmetlerden, giderek tüm yaşam alanlarından dışlanması, gettolarda, varoşlarda marjinalleşmesi şeklinde yaygınlaşmasının üzerinde duruluyordu.

Globalleşmeye karşı muhalefetin gelişmekte olduğu açıklanıyor; küreselleşmeye karşı muhalefetin gelişmesine paralel olarak sol/sosyalist dünya görüşüne aktif bir yönelim olduğuna dikkat çekiliyordu.

Krizin çözümü için çare olarak özelleştirmenin gösterildiğinden, bütçe açıklarının kapatılması gerekçesiyle kamuya ait varlıkların sermayeye devredildiğinden söz ediliyordu. Özelleştirmenin aynı zamanda sendikasılaştırmanın, taşeronlaştırmanın, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi kamusal hizmet alanlarının ticarileştirilmesinin de dayanağı olduğu belirtiliyordu.

“Türkiye Nereye Gidiyor” başlığı altında cumhuriyetin ilan edilmesinden bu yana başa geçen partilerin, ideolojilerin, seçim sistemlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmış, cumhuriyetin ilanından bugüne gelinen yerde bir başarı sağlanamadığı ifade edilmişti. Ekonomik olarak da Türkiye’nin çokuluslu şirketlere, IMF, Dünya Bankası gibi yapılara bağımlı olduğu belirtilirken ülkenin gelir dağılımının bozukluğundan, kişi başı gelir dağılımındaki rakamlarda dünyada kötü bir yerde bulunulduğundan, enflasyon oranlarındaki bozukluktan bahsedilmekteydi.

Cumhuriyetin kuruluşundan o güne kadar geçen 75 yılın yarısının seferberlik, sıkıyönetim, askeri diktatörlük ya da olağanüstü hal altında geçirildiğinin üzerinde durulurken demokrasi özürsü, insan hakları sicili bozuk bir ülke olarak Türkiye’nin, hapisteki gazeteci ve yazar sayısı bakımından dünya üçüncülüğünü elde tuttuğu¹⁵⁸ belirtilmekteydi.

Bunalımı yaratanların bunalımı çözemeyeceği, ÖDP’nin sol değerlerin tek savunucusu olduğu, değişimin ÖDP ile başlayacağı, ÖDP’nin taleplerinin toplumsal muhalefetin talepleri olduğu, üzerinde durulan diğer konulardır.

---

¹⁵⁸ A.g.e. , s. 608.

Son olarak ÖDP'nin faaliyetlerinin, toplumsal muhalefetin hedefleri üzerinde yükseldiği açıklanırken amaçlanan hedefler şu başlıklar altında sıralanıyordu:

- Demokratikleşme adımları derhal atılmalıdır.
- Yargı bağımsızlaştırılmalıdır.
- Güvenli bir gelecek için herkese eşit, ücretsiz sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik hizmeti verilmelidir.
- Kürt sorununda barışçı, demokratik çözüm sağlanmalıdır.
- Siyasal İslam'a karşı mücadele özgürlükçü laiklik anlayışıyla yürütülmelidir.
- Emeğin ekonomik, sosyal ve örgütsel hakları eksiksiz tanınmalıdır.
- Kadınlar adına değil, kadınlarla birlikte mücadele edilmelidir.
- Gençlere söz ve karar hakkı sağlanmalıdır.
- Tarım üreticileri desteklenmelidir.
- Her türlü insan etkinliğinde doğal çevre ve insan sağlığı gözetilmelidir.
- Kaynaklar kâr için değil, toplumsal yarar için kullanılmalıdır.
- Engellilere daha çok hak
- Emeklilere borcumuz var¹⁵⁹

3.7.2. ÖDP'nin Seçim Kampanyası

ÖDP, seçim kampanyasında parçalanmış sol ve toplumsal muhalefet güçlerinin sözcülüğü ve siyasal temsilciliğini hedeflemekteydi. Bu nedenle ÖDP, seçim döneminde "Gökkuşluğu Koalisyonu Projesi" kapsamında bir sol sinerji yaratmaya çalıştı. ÖDP, gökkuşluğu oluşturabilmek için ilk önce İstanbul'da 12 Eylül 1998 tarihinde 37 kitle örgütüyle Gökkuşluğu Buluşması'nı gerçekleştirdi. Burada seçimlerle ilgili ortak taleplerde bulunuldu. Ardından 3 Ekim 1998 tarihinde Abdi İpekçi Spor Salonu'ndaki yine bir gökkuşluğu buluşması gerçekleşti. Ufuk Uras, buluşmada şunları söylemekteydi: *"Bugünümüzü ve geleceğimizi kim belirleyecek? Cami mi, kışla mı, çeteler mi? Yoksa bu ülkenin temiz, dürüst, emeğiyle geçinen insanları mı? Herkes bu ülkeyi bir kalıba sokmak isterken, biz ise şeriat özelemleri ve otoriter rejime dayanan bütün kalıpları yıkalım, farklı bir dünya kuralım*

---

¹⁵⁹ A.g.e. , ss. 614-625.

istiyoruz.”¹⁶⁰ Düzen eleştirisi yapan Uras, adaletin sağlanması için mücadelenin yükseltilmesi gereğine vurgu yapıyordu. 12 Eylül rejimiyle hesaplaşılması gerektiği, meclisteki partilerin seçim yasalarını değiştirmeyerek imtiyazlarını korumak istediklerini söylüyordu. “Katılın birlikte değiştirelim” çağrısıyla, temiz siyasetin yolunun özgürlükler ve demokrasi mücadelesini derinleştirmekten geçtiğinin altını çiziyordu.

17 Aralık 1998 tarihinde, İstanbul’da, “Seçimlerde Solun Gökkuşağı” isimli bir açıklama yapıldı. Bu açıklama 12 maddeden oluşmaktadır: 1. maddede parti bütün Türkiye’de seçime girme kararı almıştır, açıklaması yer almaktaydı. 2. maddede parti, meclisin laiklik sorunu, Kürt sorunu gibi sorunlara çözüm üretemeyeceği belirtilmekteydi. 3. maddede Kürt sorununun TBMM’de mi yoksa Brüksel, Washington veya bir başka uluslararası merkezde mi çözüleceği sorusu sorulurken; *“TBMM’de çözülecekse, özgürce tartışılmasının önündeki bütün engellerin kaldırılması, toplumun her kesiminin parlamentoda temsiline olanak verecek yeni düzenlemelerin yapılması, OHAL başta olmak üzere halkın politikaya aktif bir biçimde katılmasının önündeki tüm engellerin kaldırılması, barışçı bir çözüm olanağına başlangıç teşkil edecek bir affın ilanı ve savaş suçlarının araştırılması yönünde adım atılmalıdır”*¹⁶¹, deniliyordu. 4. maddede ÖDP, işten çıkarmalara son verilmesini, bu uygulamada ısrar eden iş yerlerine müdahale edilmesini savunarak, emeğin sendikalar ve diğer tüm emek örgütleriyle birlikte direniş çabalarını desteklemeyi gerekli görmektedir, açıklaması yer almaktaydı. Ekonomik krizden çıkış için kamu yatırımlarının artırılması gerektiğini belirten parti, gerekli kaynakların askeri harcamalar bütçesinden karşılanabileceğini belirtiyordu. 5. maddede partinin, bu seçim sürecinde egemenlerin otoriter ya da dine dayalı bir siyasal rejim yönelimine karşı, emekten, barıştan, özgürlük ve demokrasiden yana bir alternatifin yaratılması için mücadele vereceği açıklaması yapılmaktaydı. 6. maddede mevcut Siyasi Partiler Yasası ve Seçim Yasası’nda bazı demokratik değişiklikler yapılmadığı ve barajın %10’un altına indirilmediği takdirde solun meclis dışı kalma tehlikesinin bulunduğu belirtilirken sol partilerin yönetim

---

¹⁶⁰ Ufuk Uras, “Gökkuşağında Buluşuyoruz”, Abdi İpekçi Spor Salonu, İstanbul, 3 Ekim 1998, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 304-308.

¹⁶¹ Ufuk Uras, “Seçimlerde Solun Gökkuşağı” isimli açıklama, İstanbul, 17 Aralık 1998, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, s. 460.

kadrolarının, gerekli adımları atmaları isteniyordu. 7. maddede sağ iktidarların önünü kesmek için bir sol irade gerektiği açıklaması yer almaktaydı. 8. maddede *ÖDP, paraya, şiddet ve çetelere, din ve tarikatlara, erkek egemenliğine dayalı hâkim siyasetin görmezden geldiği ezilenlerin, sömürülenlerin, dışlananların iş, ekmek, barış ve özgürlük taleplerinin sözcüsü ve savunucusu olacaktır*¹⁶², denilmekteydi. 9. maddede partinin, kitle örgütleri, sendikalar ve siyasi partilerle Gökkuşluğu Girişimi kapsamında seçime yönelik görüşmeler yapacağı belirtiliyordu. 10. maddede bütün Türkiye’de ve her düzeydeki seçime katılacak adayları belirlemek için, önseçim yapacaktır açıklaması yer alıyordu. 11. madde mahalli idareler ve milletvekili genel seçimlerine katılacak adayların belirlenmesinde, tüm seçim bölgelerinde kadınlara %30 kota uygulanmasını içermekteydi. 12. madde mevcut düzene yeter artık diyen tüm seçmenleri, bu düzeni değiştirmek üzere solun gökkuşluğunda buluşmaya çağırıyor; katılımı değiştirilim, diyordu.¹⁶³

ÖDP, Milletvekili Seçimi Kanunu’nun genel barajı düzenleyen 33. maddesinin, Anayasa’ya ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne aykırı olduğu iddiasıyla ve seçimde baraj uygulanmasının iptali için Yüksek Seçim Kurulu’na (YSK) başvurdu.¹⁶⁴ YSK, başvuruyu reddetti. Bunun üzerine ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya, milletvekilliği seçiminde uygulanan yüzde 10’luk ülke barajının iptali için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurduklarını açıkladı. Kaya, düzenlediği basın toplantısında, Türkiye’de uygulanan ülke barajının TBMM’deki partileri korumaya yönelik olduğunu savundu. Ülke barajının, Seçim Yasası ve Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen temsilde adalet ilkesine aykırı olduğunu ileri süren Yıldırım Kaya, konuyu daha önce YSK’ye götürdüklerini hatırlattı. YSK’nin başvurularını reddettiğini belirten Kaya, “*ÖDP, YSK’nin kesin olan bu kararı karşısında ülke barajının iptal davası ve itiraz yollarının kapanması nedeniyle konuyu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne götürmek zorunda kalmıştır*” dedi.¹⁶⁵

ÖDP, bu seçimlere “İletişim Zemini” adını verdiği sekiz kişilik bir ekiple hazırlandı. Propagandadan sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Saruhan Oluç,

---

¹⁶² Uras, a.g.e. , s. 461.

¹⁶³ Uras, a.g.e. , s. 463.

¹⁶⁴ **Sabah**, 11 Şubat 1999.

¹⁶⁵ **Sabah**, 4 Mart 1999.

“İletişim Zemini” ile parti arasındaki ilişkiyi yarı profesyonel bir ilişki olarak tanımlıyor. ÖDP, “oylarınızı küçük partilere vermeyin” diyenlere karşı seçmene şöyle seslendi: “Asıl meclisteki partilere verilen oylar, ziyan edilen oylardır.”¹⁶⁶

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, 18 Nisan’da DYP, ANAP ve CHP genel başkanlarını, sol iktidarın yönettiği İngiltere’ye göndereceklerini söyledi. Seçim çalışmaları kapsamında 23 Ocak 1999’da İzmir’e giden Uras, ilk olarak Menemen’i ziyaret etti. Uras, “Siyasette şimdi Tony Blair modası var. 18 Nisan’da biletleri kesilenleri İngiltere’ye göndereceğiz. Çetelerin uyuşturucuyla zehirlediği gençlerimizi kurtaracağız” dedi.¹⁶⁷

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras seçim çalışmaları çerçevesinde Keçiören’de ev ziyaretlerinde bulundu. ÖDP’lilerin kalabalık bir grup halinde destek verdikleri çalışmada Özgürlük Sokak’ta bir ev ziyareti gerçekleşen Uras “Yurttaşlar koyun olmayı reddedecekler. Bu ülke sola mecbur. Katılın değiştirelim. Keçiören’de halk keçileri kaçırarak hale geldi. Eroin milliyetçilerinin, mafya ve sermayenin partisi var. Artık emeği ile geçinenlerin, demokrasi isteyenlerin de partisi var. Biz paçası çamurlu olanların partisiyiz” dedi.¹⁶⁸

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, seçim çalışmaları için Çanakkale’nin Çan İlçesi’ne gitti ve burada oy istedi. İlçe Başkanı Hasan Çakar, Çan Belediye Başkan Adayı Dursun Bektaş ve çok sayıda partilinin karşıladığı Uras, Menderes Parkı’ndaki mitingde seçimlerde iddialı olduklarını söyledi. Seçmenlerden destek isteyen Uras, “Türkiye’ye bahar ÖDP ile gelecek. Hepinizden oy bekliyorum. Şimdi solun zamanı. Ülkemizin barış, sevgi, kardeşlik ve temiz siyasete ihtiyacı var” dedi.¹⁶⁹

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, partisinin Kayseri binasında bir basın toplantısı düzenledi. Uras, burada ülkücüleri eleştirdi. Uras, Kayseri’ye gelişinde ülkücü gençlerin, elleriyle “kurt işareti” yaptıklarını belirterek, şöyle konuştu: “Bazı gençler kurt kafası işareti yaptı. Bu ülkenin geleceğini kurt başları değil, insan başları kurtarır. İnsan başı, kurt başından akıllı ve değerlidir. Bu ülkeyi kurtperestler değil, ‘Benim kâbem insandır’ diyenler kurtaracaktır. Kurt başı bereket

¹⁶⁶ <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=-64962>.

¹⁶⁷ **Hürriyet**, 24 Ocak 1999.

¹⁶⁸ **Hürriyet**, 31 Ocak 1999.

¹⁶⁹ **Hürriyet**, 26 Mart 1999.

tanrısı sembolüdür. Geçmişte kurt başlarına tapılmış. Şimdi bunlar da kurda tapıyor, günah işliyorlar. Ama bunu bilmiyorlar."¹⁷⁰

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, Gaziantep'in Nizip ilçesinde düzenlediği salon toplantısında, ÖDP'nin 3 yıllık, genç bir parti olduğunu ve kısa zamanda her kesimden büyük bir kitleyi etrafına toplama başarısını gösterdiğini söyledi. Türkiye'nin bir seçim sürecinde olduğunu kaydeden Uras, "*Sömürülenlerin sömürenden, mağdurun zalimden hesap sorma vakti geldi, çattı. Hesap soracağız. Yalancıların mumunun sönmesine 2 hafta kaldı*" diye konuştu. Uras, ÖDP'de başbuğ ve lider sultası olmadığını anlatarak, kararları birlikte verip, birlikte uyguladıklarını belirtti. ÖDP'ye verilen her oyun, çeteler, çek-senet mafyası, sömürü düzeni, ihale peşkeşçilerinden hesap sorulması anlamına geldiğini savunan Uras, "*Meclis'te bir saltanat var. Bu saltanat son bulacak. Eğer, bu düzen partilerine bir daha oy verirsiniz, bunların bugüne kadar yaptıklarını onaylamış olursunuz. Çok iyi düşünüp, en solu temsil eden ÖDP'ye oy verin. ÖDP, Türkiye'de gerçek sol partidir*" dedi.¹⁷¹

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, 5 Nisan 1999'da Uşak'ta düzenlenen mitingde, solun tek partisi olduklarını iddia etti, "*Kör olmayın ÖDP'yi görün*" dedi. 30 yıldır iktidar olan tüm partilerin, kendi menfaatleri için çalıştıklarını belirten Ufuk Uras, "*Taban fiyatlarını üretici birlikleri belirlesin dedik, olmadı. Asgari ücretten vergi kaldırılın dedik, kaldırmadılar. Geçen Kurban Bayramında bir kurbanlık 60 milyona satıldı. Asgari ücret 57 milyon lira. Biz kurbanlık koyun olmuştuk. Biz düzenin kurbanı olmuştuk*" diye konuştu. "*Hep birlikte bu ülkede uyuyan devi uyandırmak zorundayız*" diyen Uras, düzen partilerinin politikalarından söz ettikten sonra, "*Halkın iktidarını birlikte kuralım. Meclis'teki çetelerin helvasını 19 Nisan'a birlikte yiyelim. Seçim günü oyunuzu boşa atmayın. ÖDP'ye verilen oylar boşa gitmez. Artık solu Meclis'e sokmanın zamanı gelmiştir. Böyle gelmiş, böyle gitmeyecek*" dedi.¹⁷²

ÖDP, 11 Nisan 1999'da İstanbul'da bir miting yaptı. ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, mitingde kendilerinin Meclis'teki partilerin Türk halkına geçirdiği deli gömleğini yırtıp atacıklarını belirterek, "*Gelin 18 Nisan'da çocuklarımızı kirli*

¹⁷⁰ **Hürriyet**, 30 Mart 1999.

¹⁷¹ **Sabah**, 3 Nisan 1999.

¹⁷² **Sabah**, 6 Nisan 1999.

paraya, uyuşturucuya ve çeteye mahkûm etmeyelim” dedi. Uras, MHP’ye “Bıyığını kesince faşist, faşist olmaktan çıkar mı? İnsan kafası karşısında kurt kafasının şansı yoktur.”, FP’ye “Onlar sadece kendileri için demokrat ve Müslüman. 312’yi Tayyip yargılandığında fark ettiler. Alttakilere iman, üsttekilere han-hamam görüşü hakim.”, DYP’ye “Onlar hayatı mezarlığa çevirmek istiyordu. Onları siyaseten Çatlılar’ın yanına göndereceğiz.”, ANAP’a “Onu susturduğu çoğunluğa havale ediyorum.”, CHP’ye “Halkı mezarda emekli etmeye çalışıyor. Halk onu siyaseten emekli edecek. CHP’yi Atatürk kurdu, Baykal batıracak. CHP’yi de Baykal’ın elinden biz kurtaracağız.”, DSP’ye “Ecevit’ten kimse demokrasi beklemesin, parti içinde demokrasi yok.” eleştirilerini getirdi.¹⁷³

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, 15 Nisan 1999’da yaptığı açıklamada “Biz şimdiden kendimizi seçimin galibi ilan ettik. Çünkü parti içi demokrasiyi uygulayan tek partiyiz. 18 Nisan seçimleri TBMM’nin dokusunu değiştirmeyecek. Partilerin oranları üç aşağı beş yukarı aynı kalır” dedi. ÖDP’nin ne kadar oy alacağını kestiremediğini söyleyen Uras, “İyi oy alacağımızı düşünüyorum. En azından, yurttaşların kirli partilerden kopma kararlılığının bu seçimleri belirleyeceğini düşünüyoruz. Köhnemiş siyasetçilerin, gelecek kuşakları kendilerine benzetmelerini engelleyebilirsek başarılıyız demektir” diye konuştu.¹⁷⁴

Medya da seçimlerde etkin bir şekilde kullanılmaya çalışılmıştır. “Seçime Hazırız” başlıklı haberde Uras şu açıklamayı yapıyordu: “Seçime hazırız. Özellikle kazanacağımız yerel seçimlerle kendi pilot çalışmalarımızı ortaya koymak çok önemli. Sloganımız ‘söz, yetki, karar, bütün iktidar halka’dır. Seçim çalışmalarımız bunun mekanizmalarının örülmesi anlamına geliyor. Bunu başarabilirsek Türkiye’de önemli bir karşı-politika deneyimi yaratabiliriz.”¹⁷⁵

“Sol Dalga Deprem Yaratacak” başlıklı haberde ise Uras şöyle diyor: “ÖDP şimdi Anadolu’nun her yerinde solun gövde gösterisini yapıyor. Dipten gelen bir dalga var. Özellikle sağın çok güçlü olduğu yerlerde büyük bir kitleselleşme içindeyiz. Şu anda solun en kitlesel partisini kurduğumuzu düşünüyorum.”¹⁷⁶

---

¹⁷³ **Hürriyet**, 12 Nisan 1999.

¹⁷⁴ **Sabah**, 16 Nisan 1999.

¹⁷⁵ **Artı Haber**, 24 Ocak 1998.

¹⁷⁶ **Yeni Yüzyıl**, 9 Eylül 1998.

ÖDP, başta sosyal demokratlar olmak üzere mecliste tümüyle bir sağa yönelim olduğunu belirtiyordu. Yerel yönetimlerde ve genel seçimlerde siyasete ağırlıklarını koyarak siyasetin dengelerini değiştirmeyi düşünüyorlardı. Bu dengeyi de sol dalgayla değiştirmeyi hedeflemişlerdi.¹⁷⁷

Uras bir başka konuşmasında şunları söyleyecekti: *“Bu seçim Susurluktan sonra yapılan ilk seçim. Çok önemli çünkü artık ÖDP var ve düzen partileri içinde yer alıp, suça ortak olup kendinizi solda tanımlamanız mümkün değil. Sömürüye ve onu yaratan nedenlere karşı olunmadan bırakınız solcu olmayı onurlu insan bile olunamaz. Dünyanın her yerinde iki türlü parti var, sömürüden yana olanlar ve karşı olanlar. Sömürüye karşı olmanın sol içerisinde temel ilkeleri bellidir. Bu nedenle ÖDP insanı kişiliksizleştiren, yoksullaştıran, sömüren, tek tipleştiren bu düzene boyun eğmeyi reddedenlerle buluştu.”*¹⁷⁸

ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya da Ufuk Uras gibi benzer şeyler söylüyordu: *“Meclise girdiğimizde tüm çalışanların ve yoksulların sesi olacağız.”*¹⁷⁹

Televizyondaki seçim konuşmalarında da Uras, vaatlerde bulunmayacağını, konuşmasının kirlenmiş ve çürümüş siyasete yeni bir soluk getirme daveti olduğunu belirtiyordu.¹⁸⁰ Seçimden bir gün önceki TV konuşmasında ise halk bahar temizliği yapmaya davet ediliyor; gelin hep birlikte kirlenmiş ve kokuşmuş siyasette yeni bir dönem başlatalım, deniliyordu.¹⁸¹

ÖDP, seçim çalışmalarını adaylarının ve üyelerinin farklı çalışmalarıyla renklendirmiştir.

Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin Ordu Belediye Başkan adayı Enis Ayar, seçim kampanyasına özel yaptırdığı vosvosla (Volkswagen) 6 Mart 1999'da İstanbul'dan başladı. Koyu bir vosvos hayranı olan ve vosvos meraklılarını 4 yıldır Ordu'da düzenlenen şenliklerde toplayan Ayar, 1986 yılında 975 bin liraya aldığı ve Ordu'daki kaportacılar da limuzin haline getirdiği 1968 model otomobilini, seçimler nedeniyle ÖDP yazı, amblemleri ve kendi fotoğrafıyla süsledi. Ayar, seçim

¹⁷⁷ Cumhuriyet, 12 Nisan 1999.

¹⁷⁸ V Özgürlük, 15 Ocak 1999.

¹⁷⁹ Cumhuriyet, 16 Nisan 1999.

¹⁸⁰ Ufuk Uras, Birinci Televizyon Konuşması, Nisan 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 309-313.

¹⁸¹ Ufuk Uras, İkinci Televizyon Konuşması, 17 Nisan 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 314-319.

kampanyasına da ÖDP’li vosvos hayranlarıyla birlikte Boğaz turu atarak başladı. Ayar, belediye başkanlığı adaylığını Ordu’yu bir kültür şehri yapmak için kabul ettiğini söyledi, “200 bin nüfuslu bir köy olan Ordu’yu şehir yapmak için çalışacağım” dedi.¹⁸²

ÖDP İzmir Büyükşehir Belediye Başkan adayı Nurettin Akbaş, seçmen kütüklerinden yola çıkarak, “isme yazılı mektuplar” hazırladı. Mektubu elden teslim edilen kişilerden en az üç yakınına ulaştırmaları istenerek, bir tür saadet zinciri kuruldu. İzmir’de yaklaşık 200 bin eve mektup göndereceklerini söyleyen Akbaş, 18 Nisan’ı “düzen partilerinden kopuş” olarak değerlendirdi.¹⁸³

Bunlardan biri ÖDP Aksaray 1. sıra milletvekili adayı Lütfi Dokuzoğlu’dur. Dokuzoğlu, 14 Nisan 1999’da gazetecilerle birlikte kent merkezindeki tarihi Paşa Hamamı’na gitti, peştemalı giyerek, seçildiği takdirde yapacaklarını anlattı. Dokuzoğlu, “*Vatandaşım beni bu göreve layık görür ve seçerse, hamamda kendimi nasıl tertemiz, akpak yapıyorsam, hırsızlığa, yolsuzluğa karşı da aynı temizliği yapacağım. Biz kirlî siyaseti hamamda temizlemeye geldik*” dedi. Hamamda basın toplantısı düzenlemesinin amacının toplumun dikkatini çekmek olduğunu belirten Dokuzoğlu, hırsızlık, yolsuzluk yapanları da hamamda terler gibi terleteceğini söyledi.¹⁸⁴

“Süpürmeye sokaklardan başladık. Sıra Meclis”te sloganıyla 15 Nisan 1999’da Bakırköy’de yürüyüş düzenleyen ÖDP’liler, sembolik olarak yolları süpürdü. Elllerinde süpürgeleri ile Bakırköy sokaklarında dolaşan yaklaşık 100 kişilik grup arasında ÖDP İstanbul Milletvekili adaylarından Doğan Halis, Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Vicdan Baykara ve Bakırköy Belediye Başkan adayı Levent Serhan da yer aldı. ÖDP Büyükşehir Belediye Başkan adayı Vicdan Baykara, “*Bugün nasıl yolları süpürdüyseniz, seçimden sonra da haramileri öyle süpüreceğiz*” dedi.¹⁸⁵

3.7.3. ÖDP’nin Adayları

---

¹⁸² **Hürriyet**, 7 Mart 1999.

¹⁸³ **Hürriyet**, 6 Nisan 1999.

¹⁸⁴ **Hürriyet**, 16 Nisan 1999.

¹⁸⁵ **Hürriyet**, 16 Nisan 1999.

ÖDP'nin aday listeleri tüm üyelerinin katıldığı ön seçimlerle belirlenmiştir. ÖDP'nin 518 milletvekili adayından 132'si kadındır ve bunların 18'i birinci sıradadır.¹⁸⁶ ÖDP, %5'lik genel merkez kontenjanını fikir emekçileri, sanatçılar için kullanmıştır.¹⁸⁷

Şair Can Yücel, İzmir'de birinci sıradan; yazar Adalet Ağaoğlu, İstanbul 1. bölgede 2. sıradan; yazar Mina Urgan, İstanbul 2. bölgeden; yazar Erhan Bener Ankara'da 2. bölgeden; Fethi Naci, Giresun'da birinci bölgeden; Fakir Baykurt ikinci bölgeden birinci sıradan; Şair Nevzat Çelik Eskişehir'den, müzisyen Müjde Zidani, Yaşar Günel, yazar Leyla Erbil İstanbul 2. bölgeden; Prof. Dr. Çoşkun Özdemir Tekirdağ'dan, oyuncu Menderes Samancılar Adana'dan; Prof. Dr. Ali Nesin İstanbul 2. bölgeden; yazar Neşe Yaşın İzmir 1. bölgeden, Ahmet Ümit, Beyoğlu'ndan; sanatçı Sevinç Eratalay Burdur'dan; yazar Oya Baydar İstanbul 1. bölgeden, tiyatro sanatçısı Yaşar Güner, Rize'den; yazar Vecihi Timuroğlu Ankara'dan; ressam Orhan Taylan, İstanbul'dan; yazar Ömer Laçiner, İzmir 2. bölgeden; Prof. Dr. Mete Tunçay İstanbul 1. bölgeden, eski Yeşiller Partisi Genel Başkanı Bilge Contepe Muğla'dan, SOS Çevre İnisiyatifi Yöneticisi Türksen Başer Kafaoğlu, İstanbul 1. bölgeden aday oldular. Ayrıca Müge Osmanağaoğlu, Faruk Üstün, heykeltıraş Tektaş Ağaoğlu ÖDP'nin diğer sanatçı milletvekili adaylarıdır.¹⁸⁸

Adaylara bakılarak yapılan elitist parti görüntüsü eleştirisine Uras şöyle yanıt veriyordu: *"...bu ülkenin düşünen insanların, aydınlarının ÖDP'de yer alması doğal. Bütün partiler mafyanın, çetenin, sermayenin önemli isimlerine yer veriyorlar. Bizim farklı olmamız doğal. Ama onun dışında rakamlara baktığımızda tümüyle emeğiyle, alın teriyle geçinen insanlar. Bir de Edirne'den Ardahan'a Türkiye'de bu kadar yaygın bir örgütlenmeyi elitist bir anlayışla yapabilmemiz mümkün değil. Mezra mezra Türkiye'nin her bir yanında ÖDP'nin adaylarını tanımaya gittim, bakalım arkadaşlarımız kimleri seçmiş diye. Gördüm ki Türkiye'nin en reel, en gerçek işçi, emekçi partisini artık tutturmuşuz, maya tutmuş."*¹⁸⁹

¹⁸⁶ Ufuk Uras, Birinci Televizyon Konuşması, Nisan 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 309-313.

¹⁸⁷ **Cumhuriyet**, 12 Nisan 1999; **Radikal**, 23 Şubat 1999.

¹⁸⁸ **Radikal**, 25 Şubat 1999; **Milliyet**, 27 Şubat 1999; "Ve Adaylar", **ÖDP Yazıları** (Tartışmalar – Belgeler), Ütopya Yayınları, Ankara, 2001, s. 270-271.

¹⁸⁹ **Cumhuriyet**, 12 Nisan 1999.

Bir başka yerde de şöyle diyordu Uras: “ÖDP tüm mevsimlerin partisidir. Adaylarımızdan 30 yaşındaki Zeynep Yıldırım’la 84 yaşındaki Mina Urgan’ı buluşturan işte bu mevsim çeşitliliğidir.”¹⁹⁰

3.7.4. 18 Nisan 1999 Seçimleri ve ÖDP

18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimleri’nde beş parti %10 barajını geçebildi. DSP %22,19 oy oranıyla birinci parti olurken, onu %17,98 oy oranıyla MHP, %15,41 oyla FP, %13,22 oy oranıyla ANAP, %12,01 oy oranı ile DYP izlemiştir. ÖDP ise 248.553 oy alarak %0,8’de kalmış, meclise girememiştir.¹⁹¹

Tablo 1:

18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimleri Oylarının Partilere Göre Dağılımı ve Kazanılan Milletvekili Sayısı

1. Seçim çevrelerine göre 18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimi sonuçları

1. Results of the General Election of Representatives on April 18, 1999 by electoral precinct

Seçim çevresi Electoral precinct	Seçmen yazılı olan seçmen sayısı Number of registered voters and	Oy kullanılan seçmen sayısı ve oranı (%) Number of actual voters and rate (%)	Gümrük kapılarından, seçim çevrelerinin payına düşen geçerli oy sayısı Number of valid votes at customs gates for each electoral precinct	Toplam geçerli Milletvekili Total Number of valid representatives	Seçime katılan siyasi partilerin ve bağımsızların aldığı oy sayısı, oranı (%), gümrük kapıları geçerli oyundaki payı ve kazandığı milletvekili sayısı Number and percentage of votes received by political parties and independents participating in the election, share of valid votes at customs gates and number of representatives																Bağımsızlar Independents				
					ÖDP	İP	DEP	DEPAR	ANAP	EMEP	DTP	YOP	BEP	DP	DSP	FP	CHP	LDP	BP	MP		DYP	SİP	HADEP	MHP
TÜRKİYE - TÜRKİYE.....	37 485 217	32 656 070	31 119 242	31 104 496	240 553	57 607	24 419	37 376	4 122 929	51 756	179 871	44 787	456 353	92 083	6 919 670	4 805 381	2 716 094	127 174	78 922	79 370	3 745 417	37 680	1 482 196	5 606 583	270 265
		87,1			0,8	0,2	0,1	0,1	13,2	0,2	0,6	0,1	1,5	0,3	22,2	15,4	8,7	0,4	0,2	0,3	12,0	0,1	4,7	18,0	0,9
			65 254		763	84	65	29	8 224	75	116	51	696	100	19 348	14 951	4 043	100	117	70	3 100	35	1 079	12 208	.
					550				86						136	111				85			129	3	

Kaynak: <http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/SECIM/turtop.jpg>

¹⁹⁰ Ufuk Uras, Birinci Televizyon Konuşması, Nisan 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 309-313.

¹⁹¹ www.tuik.gov.tr.

ÖDP'nin üzerinde sıkça durduğu seçim yasasındaki barajın sakıncaları bu seçimde de kendini göstermiş, yaklaşık altı milyona yakın oy (bu oyların oransal payı %18'i aşkındır)¹⁹² TBMM'de temsil edilmemiştir.

MHP'nin beklenmedik yükselişiyle seçimlerde ikinci parti olması ve CHP'nin %8,71'lik oy oranıyla meclis dışında kalması seçimlerin iki ilginç sonucu oldu.¹⁹³ DSP, MHP ve ANAP bir araya gelerek koalisyon hükümeti kuruldu.

ÖDP, genel ve yerel seçimlere Ağrı, Diyarbakır, Bingöl, Bitlis, Hakkari, Şırnak, Batman olmak üzere toplam 7 ilde seçimlere katılmamıştır.

İl Genel Meclisi seçimlerinde ÖDP, Türkiye genelinde 264.136 oy alarak, %0,8 oy oranında kalmıştır. Bu oyların 191.239 (%1)'u kentlerden gelirken, 72.575 (%0,6)'i kırsal alandan gelmektedir.¹⁹⁴

Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi sonuçlarında ÖDP, Türkiye genelinde 50885 oy alarak, %0,5'lik bir oy oranı yakalamıştır. Belediye Başkanlığı Seçimi'nde, Türkiye genelinde 113.463 oy alarak, yine %0,5'lik bir oy oranını yakalamıştır. Belediye Meclisi Üyeleri Seçimi'nde, Türkiye genelinde 152.030 oy alarak, %0,7'lik bir oy oranı yakalamıştır.¹⁹⁵

Belediye Başkanlığı Seçimleri'nde, Erzincan ili Geçit Beldesi'yle, Malatya İli Darende İlçesi Ağılbaşı Beldesi'nde ÖDP adayları; Niğde İli Kemerhisar Beldesi'yle, Malatya ili Merkez İlçesi Beydağı Beldesi'nde ÖDP'nin desteklediği bağımsız adaylar seçimleri kazanmıştır. Kazanılan belediye meclisi üyeliklerinin toplam sayısı 26; kazanılan yerler ise Erzincan Geçit, Altınbaşak ve Mollaköyü beldeleri, Malatya Beydağı ve Ağılbaşı beldeleri, Kayseri Sarıoğlan ilçesi Karaözü Beldesi ile Hopa, Kemerhisar, Avanos ve Bahadın'dır.¹⁹⁶

3.7.5. Seçimlerin ÖDP Adına Değerlendirilmesi

Seçim sonrası ÖDP, beklentilerin altında oy alarak hedeflerine ulaşamadı. 1998 yılının haziran ayında yapılan Parti Meclisi toplantısında seçimlere yönelik üçlü bir hedef belirlenmişti. Bunlar, üye sayısını arttırmak ve partiyi tanıtmak; var

¹⁹² Çavdar, a.g.e. , s. 346.

¹⁹³ NTV On Yıl, Doğu Yayınları, İstanbul, 2005, s. 102.

¹⁹⁴ www.tuik.gov.tr.

¹⁹⁵ www.tuik.gov.tr.

¹⁹⁶ "II. Kongre Çalışma Raporu", ÖDP Belgeler 1, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 292.

olan üyelerle ve toplumsal muhalefetle organik ilişkiler kurmak; oy almak. (genel olarak birinci TİP'in aldığı kadar oy¹⁹⁷ bekleniyordu)¹⁹⁸ Buradan yola çıkılarak seçim çalışmalarının yetersiz kalması, partinin kendini tam olarak tanıtp anlatamaması, gökkuşağı projesinin hedefini bulmaması sonuçlarını çıkarabiliriz.

Merkez Yürütme Kurulu, tümünden başarısız olduğunu kabul etmemiştir. Seçimlerden sonraki ikinci PM toplantısına sunduğu seçim değerlendirmesinde ilk iki hedefin büyük oranda gerçekleştirildiğini, buna ek olarak da aydınlarla ciddi boyutta bir ilişki kurulduğunu belirtiyor ve düşük oy alınmasının nedeni olarak da ulusal baraj sistemini göstermektedir.¹⁹⁹

MYK'yi oluşturan grubun çoğunluğu radikal demokrasi görüşünü savunmaktadır. Devrimci görüşü savunan gruplar/kişiler, MYK'nin başarı saydığı seçimleri eleştirmişlerdir. Devrimci görüşe göre seçimler büyük bir başarısızlıktır.

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras seçim sonuçlarına yönelik şu açıklamayı yapıyor: *“Biz 1 milyon civarında oy bekliyorduk. Ancak bizim olası seçmenimizin DSP rüzgârına ve CHP'nin baraj altında kalacağı beklentisine teslim olduğunu düşünüyoruz. ...Şimdi toplumsal muhalefeti taşıyan, o sürece omuz veren arkadaşlarla yeni bir ÖDP kurmak durumundayız. Artık ÖDP'nin kendini tekrarlama gibi bir şansı yok. Hızla bir atılıma geçmek durumundayız.”*²⁰⁰

Parti çalışma raporunda yer alan başarısızlık nedenlerini maddeler halinde belirtirsek:

- Yerel seçim hazırlıklarının çok önceden başlatılmaması ve yerel inisiyatiflere önyak olma çabalarının son derece cılız kalması parti örgütlerinin manevra alanını daraltmıştır.
- ÖDP seçim sürecine öngördüğü temel çatışma eksenleri üzerinden güç biriktirerek giremedi. Sistemin yeniden yapılanma hamlesine ve 28 Şubat sürecine müdahale etme hedefine ulaşmak, parlamenter sonuçları da olabilecek ve güç dengelerini değiştirecek bir siyasal ve toplumsal güçler bileşimini yakalamayı/oluşturmayı gerektiriyordu. Bu gerçekleştirilememiştir.

¹⁹⁷ 1965 Milletvekili Genel Seçimleri'nde TİP'in aldığı oy oranı %2,83'tür.

¹⁹⁸ V **Özgürlük**, 24 Nisan 1999; Mısır ve Horuş, a.g.e. , s.134.

¹⁹⁹ Mısır ve Horuş, a.g.e. , s.134.

²⁰⁰ V **Özgürlük**, 24 Nisan 1999.

- Toplumsal muhalefet güçleri seçim sürecine kendi özgün ve bağımsız talepleriyle giremedi.
- ÖDP'lilerin öncülük ettiği "Emekçiler Şartnamesi" gibi girişimlerden sonuç alınamadı.
- Parti Danışma Meclisi (PDM) kararlarında da belirtildiği gibi, ÖDP siyasal güçlerle sınırlı olmayan bir seçim ittifakı öngördüğü halde, bunun toplumsal muhalefet örgütleri cephesinde bir karşılığının olmadığı/oluşturulamadığı görüldü.
- Parti oylarının yetersiz olması, yaratılan sempatinin oya dönüştürülememesi ile de yakından ilişkilidir. ÖDP etkilediği seçmenin tamamının oyunu alamamıştır.
- %10 düzeyindeki yüksek seçim barajı ve bu nedenle ortalama seçimde oluşan "oyun boşa gitme" korkusu, ÖDP'nin etkilediği kesimlerin bir bölümünden oy almasını engelleyen faktörler arasındadır.
- ÖDP, siyasal alandaki gelişmeleri ve kaymaları doğru okuyamamış, kitlelerin nabzını tutamamış ve gerçeklerden kopmuştur. Ne parti yetkili organlarının ne de parti örgütlerinin MHP'nin çarpıcı yükselişini gözlemleyememesi, bunun iyi bir örneğidir. MHP'nin seçim barajını aşacağı ve ciddi bir milletvekili sayısı ile meclise gireceği bütün kamuoyu araştırmalarında saptanmış, ancak bu olgu ÖDP tarafından değerlendirilememiştir.
- ÖDP'nin seçimlere, örgütte bir içe kapanma ve daralmanın yaşandığı, yapısal sorunların derinleşme eğilimine girdiği ve daha da önemlisi toplumsal muhalefet hareketinin geri çekilmeye başladığı bir dönemde hazırlandığı belirtilmelidir.
- ÖDP seçim politikasını oluşturmada parti içi tartışmaları zamanında sonuçlandıramadığı için geç kalmıştır.
- Seçim politikasının saptanması konusunda yürütülen tartışmalar hızlı, düzenli, sonuç alıcı ve partiyi birleştirici bir üslup ve örgütlenme içinde yapılamamıştır.
- Parti içi tartışma 6 ayı aşan uzun bir zamana yayılmış ve parti bu süreyi bekleyerek geçirmiştir. Sonuçta gecikerek alınan kararlar ise, parti merkezi

organlarının yeni gelişmeleri değerlendirme ve politik manevra yapma olanaklarını büyük ölçüde sınırlandırmıştır.

- ÖDP, seçim çalışmalarını bir siyasi karargah oluşturarak yürütememiş; gecikme ve parti içi eğilimler arasındaki politik gerilimler nedeniyle oluşan güvensizlik ortamı seçilmiş organların etkin bir şekilde çalışmasını önlemiştir.
- Seçim çalışmaları boyunca PM işlevsiz kalmış, partiye resmen iletilen bazı ittifak önerileri (Örneğin CHP'nin ittifak önerisi) kimi “ambargolar”²⁰¹ nedeniyle yetkili organlar içinde bile açıkça tartışılmamıştır.
- PM ve MYK, partiyi belirlenen seçim siyaseti ekseninde birleştirme ve harekete geçirmede başarılı olamamıştır.
- Belirlenen politikalar konusundaki tartışma, yorum farklılıkları ve bu durumun bir ürünü olarak çeşitli birimlerde yaşanan politik pratiklerdeki kopuş seçimlerin bitimine kadar sürmüştür. Bu durum yer yer partinin eylem birliğinin zedelenmesiyle sonuçlanmıştır.
- 12 Eylül 1998 tarihindeki Gökkuşuğu Buluşması'nda meslek odaları, sendikalar ve kitle örgütleri temsilcilerinin katıldığı bir toplantı düzenlendi. Bu toplantıda belirlenen amaç doğrultusunda çalışmalarda bulunmak üzere bir “Girişim Heyeti” oluşturulmasına karşın somut bir sonuç elde edilemedi.
- PDM kararları doğrultusunda sendikalar, meslek odaları ve demokratik kitle örgütleriyle yapılan görüşmelerden de sonuç alınamamıştır. ÖDP'nin bu alanlara ilişkin ciddi bir örgütlenmeye girememesinin nedenlerinden biri de söz konusu örgütlerin 1980'li yıllarda geçirdikleri dönüşümün bir ürünü olarak siyasi partiler ile açık bir ilişki geliştirmekten kaçınmaları ve mesafeli bir ilişkiyi tercih etmeleridir. Sendikalar ve meslek örgütlerindeki partililer bile seçim kampanyası sırasında harekete geçirilememiş ve çalışmaların içine çekilememiştir.
- Aday belirlemede geç kalınması, adayların örgütle uyum sağlamasını zorlaştırmıştır. Bazı bölgelerde yerel adaylar örgütün önüne geçmiştir.

---

²⁰¹ Ambargo sözcüğü ile kastedilen, parti içi grupların kendi siyasi görüşü etrafında parti politikalarını belirlemesinden kaynaklanan engellemelerdir.

Adayların yeterli hazırlığı yapamaması da seçim çalışmasında aksamalara neden olmuştur.

- İşçi ve emekçi havzalarında, çalışma alanlarında, kent yoksulları arasında, büyük kentlerin varoşlarında ve gençlik içinde partinin belirgin bir şekilde örgütsüz oluşu başarısızlığın nedenleri arasındadır.
- Kampanya dönemi ÖDP'nin disiplinli, organları çalışan ve hukuku oturmuş bir parti olmadığını da ortaya çıkarmıştır. Örneğin aralarında parti kurucu ve yöneticilerinin de bulunduğu bazı üyelerin başka partilere oy verdiği anlaşılmıştır.
- Medyada oluşan/oluşturulan ÖDP imajının dönüp partiyi etkilemesi, parti örgütlerinin kendi etkinliklerine, medyaya yansıyor yansımadığına göre değer biçmeye başlaması giderek ciddi bir zaaf haline gelmiştir.
- Parti üyesi olmayan yurttaşların katılımıyla düzenlenmek istenen ön seçimler formel bazı uygulamalar dışında hiçbir yerde hayata geçirilememiştir.
- Genel olarak sosyalistlerin, özel olarak da ÖDP'lilerin seçmenlerden oy isteme konusundaki tutuk davranışları.
- Çalışmaların eş güdümünü ve PM üyelerinin katılımını hedefleyen bölgesel kurullar, gerek MYK'nin gerekli düzenlemeyi yapamaması, gerekse PM üyelerinin ilgisizliği nedeniyle gerçekleştirilememiştir.²⁰²

3.8. ÖDP'nin Kürt Sorununa Yaklaşımı

1980'lerde devletin, Kürtleri bir "Türk boyu", Kürt sorununu da yalnızca "PKK terörü" olarak algıladığını belirten Baskın Oran şöyle devam ediyor: "*Devlet, güvenlik sorununun yanı sıra, bölgenin az gelişmişliğinden kaynaklanan bir sosyo-ekonomik sorundan başkasını kabul etmedi ve önlemler de buna uygun olarak sürdürüldü. Bu önlemler, terörün bastırılması ve Kürtçenin yasaklanması çabalarından öteye gidemedi.*"²⁰³ 1980'lerden itibaren Kürtler hak taleplerini gerilla hareketleri içerisinde aramaya başlamışlardır. Tevfik Çavdar, gerilla hareketinin

²⁰² "II. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 294-304.

²⁰³ Oran, a.g.e. , s. 23-24.

yaygınlaşması hakkında şunları söylüyor: “...Kürt siyasal gruplarına karşı düzenlenen yanlış politikaların, baskının ve resmi terörün olduğunu ileri sürebiliriz. Şöyle ki, 1970’li yıllarda Güneydoğuda demokratik bir mücadele veren çeşitli Kürt siyasal gruplarına rastlanmaktaydı. Ne var ki 12 Eylül’den sonra bunların hepsi dağıtıldı. Liderleri yurt dışına çıkmaya zorlandı. Böylece bu bölgede siyasal hareketliliğin başat organı PKK oldu.”²⁰⁴

Meral Akşener’in, TBMM’de yaptığı bir açıklamaya göre, 1984-1996 yılları arasında 13 ili kapsayan OHAL bölgesindeki genel bilanço şöyleydi: 4310 yurttaş, 2917 asker, 164 polis, 94 öğretmen, 29 imam ve 72 memur öldü. Toplam ölü sayısı 23 bin. 4978 sivil, 6579 asker, 552 polis, 27 öğretmen, 6 imam ve 41 memur yaralandı. 13.878 PKK militanı yaralandı, 3951’i de yakalandı.²⁰⁵

ÖDP, Kürt sorununa resmi politikanın dışında farklı kanallardan çözüm üretmeye çalışmıştır. Çözüm üretirken de kendi içerisinde çok tartışmıştır. ÖDP’yi oluşturan gruplar kendi içerilerinde farklı çözüm yollarını savunmuşlardır. Bu da ÖDP’nin Kürt sorununda ortak bir dil oluşturmasını zorlaştırmıştır.

ÖDP’nin, soruna “daha fazla özgürlük, daha fazla demokrasi” ilkesiyle yaklaştığını söyleyebiliriz. Mısır ve Horuş, ÖDP’nin izlediği bu siyaseti “*Kürt sorununda taraf olamayan, bir üçüncü yol politikası*”²⁰⁶ olarak tanımlamaktadır.

ÖDP’de üçüncü yol politikasını benimsemeyen Kurtuluş, Sosyalist Demokrasi, Sosyalizm, Emek, Toplumsal Özgürlük grupları ve bazı bağımsız bireyler Kürt halkı ile dayanışma ilişkisinin aktif siyasal yollarına başvurmayı önermektedir. Bu gruplar/kişiler “Ulusların Kaderini Tayin Hakkı”ndan yola çıkarak, partinin, Kürtlerin yaşadığı illerde örgütlenilmemesini savunmaktadır. Özgürlükçü Sol, Geniş Açı ve bazı bağımsızlar ise Kürt sorununda iki halkın gönüllü birlikteliğinin savunusunun yapılmasını bu nedenle Kürtlerin yaşadığı illerde örgütlenilmesini savunmaktadır.²⁰⁷ Genel olarak baktığımızda Kürt sorununa ilişkin alınan kararlarda PM ve MYK’de çoğunluğa sahip olan Özgürlükçü Sol grubunun ağırlığı hissedilmektedir. Bu durum zamanla karşıt görüşlü grup ve kişilerin partiden ayrılmasına ya da tasfiye edilmesine neden olan etmenlerden biri olacaktır.

---

²⁰⁴ Çavdar, a.g.e. , s. 321.

²⁰⁵ Faik Bulut, **Kürt Sorununa Çözüm Arayışları**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 9-10.

²⁰⁶ Mısır ve Horuş, a.g.e. , s. 72.

²⁰⁷ Mısır ve Horuş, a.g.e. , s. 98.

Soruna ilk yaklaşımı ÖDP'nin programında görmekteyiz. Programda “Tek kimlik anlayışı dayatılıyor”, “Kültürel hayat kısırlştırılıyor” başlıkları altında mevcut durum anlatılırken sorunun çözümü için savaşın son bulması, iki yanlı ateşkes ilan edilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bunun yanı sıra ifade özgürlüğünü engelleyen ve çözüm yollarının bütün boyutlarıyla sınırsızca tartışılmasını önleyen yasal ve idari engellerin kaldırılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. “Derhal Barış!” başlığı altındaki diğer talepler şunlardır:

- Koruculuk sistemi ile jandarma ve polis özel timleri türünden özel savaş birimleri dağıtılmalı, olağanüstü hale son verilmeli, bölgede asayişin sağlanması için halkın onay ve katılımına olanak veren yeni düzenlemeler getirilmelidir.
- Ohal Bölgesi'nde ve mücavir alanlardaki askeri operasyonlar sırasında buldukları yerlerden göçe zorlananlara geri dönüş olanağı sağlanmalı, evleri ve malları tahrip edilenlerin zararları tazmin edilmelidir.
- Genel af ilan edilmeli, ancak savaş hukuku ihlalleri araştırılmalı ve sorumluları yargılanmalıdır.
- Çok kimlikliliğin her düzeyde tanınması için tüm yasal düzenlemeler en kısa sürede gerçekleştirilmelidir.²⁰⁸

Uras, 1 Eylül 1996 tarihindeki Dünya Barış Günü Konuşması'nda barış talebini yinelemiş, farklılıklarımızın en büyük zenginliğimiz olduğunu belirtmiştir.²⁰⁹ Yine Eylül 1996 tarihinde İstanbul'da başlatılan ve Türkiye geneline yayılan “Barış için bir milyon imza” kampanyasının başlamasında ve gelişmesinde ÖDP üyeleri ve örgütleri aktif rol oynamışlardır.²¹⁰

26 Ekim 1996 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen İnsan Hakları Derneği Kongresi'nde konuşma yapan Uras, düşünce özgürlüğünden bahsediyor ve şöyle diyor: “*Kamuoyu vicdanını harekete geçirmek ve mevcut tevekkül ve kanıksama halini bertaraf etmek bugünün en önemli görevlerinden biridir. Çünkü Türkiye'de düşünce özgürlüğü, demokratik hak ve özgürlükler, barış için mücadele eden herkes saldırı altında. Bu insanları ortak özellikleri, Kürt sorununda demokratik ve barışçı*

²⁰⁸ ÖDP, **Program ve Tüzük**, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 14.

²⁰⁹ Ufuk Uras, “Farklılıklarımız Bizim En Büyük Zenginliğimiz”, Dünya Barış Günü Konuşması, Yedikule, İstanbul, 1 Eylül 1996, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 216-219.

²¹⁰ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 88.

bir siyasal çözüm istemeleri, silahların susması insanların ölmemesi için konuşmaları, düşünce özgürlüğünü savunmaları ve özgür bir tartışma ortamının sağlanması için mücadele etmeleridir. Bu saldırılar Türkiye’de barış isteyenlere, düşünce özgürlüğünü savunanlara gözdağı verilmesinin, insanların ürkütülmesinin de bir parçasıdır.”²¹¹

Murat Belge de sorunun barış ve demokrasiyle çözümüne inanan tarafta yer alıyor. Belge, “*Barışçıl yöntemlerin her iki tarafça dışlanması, bir çözüm olasılığının pratik olarak görünmediği oldukça gerilimli ve sorunlu bir duruma yol açıyor. Sonuçta her yeni olay, otomatik olarak, karmaşık bir sorunun derinleşmesine yol açan ek bir öge haline geliyor.*”²¹² diyor.

I. Kongre Çalışma Raporu’nda “Türkiye” başlığı altında Kürt sorunuyla ilgili şu saptamalar yapılmıştır: Devam eden savaşın birçok insanın ölmesine, yaralanmasına ya da sakat kalmasına yol açtığı; işkencenin, faili meçhul cinayetlerin, insan hakları ihlallerinin, boşaltılan ve yakılan köylerin, yakılan ormanların savaş bölgesinin gündelik gerçekleri haline dönüştüğü belirtiliyor. Her türlü hukuksuzluğun olağan hale geldiği koşullarda savaştan rant elde eden bir menfaat çetesinin oluştuğu; bu çetenin maddi kaynaklarını eroin ticareti, haraç, fidye için insan kaçırma ve her türlü karanlık ilişkinin oluşturduğu, açıklaması yer alıyor. Kürt sorununun çözümünde askeri yöntemler dışında tek bir politika geliştiremeyenlerin, düşük yoğunluklu çatışma stratejisi uygulamalarıyla sorunu içinden çıkılmaz bir hale soktuklarının altı çiziliyor. Zorla göç ettirme uygulamalarına bağlı olarak büyük şehirlerin içinde gettoların oluştuğu açıklanıyor. Kışkırtmaların, bütün ülkede olası bir iç çatışmanın tohumlarını attığı; savaş koşullarında güç toplayan çetelerin, bütün ülkede demokrasi yanlılarını tehdit eder hale gelmeye başladığı belirtiliyor.²¹³

I. Kongrede “Siyasal Çözüm İçin Barış ve Demokrasi” isimli başlıkta Kürt sorununa ilişkin alınan kararlar, programda yer alan ifadelerden oluşmaktadır. Programda yer almayan kararlarda yer alan ifadeler şunlardır:

- Sorunun çözüm yollarının tartışılabilmesi için ifade ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki anayasal, yasal ve idari engellerin, Terörle

²¹¹ Ufuk Uras, “İnsan Hakları Düşmanlarının Ezberini Bozmalıyız”, İHD Kongresi, Ankara, 26 Ekim, 1996, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 220-222.

²¹² Murat Belge, **Türkler ve Kürtler: Nereden Nereye?**, Birikim Yayınları, İstanbul, 1996, s. 414.

²¹³ “I. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 28.

Mücadele Yasası'nın ve Siyasi Partiler Yasası'nın 83. Maddesi'nin kaldırılması.

- Türkiye'de yaşayan dillerin ve kültürlerin gelişiminin önündeki bütün engellerin kaldırılması, anadilde eğitim, yazılı-sesli ve görsel yayın imkânları yaratılması.
- İktisadi olarak çökertilen ve insansızlaştırılan bölgenin yeniden yaşanabilir hale gelmesi için bölge halkının talepleri göz önüne alınarak kaynaklarının geliştirilmesi, istihdam olanaklarının artırılması için çaba gösterir.
- Öte yandan ÖDP, savaş göçmenleri ve onların göçtükleri kentler ve yörelerde artan ihtiyaçların katlanması, bu bölgelerde yaşam koşullarının düzeltilmesi için acil ve olağanüstü önlemler alınması.
- Göçmen nüfusun büyük kentlerde yaşadığı dışlanma ve yabancılaşmanın giderilmesi için kendi kültürlerini ve toplumsal varlıklarını geliştirme olanaklarının artırılması.
- Türk toplumunun kültürler arası alışveriş ve etkileşime açık hale getirilmesi, toplumda var olan yargıların kaldırılması ve kültürler arası gerginliklerin azaltılması doğrultusunda çok kimliklilik ve çok kültürlülük ekseninde politikalar geliştirilmesi için özel çaba gösterir.
- ÖDP, göç ettikleri yerlerde düşük ücretli vasıfsız işlerde çalışan ve ağır sömürü altındaki emekçilerin örgütlenme ve mücadelelerine özel bir ilgiyle eğilir.
- Demokratik ve barışçı bir siyasal çözümün ancak Türk kamuoyunun vicdanında köklü bir barış talebi uyandırmakla, savaştan doğrudan çıkarı olmayan herkesin iradesini harekete geçirmekle mümkün olabileceğini göz önüne alan ÖDP, bu bağlamda, toplumun tüm demokratik kesimlerini geniş bir barış inisiyatifi içinde örgütlenmesini başlıca hedef olarak önüne koyar ve bu doğrultuda aktif rol üstlenir.²¹⁴

Abdullah Öcalan'ın İtalya'da ortaya çıkması sonrasında parti tarafından 18 Kasım 1998 tarihinde "Sağduyulu Olalım! Bir Daha 30.000 İnsanımız Ölmesin" başlıklı bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamada Abdullah Öcalan'ın İtalya tarafından

²¹⁴ "I. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 103-105.

iade edilmesi taleplerinin MHP, BBP gibi geçmişi ve ırkçı görüşü belli partiler tarafından suistimal edilmesi ve gösterilerle sokağa taşınması çatışmanın toplumsal boyutlara sıçraması ihtimalini güçlendiriyor denilirken; olayların toplumsal çatışmalara dönüşmemesi için bir kat daha sağduyulu olmak zorundayız ifadesinin altı çizilmiştir. ÖDP, bu tür bir çatışmayı ortaya çıkartabilecek bir diğer faktör olarak, ister PKK'nin, isterse böyle bir durumdan yarar umanların kör bir terörü devreye sokmasını görmektedir. Açıklama şu temel sorular ve temenniyle son buluyor: *“Kürt sorununu bir toplumsal histeriye kapılmaksızın çözmeye hazır mıyız? Bir kez daha 30.000 insanımızın ölmemesi için sağduyulu davranmaya hazır mıyız? Sorunun özü budur. ÖDP olarak inanıyoruz ki; Demokrasinin ve insan haklarının herkes için geçerli olduğu, barış ve kardeşlik içinde yaşanan bir ülke kurabiliriz. Bu hepimizin sorumluluğundadır.”*²¹⁵

Abdullah Öcalan'ın yakalanıp 16 Şubat 1999 tarihinde Türkiye'ye getirilmesi ve yargılama sürecine giden yolda ÖDP, 28 Mayıs 1999 tarihinde “Sağduyu ve Çözüm Çağrısı” başlıklı bir açıklama daha yaptı. Bu açıklamada, I. Kongre'de “Siyasal Çözüm İçin Barış ve Demokrasi” isimli kararda belirtilen reform önerileri aynen burada da belirtilmiştir. Açıklamanın devamında Öcalan'ın DGM'de yargılanması eleştirilirken bu davanın tüm aşamalarında hiçbir hak ve hukuk ihlaline meydan verilmemesi, savunma hakkının tam anlamıyla kullanılmasının önü açılmalıdır, deniliyor. Bu davayı bahane ederek ırkçı-milliyetçi saldırıları ve sokakta linçleri kışkırtanlara kararlılıkla karşı konulmalıdır, ifadesi de yer almaktadır.²¹⁶

II. Kongre Çalışma Raporu'nda Kürt sorununa ilişkin ÖDP'nin görevlerini farklılaştıran çok ciddi bir dönüm noktasında bulunduğu açıklanmıştır. Bu farklılaşmayı oluşturan etmenler şu şekilde sıralanmıştır:

- PKK'nin silahlı mücadeleyi bırakması (o dönem PKK'nin silahlı mücadeleyi bıraktığı açıklanmıştır)
- Öcalan'ın yakalanmasından sonra PKK'nin politik hedeflerini geriye çekmesi; PKK'nin yeni bir ideolojik-siyasal kimlik kazanma ve bir reorganizasyon arayışı içinde olması

²¹⁵ “Sağduyulu Olalım! Bir Daha 30.000 İnsanımız Ölmesin” başlıklı parti açıklaması, 18 Kasım 1998, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 457-458.

²¹⁶ “Sağduyu ve Çözüm Çağrısı” başlıklı parti açıklaması, 28 Mayıs 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 464-466.

- PKK'nin beklenti ve talepleriyle, ordu ve "devlet partisi"nin yürürlükteki çizgisi arasındaki mesafenin kapanmaması
- Alışlagelmiş tarzda bir barış mücadelesinin artık karşılıksız olması
- Yeni sürecin yalnızca İmralı'dan yapılan çağrılarla ve devlet ile PKK arasındaki dolaylı temas ve açıklamalarla ilerletilemeyeceği
- Yeni dönemde savaş suçlarının ortaya çıkarılması, sergilenmesi ve kovuşturulması olanaklarının artması
- Zorunlu göçler nedeniyle gerek batıda gerekse bölgede kentlere yığılmış yoksul ve emekçi kitlelerin ihtiyaçları, beklenti ve talepleri özel bir ilgiyi ve çabayı gerektirmesi
- GAP'nin, önümüzdeki dönemde bölgenin toplumsal dokusunu derinden etkileyecek ve bugüne kıyasla daha belirgin sınıfsal oluşumlara ve kutuplaşmalara yol açacak olması
- Bir yeniden kümelenme evresinin yaşanacağı yeni dönemde Türk ve Kürt sosyalistleri arasında, barışla sınırlı kalmayan yeni ve verimli bir işbirliği olanağının görülmesi²¹⁷

Bu saptamalardan yola çıkılarak "Kürt Sorununda Demokratik Çözüm" başlığı altında şu kararlar alınmıştır:²¹⁸

- ÖDP, Doğu ve Güneydoğu'daki çatışma ve savaş koşulları nedeniyle bugüne kadar yeterince örgütlenemediği yerlerde örgütlenme çalışmalarına hız verir. Bunu farklı kimlik ve kültürleri nedeniyle ezilenlerin ve eşit olmayanların talepleri ile emekçilerin taleplerini örtüştürme ve bir arada ifade etme ve toplumdaki özgürlük arayışı ile bütünleştirme politik becerisini ve ortak örgütlenme perspektifini geliştirerek yapar.
- ÖDP, göçler nedeniyle gerek batıda gerekse bölgede kentlere yığılmış olan, önümüzdeki dönemde emeğin sosyal ve ekonomik talepleri etrafında hareketlenmeye çok daha fazla açık ve yönelimli yoksul, emekçi kitlelerin ihtiyaçları doğrultusunda politikalar geliştirir.

²¹⁷ "II. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 243-247.

²¹⁸ Buraya sadece farklı olan kararlar alınmıştır.

- ÖDP, kendi özgün çizgisini koruyarak, Kürt sorunu konusunda demokratik çözümden yana olan güçlerle ortak mücadele anlayışını sürdürür.
- ÖDP, mevcut bölgesel eşitsizliğin giderilmesi yönünde kamu kaynaklarının seferber edilmesi; ekonomik ve sosyal olarak geri bıraktırmış olan Doğu ve Güneydoğu bölgesinin yaşam koşullarının düzeltilmesi; bölgenin iktisadi ve toplumsal sorunlarının çözümü için mücadelesini, önerilerini ve örgütlenmesini geliştirir.²¹⁹

III. Kongre Çalışma Raporu'nda "Kopenhag Kriterleri, Kürt Hareketi ve HADEP" başlıklı yazıda AB üyelik programının anadilde eğitim, idam cezasının kaldırılması, OHAL'ye son verilmesi türünden adımları gerekli kılmaması Kürt hareketinin taleplerini Kopenhag Kriterleri'yle sınırlamasına yol açtığından bahsedilmiştir. OHAL bölgesinde yerel yönetimlerin HADEP'li belediyelerin elinde bulunması devletle dolaylı bir diyalogun kurulmasını kolaylaştırıyor, denilmiştir. Kürt hareketinin sosyal taleplerden vazgeçerek sadece siyasal ve kültürel taleplere yönelmesinin toplumsal muhalefetin gücünü zayıflatacak olması, kritik olan nokta olarak görülmektedir.²²⁰

"Kürt Sorunu Sınır Ötesi Boyutlara Sahip" başlığında ise Kürt sorununun sadece Türkiye iç politikasını ilgilendiren bir sorun olmadığı; özellikle Ortadoğu'da uluslararası hesapların da yapıldığı bir sorun alanı, saptaması yapılmıştır. ABD'nin Irak'a müdahale stratejisi içinde Kuzey Irak'taki Kürtlere özel bir misyon yükleyeceğinin son derece açık olduğu, PKK'nin bölgedeki stratejik pozisyonunu biraz da bu pozisyon etrafında kurmakta olduğu açıklanmıştır.²²¹

Bu açıklamalardan yola çıkarak "Kürt Sorununda Yeni Evre ve ÖDP" başlığı altında şu kararlar alınmıştır:

- ÖDP, her türlü demokratikleşme talebinin AB'nin Türkiye'yi parçalamak için sergilediği bir komplo olarak görülmesinin esas olarak emekçiler aleyhine bir tutum oluşturduğunu dile getirir ve bu doğrultudaki politikaların savunucularını açıkça teşhir eder; kültürel ve demokratik hakların elde edilmesi doğrultusundaki girişimlere aktif destek verir.

²¹⁹ "II. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 315-316.

²²⁰ "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 399.

²²¹ "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 399.

- ÖDP, yerel, doğrudan demokrasi ve yerinden yönetim temelinde yaklaşımların sorunun çözümünde oynayacağı olumlu rolün bilinciyle bu doğrultuda mücadele eder.²²²

Kürt sorununun çözümüne yönelik talepler 1999 ve 2002 yıllarındaki seçim bildirgelerinde de yer almıştır.

ÖDP'nin yenilenen programında konu "Kürt Sorununda Demokratik ve Barışçı Çözüm!" başlığı altında ele alınmıştır. Programda, daha önce yer almayan ve eklemeler yapılan talepler şunlardır:

- Siyasi Partiler Yasası'nın 83. Maddesine ek olarak 4. Bölümünde²²³ yer alan yasakların da kaldırılması talebi.
- Bölgede yaşayanlardan en fazla zarar görenler arasında kadınların olduğu göz önünde bulundurularak, kadın kimliği nedeniyle yaşanan taciz, tecavüz ve tespit edilen her türlü baskı yönteminin etki ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için gereken düzenlemeler yapılmalıdır.
- Bölgede var olan aşiret sistemi ve geri kalmışlık sorunuyla ilgili özel tedbirler alınmalı; eve hapsolan, eğitim alamamış, ev ve çocukların bakımını tek başına üstlenmek zorunda kalan kadınlar için eğitim olanakları sağlanmalıdır.²²⁴

ÖDP'nin Kürt sorununa bakışı genel olarak Ufuk Uras'ın şu cümleleriyle özetlenebilir:

"Biz başından beri Kürt sorunu konusundaki inkârcı bir anlayışın ancak sorunları erteleyeceği ama herhangi bir soruna çözüm getirmeyeceğinin altını çizdik. Ve bölgedeki silahlı çatışmanın sona erdirilmesinin her açıdan emekçilerin ve solun çıkarlarına olduğunu altını çizdik. Çok kimlikli, çok kültürlü, çok inançlı bir siyasi yapılanmaya doğru, yani özgürlükçü, demokratik ve siyasi düzen ekseninin bu sorunun çözülebileceğini, adeta yegâne çözüm olacağını belirttik. Bugün aslında artık yaraları sarma, kardeşlik bağlarının güçlendirilmesi dönemidir. Güvensizliklerin, önyargıların giderilmesi ve farklı kimliklerin tanınması, mağduriyetlerin telafisi ve barış iklimi yaratılması dönemidir, diye düşünüyoruz. Bu

²²² "III. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 454.

²²³ Bkz. Siyasi Partiler Kanunu 4. Bölüm Ek 1.

²²⁴ **Program ve Tüzük**, basım yeri ve tarihi belirtilmemiştir, s. 39 (9 Nisan 2006'da kabul edilen program ve tüzük)

çerçevede sıcak çatışma ortamının ortadan kalkmasıyla sosyal talepler ve beklentilerin ön plana çıktığını görüyoruz. Dolayısıyla demokratikleşmeden başka bir çözümün olmadığını ve kör şiddet üzerinden sorunun çözülemeyeceğini düşünüyorum. Esas itibariyle bu sorun bizim iç sorunumuzdur. Bu sorunu ancak bu toplumdaki, toplumsal dinamikler üzerinden çözmemiz gerektiğini görmemiz gerekiyor.”²²⁵

3.9. ÖDP'nin Laiklik İlkesine Yaklaşımı

ÖDP'de yer alan özgürlükçü laiklik kavramı, laikliğin farklı tanımlamasını içermektedir. Bu tanımlama özgürlük kavramı üzerinden yapılmaktadır. Var olan devletçi, statik laiklik kavramının sınırlarının genişletilmesi ve dinamiklik kazanmasıdır. Bu tanımlama ne devletçi, ne de devletçiliğin antitezi olarak görülebilecek içi boşaltılmış bir laiklik (şeriat düzeni) değildir. İnsan hakları bazında düzenlenmiş kurallar bütünüdür.

Devletçi laiklik eleştirisi, ÖDP ilk programında “Şeriatçı hareket geliyor” başlığı altında şu şekilde eleştiriliyordu: “... *Alevi, Sünni, Hristiyan, Musevi, Ateist vb. farklı inanışlara sahip olan insanlardan aldığı vergilerle ayakta duran devlet, din konusunda sadece resmileştirilmiş Sünni İslam'a olanak sağlıyor ve özellikle Alevileri baskı altına alıyor.*”²²⁶

Özgürlükçü laiklik anlayışı çerçevesinde, “Sınırsız Din ve Vicdan Özgürlüğü!” başlığı altında şu taleplerde bulunulmuştu:

“Her tür inanç ve vicdan özgürlüğü kayıtsız şartsız güvence altına alınmalı; insanlar, ibadet, inanış, giyim ve yaşam tarzlarında tam serbestliğe sahip olmalı; hiç kimse farklılığından ötürü ayrıma tabi tutulmamalı ve aşağılayıcı muameleye uğratılmamalıdır.

Hiçbir din ve inanç devletçe resmen benimsenmemeli ve kayırılmamalıdır. Devlet bütün dinler, mezhepler ve inançlardan kendisini ayırmalı ve hepsiyle eşit uzaklıkta durmalıdır.

---

²²⁵ **Yeni Gündem**, 10 Temmuz 2000; Ufuk Uras'ın Kürt sorununa ilişkin benzer açıklamaları için bkz. **Sosyal Demokratik Değişim**, Temmuz-Ekim 1997; **V Özgürlük**, 15 Ocak 1999; **V Özgürlük**, 3 Mart 1999; **V Özgürlük**, 24 Nisan 1999; **Sosyalist Demokrasi İçin Yeni Yol**, Mayıs-Haziran 1996; **Mürekkap**, Sayı: 7, 1997.

²²⁶ ÖDP, Program ve Tüzük, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 10.

Devlet okullarından din eğitimi dersleri kaldırılmalıdır. 8 yıllık laik bir temel eğitimin yanı sıra, laik ve bilimsel eğitim kamuya ait bütün öğrenim kurumlarında zorunlu kılınmalıdır.

Din eğitimi ve öğretimi, ibadet yerlerinin bakım ve onarımı, dinsel eğitim fonları ve kadrolarının sağlanması mezhep, cemaat ve kişilerin kendilerine bırakılmalıdır.”²²⁷

Türkiye’de 1980 sonrası siyasal İslam’ın, sola karşı kullanılması (özellikle komünizme karşı) ve Türk-İslam sentezi ideolojisinin yaygınlaştırılması; yine aynı şekilde dünyada ABD’nin ortaya koyduğu Rusya’ya karşı etki alanını genişletmek vb. amaçlar için ortaya koyduğu “Yeşil Kuşak” uygulamaları özgürlükleri kısıtlamıştır. Özgürlükçü laiklik anlayışı, siyasal İslam’a karşı bir kalkan olarak sunulmuştur. ÖDP’ye göre mevcut statükocu düzene karşı muhalif olma durumu, siyasal İslam’da yani RP’de aranmamalıdır. Çünkü RP, İslam ekonomisi demogojisi ile çalışanların bütün kazanımlarının ortadan kaldırılacağı totaliter bir sömürü düzenini önermektedir. RP, şeriatı nihai hedef olarak ortaya koymakta, başta kadınlarinki olmak üzere bütün kazanımları/özgürlükleri yok etmeyi hedeflemektedir. RP ve genel olarak siyasal İslam, ortaya çıkışından bu yana Türkiye’deki işçi hareketi, sol hareket, bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerine karşı takındığı düşmanca tavır ve bütün baskı dönemlerinde askeri yönetimlerin yanında yer alışıyla ve savaşa verdiği destekle siyasal gerici tarafa yer aldığını ortaya koymuştur.²²⁸

ÖDP’ye göre, Siyasal İslam’ın etkisi altındaki kitlelerin RP çevresinde toplanmalarına son vermek bakımından, devletçi yaklaşımdan ayrı, özgürlükçü bir laiklik odağı yaratmak son derece önemlidir. ÖDP bu doğrultuda I. Kongrede “Özgürlükçü Bir Laiklik İçin” başlığı altında şu kararları aldı:

- Ezilen kitlelerin toplumsal ihtiyaçlarını ve somut özelemlerini karşılayacak dayanışma kurumlarını yaratıp örgütlemek,
- Kitlelerin kültürel kimlik bunalımına cevap verebilen özgürlükçü ve dayanışmacı bir kültürü oluşturup yaygınlaştırmak,

²²⁷ ÖDP, Program ve Tüzük, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 15-16.

²²⁸ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 69-70.

- Diğer yandan kitlelerin dinsel dogmalara ve hurafelere karşı mücadele içerisinde aydınlatmak için sürekli çaba gösterir ve siyasal İslam'a karşı mücadelenin ön saflarında yer alır.
- ÖDP, devletin dinle ilişkilerinin kopartılması, idari ve hukuki önlemler alınması, dini inançlara ve vicdanlara kısıtlama getirilmemesi için, ancak siyasal İslam'ın evrensel insan hakları ve hukuk normlarını reddeden çok hukukluluk anlayışına karşı:
  - Din derslerinin kaldırılması,
  - Devlet eliyle kuran kursları ve dinsel amaçlı okullar açılmaması,
  - Dini devlet hizmetine sokan bugünkü uygulama ve düzenlemelerin sona erdirilmesi,
  - Siyasi Partiler Yasası'nın Diyanet İşleri ile ilgili ve demokrasiyle bağdaşmayan hükmünün²²⁹ kaldırılması için mücadele eder.
  - ÖDP, yeni liberalizmin ve savaşın yıkıcı etkileri karşısında savunmasız kalmış, düzenden umudunu yitirmiş bu nedenle kurtuluşu siyasal İslam'da gören kent yoksullarının bu akımdan kopuşunu sağlamak, onları özgürleşme mücadelesinin bir öznesi kılmak için çaba gösterir.
  - ÖDP, siyasal İslam'ın Balkanlar, Ortadoğu, Orta Asya, Kafkasya ve Kuzey Afrika'da da faaliyet sürdürdüğünün bilincinde olarak, bu bölgelerdeki özgürlükçü laiklikten yana akımlarla ilişkisini geliştirerek, bu bölgelerdeki gelişmeler karşısında açık tavır alır.²³⁰

Partinin yeni programında “Sınırsız Din ve Vicdan Özgürlüğü!” başlığına özgürlükçü laiklik odaklı bazı değişiklikler ve eklemeler yapıldı. Yapılan eklemeler şunlardır: Zorunlu temel eğitim şartı 8 yıldan, 12 yıla çıkarılmalıdır. “*Kamu kaynaklarından özel teşvikte bulunmamalı, devlet işleri ile din işlerinin birbirinden ayrı tutulması özenle korunmalıdır. Kamu hizmeti verenler, inanç ve kültürel*

²²⁹ Bkz. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yerinin korunması ile ilgili Siyasi Partiler Kanunu **Madde 89-** Siyasi partiler, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncelerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığının, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136 ncı maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler. Bu bilgi <http://www.anayasa.gen.tr/2820sk.htm> sitesinden alınmıştır.

²³⁰ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 66-67.

kimliklerini kamu hizmeti alanlar karşısında bir tercih ve baskı aracı olarak kullanamamalıdır. Kamusal alanda hizmet alan yurttaşlar kalık kıyafetlerinden ötürü ayrımcılığa uğratılmamalıdır.”²³¹

1999 seçim bildirgesinde de özgürlükçü laiklik vurgusu “Siyasal İslam’a Karşı Mücadele Özgürlükçü Laiklik Anlayışıyla Yürütülmelidir” başlığı altında yer aldı.

Ufuk Uras devletçi laiklik anlayışına karşı özgürlükçü laiklik anlayışını şu şekilde savunuyordu:

“Türkiye’de despotik bir laiklik anlayışı karşısında, özgürlükçü bir laikliğin savunulması da son derece önemlidir. 21. yüzyılda, artık o Bizans geleneğinden gelen, devletin dini denetlediği ve bir resmi din çerçevesinde toplumu şekillendirdiği geleneği sorgulamamız gerek. Özgürlükçü laiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrıldığı, devletin dine müdahale etmediği bir alanı tanımlamalıdır. Bugüne kadar aslında insanların ontolojik kaygularını, inançlarını merkeze alan bir çerçevede, insanların temel değerlerini ön plana çıkaran anlayışlar yerine, dinin siyasallaşmış formatıyla, otantik halini ayırıp, siyasal İslam’a ya da dini gericiliğe karşı bir tutum almak önemli. Buna karşı bizim Anadolu Müslümanlığı dediğimiz, içinde Aleviliği ve diğer dini toplulukları da içeren, farklılığı gözetken bir yerde durmamız da önemli. Karşı olduğumuz anlayışlara yasağcı bir yöntemle değil, her zeminde ideolojik ve politik mücadeleyi içeren, bunların bir sosyal gerçeklik olduğunun bilinciyle bir karşı sosyal gerçeklik ve tahayyül kurgulamaya yönelen, onların kendi iç eksenleri olduğu bilinciyle kendi dayanışma ağımızı örmeyi içeren bir politik duruşa sahip olmamız da önemli.”²³²

Doğu Perinçek, ÖDP programında yer alan “Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü” başlığına atıfta bulunarak, şeriat devleti kurma özgürlüğü anlamı taşıdığını belirtmiş ve ÖDP’yi eleştirmiştir.²³³

²³¹ **Program ve Tüzük**, s. 40. (9 Nisan 2006’da kabul edilen program ve tüzük)

²³² Metin Gülbay, Murat Ören, **Geleceğin Solu, Solun Geleceği**, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 277-278. ; Uras’ın benzer açıklamaları için bkz. **Sosyal Demokratik Değişim**, Temmuz-Ekim 1997; **Artı Haber**, 10 Ekim 1998; **V Özgürlük**, 15 Ocak 1999; **Gerçek Hayat**, Yıl: 2, Sayı: 2002-41, 11 Ekim 2002.

²³³ Perinçek, a.g.e. , s. 84.

Dinin, devletten ayrı ve özerk/özelleştirilmiş olmasını savunan ÖDP, denetim mekanizmasını bireye/topluma bırakmaktadır. Bu noktada ÖDP'nin laiklik kavramını, sekülerizm kavramına yaklaştırdığını söyleyebiliriz.

3.10. ÖDP ve Kemalizm

Doğu Perinçek, devletçi laiklik anlayışına karşı özgürlükçü laiklik anlayışından yola çıkarak ÖDP'nin Kemalizm'e karşı olduğu eleştirisini yapmıştır. Bu eleştiriyi yaparken ÖDP'de yer alan bireylerin röportajlarından yola çıkmaktadır.²³⁴

ÖDP'nin programına, çalışma raporlarına ya da kongrelerde alınan kararlara baktığımızda Kemalizm'e bir atıf yoktur. Buradan anti-Kemalist bir tutum çıkarmak yanılıya neden olacaktır. ÖDP'nin ideolojisi Kemalizm değil, Marksizm'dir.

Ufuk Uras, Kemalizm hakkında şunları söylüyor: *“Modernleşmenin kazanımlarına sahip olma anlamında zımnî bir Kemalizm kendi kitlesinde vardır ama programatik olarak yok. Çünkü programatik metinlerimize baktığınızda hani biz Kemalist bir parti değiliz ama anti-Kemalist bir parti de değiliz. Hani o üç M dediğimiz Mustafa Kemal, Muhammet ve Marx'a ilişkin bir tenkidi yakalamak gerekiyor. Memleketimizde öyle insanlar var ki kendini Kemalist olarak nitelendiriyor, ama darbecidir, demokrasiden yana özelleştirmeye karşı bunları mesela kazanmak lazım ama bir de Kemalist var hakikaten demokrasiye karşı, darbeci-kızıl elmacı falan bunları belki ayırıştırmak lazım. Kemalizm diye etiketlediğinde görmüyorsun. Ama programatik olarak ÖDP, ne Kemalist ne anti-Kemalist büyük ölçüde Marksizm'den beslenen yani fikri zemini Marksizm olan, onu güncelleştirmeye çalışan bir parti, ama özel olarak birikim çevresinde gördüğümüz anti-Kemalizm yok. Cumhuriyetin ve modernleşmenin bütün kazanımlarına sahip çıkma, belki Mustafa Kemal'le Kemalizmi ayırıştırma gibi bir yerde duruyor. CHP, İP Kemalizm'yle alakamız yok. Ona biraz tek parti dönemi solculuğunun mirası gibi bakmak lazım.”*²³⁵

Ufuk Uras'tan sonra partinin genel başkanlığına geçen Hayri Kozanoğlu da, Kemalizm hakkında şunları ifade etmektedir: *“Öncelikle ben Türkiye solunda*

²³⁴ Perinçek, a.g.e. , ss. 112-115.

²³⁵ Ufuk Uras'la yapılan görüşme, 28 Ağustos 2006.

politika yapılırken Kemalist olma veya anti-Kemalist olma noktasından çıkılmasını siyaseti kısırlaştıran, önyargıları iyice kökleştiren bir anlayış olduğunu düşünüyorum. ÖDP genel yönelim olarak, programatik yönelim olarak bunların dışında bir partidir. Ama tek tek üyelere baktığımız zaman veya Türkiye'nin farklı yerlerindeki ÖDP örgütlerine baktığımız zaman her ikisinin de etkisini görebiliriz.”²³⁶

ÖDP üyelerinin bir kesimi Atatürk'e ve Türk bayrağına özel ilgi gösterilmesini istemektedir. Özellikle Özgürlükçü Sol, durumu “*halkın kutsal değerlerine saygılı olmak*” üst başlığı ile formüle edip savunmuştur.²³⁷

3.11. ÖDP ve Ordu

Daha fazla özgürlük, daha fazla demokrasi temelinden hareket eden ÖDP, orduyu, özgürlükleri kısıtlayan, demokrasiyi kesintiye uğratan, siyasete doğrudan ya da dolaylı olarak müdahale eden bir mekanizma olarak görmektedir. 12 Mart 1971 askeri muhtırası, 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve bunların anayasal uzantıları sol için hep yaralayıcı olmuştur. ÖDP içinde yer alan bireyler ve gruplar bu müdahalelerden direkt olarak etkilenmişler ve etkisizleştirilmişlerdir. Dolayısıyla eylemsel bazda ve düşünce bazında kendilerini etkileyen bu özneye, karşıt bir tepki oluşturmuşlardır.

ÖDP, ilk programında “Halk Egemenliği ve Sınırsız Siyasal Özgürlük” başlığı altında bu konuda şu taleplerde bulunmaktadır:

- 1982 Anayasası bütün hükümleriyle yürürlükten kaldırılarak halk temsilcilerince yeni bir anayasa yapılmalıdır. Anayasa, evrensel olarak kabul edilmiş insan haklarını ve uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınmış bireysel hakları çekincesiz içermelidir.
- Yürütmenin yasama üzerindeki egemenliğine son verilmeli, iktidar askeri ve bürokratik aygıtların elinden alınarak halkın seçilmiş temsilcilerine aktarılmalıdır.
- Silahlı devlet güçlerinin halk temsilcileri üzerindeki üstünlüğünün kaynağı olan MGK'nin anayasal statüsüne son verilmeli, yasama denetimi dışına

²³⁶ Hayri Kozanoğlu ile yapılan görüşme, 29.08.2006.

²³⁷ Mısır ve Horuş, a.g.e. , s. 96.

kaydırılmış olan Özel Harp Dairesi, MİT, JİTEM gibi istihbarat kurumları lağvedilmelidir.

- Merkezi ve yerel hükümet memurlarının seçilmiş yerel yönetim organları üzerindeki üstünlüğüne son verilerek, genel ve yerel meclisler iktidarın kaynağı haline getirilmelidir.
- Halkın her düzeyde kendisini yönetmesi için örgütlenmesini ve her tür barişçi eylemin önündeki kısıtlamalar kaldırılmalıdır.
- Terörle Mücadele Yasası bütün hükümleriyle birlikte kaldırılmalıdır.
- Siyasi partiler, dernekler ve sendikalar yasası; seçme, seçilme, toplantı ve gösteri, basın ve yayımla ilgili bütün yasalar yeniden düzenlenmelidir.
- Orduya iç güvenlikle ilgili herhangi bir görev verilmesi yasal ve idari düzenlemelerle engellenmelidir; askerlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde demokratik ülkelerde geçerli olan ahlaki ve vicdani normlar gözetilmelidir.
- Güvenlik örgütünün siyasi polis ve terörle mücadele bölümleri lağvedilmeli, siyasal suç kavramı ortadan kaldırılmalı, adli suçlar konusunda polisin yetkileri ulusal üstü standartlara çekilmelidir.
- Polisin, yurttaşları dosyalama, fişleme uygulamalarına son verilmeli, var olan kayıtlar hiçbir ayrıma gidilmeden yok edilmelidir. Yurttaşlar kendilerine ilişkin her tür polis kaydına istedikleri an ulaşabilmelidir.
- Gözetim süresi, yargıç kararına bağlı olarak en çok 24 saat olmalı ve gözetim resmi tutanakla tespit edilmeli, sorguda avukat bulundurma hakkı herkes için zorunlu kılınmalıdır.
- İşkence ve kötü muamelenin insanlık suçu olduğu kabul edilmeli, bu suçları işleyenler ağır cezaya çarptırılmalıdır; işkence, yargısız infaz, gözaltında ölüm ve kayıp iddiaları olağanüstü bir kurulca araştırılarak, sorumluları şiddetle cezalandırılmalıdır.
- Bütün bu düzenlemeler sırasında Paris Şartı, AGİT ilke ve kararları, Helsinki Nihai Senedi, İLO standartları ve Avrupa konseyi ilke ve kararları ile elde edilmiş olan emekçi kazanımları titizlikle korunmalıdır.²³⁸

---

²³⁸ ÖDP, Program ve Tüzük, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, s. 16-18.

Ufuk Uras, 26 Ekim 1996 tarihinde İnsan Hakları Derneği Kongresi'nde şu eleştiriyi yapıyordu: *“Bir hükümet düşünün ki, eski polis şefi olan İçişleri Bakanı Ağar, iki gün önce verdiği bir demeçte rejimin sahibi olarak aslında sivil otoriteye bağlı olması gereken Milli Güvenlik Kurulu'nu gösterebilir. Ve öyle bir meclis düşünün ki, bu açıklama karşısında sesini çıkarmasın.”*²³⁹ Yine aynı konuşmada bu sefer farklı bir noktaya değiniyordu: *“Metin Göktepe'nin gözetiminde polis tarafından öldürülmesi olayını hâlâ bir sonuca bağlamamış olanlar, Manisa'da öğrencilere yapılan işkencenin faillerinden, yani güvenlik kuvvetlerinin bu işe karışmış olanlarından hesap sormayanlar, faili belli cinayetlerin üzerine gitmeyenler, özel tim çetelerinin açığa çıkarılması ve yargılanması konusunda ipe un serenler ve olan biten rezaletleri kamuoyundan saklayanlar her geçen gün Türkiye'yi biraz daha kesif bir karanlığın içine doğru itmektedir.”*²⁴⁰

7 Şubat 1997 tarihinde İstanbul'da Abdi İpekçi Spor Salonu'nda yapılan ÖDP'nin 1. yıl kuruluş şenliğinde Uras'ın, “Süngülerin Gölgesinde Demokrasi Olmaz” başlıklı konuşmasında 12 Eylül rejimi eleştirildi. Uras, şunları söylemekteydi:

*“Refahiyol'u düşürme doğrultusundaki çabaların meclise dışarıdan yapılan demokrasi dışı baskılar veya dayatmalar sonucunda olması büyük yanlışlara yol açacaktır. Özellikle askeri çevrelerin bu konudaki faaliyetleri Türkiye'yi hızla bir felaket ortamına sürüklemenin eşiğinde dolaşmaktadır. Bütün askeri darbeler, 12 Mart ve 12 Eylül değil midir siyasal İslam'ın ve faşizmin palazlanmasının sorumlusu? Milli mutabakat hükümeti arayışında olanları, ara rejim heveslilerini, anti demokratik ve baskıcı ortamı derinleştirmek isteyenleri uyarıyoruz. Sizin hedeflediğiniz milli mutabakat hükümeti Türkiye'yi yeni bir felaketin eşiğine hızla sürükleyecektir. Askeri çevrelerin güdümündeki bir hükümetin Türkiye açısından yapabileceği hiçbir şey yoktur. Süngülerin gölgesinde demokrasi olmaz.”*²⁴¹

Uras, bir başka konuşmasında da şöyle diyordu: *“12 Eylül'den beri siyaseti işçiye yasakla, kamu çalışanına, öğrenciye, kadınlara yasakla; siyaseti silahı olan, çetesini olan, tarikati olan yapsın ama ağızlar kilitli, zihinler prangalı olsun, siyasi*

²³⁹ Ufuk Uras, “İnsan Hakları Düşmanlarının Ezberini Bozmalıyız”, İHD Kongresi, Ankara, 26 Ekim 1996, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 220-222.

²⁴⁰ Uras, Aynı yerde.

²⁴¹ Ufuk Uras, “Süngülerin Gölgesinde Demokrasi Olmaz”, ÖDP'nin 1. Yıl Kuruluş Şenliği, İstanbul, 7 Şubat 1997. **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 242-250.

partilere siyaset yasaklı olsun; siz caminin, kışlanın gölgesinde ahkâm kesin, yok öyle şey. Tabii ki bu ülkede herkes siyaset yapmalı, kamu görevlileri de askeriyle, polisiyle sendikalaşarak bu sürece dahil olmalı."²⁴² Uras'ın bu açıklamaları programda yer alan "Halk Egemenliği ve Sınırsız Siyasal Özgürlük" başlığı ile değerlendirildiğinde daha da anlam kazanmaktadır.

28 Şubat süreci ertesinde parti, 1 Mart 1997 tarihinde "Artık Yeter! Rejimin Ayarını MGK Yapamaz!" başlıklı bir açıklama/bildiri yayınladı. Bildiri de yer alan ifadeler şunlardır:

"Milli Güvenlik Kurulu toplantısı ile noktalanın süreçte yaşananlar ve bu toplantı sonucunda yayınlanan bildiri, askerlerin politikacılara uyarılarını içeren, bunların yerine getirilmemesi halinde yaptırımlardan söz eden bir tarz ve içeriğe sahip. Yaklaşık 10 gündür bir tür muhtıralar dönemi yaşanmıştır. Üstelik bunların devam edeceğine dair ciddi işaretler de vardır.

Meclisteki partiler ve birçok sivil toplum kuruluşu bu süreçte demokratik bir anlayışa sahip çıkılması konusunda son derece kötü bir tutum sergilemiştir. Demokrasi savunduğunu söyleyenler, askeri çevrelerin 'rejimi kollama ve koruma' görevi olduğunu kabul etmiş görünmektedir.

1. Rejimin ayarını MGK yapamaz: *Laiklik veya başka bir konuda rejimin ve toplumun karşı karşıya kaldığı sorunların MGK eliyle çözülmesi kabul edilemez. Bugün yaşanan sorunların temelinde büyük ölçüde 12 Eylül askeri darbesi yatmaktadır. O nedenle sorunların kaynağını oluşturan bir zihniyetten çözüm beklemek, demokrasiye ihanet değilse, hayalciliktir. Çözümü ordudan bekleyenler demokrasiye sırtlarını dönmüşlerdir. Bugün ülkemizde solda olduğunu iddia eden siyasi partiler, bazı meslek örgütleri ve bazı sendikalar bir yandan darbeye karşı çıktıklarını söylerken, diğer yandan sorunu sadece laiklik boyutu ile ele alarak nesnel olarak bu duruma düşmektedir.*

2. Toplumun sıkıntılarının nedeni sadece siyasal İslam ve şeriat değildir: *Ülkemizde Kürt sorunu ve demokratikleşme açısından yaşananlara çözüm bulunmadan toplumun sıkıntıları giderilemez. Şeriat veya askeri müdahale ikilemini toplumun önüne koyarak, bir ara rejim modeli olarak milli mutabakat hükümetini zorlayanlar emekçi halkın değil, kendi sorunlarını çözmeyi hedeflemektedirler.*

²⁴² Ufuk Uras, "Ne Refahyol! Ne Hazırol!", Sultanahmet Buluşması, 25 Şubat 1997. **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 257-261.

3. Laiklik tartışmaları ile çeteler unutturuluyor: Barış ve demokrasinin, hatta evrensel insan haklarının önünde gerçek ve açığa çıkmış bir karşı güç olarak duran çetelerin unutturulmasına izin verilmemelidir. ‘Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık’ eylemi göstermiştir ki, insanlar temiz siyaset, demokrasi ve özgürlük istiyor. Sorunu sadece laikliğe indirgeyenler bu talebi görmezden gelmektedir. İster asker isterse sivil olsun, çetelere bulaşmış olan sorumlulardan hesap sorulması daha fazla ertelenemez.

4. Politik İslam’a ve şeriata karşı mücadele demokrasi mücadelesinden ayrılamaz: Türkiye’de özgürlükçü bir laiklik savunusu yakıcı önemdedir. Şeriata ve politik İslam’a karşı mücadeleyi askeri değil sivil ve demokratik yollardan kazanmak gelecek açısından doğru olanıdır. Demokratikleşme yaşanmadan, özgürlükler kazanılmadan bu mücadelede doğru bir rotaya girilemez.

5. Demokratikleşmek istiyoruz: Türkiye bugün bir yol ayrımına gelmiştir. Ya anti demokratik uygulamaların, baskıların arttığı, savaşın sürdüğü, çetelerin cirit attığı, evrensel insan haklarından ve hukuk normlarından hızla uzaklaşıldığı bu gidiş devam edecek; ya da demokratikleşmenin, çok kimlikli çok kültürlü, çok inançlı bir toplum gerçekliği üzerinde yükselen, insan hak ve özgürlüklerinin var olduğu, barışın kazanıldığı yeni bir yola girilecek.

6. Seçim İstiyoruz: Bu meclis adil ve demokratik bir erken genel seçimin yapılabilmesi için karar almalıdır. Seçim yasası derhal değiştirilmeli; toplumsal muhalefet odaklarının seslerinin ve taleplerinin meclise yansımaya imkan verecek, barajın olmadığı bir seçim yasası hızla hazırlanmalıdır. Siyasi Partiler Yasası tüm anti-demokratik hükümlerinden arındırılmalı, partilerin özgürce tartışma ve ülkenin temel sorunları hakkında çözüm üretebilme imkanları sağlanmalıdır.

7. Toplumsal Muhalefet Birleşmeli: Emekten, özgürlükten, demokrasi ve barıştan yana olanlar, laiklik-darbe ikilemine sıkışmaktan vazgeçerek, siyasal yaşama ağırlıklarını koymalı, meclisin felç olmuş siyasal partileri ve MGK dışında meşru ve demokratik bir seçeneği oluşturmalıdır. Çözüm halkın demokratik isyan hakkını kullanmasında ve kendi geleceğine sahip çıkmasındadır.”²⁴³

---

²⁴³ “Artık Yeter! Rejimin Ayarını MGK Yapamaz!” başlıklı açıklama/bildiri, Ankara, 1 Mart 1997, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 445-447.

ÖDP, 15 Mayıs 1997 tarihinde “Ordudan Demokrasi Beklemeyelim” başlıklı başka bir açıklama/bildiri yayınladı. Bu bildiri de meclisin tıkanıdığı, hükümetin işlevini yitirdiği buna karşılık ordunun iktidar boşluğunu dolduran, MGK aracılığıyla iktidar odağı gibi davranan bir işlev görmeye başladığı belirtiliyordu. Buna neden olan etmen olarak Refahiyol hükümeti gösterilmiş, hükümetin derhal istifa etmesi istenmişti.²⁴⁴ Açıklamada, 25 Mayıs 1997 tarihinde Sultanahmet meydanında bir miting de çağrısı yapıldı. Yaklaşık 50 bin kişinin katıldığı “Ne şeriat ne darbe” isimli miting, şeriat ile darbe arasına sıkıştırılan topluma bunalımdan çıkış yolu bulunduğunu gösterdi.²⁴⁵

I. Olağan Kongrede ÖDP, “Militarizmin Tasfiyesine ve Demokrasi İçin Ordu Güdümüne Son” başlıklı bir karar aldı. Bu kararda rejimin karar merkezinin sadece parlamento olması, devletin organlarının ve faaliyetlerinin parlamento eliyle denetlenmesinin ancak militarizmin etkisinin ortadan kaldırılmasıyla oluşacağı belirtildi. ÖDP’nin talepleri doğrultusundaki mücadele alanları şunlardır:

- Toplumun yönetiminin halkın temsilcilerine devri ve Silahlı Kuvvetler’in tüm siyasal işlevlerinden arındırılması,
- Bütün ordu mensuplarının siyasi partilere üyelik, seçme ve seçilme haklarına sahip olma bakımından öteki yurttaşlarla eşit kılınmaları, askerlerin de serbestçe sendika ve dernek kurmalarının sağlanması,
- Genelkurmay Başkanlığı’nın, Savunma Bakanlığı’na bağlanması,
- MGK’nin anayasal statüsüne son verilmesi, geçmiş faaliyetleri konusunda yurttaşlara bilgi edinme hakkı tanınması,
- Orduya iç güvenlikle ilgili herhangi bir görev verilmesinin yasal ve idari düzenlemelerle engellenmesi, ordunun iç güvenlik aygıtı içindeki uzantılarının tasfiye edilmesi,
- Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliği’nin, darbelere “yasal” zemin olan “Cumhuriyet’i koruma ve kollama” hükmünün kaldırılması,
- Başbakanlık bünyesinde oluşturulan, “Kriz Yönetimi” yönetmeliğinin kaldırılması,
- İller İdaresi Yasası’nın değiştirilmesi,

²⁴⁴ “Ordudan Demokrasi Beklemeyelim” başlıklı açıklama/bildiri, 15 Mayıs 1997, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 450-453.

²⁴⁵ **Milliyet**, 26.05.1997.

- Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın lağvedilmesi, Gladio'nun ordu içindeki uzantılarının temizlenmesi,
- Silah altındaki asker sayısının en aza indirilmesi, askerlik görevini yapanlara askeri ücrete endeksli ücret ödenmesi, bu hizmetlerin yerine getirilmesinde demokrasilerde geçerli olan ahlaki ve vicdani normların gözetilmesi, TCK'nin 155. maddesinin değiştirilmesi,
- Bütçede askeri harcamaların payının düşürülmesi, özellikle son dönemde geliştirilmeye başlanan devasa çaptaki askeri-sınai kompleks ve silahlanma yatırımlarının, kamusal hizmetin arttırılmasına dönük sivil harcamalara ve yatırımlara dönüştürülmesi,
- Askeri-sivil yargı ikiliğine, askeri eylem ve işlemlerin yargı denetiminden bağımsızlığına son verilmesi, ayrı askeri yargı yerine tek sivil yargı sistemi içinde ihtisas mahkemeleri olması, askeri yargı sisteminin kaldırılması,
- Üniversitelerin, radyo-televizyon kurumlarının, mahkemelerin askeri temsilcilerden arındırılması,
- Öğretim kurumlarından askerlik derslerinin kaldırılması, ders kitaplarının, eğitim ve kültürün askeri zihniyetten arındırılması için mücadele eder.²⁴⁶

Taleplere, gerekçe olarak şunlar sunulmuştur:

“Milli Güvenlik Kurulu” başlığı altında MGK, ordu güdümlü rejimin hukuki ve siyasi karar merkezi olarak gösterilmektedir. 1961 Anayasası ile anayasal bir kurum haline getirilen MGK'nin yetkilerinin 1982 Anayasası ile genişletildiği belirtilmiştir. “MGK'nin tavsiyelerinin Bakanlar Kurulu'nca öncelikli dikkate alınacağı” kuralının konmasıyla MGK'nin sadece yürütme değil, yasamanın da üstünde bir kurul haline getirildiği belirtilmiştir. Ordu'nun, siyasal ve toplumsal olarak demokratik bir düzenle bağdaştırılmayacak ayrıcalıklara sahip olduğu açıklanmıştır. MGK aracılığı ile ordunun üst kademesinin devlet yönetiminin merkezi ögesi haline getirildiği belirtilmiştir. Refahyol döneminde çıkarılan “Kriz Yönetimi Yönetmeliği” ile, MGK güdümünde yerel askeri amirlere, hükümeti aşan bir güçle yerel ve merkezi yönetim yetkilerinin devri imkanı yaratılmıştır, açıklaması yer almaktadır. Anayol hükümetinin yaptığı düzenlemelerle İller Yasası sayesinde

²⁴⁶ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 55-57.

parlamentonun Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim ilan etme yetkisi askeri ve mülki amirlere devredilmiştir, denilmektedir. 12 Eylül Anayasası ile üniversitelerde, Ulusal Radyo ve Televizyon Kurumu'nda ve sivil yargıda askeri kişilere önemli karar ve yönetim yetkilerinin verildiği belirtilmiştir. Son olarak silahlı kuvvetler üst kademesine birçok konuda parlamento ve sivil yargı denetiminden bağımsız, fiili ve hukuki karar alma imkânları sağlanmıştır, denilmektedir.

“Ordu ve Toplum” başlığında, Toplumsal ve siyasal farklılıklara askeri savaş zihniyetiyle yaklaşılmasının başlıca nedenlerinden biri olarak, MGK eliyle siyasete vurulan askeri damga gösterilmektedir. Olaylara askeri savaş zihniyetiyle yaklaşılmasının, hak ve çıkar mücadelesi yürüten toplumsal güçlerin bir bölümünün iç düşman sayılarak şiddet yoluyla tasfiyesinin meşrulaştırılmasına neden olduğu belirtilmektedir. Ordu-millet anlayışına dayalı tarih ve yurttaşlık öğretisinin, toplumu sürekli bir savaş psikozu içinde tuttuğu, milli gerekçelerle ölme ve öldürmeye tapınmayı, eğitim ve kültürün vazgeçilmez bir ögesi haline getirmekte olduğunun altı çizilmiştir. Hiyerarşik askeri ilişkilerin, kamusal alanın tümüne yayılan bir model olarak kamu yaşamında tartışma ve katılım önünde büyük bir engel oluşturduğu ve toplumsal yaşama yayılarak yurttaşların bireysel hak ve özgürlük talepleri üzerinde bir baskı yarattığı vurgulanmıştır.

“Ordu ve Hukuk” başlığında askeri-sivil yargı ikiliğinden bahsedilmiştir. Askeri mahkemelerin, askerlerin görev sırasında işledikleri suçlardan ötürü doğal hâkim önünde yargılanmasını önlemesi ve askerlerin savaş koşullarında olduğu kadar barış zamanında da sivil kişileri yargılamasına olanak verilmesi eleştirilmiştir. Askeri eylem ve işlemler konusunda, özellikle Yüksek Askeri Şura kararları üzerinde parlamento ve yargı organlarının denetim yetkilerinin yanı sıra yurttaşların yargıya başvurma yolları da tıkanmıştır, denilmektedir.

“Ordu ve Askeri Harcamalar” başlığında savunma ve güvenlik harcamalarının bütçenin %30'dan fazlasını kapsamasının kamu maliyesi alanında dengesizlik ve israfa yol açtığı belirtilmiştir. Silah sanayi anlaşmaları, ABD ve İsrail gibi ülkelerle yapılan askeri işbirliği anlaşmaları, NATO ve BAB gibi askeri paktlar ulusal savunma gerekleriyle bağdaşmayan yükümlülükler doğurmakta ve savunma gerekleriyle açıklanması mümkün olmayan büyüklükte bir daimi ordu beslenmesi zorunluluğu topluma dayatılmaktadır, açıklaması yer almaktadır. Silahlı Kuvvetler

mensuplarının birikimleriyle oluşturulan OYAK benzeri kurumların, yerel ve uluslararası ortaklarıyla ordu ve sermaye arasında organik çıkar ilişkilerinin ve bağlarının kurulmasına neden olması eleştirilmiştir.

“Ordu ve Polis” başlığında iç güvenlik kurumlarının yozlaşarak kontrolden çıkmalarının gerisindeki en önemli etken olarak ordunun, özellikle sıkıyönetim ve olağanüstü haller nedeniyle iç güvenlik ve iç politikaya müdahaleleri gösterilmektedir. Bu müdahalelerle polis örgütünün Özel Kuvvetler Komutanlığı’nın, dolayısıyla Gladio²⁴⁷,’nun yuvalanmasına açık hale getirildiği belirtilmektedir. Diğer yandan özellikle Özal ve Çiller hükümetleri döneminde polis gücünün, Silahlı Kuvvetler’in müdahalelerini dengelemek gerekçesiyle aşırı derecede büyütülerek hiçbir denetim mekanizması olmayan bir özel örgüt halini almasının altı çizilmektedir. Bölgede devam eden savaşla (PKK ile yürütülen savaş) birlikte içinde ordunun, polisin, jandarmanın ve MİT’in faaliyetlerinin birbirine karıştığı bir “özel savaş örgütü”nün oluştuğu ve bu örgütün bir ur gibi büyüyerek ağır bir güvenlik krizi doğurduğunun Susurluk olayıyla iyice açığa çıktığı ifade edilmektedir. “Özel savaş örgütü”nün faaliyetlerinin MGK katında da bilindiği, kimi üst düzey yetkililerin, meclisin “Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma” ve “Susurluk Araştırma Komisyonları”nda verdikleri ifadelerin bu yönde olduğu ele alınmaktadır.²⁴⁸

II. Olağan Kongre Çalışma Raporu’nda rejim krizinin esas olarak yukarıdan müdahaleyle (28 Şubat müdahalesi) çözülmesi, siyasal süreçlere müdahale etme ve etkide bulunma bakımından ezilenlerin özgüvenlerini zedelemiştir, denilmektedir. 28 Şubat müdahalesinin toplumsal muhalefeti paralyze²⁴⁹ etmesi nedeniyle sivil çıkışların bir bölümünün güdümlü ve şikeli bir karakter kazandığı ve siyasetin gittikçe merkezileşmesine koşut olarak depolitizasyonun derinleştiği tespiti yapılmaktadır.²⁵⁰

---

²⁴⁷ Avrupa’da II. Dünya Savaşı’ndan sonra muhaliflerin (o dönem komünistlerin) iktidara gelmesini önlemek için kurulan “Gladio” adlı kontrgerilla örgütünün Türkiye’deki uzantısına siyasi literatürde kontrgerilla denilmektedir. NATO’nun Özel Harp talimnamelerine göre üye ülkelerde kurulan NATO birimleri Türkiye’de önce Tedkik Kurulu adıyla örgütlenmiş sonra doğrudan Genelkurmay Başkanlığı’na bağlı Özel Harp Dairesi çatısı altında ve bunun sivil uzantısı olarak faaliyet yürütmüştür. Bu bilgi <http://tr.wikipedia.org/wiki/Kontrgerilla> sitesinden alınmıştır.

²⁴⁸ “I. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 59-63.

²⁴⁹ Paralize (olmak): Kilitlenip kalmak. Bu bilgi <http://www.itusozluk.com/goster.php/paralize+olmak> sitesinden alınmıştır.

²⁵⁰ “II. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 259.

ÖDP, 28 Şubatla ağırlığını arttıran militarizmin rejim ve toplum açısından içselleşmesi karşısında, özgürlükçü siyasetin her düzeyde savunulmasını amaçlamaktadır. Bu amaçla II. Kongre kararlarında ÖDP'nin emek egemen bir demokrasi doğrultusunda, ufkunu burjuva temsili demokrasisi ile sınırlamadan, doğrudan demokrasinin özelliklerini geliştirme yönünde, söz, yetki ve kararın halkta olacağı devrimci bir demokrasi perspektifiyle mücadelesini sürdüreceği belirtilmektedir. ÖDP, 12 Eylül rejiminin yarattığı tüm anayasal, yasal ve kurumsal ilişkilerin ve oluşumların değiştirilmesi, o dönemin bütün siyasi sonuçlarıyla hesaplaşılması mücadelesini sürdürür, denilmektedir. ÖDP, demokratikleşme ve insan hakları, özgürlükçü ve demokratik bir anayasa, hukukun üstünlüğünün sağlanması, askeri otoritenin sivil otoriteye tâbi kılınması, demokratik bir Siyasi Partiler, Sendikalar ve Dernekler Yasası, yerel yönetimlerin ve çalışma yaşamının demokratikleşmesi, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nın değişmesi vb. konularda imzalanan uluslararası anlaşmaların demokratik ölçülerine uyulması yönündeki çalışmalarını, çabalarını detaylandırır, ifadelerine yer verilmektedir. Son olarak ÖDP, devlete karşı işlenen suçlar kapsamını da içine alan bir affin ilan edilmesi ve idam cezasının kaldırılması için mücadele eder, açıklaması yer almaktadır.²⁵¹

Öte yandan ÖDP, 1999 genel seçimleri sonucunda oluşan üçlü koalisyon hükümetinin (DSP, MHP, ANAP) 28 Şubat'ın ve uluslararası kurumların Türkiye'ye dayattıkları programın uygulayıcısı olma misyonunu üstlenmesini eleştirmiştir. Parti, Türkiye'ye yön verebilecek herhangi bir siyasal gücün ortaya çıkmadığı koşullarda sürecin esas özneleri olarak Türkiye'de MGK, dünyada ise uluslararası emperyalist kuruluşların ön plana çıktığını vurgulamaktadır.²⁵²

IV. Kongre'de alınan "12 Eylül Hukukunun Son Bulması, Darbecilerin Yargılanması İçin Mücadeleyi Yükseltelim" başlıklı kararda partinin, başta 1982 Anayasası olmak üzere 12 Eylül döneminin tüm hukuksal düzenlemelerini ve uygulamalarının ortadan kaldırılması, 12 Eylül mağdurlarının haklarının iade edilmesi, başta darbeci generaller olmak üzere dönemin tüm sorumlularının halka ve ülkeye karşı işledikleri suçlardan dolayı yargılanarak hak ettikleri cezalara çarptırılmaları, tüm toplumun katılımıyla demokratik tartışma sonucunda

²⁵¹ "II. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 312-313.

²⁵² "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 387-389.

hazırlanacak yeni ve demokratik bir anayasa için özgürlükçü, demokratik ve çağdaş bir hukuk sistemi için mücadele edeceği açıklanmaktadır. ÖDP'nin, bu mücadelenin yükselerek başarıya ulaşması için emek ve demokrasi güçleriyle 12 Eylül mağdurlarına ve darbe karşıtı güçlerin birlikte çok yönlü ve etkin eylemler gerçekleştirmesi için aktif bir biçimde çaba göstereceğinin altı çizilmektedir.²⁵³

2006 yılında kabul edilen yeni programda askerlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde ahlaki ve vicdani normların gözetilmesi istenirken, “vicdani redde” hukuksal statü kazandırılmalıdır, isteği dikkat çekicidir. Programda yer alan diğer bir talep de F tipi cezaevi uygulamasına ve diğer tecrit esaslı uygulamalara son verilmesi, tüm tutuklu ve hükümlüler için insani yaşam koşullarının acilen sağlanmasıdır.²⁵⁴

---

²⁵³ “IV Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 576.

²⁵⁴ **Program ve Tüzük**, Basım yeri ve tarihi belirtilmemiştir, s. 29-30. (9 Nisan 2006'da kabul edilen program ve tüzük)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

21. YÜZYIL TÜRKİYE'SİNDE ÖDP'NİN YERİ

4.1. ÖDP'nin II. Büyük Kongre'si

ÖDP'nin, II. Büyük Kongre'si 27 Şubat 2000 tarihinde Ankara'da Ahmet Taner Kışlalı Spor Salonu'nda yapıldı. II. Kongre'de Uras, genel başkanlık için tek aday oldu. Seçimlerde 1873 delege oy kullanmıştır. 1843 geçerli oyun 1770'ini alan Ufuk Uras yeniden genel başkanlığa seçildi.²⁵⁵ Kongreyi izleyenler arasında, HADEP Genel Başkanı Ahmet Turan Demir, Demokrasi ve Barış Partisi (DBP) Genel Başkanı Yılmaz Çamlıbel ve eski İHD Genel Başkanı Akın Birdal da bulunmaktaydı.²⁵⁶

Özgürlükçü Sol'dan (Devrimci Yol) 61, Sosyalist Eylem Platformu'ndan 24, Ekmek ve Gül Platformu'ndan 7, Sosyalist Politika'dan 3, bağımsızlardan 4 ve Hareket eğiliminden 1 kişi olmak üzere toplam 100 kişi Parti Meclisi'ni oluşturdu.²⁵⁷

Açılış konuşmasında Ufuk Uras, ÖDP ve sosyalist hareket üzerine şunları söylüyordu: “*ÖDP ve sosyalist hareket bir memnuniyetsizler hareketi değildir. Hayalleri olan, umutları olan, idealleri olan bir harekettir. İşkence ve zulüm, ağır yoksulluk, faşizm ve Kürt sorunu vs. acil ve yakıcı tüm sorunlar ortadan kalksa da ÖDP ve sosyalist hareket var olacaktır. Çünkü biz bu dünyadan, her şeyi mal haline getiren, her şeyi ekonomik değerleriyle gören dünyadan, bu kapitalist dünyadan başka bir dünya istiyoruz. O dünyaya dair hayallerimiz var. Bu ufku yitirerek gündemin peşine takılmak, rakiplerimizin açığını kollayarak 'siyaset etmeye' gömülmek, ÖDP'yi bir aktüalite partisi yapar.*”²⁵⁸

Uras, konuşmasında solun ivme kaybetmesinden, dünyada ve Türkiye'de gelir eşitsizlikleri ve yoksulluğun artmasına, popüler kültürle hesaplaşmadan, emek eksenli bir Avrupa fikrine çok açılımlı, geniş bir perspektiften, genel bir değerlendirme yaptı.

---

²⁵⁵ Türkiye, 28 Şubat 2000.

²⁵⁶ Milliyet, 28 Şubat 2000; Radikal, 28 Şubat 2000; Hürriyet, 28 Şubat 2000.

²⁵⁷ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

²⁵⁸ Ufuk Uras, “II. Büyük Konferans Açılış Konuşması”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 195.

Ufuk Uras, konuşmasında ayrıca, genel başkanı hapse mahkûm olan, üç belediye başkanı tutuklanan ve açığa alınan HADEP'e de destek verdi. Uras, *“Güneydoğu’da seçilmiş olan belediye başkanları halkın ihtiyacı olan barış ortamının, gündelik yaşamın normalleşmesi talebinin en önemli unsurlarıdır. Halkın tercihlerine yönelik müdahaleler derhal durdurulmalıdır. Türkiye insanı daha fazla acı çekilmesini, düşmanlık tohumları atılmasını istemiyor. Diyarbakır halkına dokunmayınız. Diyarbakır halkının yanındayız. Barış sürecini dinamitlemek, savaş ağalarının, fesat yuvalarının işine yarar. Filmi başa almak isteyenlerin heveslerini kursaklarında bırakalım.”*²⁵⁹

Siyasal İslam’dan yola çıkarak Hizbullah, 12 Eylül rejiminden yola çıkarak 1982 anayasası üzerine eleştiriler getiren Uras, solu da tenkit etmeyi ihmal etmedi. Solun mekanik muhakeme tarzını sorgulaması gerektiğinin altını çiziyor ve solun düşeceği en tehlikeli tuzak olarak “kuru tepkiciliği” gösteriyordu. Bu durumun karşıtı saydıklarına tabi hale gelmek; alternatif önermeden, sadece itiraz ediyor, tepki gösteriyor durumda kalmak, olduğunu belirtiyordu. Yeni dönemde sol için de şunları söylemekteydi: *“Yeni dönemde, sol açısından, Marks’ın eleştirdiği ‘manastır ya da kışla tipi’ devlet merkezli bir sosyalizm anlayışı yerine, kendini aşabilme özelliğini gösteren bir özgürlükçü ve demokratik bir siyaset ve sosyalizm perspektifinin içini doldurmak görevi ile karşı karşıyayız. Biliyoruz ki sosyalizmin zaman aşımı olmaz. Olsa olsa zamanın şartlarına göre uyarlanması olur.”*²⁶⁰

4.1.1. II. Kongrede Alınan Kararlar

“Küresel Saldırıya Karşı Mücadele” başlığında II. Büyük Kongre delegasyonu, emperyalizme ve küreselleşmeye karşı mücadele kararlılığını oybirliği ile onayladı ve ilgili konunun PM gündemine alınmasını karar altına aldı.

“Emeğin ve Dayanışmanın Avrupası” başlığında ÖDP’nin sermaye egemenliğinde bir Avrupa Birliği’ne karşı demokratik, eşitlikçi, barışçı, ekolojik bir Avrupa’ya ulaşmayı, emekten yana tavır alan Avrupa içinde yer almayı talep etmesi yer almakta.

²⁵⁹ Ufuk Uras, “II. Büyük Konferans Açılış Konuşması”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 195; **Radikal**, 28.02.2000.

²⁶⁰ Uras, Aynı yerde.

“Avrupa’nın Kapitalist Birleşmesine Karşı” başlığında ÖDP’nin, kendisiyle liberal ve sosyal demokratik Avrupa Birliği yanlısı güçler arasına sınır çizgileri çizerek ve kendisini emeğin kitle partisi olarak, Avrupa’nın sosyalist güçleriyle mücadele birliği içinde yeniden kurmaya girişeceği belirtilmiştir.

“Özgür Emek, Demokratik Türkiye” başlığında 28 Şubat sürecini öncesi ve sonrasında irdeleyen tanımlamalar yapılmış, kriz yönetiminin etkilerine karşılık demokrasiyi, emek ve dayanışmayı arttıran talepler sunulmuş, toplumsal muhalefetin tekrar harekete geçirilmesi için yapılması gerekenler belirtilmiştir. Emek ve dayanışma açısından ÖDP’nin emekçilerin ve işçilerin sosyal ve ekonomik taleplerini içeren politikalara ağırlık verdiği belirtilmiştir. ÖDP, dışlananların, küreselleşme ve yeni liberal ekonomi politikalarından mağdur olanların ve zarar görenlerin ihtiyaçlarının, sosyal hak taleplerinin ve kamusal hizmetlerin tasfiyesine karşı bütün tepkilerin örgütleyicisi olur denilmiştir. Parti, bu politikanın sonuçlarından etkilenen kırsal kesim küçük üreticilerine ve tarım emekçilerine yönelik çalışmalarını sistemli hale getirirken tarım alanının ve çevrenin tahribi adımlarına karşı mücadele edeceğini belirtmiştir. Emek ve dayanışma bağlamında parti, kent yoksullarına, işsizlere ve gençlere yönelik dayanışma topluluklarını geliştirir. Partinin hedefleri arasında herkesin beceri, emek ve yeteneğini kullandığı ve geliştirdiği ortak mücadele ve karşılıklı dayanışma ağlarını örmek de vardır.²⁶¹

28 Şubat süreciyle toplumsal muhalefetin etkisizleştiğini, emek hareketinin düşüşte olduğu tespitini yapan ÖDP, toplumsal muhalefetin ve emek hareketinin yeniden şekillenmesine, belli mücadele eksenleri etrafında yeniden yapılanmasına, emek örgütlerinin temsil krizini aşmasına ve bunların büyümesine katkıda bulunmak üzere çalışmalarını geliştireceğini belirtmiştir. Parti, bu hedefler doğrultusunda mücadele ederken, sosyal demokratlardan sosyalistlere uzanan geniş bir yelpazede parlamento dışı muhalefetin aşağıdan yukarıya örülmesi için üzerine düşeni yapacağı, bunun için somut ve belirgin taleplerle oluşturulan bir mücadele hattı geliştireceği açıklamasını yapmıştır.²⁶²

“Sağlık ve Sosyal Güvenlik Haklarını Savunalım” başlığında; hükümetin, büyük sermayenin ve IMF’nin mevcut sosyal güvenlik haklarını tırpanlamak, sağlık hizmetlerini ve geleceğe güven duyarak yaşayabilmeyi toplumsal bir hak olmaktan

²⁶¹ “II. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 314.

²⁶² A.g.e. , s. 314.

çıkartması işlenmiştir. Hedef alınan yerler olarak SSK ve diğer sosyal güvenlik kurumları, devlet ve SSK hastaneleri, Sağlık Bakanlığı programları gösteriliyor. Parti bu alandaki görevini öncelikle sağlık ve sosyal güvenlik sistemine yönelen tehdide karşı işçi hareketini ve toplumsal muhalefeti birleştirmek, seferber etmek ve örgütlemek olarak belirtiyor. II. Büyük Kongre, PM'yi emeklilik, SSK, kamu sağlık hizmetleri konularında en kısa sürede somut adımlar atmaya üzere görevlendirmiştir.

“2000 Dünya Kadın Yürüyüşünü Destekliyoruz! 2000 Yılında Değiştirmek İçin Yürüyoruz” başlığında 8 Mart ile 17 Ekim 2000 tarihleri arasında, 143 ülkeden 3000 civarında kadın örgütünün katılacağı yürüyüşe ÖDP'nin destek olacağı belirtilmiştir.

“Yeni Dönemde Partili Kadınların Siyasal ve Örgütsel Yönelişlerini Gözden Geçirmek İçin Çağrı” başlığında kadınların parti içerisindeki konumları irdelenmiş, kadınların taleplerini, örgütlenmesini değerlendirmek için kadın konferansı yapılması kararı alınmıştır.

“Gençlik Geleceğine Sahip Çıkıyor” başlığında ÖDP'nin, gençlerin örgütlenmesini, gençlerin önünde duran öncelikli politik bir görev olarak benimsediği belirtiliyor. Parti, ÖDP'li gençlerin örgütlenmesi olarak Özgürlük ve Dayanışma Gençlik Platformlarını esas alır. Bu platformlar parti üyelerinden ve dostlarından oluşan tartışma platformlarıdır. Bu platformların görevleri şu şekilde açıklanmıştır:

1. İhtiyaçlar ölçüsünde ideolojik teorik derinleşmeyi ve ortaklaşmayı sağlamak.
2. ÖDP'li gençler içinde parti politikalarının tartışılıp, parti bilincinin geliştirilip, derinleştirilmesi işlevini görmesi.
3. Gençlik alanına dair politikaların tartışılmasını sağlamak.²⁶³

“Cezaevindekilerle Dayanışma” başlığı altında cezaevlerindeki gelişmelere kamuoyunun dikkatini çekebilmek, F tipi uygulaması geçişine ve mahkumların aleyhine bütün diğer uygulamalara ilişkin bir baskı grubu oluşturabilmek, cezaevlerindeki gelişme ve problemlerin düzenli izlenmesini sağlamak için; kapsayıcı bir sivil girişimin örgütlenmesi için partinin aktif rol üstleneceği belirtilmiştir.

“Engellilerle Dayanışma” başlığında şu kararlar alınmıştır:

---

²⁶³ A.g.e. , s. 325.

“ÖDP,

- *Çocuk sahibi olmak isteyen çiftlere devletin sağlıklı bir danışmanlık hizmeti ve tıbbi bakım olanakları yaratması için mücadele eder.*
- *İş kazalarının asgariye indirilmesi için ILO sözleşmelerinin hayata geçmesini ve geliştirilmesini, trafik kazalarının azaltılması için ulaşım politikalarının tümüyle gözden geçirilmesine çalışır.*
- *Engellilere verilen sağlık hizmetlerinin artırılması, tüm engellilerin sosyal güvenceye kavuşturularak bütün sağlık ve sosyal hizmetlerin her aşamada parasız olması için mücadele eder.*
- *Engellilerin, özellikle çocuk engellilerin eğitimi için fırsat eşitliği yaratılmasına, otistik, zihinsel, spastik, mongol çocukların eğitimleri için uzman kadroların sağlanmasına, eğitimler için uzman eğitim kurumlarının yaygınlaştırılmasına ve kalitelerinin yükseltilmesine ve bunların her aşamasının parasız olmasına, engellilerin ulaşımalarının kolaylaştırılması için yeni kent ve ulaşım politikalarının detaylandırılmasına çalışır.*
- *Engellilerin ve ailelerinin örgütlenebilmeleri için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, Dernekler Yasası ve Anayasa’da bulunan örgütlenmelerin önündeki engellerin kaldırılması ve bir engelliler bakanlığının kurulması, tüm engellilere kendi geçimlerini sağlayacağı oranda maaş bağlanması için mücadele eder.”²⁶⁴*

“Onursal Genel Başkanlık” başlığında Sadun Aren’in partinin onursal genel başkanı ilan edilmesi yer almaktadır.

“Örgütsel Seferberlik” başlığı, partinin kentlerdeki politik faaliyetlerinin zayıflığı ve buralarda etkin örgütlenebilmek için alınan kararları içermektedir. Partinin kentlerdeki politik faaliyetlerinin esas olarak genel politik söyleme sıkışıp kalması, il ve ilçe örgütlerinin faaliyetlerinin içe dönük bir tarzda parti binalarında sürdürülmesi, kent yoksullarıyla organik bir ilişki kurulmasını engellediği belirtilmektedir. ÖDP’nin yeni dönemde bu çalışma tarzını değiştirmek, yaşama ve çalışma alanlarında hızla örgütlenmek zorunda olduğunun altı çizilmektedir. ÖDP, parti binalarına sıkışmış ve iç tartışmalarla boğulan çatışmalar yerine, kent

---

²⁶⁴ A.g.e. , s. 325-326.

yoksullarının sorunlarından hareket eden çalışmalar gerçekleştirmeyi ve bu amaçla tüm kentte yaygınlaşan örgütlenme ağlarını yaşama geçirmeyi ve çalışma alanlarını esas alarak örgütlenme oluşturmayı amaçlamaktadır. Partinin, büyük kentlerdeki ilçe örgütleri ve il yönetimleri bu çalışmalarda aktif rol oynayacaklardır. Bütün bu çalışmalarda, kentlerin sınıfsal özellikleriyle birlikte seçim bölgeleri de dikkate alınacaktır. Genel merkez bu çalışmalara destek verecek biçimde örgütlenecektir.²⁶⁵

“Parti İçi Demokrasi ve Çoğulculuk” başlığında partinin program ve tüzüğünden hareketle parti içi demokrasi ve çoğulculuk kavramlarını nasıl tanımladığı belirtilmiştir. Başlık altında partideki grupların geçmişten devralınan ilişki ve hiyerarşilerin koruyucusu durumuna düşmeleri parti içi demokrasinin verimsizleşmesine neden olduğu ifade edilmiştir.

“Yeni Binyılda Özgürlükçü ve Demokratik Bir Sosyalizm” başlığı altında sosyalizmi kurma yolundaki ilk tarihsel çabaların başarısızlığı, insanın insan tarafından sömürülmesini ve ezilmesini engelleyebilecek sistemin sosyalizm olduğu gerçeğini de değiştirmedeğinin altı çiziliyor. ÖDP’nin hedefleri arasında solun/sosyalistlerin yeniden yapılanmasının önemli bir yer tuttuğu dile getirilmektedir. Kararda geçmiş deneylerden çıkan dersleri gündelik politikaya tercüme etmenin yanı sıra, işçi-emekçi hareketlerindeki ulusal ve uluslararası değişimleri, toplumsal muhalefet hareketlerindeki gelişmeleri irdelemek ÖDP için yaşamsal önem taşır denilmektedir. Başlık altında şu kararlar alınmıştır:

“ÖDP,

- *Özlükçü ve demokratik bir sosyalizm anlayışı ile sosyalizmin yeniden kitleler arasında itibarının yükseltilmesi için ideolojik mücadele yürütmeyi, küresel kapitalizm karşısında insanlığın adil, eşit ve barışçıl geleceğinin sosyalizm olduğunun altını çizer.*
- *Geçmiş deneylerden, hatalardan ders çıkararak, eleştirel bir tutumla devrimci ve sosyalist birikimi toplumsal mücadeleler ve örgütlenmeler için işlevli hale getirmek için çaba harcar.*
- *Sosyalizmin evrensel olarak yaşamakta olduğu yenilenme çabalarına, sosyalizmin yeni dönemine ilişkin olarak fikri çerçevenin oluşması için,*

---

²⁶⁵ A.g.e. , 332.

sosyalizmin yeniden yapılanması için ulusal ve uluslararası çerçevede tartışma zeminleri oluşturur, uluslararası bir konferans düzenler."²⁶⁶

Kongrede alınan diğer karar başlıkları şöyledir: "Kürt Sorununda Demokratik Çözüm", "Genel Merkez Emek Danışma Kurulu", "Tüzük Kongresi Toplansın", "Partimizi Yeniden Örgütleyelim", "Eylem Birliği İçinde Çoğulculuk", "Üyelerimizi Tanıyalım", "Partimizi Doğru Tanıyalım"

4.2. 2001 Ekonomik Krizi ve ÖDP

57. Hükümet (DSP-MHP-ANAP Koalisyonu)²⁶⁷, dönemi boyunca ekonomik krizlerin etkisi altında kaldı. 1999, 2000 yıllarındaki krizlerin en önemli etkenleri 17 Ağustos depremi ve birçok bankanın içinin boşaltılarak TMSF'ye devredilmesi oldu. IMF ile yapılan stand-by anlaşmalarıyla bu krizler aşılmaya çalışılmıştır. Ekonomideki dalgalanmalar, 19 Şubat 2001 tarihindeki MGK toplantısında Cumhurbaşkanı Sezer'le Başbakan Ecevit arasında yaşanan gerginlikle krize dönüştü. 21 Şubat 2001 tarihli bu ekonomik kriz kamuoyunda "kara çarşamba" olarak adlandırıldı. 21 Şubatta gecelik faizler yüzde 7500'e yükselirken, İMKB de yüzde 18,1 düştü. Hükümet dalgalı kur politikasına geçme kararı aldı. Krizin etkileri uzun süre devam etti. Binlerce kişi işsiz kaldı, çok sayıda işyeri kapandı.²⁶⁸ Ekonomik yapının yanı sıra toplumsal yapının da IMF ve Dünya Bankası talepleri doğrultusunda biçimlendirilmesi²⁶⁹ çok güçlü eleştirilere neden olmuştur.

ÖDP'nin III. Kongre Çalışma Raporu'nda "Ekonomik Kriz" başlığı altında şu saptamalarda bulunmaktadır:

"...Türkiye tamamen IMF politikalarına teslim oldu. IMF tarafından dış yardımın koşulu olarak dikte ettirilen finans ve bankacılık sektörlerinde, tarımda ve devlet yapılanması alanında çıkartılan yasaların sonucunda, ekonominin küreselleşme sürecine eklemlenmesi doğrultusunda önemli adımlar atıldı. Siyaset

²⁶⁶ A.g.e. , 339-340.

²⁶⁷ Koalisyon hükümetleri için Bkz. Nedim Yalansız, **Türkiye'de Koalisyon Hükümetleri 1961-2002**, Buke Yayınları, İstanbul, 2006.

²⁶⁸ <http://www.belgenet.com/eko/21subat01.html>.

²⁶⁹ Korkut Boratav, "Finansal Çalkantılar, Finansal Krizler", **Yakınçağ Türkiye Tarihi 2**, Milliyet Kitaplığı, İstanbul, s. 230.

karşısında 'özerk' hale getirilen Merkez Bankası, BDDK gibi kurumların, KİT'lerdeki yönetsel düzenlemelerin uluslararası sermayenin rasyonellerine göre işleyen yeni bir yapılanma anlamına geldiği açıktır. Sonuç olarak ekonomi yönetimi bundan böyle yerel planda siyasetin sınırlarının çizildiği sınıflar-devlet ilişkisinin dışında özerk bir yapı olarak uluslararası sermayenin çıkarlarına göre davranacaktır. Bunun uluslararası sermaye ve onunla bütünleşen yerli egemen sınıflar açısından geleceğe damgasını vuracak bir yeniden yapılanma hamlesi olduğu açıktır. Artık sınıflar arasındaki savaşın boyutlarına göre bir düzenleme görevini üstlenen, ülke ekonomisi üzerinde egemen olan bir ulusal devlet politikasından söz edebilmek mümkün değildir."²⁷⁰

ÖDP, uluslararası işbölümünde kendine çizilen sınırları kabul eden Türkiye'nin küreselleşme sürecinin asıl aktörlerinden biri değil, yardımcı oyuncu olarak dünya sahnesine çıkmakta olduğunu belirtmektedir. Parti, bu türden bir tercihin ezilen sınıflar açısından daha olumsuz koşulların ortaya çıkacağı ve tamamen sermayenin çıkarlarının gözetildiği anlamına geleceğini söylemektedir.

"Sermayede Büyük bir Yeniden Yapılanma Yaşanıyor" başlığı altında kriz farklı bir açıdan değerlendirilmektedir. Bu başlıkta mevcut krizin esas olarak Özal döneminde parlayan sektörleri vurduğu, sıcak paranın ülkeyi hızla terk etmesine bağlı olarak bankacılık ve finans sektörlerinde büyük bir çöküntünün yaşandığı belirtilmektedir. Kara para akışına bağlı olarak zenginleşen yeni burjuva kesimler arasında tam bir yaprak dökümü yaşandı denilirken siyasal bağlantılarını, mafya ilişkilerini kullanarak zenginleşen kesimlerin DGM operasyonlarıyla ayıklandıklarının altı çizilmektedir. Başlığın devamında şu çıkarımlarda bulunmaktadır:

"Kriz, Özal döneminin zenginleştirdiği kesimleri birinci dereceden etkisi altına alırken bu kesimlerin güç yitirmesine paralel olarak,28 Şubat'tan bu güne kadar sermayenin iç yapılanmasında köklü bir değişim yaşandı. Sermayenin merkezileşmesinin ve yoğunlaşmasının had safhaya vardığı, uluslararası sermayeyle entegrasyonun giderek derinleştiği bir değer aktarımı süreciyle karşı karşıyayız. Üstelik bu gelir aktarımı sadece çeşitli sermaye sınıfları arasında yaşanan bir olgu değil; aynı zamanda üst ve orta sınıflarla ezilen halk kitlelerinden de, tekelleşen

²⁷⁰ "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 380-381.

*sermaye gruplarına doğru büyük bir değer aktarımı söz konusu. Özetle devlet-sermaye ilişkilerinde ve yine sermayenin iç organizasyonunda büyük bir yeniden yapılanma sürecinin yaşandığını söyleyebiliriz.*²⁷¹

Ekonomik krizle zayıflayan küçük ve orta boy sermayeyi oluşturan kesimlerin siyasal yönelimlerinde önemli bir kaymanın ortaya çıkacağını öngörmek gerektiğini belirten ÖDP, bu kesimler açısından ulusalcı hatta yer yer faşizan eğilimlerin gündeme gelmesinin kuvvetli bir ihtimal olacağını altını çizmektedir.

Partiye göre krizin ikinci temel sonucu büyük kentlerde nitelikli işgücünün giderek işsiz kalması ve emek gücünün son derece ucuzlamasıdır.²⁷²

Krizin çözümlerinden biri olarak sunulan ve IMF dayatmalarından en önemlisi olan özelleştirmenin hız kazanarak devam edeceğini belirten ÖDP, bu sürecin yabancı sermaye girişini arttıracak şekilde ele alınacağını da söylemektedir.

Parti, küreselleşmeyle bütünleşme sürecinden en çok etkilenen sektörün tarım olacağını belirtirken, bunda ulusal tarım politikalarının terk edilmesi ve tarımsal üretimin uluslararası pazarın ihtiyaçlarına göre şekillenmesinin yattığı sonucunu çıkartmaktadır. Bu duruma bir de toprak mülkiyetinin giderek ulusal ve uluslararası sermayenin elinde toplanacağı/toplandığı gerçeğinin eklenmesiyle kırsal kesimin önemli bir değişim sürecine gireceği açıklanmıştır.

Bu saptamalardan yola çıkan ÖDP, ekonomik krizin son derece önemli bir toplumsal altüst oluşun temellerini attığı sonucuna varmaktadır. Bu durumu Türkiye'nin küreselleşme sürecine eklenmesinin bir sonucu olarak görmektedir. Ayrıca bu durumun Türkiye'deki siyasal ve toplumsal dizilişleri de değişime uğratacağı belirtilmektedir. ÖDP, batıyla dolayısıyla küreselleşmeyle entegrasyonu savunan toplum kesimlerinin karşısına başlıca iki temel tepki mekanizmasının oluşacağı sonucuna varmaktadır. ÖDP'ye göre bunlardan birincisi içe kapanma yanlısı, milliyetçi ve diktatöryal eğilimleri olan akımların güç kazanmasıdır. İkincisi ise dinsel özellikler taşıyan ve Batıyı bir Hıristiyan kulübü olarak düşman kabul eden İslamcılık temelinde güçlenebilecek olan muhalefettir. Parti, her iki tepkinin de Anadolu'nun muhafazakâr-sağ kesimlerini ve kentlerdeki yoksul kesimleri etkilemesi mümkün demektir.²⁷³

---

²⁷¹ A.g.e. , s. 382-383.

²⁷² A.g.e. , s. 384.

²⁷³ A.g.e. , s. 386.

4.2.1. ÖDP'nin Ekonomi Politikası

ÖDP ekonomi politikasını “üretenlerin yönettiği, toplumsal ihtiyaçlar için bir ekonomi” noktasından hareketle belirlemektedir. Bunu da programında bir başlık altında açıklamaktadır.

Bu temel yaklaşım hem eşitlikçi paylaşım hem de ekonomik karar süreçlerinde çalışanların söz sahibi olabilmesi anlamında ekonominin demokratikleşmesi ve kamusal yarar doğrultusunda örgütlenmesini hedef almaktadır. Ekonominin demokratikleşmesinin özelleştirmeye değil, güçlü bir kamu sektörü üzerinde emekçilerin denetleyebildiği, en geniş toplumsal ihtiyaçları karşılayabilecek, ekolojik kısıtları dikkate alan, demokratik planlamaya dayalı bir ekonomi çerçevesinde, çalışanların özyönetiminden geçtiği²⁷⁴ belirtilmektedir.

ÖDP'ye göre ekonomide hüküm süren anarşi, işsizlik, kriz ve enflasyonla başa çıkabilmek için devletin israfa yönelik harcamalarının en aza indirilmesi zorunludur. Temel ekonomik kararlar, sermayenin kar beklentilerine, kendini düzenleyen piyasa mekanizmasının buyruklarına göre değil, toplumsal ihtiyaçlara göre saptanmalıdır.

Partinin ilk programında “Üretenler Yönetsin!” başlığı altında ekonomik talepler şu çerçevede şekillenmiştir:

- Kaynak dağılımı, temel üretim ve yatırım kararları, gerek işletme ölçeğinde, gerekse bölgesel ve ulusal düzeylerde emekçi örgütleri ve temsilcilerince denetlenmelidir.
- Ekonominin temel kararlarında, şirket idareleri değil, halk temsilcilerinin ve emekçi örgütlerinin tavsiye ve kararlarına dayanan demokratik planlama organları belirleyici olmalıdır.
- Sermayenin uluslararası saldırısının en belirgin görünümünden biri olan ve işçi sınıfının kazanımlarını tehdit eden özelleştirme uygulamalarına derhal son verilmelidir.

---

²⁷⁴ **Program ve Tüzük**, Basım yeri ve tarihi belirtilmemiştir, s. 30-33. (9 Nisan 2006'da kabul edilen program ve tüzük)

- Kamu açıklarını kapatmanın yolu, KİT'lerin tasfiyesi ile eğitim, sağlık ve diğer sosyal harcamaların ortadan kaldırılmasıyla gerçekleşemez. Verimsiz kamu girişimlerinin verimli hale getirilmesi için, teknolojik yenilenme, işletmelerin çalışanlarca denetlenmesi, muhasebe sistemlerinin saydamlaştırılması ve personel politikalarının siyasi tercihlerden arındırılması gerekir.
- Devlet kamusal yükümlülüklerini piyasaya devredemez. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve benzeri kamu harcamaları için kaynaklar devletin bürokratik ve askeri harcamalarının en aza indirilmesi yoluyla sağlanmalıdır. Ayrıca artan oranlı ve serveti de içeren bir vergilendirme gerçekleştirilmelidir. Sermayeye tanınan vergi bağışıklıkları, fon uygulamaları kaldırılmalıdır. Temel tüketim malları ve askeri bir geçim düzeyi vergilendirme dışı bırakılmalıdır.
- Ekonominin üretime değil, faiz ve ranta dayalı spekülâtif yapısında köklü bir değişiklik gerekmektedir.
- Türkiye'nin dış bağımlılığına son verebilmesi için, uygun yüksek teknolojiye dayalı sanayilere sahip olması ve ileri teknoloji üretimine yönelmesi zorunludur. Bu nedenle, araştırma-geliştirme faaliyetlerine önem verilmeli, gerekli kaynaklar ayrılmalıdır.
- Küçük ve orta boyutlu işletmelerin ihtiyaçları da bu açıdan dikkate alınmalıdır.
- Sermayenin ekonomi politikalarından ağır darbe yiyen tarım, hayvancılık ve ormancılık sektörlerinin yeniden yapılandırılması, tarıma kaynak aktarımı, kırsal nüfusun refaha kavuşturulması; bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi ve iç göçlerin yavaşlatılması açısından bir zorunluluktur.
- Demokratik planlama çerçevesinde tarım üreticilerinin ve tüketici örgütlerinin aktif katılımıyla etkin bir tarımsal üretim planlaması gereklidir.
- Tarımsal girdilerin temini, tarım üretiminin finansmanı ve sektörün modernizasyonunda kamu desteği sağlanmalıdır. Bu çerçevede, tarım teknolojisindeki gelişmeleri ve uygulamaları sürekli izleyecek ve üreticilere aktaracak araştırma ve geliştirme birimleri ile modern tarımsal eğitim

merkezlerinin kurulması ve bunların tarım üreticilerinin hizmetine verilmesi gereklidir.

- Topraksız köylülerin toprak sahibi kılınması ile küçük tarım ve hayvancılık işletmelerinin birleştirilerek tarımsal verimliliğin artırılması için köklü bir tarım ve toprak reformu zorunludur.²⁷⁵

I. Büyük Kongre’de bu çalışmalar yönünde “Toplumsal İhtiyaçlar İçin Bir Ekonomi” başlığı altında bir karar alındı. Burada parti, tüm ekonomik dengesizliklerin nedeni olarak gösterilen kamu açıkları sorununun çözümü için şunları savunmaktadır:

- Sermaye gelirleri ve servet üzerindeki vergi yükünün radikal olarak artırılmasını,
- Askeri harcamalarda köklü bir kesintiye gidilmesini,
- Mali sistemin kaynakları, yüksek faiz ve spekülasyon mantığına göre dağıtmasına son vermek amacıyla, kamunun mali kaynakların dağıtımını denetlemesini ve bu alanda belirleyici olmasını sağlayacak düzenlemelere gidilmesini,
- Küçük tasarruf sahiplerini koruyacak bir formülle, iç borçların ödeme planını yeniden yapılandırmak veya anapara ve faiz ödemelerini iptal etmek de dahil bir dizi önlemleri değerlendirerek, kamu kaynaklarının talanının durdurulmasını savunur.
- Çevre ve toplum sağlığına zararlı ekonomik faaliyetlerin durdurulması, toplumda yeni ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi, mal ve hizmet kalitesinin artırılması için çaba gösterir. Kayıt dışı kesimin bir an önce kayıt altına alınarak vergi gelirlerinin artırılması için ve sigortasız işçi çalıştırılmasına, iş güvenliği normlarının ve çevre düzenlemelerinin çiğnenmesine karşı mücadele eder.
- Kara paranın hukuksal zeminde yok edilmesi hedefi yanında, vergiler ve mali denetimler yoluyla ekonomik olarak da kuşatılmasını, politik ve militer gücün geriletmesini, servetinin kaynağını açıklayamayanların, açıklayamadıkları kadar kısmının kamusallaştırılmasını hedefler.

---

²⁷⁵ ÖDP, Program ve Tüzük, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, ss. 21-23.

- Temel bir hak olarak herkese insanca yaşayabileceği bir konut sağlanması talebini yükseltir.
- Ücretlerde bir kesintiye gidilmeksizin haftalık çalışma süresinin 35 saate indirilmesi için mücadele eder.
- Çalışanların, işyerinde emekçi kimliğiyle, alışverişte tüketici kimliğiyle ve/veya meslek örgütleri ve yerel inisiyatifler vasıtasıyla ekonomi üzerindeki denetimini bugünden sağlamaya yönelik mekanizmalar için çaba gösterir.
- IMF reçetelerinin ve Dünya Bankası'nın sözde "yapısal uyum" paketlerinin uygulanmasının sona erdirilmesi için mücadele eder. IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası sermayenin hizmetindeki kuruluşların kapatılması için sürdürülen uluslararası kampanyanın Türkiye ayağını oluşturmayı hedefler.
- Bu tip kuruluşlar yerine acilen ülkeler ve bölgeler arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması, yoksul ülkelerin dış borç yükü ve eşitsiz dış ticaret sonucu içine düşürüldükleri ekonomik krizden çıkabilmeleri için bir destek fonu oluşturulmasını savunur.
- Borçlu yoksul ülkeler arasında bir "Borçlu Karteli" oluşturulmasını ve borç vermiş olan ülkeler karşısında ortak tutum alınmasını, güç birliği yapılmasını önerir. Aynı şekilde, bağımlı ülkelerin dış borçlarının iptali için dünya çapında gelişen uluslararası inisiyatiflerle beraber hareket eder.
- İhracat yönelimli ve uluslararası rekabeti öne çıkaran bir büyüme modeli yerine, adil, paylaşımcı, dayanışmacı bir ekonomik modeli önerir.²⁷⁶

ÖDP'nin bir de alternatif bütçe programı vardır. Programın içeriğini Uras, şöyle belirtmektedir: *"Fonlar için tasfiye planı oluşturulması, rant aktaran değil, kamu hizmeti üreten bir yapı kurulması, KİT'lerin ve sosyal güvenlik kuruluşlarının kendi reform programlarına göre yeniden yapılandırılması devam ederken, bütçeden kaynak aktarma politikasının kesintisiz olarak sürdürülmesi, sosyal nitelikteki harcama kalemlerinin aktarılması, personel harcamalarını bir maliyet kalemi olarak değerlendiren ve onu kamu hizmeti üretiminin bir unsuru olarak görmeyen mevcut yaklaşımlara son verilmesi, memurların grevli ve toplu sözleşmeli sendikalarla*

²⁷⁶ "II. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 95-96.

donatılması sonucu kendi mücadeleleriyle hakları olan ücretleri almalarının sağlanması.”²⁷⁷

ÖDP, sömürsüz bir dünya için başka bir üretim, başka bir ekonominin mümkün olduğunu belirtmektedir. Bunu da toplum merkezli ekonomiyle açıklamaktadır. Parti, toplum merkezli ekonomiyi kurgularken, yalnızca ekonomik kararların merkezinin değişmesi veya mülkiyet yapılarının el değiştirmesini kastetmemektedir. Buradaki anlayış politik bir sürecin, katılımın, demokrasinin ekonomiyi ikinci plana atan, birincil olarak ortaklaşa yaşamın kendini yeniden üretmesini sağlayan anlayıştır. ÖDP, piyasaya ve sermayeye karşı elde edilebilecek kazanımlarla kapitalist sistemin aşılabileceğini, bu yolla sosyalist sistemin yaratılabileceğini belirtmektedir. Partiye göre bu yeni bir kamusal alanı yaratabilecek bir iktisadi yapılanmayla mümkün olabilir. Yeni/alternatif bir kamusal alandan kasıt kamusal alan ve kamu hizmeti üretimi ve dağıtımının devlet güdümünden kurtulup toplumsal iradeye taşınmasıdır.²⁷⁸ IV. Kongrede “Toplum Merkezli Ekonomi” başlığı altında şu kararlar alınmıştır:

ÖDP,

- Küresel, siyasi ve ekonomik sistemi ayakta tutan ve tarihte eşi görülmemiş bir emek sömürsünü sergileyen neo liberal sistemin ekonomik yaptırımlarına ve bu sistemin yaptırımlarını hayata geçiren küresel oligarşiye karşı mücadele eder, bu oligarşiyi toplum nezdinde deşifre eder. Ulus devlet, devletlerarası sistem ve küresel bürokrasinin oluşturduğu küresel oligarşinin piyasacı yaptırımlarına karşı toplum merkezli ekonominin yaratılması amacına yönelik ekonomi politikalarını üretir ve yaşama geçirmek için çalışır.
- Kamusal alanın ortaklaşa bir yaşam olduğunu, ortaklaşa ihtiyaçların da ancak ortak aklın yani ortak siyasi kararların ışığında alınması gereğinden hareketle, toplumsal gereksinimleri toplumun kararları ile hayata geçirebilecek bir ekonomik yaşamı örgütler.
- Bütçe hakkı en temel toplumsal haklardanır. Katılımcı bütçe uygulaması yoluyla bu hakkın en etkin ve adil biçimde tesis edilmesi kaçınılmaz bir

²⁷⁷ Cumhuriyet, 28 Aralık 1996

²⁷⁸ “IV. Büyük Kongre Kararları”, ÖDP Belgeler 1, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 557.

zorunluluktur. Bütçenin finans sermayenin toplumsal artığa el koyduğu bir araç olmaktan çıkarıp, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, konut gibi hakların yaratılması ve ihtiyaçların giderilmesi yönünde kullanılmasını sağlamaya çalışır. Faiz dışı fazla, borçların ödenebilirliği gibi küresel bürokrasinin baş aktörü IMF'nin politikalarını reddeder ve borçların ayrı bir düzenlemeyle bu kaynakları kullananlardan tahsiline gider.

- Adaletli bir toplumun yaratılabilmesi adil bir gelir dağılımını tesis edebilecek bir ekonomik araçla olanaklıdır. Bu araç vergilerdir. Adaletli bir vergi sisteminin hayata geçirilebilmesi için ve bu bilincin toplum nezdinde açığa çıkması için bilimsel ve politik gereklilikleri yerine getirir.
- Yoksulluk ve işsizlikle mücadelenin ilk adımı borçların yeniden yapılandırılması, faiz dışı fazla uygulamasına son verilmesi, borç ödeme planının toplumsal kaynaklar yerine borçlanma yoluyla yıllardır nemalanan kesimden tahsiline dayalı bir vergi uygulamasının hayata geçirilmesidir. Bu anlayışa dayalı bir kamu finansman politikasını hayata geçirmek için mücadele eder.
- Yoksullukla mücadelede Dünya Bankası ve benzerlerinin yoksulluğu yeniden üreten politikalarına karşı, yoksulluğu ve yoksunluğu ortadan kaldıracak, sosyal dışlanmaları önleyecek politikaları Emeğin Avrupası konsepti çerçevesinde yeniden üretir ve bunun mücadele alanını Avrupa'ya taşır.
- Üretim ve paylaşım mekanizmalarını Başka Bir Dünya söyleminin temel karakteri olarak kabul eder ve kapitalist üretim biçimini dönüştürecek ve piyasacı zihniyete bağımlı olmayacak başka bir ekonomiyi gerçekçi ve bilimsel bir modele kavuşturur.
- Tarım alanında sermayenin karlılık kriterlerine göre değil, tarımsal yaşamın tüm unsurlarını, insanları, hayvanları, toprağı bir bütün gören, tarımı bir yaşam biçimi olarak kabul eden, verimlilik ve ekolojii birlikte ele alan bir tarım dönüşüm programını üretir.
- Küçük üreticilerin sendikal örgütlenmeler altında bir araya gelerek, kendi öz örgütleri çerçevesinde yapısal sorunlarını çözme yönünde, kapitalistleşmiş tarım dışında, alternatif bir üretim ve bölüşüm modeli çerçevesinde, küçük

üreticiliğin sorunlarını aşması için gerekli örgütlenme ve mücadeleyi hayata geçirme yönünde çaba harcar.²⁷⁹

ÖDP, yabancı sermayeye girişi konusunda toplumun çıkarları ölçüsünde bir denetime tâbi tutulmasından yanadır. Uras, yabancı sermaye konusunda şunları söylemektedir:

“Yabancıların tasarruflarını Türkiye’de likit ve kısa vadeli aktiflere koymalarının Türkiye’nin yatırım hacmine bir katkısı olamaz, çünkü devletin yabancılara ait bu likit varlıklara karşı çok yüksek oranlarda döviz rezervi tutması gerekir. Ancak Türkiye’de sıcak paranın büyük kısmı ülke ekonomisinde ne üretimde ne de fiziksel yatırımda kullanılabilmektedir. ÖDP iktidarında kur istikrarını korumak ve Türkiye’de finans sistemini, dış şoklardan korumak için sermaye kontrolleri uygulayacaktır. Yabancıların Türkiye’de portföy yatırımı yapmasını, Türkiye’de firmaların dışarıdan kredi almasını ve T.C. yurttaşlarının yurtdışında veya Türkiye’de yabancı para cinsinden portföy yatırımı yapması özel koşul ve izinlere bağlanacaktır. Dış kredilerin toplam hacmi denetim altında tutulacak ve kullanılması planlamaya tabi olacaktır. Doğrudan yabancı yatırım, ancak gerekli yeni bir iş kolunu kurar iken teknolojiyi özümlemekte en kestirme yolun ortak yatırım olduğu durumlarda kabul edilebilir. Bu tip ortak yatırımlar, Ticaretle Bağlantılı Yatırım Anlaşması’nın (TRIMS) dayattığı veya Çok Taraflı Yatırım Anlaşması’nın (MAI) dayatacağı kısıtlamalar altında kabul edilemez. Özellikle ihracat yapma şartının yanı sıra, yerli girdi oranını belirli bir sürede arttırma veya girdilerin giderek artan kısmını işletmede üretme şartlarını kabul etmeyen bir yabancı şirketin bağımsız kalkınma sürecine faydalı olması hemen hemen imkansızdır. Kısaca; doğrudan yabancı yatırım titiz bir seçme süreciyle ülkenin teknoloji atılımına katkı yaptığı ölçüde ve şartlarda kabul görecektir.”²⁸⁰

Programa, kongre kararlarına ve açıklamalara baktığımız zaman ÖDP’nin vergilendirme politikası, kamuya kaynak aktarımı, özelleştirme, enflasyon, kamusal alan kavramlarını ön plana çıkardığını görüyoruz.

²⁷⁹ “IV. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 554-556.

²⁸⁰ **V Özgürlük**, 3 Mart 1999.

4.2.1.1. ÖDP'nin Enflasyon Politikası

ÖDP, kamu kaynaklarının artırımını önemli bir stratejik nokta olarak belirtmektedir. Kamu kaynaklarını arttırıcı en temel unsur olarak vergi politikası gelmektedir. Doğru bir vergi politikası, savaşa giden paranın bütçede farklı alanlara transferi, teşvik sistemi kamu kaynaklarını arttıracak, bu da enflasyonun dizginlenmesi anlamına gelecektir.

Ufuk Uras, partinin enflasyonla mücadele stratejisini şöyle belirtmektedir: *“Bugün yapılan araştırmalar kamu kesimi finansman açıklarının enflasyonu uyaran ana etken olduğunu göstermektedir. Kamu kesimi finansman açıkları ise, sermaye çevrelerince iddia edildiği gibi kamu harcamalarının büyümesinden değil, tam tersine kamu gelirlerinin daraltulmasından kaynaklanmıştır. Kamu gelirlerinin daraltulması devletin elindeki iki önemli mali politika aracını –vergi ve teşvik sistemini- sermaye gelirleri lehine kullanma doğrultusundaki stratejik tercihinin sonucudur. Bu durumda, kamu kesimi açığını küçültmenin ve dolayısıyla enflasyonu aşağı çekmenin temel unsuru vergi reformudur. ÖDP iktidara gelir gelmez müzmin enflasyonu durdurmak için, siyasi gücüne ve desteğine dayandığı kitlelerle organik bağlarını kullanarak, devletin fiyat artışlarının durdurulması için toplumsal anlaşma sağladığı bir programı uygulayacaktır. Emekçi örgütleri fiyat artışlarını durdurma kararlarının denetlenmesinde ve uygulanmasında görev alacaktır.”*²⁸¹

Ufuk Uras, KİT'leri enflasyonu yaratan unsur olarak görmemektedir. Tam tersine reformize edilmiş KİT'leri enflasyonu aşağı çekmede önemli itici bir güç olarak lanse etmektedir. Uras,

“Kamu açıklarının nedeni olarak gösterilen KİT açıklarının GSMH'deki payının sadece %1, sosyal güvenlik kurumlarının açıklarının ise %0,2 olduğu göz önüne alınırsa, enflasyonun nedenleri konusunda nasıl bir aldatmacayla karşı karşıya olduğumuz anlaşılır. Enflasyonla mücadeleyi tek başına bir amaç görme yanlısına düşmemek gerekir. Batı kapitalizmi enflasyon sorununu çözmüş görünüyor. Ama bu çözüm bütçe disiplini sloganıyla, mali sermayenin çoğunlukla merkez bankaları aracılığıyla toplumsal tercihlere ipotek koymasının bir sonucudur. Sosyal harcamaların kısıldığı, kamu yatırımlarının askıya alındığı, ücretlerin gerilediği,

---

²⁸¹ V Özgürlük, 3 Mart 1999.

*işsizliğin kol gezdiği, hükümetin toplumun taleplerine ve gereksinimlerine kulak tıkadığı koşullarda sağlanan düşük bir enflasyonun fazla bir anlamı yoktur. Türkiye'nin bu enflasyonla mücadele modelini örnek alması da düşünülmemelidir. Toplumdaki kaynak sorununun çalışan kesimler lehine çözülmesi, adil bir nimet-külfet dengesinin oluşturulması, enflasyon sorununun da doğal olarak çözümü anlamına gelecektir.*²⁸²

4.2.1.2. ÖDP'nin Vergi Politikası

Partinin, vergi politikasına bakışını yine Uras'ın açıklamalarından yola çıkarak saptamaya çalışalım. Uras'a göre:

“Çok kazanan sermaye kesimlerinin az, az kazanan emekçi ve dar gelirlilerin çok vergi ödediği bir ülkede yaşıyoruz. Vergi gelirleri içinde ekmek, su, gazyağı alırken bile ödediğimiz dolaylı vergiler toplam vergilerin %46'sını oluşturuyor ki, bu vergiler büyük ölçüde emekçi halkın cebinden çıkıyor. Buna karşın servetten alınan vergiler ise sadece %1,09'luk bir pay aldı. Bu eğilimi tersine çevireceğiz. Vergi politikamızın köşe taşları şöyle sıralanabilir: Vergi istisna ve muafiyetleri sınırlandırılacak, ücretliler için özel indirim tutarı askeri ücret düzeyine yükseltilecek ve böylece askeri ücretin vergi dışı kalması sağlanacaktır. Ücretliler için özel bir gelir tarifesi yürürlüğe konulacak, bir tür peşin vergi ödemesi niteliğinde olan mevcut stopaj (kaynaktan kesme) uygulaması kaldırılacak ve beyanname usulü getirilecek. Çalışanlar için adaletsiz bir vergi türü olan dolaylı vergilerin (tüketim vergileri) payı da düşürülecek. Temel gıda maddeleri, eğitim, sağlık, kültür ve sanat ürünleri üzerindeki KDV kaldırılacaktır. Taşınır ve taşınmaz malların değer artışı da vergilendirilecek. Böylece menkul kıymetlerden ve kentsel rantlardan elde edilen spekülatif kazançlar vergileme kapsamına alınacak ve yeni vergi alanları (rezervleri) yaratılacak. Vergi yaptırımlarıyla özellikle büyük sermaye çevrelerinin kayıt dışı uygulamalarına son verilecek. Kamu bankalarını ve kamuya devredilen bankaları hortumlayanların şahsi ve aile varlıklarına el konacak. Bu tür dolandırıcılar bağımsız bir mahkemede yargılanacak, eylemleri 'ekonomik suç' değil, halka karşı işlenmiş suç kapsamına sokulacaktır. İstihdam üzerinden alınan

---

²⁸² Cumhuriyet, 4 Ağustos 1997.

vergiler azaltılacak, böylece kaçak işçi çalıştırmanın bir gerekçesi ortadan kaldırılacaktır.”²⁸³

Yine Uras bu konuda şunları söylemektedir: “Biz, mevcut modelin tersine rant aktaran değil kamu hizmeti üreten bir bütçe yapısı öngörüyoruz. Dolayısıyla, rant aktarımının sona erdirildiği bir ekonomide ‘havadan para kazanma dönemi’ de kapanmış olacaktır. Rantiye sınıfının ortadan kalkacağı bir ekonomide ‘faize vergi’ konusu da büyük ölçüde ortada kalkacaktır. Ülkemizdeki vergi oranlarını AT ve OECD ülkeleriyle karşılaştırınca makul düzeylerde bulunduğunu görürüz; ancak vergi yükü için aynı saptamayı yapmak mümkün değil. Vergi gelirlerinin milli gelir içindeki payı söz konusu ülkelerle karşılaştırıldığında çok düşük düzeyde kalmaktadır. Vergi oranlarını düşürerek vergi gelirlerinin artacağını ileri sürmek liberal bir safesatadır. ... Çağdışı olan götürü vergi uygulaması ise bir geçiş döneminin sonucunda tamamen ortadan kaldırılacaktır.”²⁸⁴

Hayri Kozanoğlu da AKP’nin vergi politikasını rant getirisi sistemiyle aynı noktadan eleştirmekte ve şöyle demektedir: “Kurumlar vergisi oranının 10 puan düşürülmesi ile rekabetin ve üretimin artacağına dair ileri sürülen görüşler birer aldatmacadır. Vergi oranlarını düşürerek kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almak ve böylece vergi gelirlerinin artacağını savunmak demode bir iktisadi yaklaşımdır ve geçmişte bu tür bir uygulama sonucunda ABD ekonomisinin sürüklendiği bütçe açığı rakamları hala hafızalardadır. Tekelci bir yapılanmanın hakim olduğu bir ekonomide kurumlar vergisinin etkinliği söz konusu olamaz. Hükümetin buna rağmen oran indirimine gitmesi, sermayeye uyguladığı dolaylı bir sübvansiyondan başka bir şey değildir.”²⁸⁵

4.2.1.3. Özelleştirme ve Kamusal Alan

Kamusal kaynakların satışına karşı çıkan ÖDP, tam tersine kamuya ait alanların arttırılması ve geliştirilmesini savunmaktadır. Bu talebi dile getirirken

²⁸³ Ufuk Uras, “Halkın IMF’ye Borcu Yok”, **Gelecek**, Sayı: 6, Ekim 2002, s. 17; **V Özgürlük** 3 Mart 1999. Benzer ifadeler için bkz. **Cumhuriyet**, 28 Aralık 1996; **Finansal Forum**, 30 Haziran 1997.

²⁸⁴ **Cumhuriyet**, 4 Ağustos 1997; **V Özgürlük**, 3 Mart 1999.

²⁸⁵ Hayri Kozanoğlu, “Vergi Sistemi Şimdi Daha da Adaletsiz...”, Basın Açıklaması, 1 Aralık 2005, http://www.odp.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=105&tipi=3&sube=0

mevcut kamusal alanların ıslah edilmesi gerektiğini de belirtmektedir. Bu reformlarla kamusal alanlardan hükümetin çıkar ilişkileri kesilecek, bireyler aktif olarak denetlemeye tabi olacaklardır. Özgürlükçü sosyalizmin özyönetim ve demokratik planlama ilkeleri devreye sokulduğu zaman kamusal alan “devletin arpalığı”ndan çıkarılmış olacaktır.

ÖDP, özelleştirmeyi basit bir mülkiyet devri olarak bakmamaktadır. Görkem Doğan’a göre, “*Özelleştirme, kamu sendikacılığını ortadan kaldırarak ücretler, çalışma koşulları, çevre standartları ve sosyal güvenlik gibi konularda dibe doğru yarışın önündeki temel setlerden birini yok etmeyi amaçlamaktadır.*”²⁸⁶ Özelleştirme bu noktada bir yaşam biçiminin sonlandırılmasına yönelik çabanın adı olmaktadır.²⁸⁷

ÖDP’nin, özelleştirme sürecinde neo-liberal yaklaşıma karşı devletçi-kalkınmacı-ulusalcı yaklaşımı da tam olarak savunduğunu söyleyemeyiz. Devletçi-kalkınmacı-ulusalcı görüş kendisini genel olarak kapitalist sistemin işleyişinden çok, neo-liberalizme karşı olarak konumlandırmaktadır. Böyle bir duruş ise verilecek mücadelelerin ufkunu neo-liberalizmle sınırlandırarak, sömürü ilişkilerinin asli kaynağı olan kapitalist sisteme yönelecek potansiyelleri engellemektedir.²⁸⁸ Oysaki ÖDP’nin nihai hedefi kapitalizmi aşmaktır. Dolayısıyla özelleştirmelere karşı geliştirilecek politik hattın, devlet işletmesi ya da özel işletme, yerli sermaye ya da yabancı sermaye düzleminde değil, bizzat kapitalist sermaye birikim sürecinin kendisine yönelen bir sınıfsal tepkiyi örgütleme düzleminde kurulması gerekir. Özelleştirmeye karşı yapılan mücadeleler, toplumda var olan sınıfsal güç dengelerini sarsıcı ve dönüştürücü bir nitelikte olmalıdır. Bu ise ancak özelleştirmelere karşı yürütülen mücadelelerin, devletten ve sermayeden bağımsız, bütünlüklü ve siyasal bir sınıf siyasetinin bir parçası olarak yürütüldüğü ölçüde mümkün olacaktır.²⁸⁹

Uras ise, özelleştirme ve kamusal alana ilişkin şunları söylemektedir: “*Biz refah ve gelir dağılımının bu denli bozuk olduğu bir ortamda eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi alanların özelleştirilerek piyasaya devredilmesini son derece vahim bir gelişme olduğunu düşünüyoruz. Kamusal alanda ise alternatif bir kamusal alan tarifi*

²⁸⁶ Görkem Doğan, “Özelleştirme Saldırısını Geniş Okumak”, **Gelecek**, Sayı: 25, Eylül 2005, s. 26.

²⁸⁷ Sezai Temelli, “Özelleştirme: Kamusal Yaşamın Çöküşü”, **Gelecek**, Sayı: 25, Eylül 2005, s. 28.

²⁸⁸ Ümit Akçay, Özgün Akduran, “Özelleştirmelere Nasıl Bakmalı?”, **Gelecek**, Sayı: 25, Eylül 2005, s. 33.

²⁸⁹ Akçay, Akduran, a.g.m. , s. 33.

ile kamusal alanı siyasi arpalık olarak kullanan siyasi iradenin kamusal alanla ilişkisinin en aza indirildiği, buna karşılık üretici ve tüketicilerin kamusal alanı denetledikleri bir alternatif kamusal alan tasarımız var. Türkiye’de çalışanların var olan KİT politikaları nedeniyle sorumlu tutulmasını yanlış bir hedef şaşırtması olarak değerlendiriyoruz. Türkiye’de KİT’lerin arpalık olarak kullanılması, sabit sermaye yatırımlarının göz ardı edilmesi bu alanlarda ciddi bir kilitlemeye sebep olmuştur. Milli Prodüktivite Merkezi’nin raporlarına bakıldığında KİT’lerin aslında son derece verimli olduğunu görüyoruz. Yanlış politikalar KİT’leri felç hale getirmektedir. Bir de KİT’lerin kârlılık gibi bir amacı yok. Verimli olması ve özellikle Türkiye’de izlenmesi gereken sosyal politikaları destekleyici kurumlar haline gelmesi, çalışanların ve tüketicilerin denetimine tâbi tutularak siyasi liderlerin ipoteginden çıkarılmasını savunuyoruz. Eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanların da ise hem kalitesinin, hem de niteliğinin arttırılacağı bir kaynak tahsis politikalarını ve bütçede bu alanlara çok daha fazla ağırlık verilmesini savunuyoruz.”²⁹⁰

Kamusal alana özgürlükçü sosyalizm perspektifinden baktığımızda Uras’ın şu açıklaması konuyu somutlaştırmaktadır: “Bu meselenin aslında teorik olarak da, açılması gerekiyor. Yani değişik ilişki biçimi varsa bu diyelim mülkiyetin yönetiminin babadan oğula geçmesi gibi, politik tayin gibi, buna karşılık aşağıdan yukarı ama mikro düzeyde değil, çalışanların, üreticilerin kendi geleceklerini –hem yaşam alanlarında hem iş alanlarında- belirlemeleri gerektiğine dair temel tezi ön plana çıkarmamız için bize bir imkân da sunuyor. Çünkü aksini düşünmek, bu toplumun insanların akıl baliğ olmadığı, kendi geleceklerine ilişkin tasarımda bulunamayacağı, başkalarının onlar adına karar vermesi gibi bir bakış açısını var sayıyor. Bunu sadece firma bazında, ya da iktisadi düzeyde de söylemiyorum. Bir ilişkinin yeniden tasarlanması olarak da söylüyorum. Örneğin, bu bazı Batı ülkelerinde şimdiden var. Siz, diyelim bir operada çalışıyorsunuz ve işinize geç geldiğinizde yönetmen sizi sendikanıza şikâyet ediyor. Yani sendika, başlı başına o operadaki çalışmanın bizatihi denetlenmesi konusunda inisiyatif sahibi olmaya başlamış. Hayatın her alanı için geçerli bu. Devletle birey arasındaki kamusal olanın her düzeyde ağırlığının artması son derece önemli. Bizim yeni politik kültür, yeni

---

²⁹⁰ Finansal Forum, 30 Haziran 1997; V Özgürlük, 3 Mart 1999; Cumhuriyet, 28 Aralık 1996

*iktisadi tasarım, yeni mülkiyet biçimleri derken bu kamusal alanın yeniden tarif edilmesi son derece önemli.*²⁹¹

4.3. ÖDP’de Grupların Ayrılması

Özgürlük ve Dayanışma Partisi 1996 yılında kurulduğunda çok büyük umutlar taşıyordu. Bu umudun kaynağı sosyalist bir parti olarak bünyesinde çeşitli sol fraksiyonları barındırmasıydı. Birçok sol içerikli grup parti tabanında bir araya gelmişti. Merak edilen bu farklı gruplardan dinamik bir parti sentezinin çıkıp çıkmayacağıydı. Yoksa parti kavramının homojen olmasına gerek var mıydı? Farklı sesler parti içi demokrasinin temelini mi oluşturacaktı? Zaman bunu bize net bir şekilde gösterdi. Partinin politik duruşu tabandan ve üst kademelerden kopmaları beraberinde getirdi. Belki bu ayrılmalar ÖDP’yi farklı bir noktaya getirmede ama başlangıçtaki umutlar ve heyecanlar için aynı şeyi söylemek mümkün değil gibi görünüyor.

Kurulma aşamasından itibaren Kürt sorunu aslında partinin aşıl topuğu olmuştur. Grupların farklı düşünceleri bir noktada birleşmeyi engellemiştir. Bu etmen 1999 seçimlerinde, bir seçim ittifakının yapılıp yapılmamasında da kendini göstermiştir. Gruplar arasındaki politik tutum farklılığı 28 Şubat sürecinden itibaren artarak ilerlemiştir. 25-27 Şubat 2000 tarihinde yapılan II. Büyük Kongre sürecinde politik tutum farklılığı iyice artmıştır.

28 Şubat sonrasında kriz dinamiklerinde meydana gelen değişimlerin niteliği tartışıldı fakat parti içinde fikir birliği sağlanamadı. II. Kongre Çalışma Raporu Türkiye’nin global kapitalizme eklemlenmesini ve bunun emekçiler ve bütün çalışanlar açısından yaratacağı sonuçları ele alıp, Kürt muhalefeti ve siyasal İslam gibi eski kriz dinamiklerinin konum kaybettiklerine işaret ediyordu. Rapor, iktidar eliyle ve IMF desteğiyle uygulanmaya başlanan iktisadi, siyasi ve idari uyum politikalarının karşısına bu olguları dikkate alan emek eksenli bir politik hatla çıkılması gerektiği ifade ediliyordu. Eski kriz dinamiklerinin süreci aynı düzeyde ve

---

²⁹¹ Ufuk Uras, “Somut Sorunlar Üzerinden Politika Yapıyoruz”, **Birikim**, Sayı: 92, Aralık 1996, s. 25-26.

nitelikte etkileme olanakları kalmamıştı. Konum kaybeden bu güçler süreç içinde düzlem değiştirebilirlerdi. Çalışma Raporu olağanüstü yoksullaşma, işsizlik ve işten çıkarılmaların yaşanacağını öngördü ve bunları dikkate alarak partinin örgütlenmesini ve siyasi faaliyeti oluşturmasını önerdi.

Kurtuluş, Sosyalist Demokrasi İçin Kurtuluş, Devrimci Marksist Kolektif (DMK) ve Sosyalizm gruplarının birlikteliğinden oluşan Sosyalist Eylem Platformu (SEP) çalışma raporunun hazırlanması aşamasında ve kongrede yapılan görüşmelerde raporun bütününe itiraz etmiş ve şerh koymuştur. Maçka İnisyatifi (esas itibariyle ÖDP içinde “Ekmek ve Gül Platformu” içinde yer alanlar) ise, SEP’le karşı karşıya gelmekten kaçınarak, hazırlığında önemli rol oynadığı çalışma raporunu kongre zemininde savunmamıştır. Maçka İnisyatifi’nin bu hareketi PM tarafından yapılan, II. Kongrede alınan kararların görüşüldüğü ve güncel kararların alındığı 11-13 Ağustos 2000 tarihli toplantıda da sürdü. Maçka İnisyatifi, ne kararları ne de onların politik karşılığı olan eylemleri savunmamıştır. Partinin III. Kongre çalışma raporunda durum şu şekilde tarif edilmiştir: *“Yaşanan sorunu ve ortaya çıkan gerilimi ‘aradan güç toplayabiliriz’ gibi dar bir anlayışla değerlendirdiler; geleneksel iki grup (Özgürlükçü Sosyalizm Platformu ile Sosyalist Eylem Platformu) arasında yaşanan ‘tarihsel bir rekabet’ olarak tarif etmeyi tercih ettiler. Parti politikaları ve eylemleri karşısında sessiz, tarafsız, hakem gibi ‘arada’ konumlanarak, gelişmelerden hoşnutsuz üyeleri toparlama gayretine girdiler.”*²⁹²

Maçka İnisyatifi (Mİ) isimli platformda yer alan 1000 kişi, 10 Şubat 2002 tarihinde ÖDP’den ayrıldı. Mİ partiden ayrılacaklarını “Hayat bizi sosyalizme çağırıyor” başlıklı bir deklarasyonla açıkladı. Mİ, partinin kendini ÖDP yapan niteliklerden ayrıldığını vurguladı. Yayınladıkları deklarasyonda, ÖDP’den ayrılırken partide sürdürdükleri etkinlikleri siyasi kimliklerinden ayırmadıklarını belirttiler. 1980 yenilgisine, reel sosyalizmin çöküşüne ve kapitalizmin küresel saldırısına 1996’da ÖDP’yi kurarak vermeye çalıştıkları yanıtı geleceğe taşımakta kararlı olduklarını ifade ettiler. ÖDP ile anlaşmazlık konuları, parti tüzüğüne bir olağanüstü hal yönetmeliğine dönüştürülmesi ve sosyalist kimliğin aşındırılması

---

²⁹² “III. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 429.

olarak deklarasyonda yer aldı. Ayrılan Mİ içinde Ertuğrul Kürkçü, Yurdaer Erkoca, Tektaş Ağaoğlu, Mücella Yapıcı gibi isimler bulunmaktadır.²⁹³

II. Kongre çalışma raporuna, dolayısıyla raporun içerdiği politik hatta itiraz eden Sosyalist Eylem Platformu'na göre eski kriz dinamikleri belirleyici konumlarını sürdürmekteydi. SEP, temel problemin halen Kürt sorunu olduğunu ve politik hattın belirlenmesinde onun esas alınmasını istedi. Diğer alanların ona tabi olması gerektiğini belirtti. Küreselleşme mağdurlarının sorunlarını temel alan bir politik hattın benimsenmesini ise, iktidar güçlerinin politikalarıyla yüz yüze bir mücadeleden kaçmanın yolu olarak suçladı.²⁹⁴

II. Kongrenin saptadığı politik hat, PM tarafından yapılan 11-13 Ağustos 2000 tarihli özel toplantıda bir kez daha ve etraflıca ele alınarak görüşülmüş ve güncel görevler belirlenmiştir. SEP dışında bütün PM üyeleri oylarıyla, kongre kararları bir kez daha onaylanmıştır. SEP'in kongreye, kararlara ve onlardan kaynaklanan partinin eylem sürecine karşı takındığı tavır değişmemiştir.

PM, SEP'in bu tavrının demokrasi ve çoğulculuğun sınırlarını aştığını; parti politikalarının reddi ve eylemlerinin engellenmesi rotasına girdiğini; ayrı bir karar ve eylem odağının partiye dayatılma tehlikesini dikkate alarak, 24-25 Haziran 2000 tarihinde yaptığı toplantıda kapsamlı bir uyarıda bulunma ihtiyacı hissetmiştir. Sergilenen tavrın partiyi bölünmeye götüreceğine dikkat çekilmiş; partiye ve hukuka sahip çıkılmasını isteyen bir karar alınmıştır. SEP bu uyarıyı çoğulculuğun zedelenmesi olarak yorumlamıştı.²⁹⁵

ÖDP, Mart-Nisan 2001'den itibaren "İşsizlik ve Yoksulluk Düzenine Son" başlığı altında yaygın bir politik faaliyete yönelirken, bu etkinliklere temelden karşı olan SEP, eylem noktasında da partiden ayrıldı.

F tipi cezaevleri sorununda parti, ölümsüz çözüm için mücadele yürütmüştür. ÖDP Başkanlık Kurulu'nun cezaevlerindeki ölüm oruçlarına ilişkin eylem ve dayanışma etkinlikleri için parti binalarında açlık grevleri yapılmasını yasaklamasına karşın, F tipi cezaevlerini protesto etmek amacıyla İstanbul il ve ilçe yöneticilerinin bir bölümü ÖDP il binasında iki günlük açlık grevi yaptı. ÖDP İl ve Merkez Disiplin

²⁹³ **Radikal**, 10 Şubat 2002.

²⁹⁴ "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 430.

²⁹⁵ A.g.e. , s. 432.

Kurulu kararı ile İstanbul il ve ilçe yöneticilerinin bir bölümü 6 ay uzaklaştırma cezası almış, İl Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Ender, Recep Yılbaş ve Özgül Saki kesin olarak partiden ihraç edilmişti.²⁹⁶

SEP içerisinde yer alan bazı partililerin açlık grevi gibi eylemlere devam etmesi ve SEP'nin çıkardığı bültenlerle merkez yönetiminde sayısal çoğunluğu elinde bulunduran Özgürlükçü Sosyalizm Platformu'na (ÖSP) sert eleştirilerde bulunması gerginliği arttırdı.²⁹⁷ SEP, farklı düşünen ve davranan partililer ve yönetim organları için oportünist, emperyalist planın soldan destekçisi, liberal emperyalizmin yedeği, sosyal şoven, devlet işbirlikçisi, beşinci kol, hain, Kürt düşmanı, egemen sınıfın sol liberal yedek gücü, solun Barzanileri vb. ifadeler kullandı.²⁹⁸

Örgütlenmeden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı ve ÖSP sözcüsü Yıldırım Kaya, SEP'de yer alanların partinin karar organlarının aldığı kararlara uymadığını belirterek SEP'in ayrı bir partiymiş gibi hareket ettiğini açıkladı. SEP sözcüsü Mustafa Kahya da bütün eylemleri ÖDP'li olarak yaptıklarını ve ayrı bir parti gibi davranmadıklarını savunmuştu. Mustafa Kahya, ÖDP'nin kurulduğu günkü çizgisinden çok uzak olduğunu ve parti içi demokrasinin giderek yok olduğunu savunarak, partinin monolitik²⁹⁹ bir sosyalist parti haline getirildiğini belirtti. Kahya, bu durumdan parti içindeki diğer grupların da ciddi ölçüde rahatsız olduğunu ifade etti.³⁰⁰

Gelişmelere paralel olarak Genel Başkan Ufuk Uras 19 Ocak 2001'de il başkanlarını toplantıya çağırdı. Uras, amacının sorunu bütün örgütün değerlendirmesine sunmak ve tavır almalarını istemek olduğunu vurguladı. İl başkanları yayınladıkları deklarasyonla politik faaliyeti önümüzdeki süreçte ve anda partinin programı, tüzük, kongre kararları ve seçilmiş organlar üzerinden örgütlenme kararlılıklarını ifade ettiler. Deklarasyonda, parti hukukunun hangi gerekçeyle olursa olsun çekiştirilmesine, ihlal edilmesine izin verilemeyeceğini; geçmiş adresler,

²⁹⁶ **2000'de Yeni Gündem**, 21 Ocak 2001; **2000'de Yeni Gündem**, 24 Şubat 2001.

²⁹⁷ **Milliyet**, 24 Ocak 2001.

²⁹⁸ "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 435.

²⁹⁹ Monolitik: yekun olarak tek parça olan; içine başka bir kaynaktan katkı almamış; katkısız, duru, tekdüze. Bu bilgi <http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=monolitik> sitesinden alınmıştır.

³⁰⁰ **Milliyet**, 24 Ocak 2001.

geçmişin restorasyonu ve aidiyetleri üzerinden bir gelecek inşa edilemeyeceği yer almıştı.³⁰¹

Altı ay önce aldığı uyarı niteliğinde ilk kararın sonuç vermediğini gören PM, 20 Ocak 2001 tarihinde olağanüstü toplanarak son gelişmeleri ve il başkanlarının deklarasyonunu değerlendirdi. PM'nin açılış konuşmasında Uras, şunları söylemektedir:

“Parti platformlarını birbirimizi zenginleştiren fikri kümeler olarak tanımlarken, bizleri yoksullaştıran zikri kümeler haline geldiklerini görüyoruz. Bu yanlıştır. Platform, adı üzerinde yatay olması gerekirken koni gibi dikey olmaya başladı. O yüzden gelin, bütün paralel yapıları/grupları, birey hukukunu esas alan parti hukukunun ve organlarının iradesi ve tahkimatı temelinde lağvedelim. ...ÖDP, geçmiş adrelelere çöreklenme halini sürdürerek, kekeme halini terk edemez, dış çıkarma sancularından kurtulamaz, kabuğunu kıramaz. Bu kabuğun adını koymakta fayda vardır: Bunun adı sekterizmdir. 2. Büyük Kongre’imizde, ‘İstersek Türkiye Değişir’ demiştik. Aslında istersek ÖDP bile değişebilir. Sekterizme rağmen değişebilir. Dünyayı ve Türkiye’yi sarsmamızın yolu, kendimizi sarsmaktan geçiyor. Biz, geçmişin sekterizminin kötü tekrarları yerine, bir politik Rönesans, yeni bir politik kültür üzerinden kendimizi yenileyerek aşmak durumundayız. ...Biz ÖDP’yi geçmişini restore etmek üzere kurmadık. Geçmişimizle yüzleşmeden geleceğimizi kuramayız. Geçmişimizin en temel hatası nedir? Sekterizmdir. Tarihimize yüzleşemememiz, bu tarihi yeniden yaşamamıza ve tarihimizin en olumsuz hastalığı olan sekterizmi hortlatmamıza neden oldu. Tarihten ders çıkarmazsak, kendimiz tarihi bir vaka haline geliriz ve tarih bize ders vermeye devam eder. Halbuki hızla şamandıralarımızdan kurtulup, yeni limanlara açılmamız. Bu zihinsel şamandıraların da adını bir kere daha koymakta fayda vardır: Bu yine sekterizmdir. Sekterizm nedir? Kendi bilgisinin tutsağı olmaktır. Bilgiyi kundaklayan kundağın adıdır sekterizm. Fikri taassuptur. Klişe solculuğudur, insanların ihtiyaçlarına uygun teori arayışı yerine, insanları teorilere uydurmaktır.”³⁰²

³⁰¹ “III. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 435.

³⁰² Ufuk Uras, “İstersek ÖDP De Değişebilir!..” başlıklı II. Olağanüstü Parti Meclisi Açılış Konuşması, 20 Ocak 2001, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 328-336.

Yaşananları irdeleyen PM, SEP'nin kurulların almış olduğu kararlara rağmen partinin içinde ve dışında gerçekleştirmiş olduğu ayrı ve bağımsız eylemlerle, parti hukukuna aykırı tutumlarını ısrarla sürdürdüğüne işaret etmekteydi. Bu durumun ÖDP projesinin tasfiyesi anlamına geldiğini belirledi. Bu platformun kendisini parti hukukunun dışına çıkardığını ve ÖDP projesini savunanlarla ortak yürüyüş imkânlarını ortadan kaldırdığını açıkladı. PM, partinin tüm üye ve kademelerini kararlı bir irade birliği içinde davranmaya çağırırdı.³⁰³

PM'de kabul edilen karara, PM üyesi ve fahri danışmanlar olarak; Mihri Belli, Şadi Ozansü, Hakan Öztürk, Veysi Sarısözen, Seyfi Öngider, İhsan Derinöz, Rıdvan Turan, Bilge Contepe, Hülya Osmanağaoğlu, Mustafa Kemal Kaçaroğlu, Merdan Yanardağ, İlker Aktüğün, Günay Kubilay, Ayla Yıldırım, Yaşar Tarakçı, Sibel Özbudun, Gülseren Pusatlıoğlu, İlhami Aras, Şiar Rişvanoğlu, Fulya Ayata, Mustafa Kahya, Ferhan Umruk, Temel Demirer, Kadir Akın, Celal Beşiktepe şerh koydular.³⁰⁴

Karara şerh koyan kişiler, PM'de sundukları önergelerin, PM çoğunluğunu oluşturan ÖSP üyeleri tarafından reddedilmesi ve ÖSP'li PM üyelerinin PM'ye sunduğu karar tasarısının yalnızca bu platforma mensup PM üyelerinin oyuyla karar haline getirilmesini eleştirdiler. SEP, kararda kendisini parti hukukunun dışına çıkardığı iddiasını yalanlamaktadır. SEP tarafından eleştirilen bir diğer nokta da kararın, parti içi krize çözüm üretmediği tam tersine tehlikeli bir biçimde krizi daha da derinleştirici bir içerik taşımakta olduğudur. SEP, kararın sosyalist harekete, işçi sınıfına ve ezilenlere karşı sorumluluktan uzak, bugüne ve geleceği gözetmeyen, adeta parti içi iç savaş tahrikçiliği yapan bir içerikte olduğunu belirtti.³⁰⁵

ÖDP Merkez Disiplin Kurulu, kamuoyuna parti yöneticisi kimliğiyle açıkladıkları bildiriden ötürü 24 Mayıs 2001 tarihinde, MYK üyeleri Gülseren Pusatlıoğlu, Hakan Öztürk, Günay Kubilay; PM üyeleri M. Kemal Kaçaroğlu, Hülya Osmanağaoğlu, Seyfi Öngider, Ferhan Umruk, İlker Aktüğün, Rıdvan Turan ve

---

³⁰³ "II. Olağanüstü PM'de Alınan Partideki Durum Kararı", **ÖDP Yazıları**, Ütopya Yayınları, Ankara, 2001, s. 163-164; "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 435-436.

³⁰⁴ "II. Olağanüstü PM'de Alınan Partideki Durum Kararı", **ÖDP Yazıları**, Ütopya Yayınları, Ankara, 2001, s. 162.

³⁰⁵ "Şerh", **ÖDP Yazıları**, Ütopya Yayınları, Ankara, 2001, s. 165-166

Kadir Akın'ı cezalandırdı. Gülseren Pusatlıoğlu ve Hakan Öztürk kesin olarak partiden ihraç edilirken, diğerleri değişen sürelerde uzaklaştırma cezaları aldılar.³⁰⁶

Parti Danışma Meclisi 9-10 Haziran 2001 tarihinde toplanarak durumu görüştü ve bir tavsiye kararı aldı. PDM, SEP'nin tüzüğün 4. maddesinde³⁰⁷ tanımlanan platform niteliklerini yitirdiğini, parti hukuku dışına çıktığını saptadı. PM ve diğer parti organlarını bu durumun bilincinde olmaya ve parti hukukuna sahip çıkmaya çağırdı. PDM, örgütsel inşanın ihtiyaç duyduğu adımları atabilmek için gerekli tüzük değişikliklerini de içeren seçimsiz bir olağanüstü konferansın toplanmasını benimsedi. PDM, tüm üyeleri işlevlendirmek, partiyle bağlarını güçlendirmek, yaşama ve çalışma alanlarında aktif ve etkin kılmaya yönelik olarak partiyle ilişkilerini yeniden tanımlamak ve mevcut üyelikleri bu doğrultuda geliştirmek için gereken düzenlemeyi gerçekleştirme önerisini ortaya koydu. PDM, ÖDP'yi yeniden kurmanın zamanı olduğunu vurguladı. SEP ve Mİ yaşanan kriz ve çözümü konusunda PDM'den bir tavsiye kararı alınmasını benimsemediler. SEP bu meclisi boykot etti.³⁰⁸

PM aynı gün toplanarak PDM'nin tavsiye kararını oy birliği ile kabul etti. Tüzüğün 4. maddesinin dışına çıktığı tespit edilen SEP'nin, bundan böyle parti içinde

³⁰⁶ <http://www.bianet.org/bianet/kategori/siyaset/2564/odpde-kol-yenden-cikiyor>.

³⁰⁷ **Madde 4:** Parti, 2. Madde'de belirtilen dinamiklere dayanan, politikayı onların her düzeyde söz ve karar sahibi olması olarak anlayan çoğulcu bir kitle partisidir. Parti, bir mücadele örgütü olarak çalışmalarını kitlelerin yaşam ve çalışma birimlerini esas alarak sürdürür. Parti, iç yaşamında tam açıklığa, üyelerin eşitliği esasına dayanır. Herhangi bir nedenle ayrıcalık tanımamaz. Parti çalışmaları ve iç yaşamında kolektif yönetim, kişisel sorumluluk esastır. Partide, tüm yönetici görevlere seçimle gelir. Seçimle gelenler, yasal zorunluluklar haricinde azledilemez. Seçenlerin seçtiklerini her zaman geri çağırma hakkı vardır. Partinin iç işleyiş ve yaşamında demokrasi esastır. Partide çoğulculuğu, farklılıkların meşruiyetini ve azınlığın haklarını güvence altına alan bir seçim sistemi uygulanır. Partide, üye hukuku egemen ve geçerlidir. Üyelerin ortak politik kimliği partinin program ve tüzüğünde ifadesini bulur. Partide, her türlü organ seçimlerinde kadın üyelerin seçimi için, aday olmaları halinde organ tam sayısının en az % 30'u oranında lehte ayrımcılık uygulanır. Ancak bu lehte ayrımcılık uygulaması parti üyeleri arasındaki eşitlik ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz. Parti, üyelerinin birey, çevre veya platform olarak tutum ve görüşlerini tüm partiye ve kamuoyuna duyurma hakkı vardır. Partide, program ve tüzük zemininde eylem birliği esastır. Kararların uygulanmasına katılmak gönüllülük esasına dayanır. Bu maddede belirtilen hak, parti kurullarında görevli üyeler tarafından örgütsel görevlerin yerine getirilmesini engelleyecek biçimde kullanılamaz. Ayrıca karara katılmayanlar karşı eylem örgütleyemezler. Kararın uygulamasına katılmama hakkı, kararı alan organlarda görev alanlar için geçerli değildir. Partide tüm faaliyetler tam bir açıklık içinde yürütülür. Tüm parti üye ve örgütlerinin parti çalışmaları ile ilgili olarak zamanında sürekli ve yeterli bir biçimde bilgilendirilme, bilgiye engelsiz ulaşabilme ve denetleyebilme hakkı vardır. İlgili parti organları bunları gerçekleştirmekle yükümlüdür. Genel Merkez, il ve ilçe örgütleri gerektiğinde parti içi yayın çıkarabilirler. Parti logosu ve amblemi, parti organları tarafından çıkarılan yayınlarda kullanılır. Merkezi yayın faaliyeti MYK'nın yetki ve sorumluluğundadır. Bu bilgi ÖDP, Program ve Tüzük, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003, ss. 33-34 alınmıştır.

³⁰⁸ "III. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 437.

faaliyet yürütemeyeceği ve bütün parti üye ve organlarının bu konudaki hukuk ihlallerine karşı tüzüksel gerekleri yerine getirmeleri hususu kararlaştırıldı. Olağanüstü konferans ve olağan kongreler sürecine ilişkin görevlendirmeler yapıldı.³⁰⁹

Sosyalist Politika grubu ise, parti içi krizden parçalanarak çıktı. 2001 yılında ÖDP’de yaşanan tartışmalara paralel olarak Sosyalist Politika içinden, Sosyalist Birlik Hareketi (SBH) ve Sosyalist Kolektif adlı gruplar ayrıldılar. Bu gruplar daha sonra Sosyalist Emek Hareketi’ne (SEH) katıldılar.³¹⁰ Sosyalist Politika grubu ise 17 Kasım 2001 tarihinde düzenlenen olağanüstü konferansta sunduğu deklarasyon ile ÖDP’den ayrıldığını ilan etti. SP, ÖDP’nin Susurluk dışında Türkiye’deki siyasal gelişmelerin hiçbirine ilişkin ciddi kamuoyu oluşturamadığını savunarak partinin asgari direnç konumunda olduğunu öne sürdü.³¹¹

4.3.1. ÖDP’nin I. Olağanüstü Kongresi

Olağanüstü Kongre 17-18 Kasım 2001’de Ankara’da toplandı. Gündeminde tüzük değişiklikleri ve krize dair politik öneriler yer aldı. Kongreye SEP yanlısı delegeler ile Mİ mensubu delegelerin büyük çoğunluğu katılmadı. Genel Başkan Ufuk Uras’ın açış konuşmasını iki kısma ayırabiliriz. Birinci kısımda sermayenin küreselleşmesinin dünya ve Türkiye üzerine etkilerinden bahsetmiştir. Uras, ikinci kısımda parti içi krize değinirken özgürlükçü sosyalizm üzerinden partinin karakteristik özelliği üzerinde de durmuştur. Uras, krizle ilgili şunları söylemektedir: *“Partide uzun süredir küçük kurnazlıkların adı devrimci politika oldu. Bunun böyle kabul edilemeyeceği çok açık. ÖDP’nin daha da siyasallaşması, siyasal olanların ÖDP’lileşmesinden geçiyor. Ama bu partide uzun süredir akıl verenler ve bir de emek verenler var. Akıl verenlerin biraz da omuz vermesiyle yükümüz hafifleyebilirdi, ÖDP uzun süredir yaşadığı krizi yaşamıyor olurdu. Ama onlar partiyi devrimci özne olarak inşa etmek yerine, kendi eski gruplarını veya başka partileri kendilerine odak olarak tespit ettiler. Solcu, kendisiyle yetinmeyen, kendini*

³⁰⁹ A.g.e. , s. 437-438.

³¹⁰ <http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131>.

³¹¹ **Cumhuriyet**, 18 Kasım 2001.

aşan ve değiştiren kişiyse, içinde bulunduğumuz 21. Yüzyılda da, partimiz, program, tüzük ve kongre kararlarımız doğrultusunda kendini yenileyebilmeyi gerçekleştirebilmelidir. ÖDP, arada bir konaklayacağımız bir yer değildir. ÖDP, 'sığınak' partisi de değildir. Farklı siyasal partilerin veya örgütlerin yaptığı işleri desteklemek üzerinden siyasal faaliyet tanımlı yapan anlayışlarla artık ÖDP içinde işimiz olamaz. Şu beş yıl içinde ÖDP'den çok kendisini örgütlenme çabasına girenleri de, ÖDP'ye karşı ÖDP içinde direniş gerçekleştirenleri de gördük. Tuhaf ama ÖDP'lilerin bir kısmını ÖDP'leştiremedik. Bugün artık geçmişin zaaflarına karşı bir an bile zaaf gösteremeyiz.”³¹²

Konferansın kararları iki alanda şekillendi. Krizle bağlantılı olarak üyeliklerin güncelleştirilmesi şeklinde geçici bir maddenin tüzüğe konulması ve iki ay içinde bazı üyelerin kayıtlarının güncelleştirilmemesi benimsendi. Bu uygulamanın PM tarafından ilçe ve il örgütleriyle iletişim içerisinde gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı. Bunun dışında, örgütsel ihtiyaçların karşılanması amacıyla tüzüğe önemli yenilikler getirildi. “Meclis” şeklinde alan örgütlenmesi oluşturuldu. Mahalle, köy ve işyeri birim örgütlenmesi getirilerek, üyelerin örgütsüzlük sürecine son verildi. Gençlik ve kadın alanında parti açısından örgütsel boşluğu giderme doğrultusunda adımlar atıldı. PM ile il örgütleri ve bölgeler arasındaki örgütsel kopukluğun giderilmesi amacıyla bilgi alış verişi niteliğinde Bölge Meclisleri kuruldu. Parti organlarında görev alma konusunda rotasyon ilkesi getirildi. Kurulların hantallıklarının giderilmesi amacıyla bütün organlarda sayısal azaltmaya gidildi. Disiplin hükümlerindeki eksiklikler tamamlandı.³¹³

Üyeliklerin güncelleştirilmesi kararı ile parti içi krizi bitirmeye karar veren ÖDP, bu işlemle tasfiye sürecini başlatmış oldu.

Parti kurucuları, Merkez Yürütme Kurulu (MYK) ve Parti Meclisi (PM) üyelerinin de aralarında bulunduğu 35 kişi, 17 Ocak 2002'de ÖDP'den istifa etti. İstifa edenler arasında parti içindeki Sosyalist Eylem Platformu (SEP) içerisinde birleşen Akın Birdal, Mihri Belli ve Veysi Sarısözen gibi kişiler de bulunuyordu.³¹⁴

³¹² Ufuk Uras, “ÖDP'nin Rakibi Yine ÖDP'dir!” başlıklı I. Olağanüstü Konferans Açılış Konuşması, Ankara, 17-18 Kasım 2001, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 373-388.

³¹³ “III. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 438.

³¹⁴ **Cumhuriyet**, 19 Ocak 2002; **Radikal**, 17 Ocak 2002.

Tarik Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde ÖDP'den istifa ettikleri gün bir araya gelen ve aralarında ÖDP kurucularından Mihri Belli'nin de bulunduğu grup, basın toplantısı düzenleyerek ayrılma gerekçelerini anlattılar. Partiden istifa eden, ancak toplantıya katılmayan Akın Birdal, gönderdiği mesajda, kitlelere sosyalizmi bir seçenek olarak sunup birlikte yola çıktıkları ÖDP'nin bugünkü halinin kendisine acı verdiğini vurgulamaktaydı. Birdal, mesajında, partinin yola çıktıkları ilkelerden ayrıldığını ifade ederek, bu nedenle partiden istifa ettiğini, ancak çoğulcu, devrimci bir partiye hala ihtiyaç olduğunu kaydetmekteydi.³¹⁵

Mihri Belli ise şunları söyleyecekti: “*ÖDP'nin kuruluş aşamasında bu girişimin kilit noktalarını ellerinde tutan kişilerin, politik sicillerini bilmiyor değildik. Ama yine de bunların komplekslerden kendilerini kurtarabileceklerini ve parti çatısı altında sağlıklı bir çalışma ortamının yaratılabileceğini umdum. Yanılmışım, üzgünüm. Bu, aynı zamanda bir özeleştirmedir.*”³¹⁶ Belli, konuşmasının devamında ÖDP'de partililik ve yoldaşlık bilincinin olmadığını, son seçimlerde (1999 seçimleri) alınan düşük oyun hiç konuşulmadığını, bunun utanç verici bir durum olduğunu belirtti. Geniş halk kesimleri, işçi ve emekçilerin, Türkiye sosyalistlerinden çözüm beklediğini de savunan Belli, “*Onları bekletmeyelim. Sözüm, örgütlü ve örgütsüz tüm sosyalistlerdir*” demekteydi.³¹⁷

Kuruculardan PM üyesi Celal Beşiktepe de ÖDP'nin özgürlükçü, eşitlikçi, cins ayrımına karşı çıkan güzel bir programla ortaya çıktığını, ancak son tüzük kongresinden sonra bu ilkelerden ayrıldığını, parti içi demokrasinin yok edilerek, farklı seslerin tasfiye edildiğini söyledi. Toplantıda, basın mensuplarının sorularını yanıtlayan MYK üyesi Günay Kubilay ise bundan sonra ne yapacakları ve bir parti kurulursa başkanlığa kimin getirileceğinin sorulması üzerine, iradelerini birleştirerek ortak bir adım atma çabası içinde olacaklarını, bunun, bir süreç içinde kendisini göstereceğini belirtti.³¹⁸

10 Şubat 2002 tarihinde İstanbul il ve ilçe yönetimlerinde görev almış 120 kişi daha ÖDP'den istifa etti. ÖDP İstanbul il binasının önünde toplanan istifacı grup adına yapılan açıklamada, ÖDP'yi oluşturan çeşitli grup ve platformların istifa ettiği

---

³¹⁵ **Radikal**, 17 Ocak 2002.

³¹⁶ A.g.g.

³¹⁷ A.g.g.

³¹⁸ A.g.g.

ve geriye sadece Özgürlükçü Sosyalizm Platformu'nun (ÖSP) kaldığı ifade edildi. Kitlesele istifaların süreceği, çünkü ÖDP'nin siyasi bir parti olmaktan çıkartıldığı açıklaması yapıldı. ÖSP'nin, parti konferans delegasyonunun yalnızca dörtte biriyle partide darbe yaparak ÖDP'yi yıktığının altı çizildi. ÖDP deneyiminin başarısızlıkla sonuçlandığını belirten grup üyeleri, istifalarının yeni bir parti için diyalog yolunun açılması anlamına geldiğini söylemişlerdi.³¹⁹

Partideki istifaların bölünme değil ayrışma olduğunu belirten Uras'a göre 21. yüzyılın solcularıyla cemaat ve grup solcuları, kaba solcular ayrıştı. Uras, ayrılanlar için şunları söylüyor: *“Ölüm oruçlarının bitirilmesi için çaba göstermek yerine ölüm oruçlarıyla dayanışma anlayışının zaten ÖDP fikriyatıyla bir ilgisi olamazdı. Bir tür gavur düşmanlığı anlayışıyla Avrupa düşmanlığı tutumunun ÖDP'yle uzaktan yakından ilgisi olamazdı. Dışımızdaki her türlü sola düşmanca bakışın ÖDP ile bir ilgisi olamazdı.”*³²⁰

Uras, grupların ayrılmalarında her grubun kendi ÖDP tanımlamaları da olduğunu düşünüyordu. Farklı ÖDP tanımlamalarının ilk başta belki doğal olduğunu, çünkü ellerinde hazır bir modelin olmadığını belirtiyordu. Anlayamadığı noktayı ise şöyle ifade edecekti:

“...Ama tuhaf olan şey ÖDP'den ayrılan bir dizi grup tekrar monolitik yapılara döndü. Bu biraz şimdiye kadar yaşadıklarımız şaka mıydı? Yani çoğulculuğa inanmıyorsanız niye ÖDP'ye geldiniz? İnaniyor idiyseñiz ÖDP'den ayrıldıktan sonra mesela TKP'ye gitmek bana tuhaf geliyor. Çünkü ÖDP'li olan bir insanın Stalinist monolitik sekte bir yapılanmayla işini bitirip öyle geldiği varsayılıyor. Tabii ki o bir akımmış bir dalgaymış insanlar bunu kendi özlerine dönmüşler diye düşünüyorum. Bu saatten sonra TKP'dir, İP'dir, işte EMEP'dir vb. bütün partilerde siyaset yapılabilir. Bu ÖDP için de olabilir. Bu tür partilere dönüşüm; tabii farklılık var. Yani içselleştiremeden monolitik parti de siyaset yapmak daha kolaydır. Çünkü krizi çözüyorsunuz. Çoğulcu partilerde, şimdi şöyle bir şey düşünün, mesela partinin bir bölümünde AB sürecine sıcak bakıyorlar, bir bölümü karşı çıkıyor böyle bir ayrışmada ne yapacaksınız? AB'ciler farklı bir parti kurup mu ayrışacak? İkinci seçenek parti içinde mücadele çoğunluk eğiliminin

³¹⁹ Cumhuriyet, 11 Şubat 2002.

³²⁰ Radikal, 19 Ocak 2002.

görüşleri doğrultusunda partinin şekillenmesini kabul edeceksiniz. Bu ikincisi aslında olması gereken şey. Çünkü her fikrin ideolojik ayrışmada ayrı parti kurduğunuz zaman 70'li yılların o fraksiyonel yapısına dönüyorsunuz. Ama bunları da yaşadığımızı göre demek ki tam bir yüzleşme 70'li hatta 60'lı yıllardaki TİP de dahil dönemle bir yüzleşme tam gerçekleşmemiş ki ilk problemde sorunu çözmek yerine geri dönme lakayitiyle karşılaştık. Eldeki malzeme demek ki böyleymiş.”³²¹

ÖDP'nin ikinci Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu ise aslında herkesin ÖDP içerisinde biraz erimeyi, iyi niyetle biraz harmanlanmayı önüne koyduğunu ama ÖDP'nin kendisinin toplamda çok büyük bir etkisinin olmayacağını görülmesinin bu harmanlanma, erime, değişme arzularını da azalttığını belirtti. Kozanoğlu, 18 Nisan 1999 seçimlerinde ÖDP'nin istenen etkiyi sağlayamayacağını ortaya çıktığını, bu da herkesin aslında kolektif bir ÖDP'li kimliğinden kendi grup kimliğine, kendi özel gündemlerine dönmelerini getirdiğini bunun da sonunda ayrılma ve kopmaları getirdiğini söyledi. Grupların eski kimliklerine dönmelerinde diğer bir etken olarak da şunu ifade etti:

“ÖDP'ye bu grup aidiyetlerinin dışında gelen tek tek iyi niyetli insanlarda aslında aradan geçen uzun süreler içerisinde toplumsal pratikten uzak kalmanın etkisiyle aslında hem fikri olarak kendini çok yenileyemedikleri hem bu kadar özveriye, uzun süreli örgütsel bir hayata hazırlıklı olmadıkları da ortaya çıktı. Daha çok bir nostaljiyle, geçmişin duygularını yeniden yaşama arzusuyla geldiler ve kısa bir süre içerisinde insanlar ikişer kere bir mayıslara katıldılar veya sosyalizm deneyinin tartışıldığı üç tane panele katıldılar, ilçede eski arkadaşlarıyla karşılaştı eski günleri hatırladılar vb. ama bunlar bir süre sonra büyüsünü, çekiciliğini yitirdi. Siyasi partiler orta uzun vadeli mücadeleye hazır, aile hayatı, iş hayatı, hobileri, eğlenceleri olsa da sistematik şekilde mücadeleye belli bir zaman ayırmaya, belli bir fedakârlıkta bulunmaya hazır insanlarla yürür. İnsanlar zamanla iş hayatlarına, aile hayatlarına, hobilerine döndüler. Zaman içerisinde yorgunluklarını hissettiler yani ben ÖDP'de grup aidiyetlerinin sekterizm dediğimiz durumun ortaya çıkışının bir sonraki aşama olduğunu; öncelikle sıradan insanların ayağını çekmeye başlamasının grupları da etkilediğini düşünüyorum. Çünkü onlar bir ölçüde kontrol mekanizması oluşturuyorlardı. Bire bir grup aidiyeti olmayan insanlar grupsal aidiyetleri olanlar

---

³²¹ Ufuk Uras'la yapılan görüşme, 28.08.2006.

üzerinde bir moral sorumluluk unsuru oluyordu. Onlar çekilince gruplar kendileriyle ve kendi gündemleriyle baş başa kalmış oldular. Belli grupsal aidiyetleri olsa da ben ÖDP’de bu genel ÖDP projesine en fazla sahip çıkanların onun genel ideolojik yönelimiyle en fazla uyuşanların, farklı insanlarla bir arada yaşamaya en fazla istekli olanların partide kaldığını düşünüyorum. Ama bu da insanların gene geçmiş reflekslerini, geçmiş aidiyetlerini tamamen aşmasını, tamamen bir ÖDP’li kimliğinin ortaya çıkmasına yeterli olmayabiliyor zaman zaman.”³²²

Hülya Demir ise ÖDP’de bireysel tutum sergileyenlerin bağımsız olarak adlandırıldığını ve bağımsızların önemsenmediğini belirtmektedir. Tartışma, karar ve organların grupların tahakkümünde olduğunu söyleyen Demir, partide birey hukukunun zaman geçtikçe zayıfladığını vurgulamaktadır.³²³

4.4. ÖDP’nin III. Büyük Kongresi

III. Olağan Kongre 29-30 Haziran 2002 tarihinde Ankara’da, Dedeman Büyük Anadolu Otel’de gerçekleşti. III. Kongrede de genel başkanlık için tek aday olan Ufuk Uras, geçerli 397 oyun tamamını alarak yeniden genel başkan seçildi. ÖDP’nin III. Büyük Kongresi, ÖDP, Halkın Demokrasi Partisi (HADEP), Toplumcu Demokratik Parti’nin (TDP) iktidar için birleşim çağrısına sahne oldu.³²⁴

“İnadına aşk, inadına demokrasi ve sosyalizm”, “Üreten biz, yöneten de biz olacağız”, “Söz, yetki, karar iktidar halka” sloganlarının³²⁵ atıldığı kongrede Uras’ın dışında HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak, TDP Genel Başkanı Sema Pişkinsüt ve SHP Genel Sekreter Yardımcısı Yaşar Seyman da birer konuşma yaptılar.³²⁶

Uras, konuşmasında Türkiye’nin ekonomik yapısına, liberal politikalara, AB tartışmalarına, solun birleşik mücadelesine ve özgürlükçü sosyalizme değindi. Uras, seçim ittifakı konusunda şunları söyledi: “Bugün kongremize onur veren siyasi partiler ve toplumsal muhalefet örgütleriyle, yaklaşan seçimlere doğru, halkın can

³²² Hayri Kozanoğlu ile yapılan görüşme, 29.08.2006.

³²³ Hülya Demir, “ÖDP’de Bağımsızlık Bir Duruş Mu, Bir Durak MI?” **Birikim**, Sayı: 146, Haziran 2001, s. 26-29.

³²⁴ **Sabah**, 1 Temmuz 2002; **Radikal**, 30 Haziran 2002.

³²⁵ **Sabah**, 1 Temmuz 2002

³²⁶ **Radikal**, 1 Temmuz 2002.

alıcı somut talepleri doğrultusunda, sol seçeneği, halkın iktidarını hedefleyen bir seçim ittifakını gerçekleştireceğimize yürekten inanıyorum."³²⁷

HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak da konuşmasında ülkede çözüm gücünü elde etmek için güçlerin birleştirilmesi gerektiğini savundu. Bozlak, "*Son seçenek, sol seçenek gerçeğini oluşturmak kendi elimizdedir. İktidar için güçlerimizi birleştirmemiz gerekir. HADEP olarak biz bu birliğe varız.*"³²⁸ dedi.

TDP Genel Başkanı Sema Pişkinsüt ise konuşmasında, hep beraber sistem içerisinde kalarak sistemi değiştirmek gerektiğini vurguladı.³²⁹

ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Saruhan Oluç, kongrede alınacak kararlarla gelecek dönemin, partinin yeniden yapılanma dönemi olacağını belirtti.³³⁰

4.4.1. III. Büyük Kongrede Alınan Kararlar

"Savaşa ve Kapitalist Küreselleşmeye Karşı Direnelim" başlığında ÖDP'nin kapitalist küreselleşmeye karşı emek hareketinin her düzeydeki uluslararası örgütlenmesini geliştirmeye katkıda bulunacağı belirtilmekteydi. ÖDP'nin, dünyadaki anti-kapitalist, sol, sosyalist partiler arasında yeni bir enternasyonal mücadele hattını oluşturarak dünyadaki kapitalist küreselleşme mağdurlarıyla dayanışmasını güçlendireceğinin altı çizildi.

Parti, küresel adalet talebini güçlendirmenin yollarını aramaktadır. Uluslararası terörle mücadele ederken insan hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmemesine dikkat edilmelidir. Parti, kapitalist küreselleşmeden zarar gören kesimlerin ve sisteme karşı çıkan savaş karşıtı, ekolojist, ırk ve cinsiyet ayrımına karşı toplumsal hareketlerin dayanışmasını sağlar. Bu kesimlerin yeni enternasyonal hareketin bir parçası olmaları için gayret gösterir. ÖDP, kapitalist küreselleşmenin emekçilere karşı dünya çapında bir saldırı olduğu düşüncesinden yola çıkarak bu saldırıya "ulusal devleti" koruma bazında direnmenin mümkün olabileceği savlarına katılmamaktadır. Parti için önemli bir mücadele alanı da ulusal devletin demokratikleştirilmesidir.

³²⁷ Ufuk Uras, "III. Büyük Konferans Açılış Konuşması", ÖDP Belgeler 1, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 358.

³²⁸ **Sabah**, 1 Temmuz 2002.

³²⁹ A.g.g.

³³⁰ **Radikal**, 30 Haziran 2002

“Ortadoğu’da Barış İçin Mücadele” başlığında bölgede barışın sağlanması ve demokratikleşme adımlarının atılabilmesi için savaş karşıtı bir politika izlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Filistin, İsrail, ABD, Irak bazlı bir değerlendirme yapılmıştır.

“Avrupa Birliği Tartışmalarında ÖDP Tavrı” başlığında ÖDP, tartışmanın bir yanıyla statüko/değişim tartışması olduğunu belirtmektedir. Değişimi, emeğin Avrupası temelinde savunmaktadır.

“Tarımın Tahribatı Karşısında ÖDP’nin Tavrı” başlığında Dünya Bankası ve IMF’nin hükümetin eliyle uyguladığı tarımdaki yapısal reform programı eleştirilmektedir. Parti, taban fiyat uygulamalarının kaldırılmasına karşı çıkmaktadır. ÖDP, çiftçilerin ürün bazında örgütlenmelerini ve toplu pazarlık yapabilecek örgütlülüklerle (sendikaya) kavuşturulması için çalışmalar başlatır, denilmektedir. Çiftçilerin örgütlenmesi sağlanarak:

1. Ürün fiyatlarının maliyetin altında belirlenmesi engellenmiş olacaktır.
2. Çiftçilerin örgütleri olacak olan birliklerin denetleme olanağına kavuşmuş olacaktır.
3. Çiftçiler bu örgütleri aracılığıyla kendi kaderlerini tayin etmede söz ve karar sahibi olacaktır.
4. Köylülerin ekonomik ve toplumsal politikalarını tayin eden bir örgüte sahip olmaları başta emekçi sınıf ve tabakalar olmak üzere toplumun çok büyük bir kesiminin de çıkarına olacaktır.³³¹

Parti, tarımsal KİT’lerin yönetimlerinin demokratikleştirilerek üretici birliklerine (Kooperatiflere) bedelsiz devredilmesini savunmaktadır. Böylece istihdam yaratılırken üretimde verimlilik sağlanacaktır. ÖDP, Türkiye tarım sektörünün demokratik, kendi iç dinamiğiyle gelişebilmesinin önündeki engelleri kaldırmak için daha da güçlü örgütlenmeler yaratılması gerektiğine inanmaktadır. Tarımda gelişmiş ülkeler düzeyinde desteklemelerin sürdürülmesini, desteklemeler yapılırken ülke tarımının ihtiyaç ve gelişmesi yönünde planlı hareket edilmesini savunmaktadır. Parti, tarımsal kredi faizlerinin yükseltilmesine karşı çıkmaktadır. Ziraat Bankası, Şekerbank, Tarışbank, Tarım Kredi Kooperatifi’ni özelleştirmek yerine, yönetimlerinin demokratikleştirilmesini, çiftçilerin tasarruflarının toplandığı, çiftçilerin yararlanabileceği sektör bankacılığının oluşması için çalışmaktadır. ÖDP,

---

³³¹ “IV. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 464.

Köy Hizmetleri genel Müdürlüğü'nün kapatılmasına karşı çıkmaktadır. Bu kurumun kapatılırsa köy yollarının onarılamayacağı, yenilenemeyeceği, köy köprülerinin yenilerinin yapılamayacağını, köy içme suları ve tarımda kullanılan suların özelleştirilerek para ile satılacağını saptamaktadır. Parti, Ziraat Odaları'nın gerçek anlamda çiftçi örgütleri olabilmesi için bağımsız örgütlenmesinin ve çalışmasının önündeki yasal engellerin kaldırılmasını bunların demokratik yönetim yapısına kavuşturulmasını savunmaktadır. Tarım ile ilgili tüm örgütler ile ekoloji dernek ve kuruluşların sıkça bir araya gelmelerini sağlayarak bunların birbirlerine bilgi, bulgu ve uygulamalarının sonuçlarını aktararak, zenginleşebilmeleri için çaba harcamaktadır. Parti, toprak ve tarım reformunun yapılmasını benimsemektedir. ÖDP, bitkisel üretimde ve hayvan besiciliğinde çalışan kadınların büyük bölümünün eğitim ve sosyal güvenceden yoksun ve hiçbir ücret almadan çalıştırılmasına karşı çıkmaktadır. Parti, Türkiye çiftçilerinin diğer ülke çiftçi örgütleriyle emek mücadelesi platformunda dayanışma içinde olmalarını savunmaktadır.³³²

“Özgürlükçü, Demokratik Bir Sosyalizm Yolunda Toplumsal Muhalefetin Birliğini Yaratmak” başlığında partinin devrimci bir yenilenme faaliyetini ideolojik temelde sürdürürken, toplumsal muhalefetin dağınıklığına müdahale edebilecek araçları yaratmayı hedeflediği belirtilmektedir. Kapitalist küreselleşme karşısında parti milliyetçi ve otoriter tepkilerle arasına kalın bir çizgi çizmektedir. Neo-liberal düzen karşısında emekçi ve yoksul halk kesimlerinde var olan umutsuzluk dikkate alınarak parti, siyasallaşma potansiyeli taşıyan bu kesimlerin taleplerine soldan bir yanıt üretmeye çalışmaktadır. ÖDP, kapitalist küreselleşme karşıtlığının temelde enternasyonalist bir dayanışmaya bağlı olduğunu, küresel planda bir mücadelenin özgürlükçü sosyalizm hedefi etrafında yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu hedef doğrultusunda kitlelerin kendi kendini yönetmesi anlamına gelen doğrudan ve yerinden demokrasi unsurlarının geliştirilmesini teşvik etmektedir. Parti hayatın her alanında derinleşen bir kitle çalışması yürütmeyi, emekçi halk kitlelerinin ortak bir program ve eylem zemininde birleştirilmesini başlıca politika alanı olarak seçmektedir. Parti bir sol seçenek yaratmak için tüm muhalif kesimle ortak davranmayı hedeflemektedir. ÖDP, kendi özgün çalışma ve hedeflerini saklı tutmak kaydıyla sosyalistlerden sosyal demokratlara, Kürt muhalefetinden diğer toplumsal

---

³³² A.g.e. , ss. 464-466.

muhalefet unsurlarına uzanan, onların siyasal parti ya da örgütleriyle bir seçim ittifakı yapmanın imkânlarını arayacaktır.³³³

“Örgütsel Yenilenme ve ÖDP” başlığı partinin siyaset tarzı ve örgütlenme açısından yenilenme kararlılığını içermektedir. ÖDP, özgürlükçü demokratik bir sosyalizm mücadelesinde devrimci bir yenilenme faaliyetini daha etkin sürdürmek için hayatın her alanında kitle çalışmasını derinleştirerek, örgütsüzleri örgütleyerek yenilenmenin ideolojik-teorik temellerinin kurulması için gerekli faaliyet ve örgütlenmeyi yaratmaktadır. Parti sosyalizmin yenilenme çabalarına aktif olarak katılır. Bugünün dünyasına ilişkin düşünsel çevrenin oluşması ve sosyalizmin yeniden yapılanması için ulusal ve uluslararası planda tartışma ve diyalog zeminleri oluşturmayı sürdürmektedir. ÖDP, partinin yayın faaliyetinin sürekliliğine önem vermekte, gereksinimler doğrultusunda geliştirmekte ve zenginleştirmektedir. ÖDP, parti içi eğitimi aralıksız sürdürmekte, parti dışında sürmekte olan fikri tartışmalara da dahil olarak parti okulundan özel gündemli seminerlere tüm araç ve olanakları yaratıcılıkla kullanmaktadır. Tüzükte güvence altına alınan parti içi demokrasi ve üye hukukuna dayalı çoğulcu parti anlayışının vazgeçilmezliği belirtilmektedir. Bu bağlamda ÖDP, çoğulculuğun bir yaşam biçimi olarak kendi kültürünün ve etiğinin gelişmesi, içselleşmesi ve derinleşmesi amacıyla parti içi bir tartışmayı örgütlemektedir. ÖDP, parti içi demokrasiyi geliştiren, olabildiğince doğrudan demokrasiye yönelen, her üyesini gönüllülük temelinde işlevlendiren ve dikkate alan, bilginin dolaşımını en hızlı gerçekleştiren, saydam ve dinamik parti örgütüne ulaşmak için örgüt modelini geliştirmeyi sürdürmektedir. Kadınların politikaya aktif katılımı konusunda cins ayrımcılığına karşı yalnızca kotayla sınırlı kalmayan, pozitif ayrımcılığı her alanda yaşatan, parti içindeki erkek egemenliğini aşma doğrultusunda yeni kazanımları hayata geçiren bir anlayışın yerleşmesi için öncelikle çaba göstermektedir. Yerel birimlerin merkez gibi çalışan, makro politikaların tartışıldığı, lokallere sıkışmış örgütler olmaktan çok kitle çalışması ve partinin politikalarının özgün koşullara göre yeniden üretildiği ve somutlandığı yaşayan örgütler olmasını sağlamaktadır. Emek alanındaki partililerin ortak hayatının ve üretiminin merkezi tüzükte tanımlanan emek meclisleridir. Emek alanındaki partililerin ortak davranışının sağlanması, partiyle ve birbirleriyle ilişkilenmeleri partinin önündeki

---

³³³ A.g.e. , s. 469-470.

dönemin politik görevleri açısından özel önemdedir. ÖDP, örgütsel faaliyetin politik bütünlük içinde sürdürülmesi için genel merkezden il, ilçe örgütlerine, yerel örgütlerden çalışma alanı örgütlerine tüm parti örgütleri arasındaki ilişki ve iletişimi güçlendirecek mekanizmaları işletmek ve geliştirmektedir. Sermayenin küreselleşmesine uyum sürecinin yarattığı sosyal ve sınıfsal sonuçların ağırlığı karşısında partinin adında taşıdığı “dayanışma” kavramını yalnızca parti içiyle sınırlı olmaksızın somutlamaya dönük yaratıcı girişimleri özendirilmektedir. Kapitalist küreselleşmenin ülkemizdeki mağdurları olan işsizler, köylüler, dışlanmışlar, emekçiler, kadınlar ve gençlerle daha programlı çalışmalar yaparak 2002 yılı sonuna dek sürecek bir üye yazım kampanyasının yaratıcılıkla gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Partinin yaşadığı kriz döneminin olumsuz iklimi, hatalı davranışlar, duygusal kırılmalar ve yanlış anlamalar nedeniyle uzaklaşan, ilişkisini sonlandıran tüm üyeler ÖDP’ye çağırılmaktadır.³³⁴

Alınan diğer kararların başlıkları şöyledir: “Kürt Sorununda Yeni Evre ve ÖDP”, “Tüzük Tadilatı”

4.5. 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri

2001 yılının ortalarından itibaren ekonomik krizle birlikte sermaye çevreleri Ecevit’i ve hükümetin devamını tartışmaya başlamıştır. Irak’a yeni bir müdahale düşünen ABD, Türk hükümetinden aradığı desteği tam olarak bulamayacağını anlayınca hükümete verdiği desteği kesmiştir. Bunun yanında Ecevit’in hastalanması ve süreç içinde Hüsamettin Özkan ve İsmail Cem’in partiden ayrılmaları DSP içinde bir istifalar zincirini başlatmıştır. MHP lideri Devlet Bahçeli, Türkmen Kurultayı’nda Meclis’i 1 Eylül 2002 tarihinde olağanüstü toplayalım, 3 Kasım 2002’de seçime gidelim önerisini yapmıştır.³³⁵

İsmail Cem, istifalardan sonra 22 Temmuz 2002 tarihinde Yeni Türkiye Partisi’ni kurmuştur. Bu arada Fazilet Partisi’nin kapatılmasından sonra kurulan Saadet Partisi’nden kopan yenilikçi bir kanat 14 Ağustos 2001 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi’ni kurmuştur. Partinin başına Recep Tayyip Erdoğan getirilmiştir.

³³⁴ “III. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 475-477.

³³⁵ Çavdar, a.g.e. , s. 353.

4.5.1. ÖDP'nin 3 Kasım 2002 Genel Seçim Bildirgesi

ÖDP'nin seçim bildirgesi 27 Eylül 2002 tarihinde Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde Genel Başkan Ufuk Uras ve ÖDP Ankara milletvekili Sema Pişkinsüt tarafından açıklanmıştır. Basın toplantısında IMF'siz bir Türkiye'nin pekala mümkün olduğunu söyleyen Uras, *"Halkın karşısına gerçek solcu seçenikle çıkma zamanı geldi. Şimdi sahte solculara, IMF'ci, sosyal-liberal sentezcilere, denenmişlere ve adı ak kendisi kara olanlara 'Haydi Oradan' diyebilme yürekliliğini gösterip gerçek sola fırsat verebilme zamanıdır."*³³⁶ demiştir.

"Öfkeniz ÖDP'de Umut Olacak Bu Düzen Değişecek" başlığı altında partinin tercihinin emeğiyle geçinenlerin, işsizlerin, emeklilerin, köylülerin, kadın ve gençlerin ihtiyaçlarının karşılanması olduğu belirtilmiştir. Bugünün acil görevi olarak ülkenin kaynaklarını halkın ihtiyaçları doğrultusunda kullanmak, IMF reçeteleri altında can çekişen tarımın ayağa kaldırılması ve borç ekonomisi yerine iş ve aş sağlayacak bir üretim ekonomisine dönülmesi belirtilmiştir. Parti, tüm ezilenlerin, dışlananların ve yok sayılanların sorunlarına çare bulmayı hedef olarak kendine seçmiştir. Başka bir Türkiye'nin mümkün olduğuna inanan ÖDP, bireyleri, ekonomisi halkın ihtiyaçlarına göre şekillenmiş, eşitlikçi, özgürlükçü bir Türkiye'yi birlikte kurmaya çağırmaktadır.

"IMF'siz Bir Türkiye Mümkün" başlığında ise özel çıkar üzerine kurulmuş ilişkiler reddedilmektedir. Piyasa mantığı eleştirilirken ekonominin kolayca düze çıkamayacağını da, ekonomide her kesimi mutlu eden mucize çözümlerin olmadığını da altı çizilmektedir. Çabalarının emeğiyle geçinenlerin, dar gelirlilerin, yoksulların insanca yaşaması olduğu açıklanmaktadır. Parti, yatırımcı ve üretimci bir ekonomiyi savunurken atılımı kamusal kaynaklarla, özellikle az gelişmiş yörelere öncelik vererek gerçekleştireceklerini belirtiyorlar. Özelleştirmelere son verileceği, kaynak yaratımının nasıl sağlanacağı konuları üzerinde de durulmuştur. "Biraz Cesaret Yeter!" sloganı etrafında oy istenirken şöyle deniliyor: *"Biraz Cesaret Yeter! Çoğunluğun öfkesi bu kez radikal değişimi seçerse; devletten, sermayeden, kışladan,*

---

³³⁶ **Radikal**, 28 Eylül 2002; **Hürriyet**, 27 Eylül 2002.

gelen emirlere itaat etmez de baraj korkusunu bir yana bırakıp, yüreğinin sesini dinlerse, 'Başka bir Türkiye' düş değil gerçek olur."³³⁷

"Yoksulluk Düzeni Değişecek!" başlığı altında ücretli çalışanların, emeklilerin, işsizlerin, köylülerin, gençlerin ve kadınların taleplerini yanıtlamayı hedef bilen bir solla Türkiye'nin değişebileceği belirtilirken; Türkiye'nin ancak IMF'ci olmayan, kapitalizmi aşma hedefini özgürlükçü ve demokratik bir sosyalizm anlayışıyla önüne koyan bir solla büyüyebileceğinin altı çizilmektedir. Gerçek sola fırsat verildiği takdirde "bürokratik devlet", "borsa devleti" gibi kavramların yıkılacağı belirtilirken düzenin kökten değişeceği, yurttaşların ülke kaynaklarından hakça pay alabileceği, bilgi ve enerjilerini kullanabildikleri bir işe sahip olacakları açıklanıyor.

"Başka Bir Hayat, Başka Bir Türkiye Mümkün!" başlığı altında seçmenlerin barajı düşünerek oy vermemeleri gerektiği mesajı veriliyor. Mesaj şöyle: *"Biz 'Başka bir Türkiye'yi mümkün kılmak' için yapılması gerekenleri biliyoruz. Ekmeğimizi ve hayallerimizi çalanlara dur demenin, geleceğimize sahip çıkmanın zamanı geldi. Gelin bu oyunu Oy'la bozalım. İnsanca biz düzeni ve geleceği birlikte kurmak için ilk adımı atalım. ÖDP'ye verilecek her oy haklarımız ve geleceğimiz için atılmış bir adımdır. 'Oylar boşa gitmesin' diyerek düzen partilerinin desteklenmesini isteyenlere gerekli yanıt sandıkta verelim. Açlığa, yoksulluğa, hortumculuğa dur diyelim. 'Oy'un ziyan olur' diyenlerin tuzağına düşmeyelim. Oyumuzu yoksul ve öfkeli çoğunluğun sesine, ÖDP'ye verelim!"*³³⁸

"Çözüm Halkın Kendi İktidarında! Biz Diyoruz Ki, Ezen Değil, Hizmet Veren Devlet" başlığı altında bürokratik devleti küçülterek sosyal ve yatırımcı devletin büyütüleceği mesajı verilmektedir. Devletin sanayileşme, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, araştırma-geliştirme gibi alanlara kaynak aktaracağı; gelir dağılımının düzeltilmesi, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, ekolojik dengenin korunması için kamu fonlarının devreye gireceği belirtilmektedir.

"Vekalet Demokrasisi Değil, Doğrudan Demokrasi" başlığı altında partinin, halkın karar süreçlerine doğrudan katıldığı; yerel ve yerinden yönetim anlayışının merkezi bürokratik yapı karşısında güçlendirildiği; söz, karar ve yetkinin halkta olduğu yeni bir siyaset tarzını benimsediği anlatılmaktadır. Parti, her bireye insanca,

³³⁷ "3 Kasım 2002 Genel Seçim Bildirgesi", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 628.

³³⁸ A.g.e. , s. 630.

sağlıklı ve onurlu yaşam olanakları sunulmasını kamusal bir yükümlülük olarak görmektedir. ÖDP'nin siyasetin, toplumsal yaşamın demokratikleşmesini, tüm çalışanlara özgürce örgütlenme hakkının tanınmasını savunduğu açıklanmaktadır. Partinin, siyasetin bir profesyonel politikacı sınıfının elinde kalmasına, lider sultasına karşı çıktığı belirtilmektedir. Parti içinde de kadınların söz sahibi olduğu, genel başkanın üyelerle eşit hakları paylaştığı, önseçimin temel alındığı bir parti içi demokrasiyi hayata geçirmeye çalıştıkları belirtilmiştir.

“Savaş Değil Barış” başlığında Türkiye'nin, neredeyse dünyanın bütün çatışmalarına ABD tarafında müdahil olması eleştirilirken, partinin, dünyadaki gelişmelere barışın yanında taraf olmayı hedeflediği açıklanıyor. ÖDP'nin, terör ve savaş tehlikesi bahanesiyle insan hak ve özgürlüklerinin, uluslararası hukukun ihlaline, evrensel normların çiğnenmesine tavır aldığı üzerinde durulmuştur.

“İnsanca Düzen İçin Bürokratik Değil, Sosyal Devlet” başlığında güvenlik harcamalarının bütçedeki ağırlığının %12'den %6'ya indirileceği; eğitimin bütçedeki payının %7,6'dan %12'ye çıkarılacağı; sağlığın %2,4'ten %6'ya, toplam harcamaların ise %18'e çıkarılacağı belirtilmektedir. Bu sayede bütün halkın sağlık ve eğitim ihtiyacının nitelikli ve parasız bir şekilde karşılanmasının mümkün olacağı açıklanmaktadır.³³⁹

“Borç Ekonomisine Son!” başlığında IMF ve Dünya Bankası'na olan borçların silineceği; kalan iç ve dış borçların yeniden yapılandırılacağı anlatılmaktadır. Başlık altında sermaye hareketlerinin vergilendirileceği, giriş ve çıkışlarının kontrol altına alınacağı açıklanmıştır.

“Vergide Devrim!” başlığında vergilendirme siteminin nasıl olacağı belirtilmiştir.

“2 Milyon İşsize İş İmkanı!” başlığı altında ücretlerden kesinti yapılmaksızın 35 saatlik çalışma haftası uygulamasına geçilerek Türkiye'deki 2,2 milyon işsize iş bulunacağı açıklaması yer almaktadır. Toplu işten çıkarmaların yasaklanacağı, işsizlik sigortasının yaygınlaştırılacağı ve kapsamının genişletileceği belirtilmiştir. Çalışma hayatının demokratikleşmesinin sağlanacağı, örgütlenme önündeki tüm engellerin kaldırılacağı ve yasaların ILO sözleşmelerine uyumlu hale getirileceğinin

---

³³⁹ A.g.e. , s. 633.

altı çizilmektedir. Bütün işyerlerinde sendikalı çalışma düzenine geçileceği açıklaması yer almaktadır.

“Asgari Ücrete Vergi Yok!” başlığında askeri ücretin en az net 500 milyon TL olarak belirleneceği ve vergiden muaf tutulacağı belirtilmektedir.³⁴⁰

“Herkes Yurttaşlık Payı ve Barınma Hakkı!” başlığı altında herkese kamu bütçesinden, sırf bu ülkenin yurttaşı, doğal ve fiziksel kaynaklarının asli bir paydaşı oldukları için her yıl 200 milyon TL yurttaşlık payı adı altında ödeme yapılacağı belirtilmektedir. Bu tutarın ücretli çalışanlara daha az vergi ödemeleri yoluyla, işsizlere ise doğrudan gelir olarak yansıtılacağı açıklaması yer almaktadır. Kamusal toplu konut projelerinin yaygınlaştırılarak her yurttaşın bir ev sahibi olmasının veya hane gelirinin %20’sini geçmeyecek kiralarla insani koşullarda yaşamasının sağlanacağı söylemi yer almaktadır.³⁴¹

“Sağlıklı ve Güvenli Bir Yaşam” başlığında sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında birleştirileceği; tek bir sosyal güvenlik kartı ile renk renk kart uygulamasının kaldırılacağı belirtilmektedir. Sağlık alanındaki kâr amaçlı özel kuruluşların kamusal yarar esasına göre çalışacak şekilde yeniden düzenleneceği bildirgede yer almaktadır. Koruyucu sağlık hizmetlerinin herkesin en kolay ulaşabileceği biçimde ve yerde verileceği; sağlık yatırımlarının yerel ihtiyaçlar ve talepler göz önüne alınarak hızlandırılacağı; donanımlı sağlık ocaklarının yapımına öncelik verileceği bu başlıkta yer alan diğer maddelerdir.

“Parasız ve Nitelikli Eğitim!” başlığında eğitim alanındaki kâr amaçlı bütün faaliyetlerin kamusal yarar esaslarına tâbi hale getirileceği belirtiliyor. Üniversitede harç, ilköğretimde katkı payı uygulamasına son verileceği açıklamasına yer veriliyor. Öğrenci seçme sınavları ve YÖK’nin kaldırılarak eğitim düzeninin yeniden yapılandırılacağı, idari, mali ve bilimsel özerkliğin sağlanacağını altı çiziliyor. Gençler başta olmak üzere her yurttaşın yabancı dil ve bilgisayar öğrenmesi için kamusal olanakların yaratılacağı; her gencin ve çocuğun anadilde eğitim hakkından yararlanmasının sağlanacağı ve din derslerinin zorunlu olmaktan çıkarılacağı başlıkta yer alan ifadelerdir.

“Tarıma Destek!” başlığı altında tarımda yapılması gereken projeler anlatılmıştır.

---

³⁴⁰ A.g.e. , s. 635.

³⁴¹ A.g.e. , s. 635.

“Esnefa ve KOBİ'lere Destek!” başlığında KOBİ'lerin ve küçük esnafın destekleneceği; KOBİ'lere ucuz ve uzun vadeli kredi sağlanacağı; yüksek teknoloji makinelele üretim yapılması ve çağdaş istihdam yaratılmasının teşvik edileceği anlatılmaktadır.

“Demokratik Hukuk Devleti!” başlığında Anayasa başta olmak üzere tüm yasalardaki anti demokratik düzenlemelerin kaldırılacağı, yasaların uluslararası hukuk normlarına ve demokratik haklara uyumlu hale getirileceği yer almaktadır. 12 Eylül yargılamaları bütün siyasi sonuçları ile ortadan kaldırılacak; yurtdışına gitmek zorunda kalanların hakları iade edilecek denilmektedir. Köklü bir yargı reformunun gerçekleştirileceği; yargının bağımsız ve imzalanan uluslararası anlaşmalara uyumlu hale getirileceği belirtilmektedir. MGK'nin bir anayasal kurum olmasına son verileceği açıklaması da yer almaktadır.

“Milletvekili Ayrıcalığına Son!” başlığında hiçbir ÖDP milletvekilinin kendi maaşına yapılan zamlara oy vermeyeceği, milletvekili ayrıcalıklarını kabul etmeyeceklerini; iş takipçiliğine, ihale aracılığına, yolsuzluk işlerine bulaşmayacaklarını belirtmişlerdir. Milletvekili dokunulmazlığının kürsü dokunulmazlığıyla sınırlandırılacağı, adi suçlara kalkan olmasının önleneyeği açıklanmıştır. Milletvekillerinin her yıl mal ve servet beyanında bulunması, doğrudan veya dolaylı olarak kamu kesimi ile çıkar ilişkisine girmemelerinin sağlanacağı belirtilmiştir.

“Halkların Kardeşliği, Kùltürlerin Zenginliği” başlığı altında Türkiye'de iç barışın gelişmesi ve sağlanması için çok kültürlü, çok inançlı, çok kimlikli ÷lke gerçeğinin gereği olan tüm yasal düzenlemelerin yapılacağı belirtiliyor.

“Kadınlara Özgürlük ve Eşitlik!” başlığı altında kadınların işgücü piyasasında ayrımcılığa uğramasının engelleneceği, tam zamanlı çalışabilmeleri için ücretsiz kreş uygulamasının getirileceği anlatılıyor. Ev işçisi kadınlara sosyal güvence sağlanacağı ve ev içi emeğin işsizlik sigortası kapsamına alınacağı açıklanmıştır. Aile içi şiddeti suç sayan uluslararası anlaşmaların imzalanacağı, yaptırımların ağırlaştırılacağı belirtilmektedir. Bunların dışında her ilde kadın sığınma evlerinin açılması ile kadınların siyasal yaşamda ve TBMM'de temsilini arttırabilmek için önlemlerin alınmasının sağlanacağı belirtilmektedir.

“Engellilere Daha Çok Hak!” başlığında engellilerin hayatını kolaylaştıracak önlemler ve bu önlemlerin ÖDP tarafından nasıl yapılacağı anlatılmaktadır.

“Ucuz ve Yenilenebilir Enerji” başlığında ise ısı ve enerji üretimi politikalarında yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına öncelik verileceği ve diğer enerji politikaları kısaca açıklanmıştır.

4.5.2. ÖDP'nin Seçim İttifakı Çalışmaları

29-30 Haziran 2002 tarihinde yapılan III. Kongre aslında ÖDP'nin erken bir seçimde izleyeceği politik hattı da belirtmektedir. III. Kongre Çalışma Raporunda bu hat özetle şöyle çizilmekteydi: *“Yaygın ve sabırlı bir kitle çalışmasının yanı sıra ÖDP, bir geçiş sürecinde emekten, barış ve özgürlüklerden yana güçleri bir araya getirerek toplumun önüne sol bir seçenek koyabilecek genel bir politikayı oluşturmak ve ısrarla savunmak, böylesine bir sol seçeneğin ortaya çıkmasında katalizör görevini yerine getirmek durumundadır.”*³⁴²

Sol bir seçeneği yaratmanın seçim ittifakıyla gerçekleştirilmesi gerektiği bu sefer kongre kararlarında yer aldı: *“Yaklaşan seçim sürecinin yaratacağı politikleşme ortamında ülkenin yakın geleceğini belirleyecek bir ‘sol seçenek’ yaratmak için bütün emek güçleriyle, sınıfsal sömürü dışında etnik ve cinsel kimlikleri nedeniyle ezilen, dışlanan kesimlerle ve toplumsal muhalefetin diğer bileşenleriyle ortak davranmayı hedefler; kendi özgün çalışma ve hedeflerini saklı tutmak kaydıyla sosyalistlerden sosyal demokratlara, Kürt muhalefetinden diğer toplumsal muhalefet unsurlarına uzanan onların siyasal parti ya da örgütleriyle bir ‘seçim ittifakı’ yapmanın imkanlarını arar. Mevcut seçim ve siyasal partiler yasasının bir ‘seçim ittifakını’ engelleyen hükümlerinin değişmesi için de ortak mücadele yürütülmesini örgütler.”*³⁴³

Seçim takvimi açıklandığında seçim yasası ve siyasi partiler yasasına dokunulmamış, yani baraj indirilmemiş ve ittifak yasağı devam etmiştir. Ağustos’un ikinci haftasından itibaren, Ufuk Uras ve Merkez Yürütme Kurulu, ittifak amaçlı yoğun bir görüşme trafiği başlatdı. ÖDP, 15 Ağustos 2002’de Ankara’da SHP’ye

³⁴² “III. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 403-404.

³⁴³ “III. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 470.

yapılan ziyarette ittifak teklif etti. SHP bu teklifi olumlu karşıladığını açıkladı.³⁴⁴ Uras durum için şunları söylüyordu: “*Sosyal Türkiye’yi hedef alanların yan yana olması bizim için çok önemli. Seçime gidilen dönemde SHP ile ortak tutum almak, sol hareketin bütün renklerini, ortak duruşunu sağlam bir zeminde bulmak çok önemli. Tek seçenek sol.*”³⁴⁵

14 Ağustos 2002’de Ufuk Uras, HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak’a resmi ittifak talebinde bulundu. Bozlak, Saadet partisi ile ittifak görüşmeleri yaptıklarını, oldukça mesafe aldıklarını, aksi bir gelişme olmaz ise kısa sürede sonuçlanabileceğini açıkladı. Bozlak, eğer ÖDP isterse Saadet partisinin HADEP’e tanıdığı kontenjandan listelere girmek üzere milletvekili adayı vermesini teklif etti. ÖDP bu teklifi kabul etmedi.³⁴⁶

Emeğin Partisi’nin (EMEP) isteği üzerine 21 Ağustos 2002’de ÖDP İstanbul İl Merkezi’nde yapılan görüşmede Genel Başkan Levent Tüzel, sol ve sosyalist güçlerin ittifak yapmasını ve bağımsız adaylar çıkarmalarını önerdi. Ufuk Uras, bağımsız aday önerisine ÖDP’nin sıcak bakmadığını belirtti.³⁴⁷

28 Ağustos 2002’de HADEP Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Turan Demir ve beraberindeki heyet ÖDP’yi ziyaret ederek artık sol ve demokrasi güçlerinin birlikteliğini hayata geçirebileceklerini açıkladı. İttifakın HADEP çatısı altında olabileceğini belirttiler. ÖDP, 1 Eylül 2002’de SHP, HADEP ve EMEP’nin genel sekreter ve genel başkan yardımcıları düzeyindeki heyetlerle ittifak konulu resmi görüşmeler yaptı. ÖDP, SHP ve HADEP ile daha çok çatı konusu, yani HADEP ve DEHAP’ın durumu ile ÖDP ele alınıp çeşitli yönleriyle tartışılırken, EMEP’in bağımsız adaylarla seçime gidilmesi önerisinde ısrarlı olduğu görüldü. 2 Eylül 2002’de Ufuk Uras, İstanbul’da Murat Karayalçın ve beraberindeki heyetle, Ankara’da ise Murat Bozlak ve beraberindeki heyetle ÖDP Genel Merkezi’nde görüşmeler yaptı. SHP ile çatı, genel başkanlık ve yönetim organları ve genişleme konusu ele alındı. DEHAP önerisinin dezavantajları ve doğabilecek riskler üzerinde duruldu. Adı, genel başkanı ve yöneticilerinin bilinmemesi ile bu birlikteliği kucaklayacak kurum ve kuralların belirsizliğinin yaratacağı kargaşa durumunun

³⁴⁴ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

³⁴⁵ **Radikal**, 16 Ağustos 2002.

³⁴⁶ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

³⁴⁷ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>; **Milliyet**, 22 Ağustos 2002.

seçim çalışmalarında meydana getireceği zaafılar üzerinde konuşuldu. ÖDP bu değerlendirmelere katılırken, genel başkanın kamuoyunun tanıdığı dördüncü bir kişi olabileceğini belirtti. Bu görüşme sonunda üç partinin 3 Eylül 2002’de bir teknik heyetle hemen çalışmalara başlaması konusunda mutabık kalındı.³⁴⁸

3 Eylül 2002’de ÖDP, SHP ve HADEP teknik heyetleri bir araya geldi. Bu görüşmede çatı konusu öne çıktı. HADEP yöneticileri, dava nedeniyle HADEP’in bir seçenek olamayacağını açıkladılar ve DEHAP’ı önerdiler. Diğer seçenek olarak ÖDP de gündeme getirildi. HADEP’in kendi önerisi üzerindeki ısrarı nedeniyle, ÖDP seçeneği biraz geri planda tutuldu. DEHAP önerisi adı, genel başkan ve diğer yöneticilerinin tanınmıyor olmasının yaratacağı muhtelif güçlükler tartışıldı. ÖDP ve SHP temsilcileri bu değerlendirmelerde bazı ortak noktalara işaret ettiler. Kısa bir süre içerisinde adı ve hiçbir yönetim kademesi tanınmayan bir partiyle %10 gibi yüksek bir barajın geçilmesinin zorluğuna dikkat çekildi. İttifakın seçmenler nezdinde ikna edici olması, güven ve ciddiyet telkin etmesi bakımından da sorunun ele alınması gerektiği ifade edildi. Hem SHP hem de ÖDP tarafından, eğer DEHAP olmasında bu kadar ısrar ediliyorsa, o zaman genel başkan, PM ile MYK ve bazı illerin yönetimlerinin, acilen bir olağanüstü kongre toplanarak değiştirilmesi yoluna gidilmesi önerildi. Yasanın ve seçim takviminin bu değişikliklerin yapılmasına imkan verdiğine işaret edildi. İsim değişikliği konusunun ise üzerinde ayrıca durulması ve araştırılması gerektiği belirtildi. SHP, genel başkanlığa Murat Karayalçın’ı önerdi. ÖDP temsilcileri ise Yaşar Kemal gibi dördüncü bir ismin olabileceğine dikkat çekti. HADEP temsilcileri kendi gerçeklikleri ve güçlüklerine vurgu yaparak, sözü edilen değişikliklerin yapılmasının mümkün olamayacağını ifade ettiler. DEHAP, bundan böyle görüşmelerin, EMEP ve SDP’nin de dahil edilmesiyle, beşli olarak yapılmasını istedi. DEHAP, ÖDP çatısının kendileri için uygun bir seçenek olamayacağını ve birkaç puan oy kaybettirebileceğini açıkladı.³⁴⁹

Ortaya çıkan tıkanmanın aşılması için Ufuk Uras’ın girişimiyle üç partinin genel başkanı 4 Eylül 2002’de Ankara’da sabah kahvaltısında bir araya geldiler. M. Karayalçın, DEHAP’ın tanınmamış olduğuna yeniden dikkat çekti ve başkanıyla merkez organlarının değişmesi gerektiğini tekrar etti. Bu kabul edilmez ise, ÖDP

³⁴⁸ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>; **Milliyet**, 3 Eylül 2002; **Radikal**, 3 Eylül 2002.

³⁴⁹ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

çatısı altında ve Ufuk Uras'ın başkanlığında seçime gidilmesini önerdi. M. Bozlak, bunun mümkün olamayacağını, parti başkanlarından fiili bir heyetle de ittifakın sürdürülebileceğini ileri sürdü. Bu öneriler karşısında Ufuk Uras, tıkanma noktasındaki pozisyonlarda ısrar ederek sorunun çözülemeyeceğini belirtip, DEHAP'ın adının değiştirilmesi isteminden vazgeçilmesi ve bu partinin başkanlığına Yaşar Kemal gibi dördüncü bir ismin getirilmesi yoluyla sorunun çözülmesini teklif etti. Bu teklif kabul edilmiyor ise o zaman ÖDP'nin genel başkanlığına M. Bozlak'ın getirilmesini, o da kabul edilmez ise, o zaman olağanüstü kongreye gidilerek DEHAP'ın yalnızca merkez organlarının değiştirilip böylece seçime gidilmesini teklif etti. Bunlar da kabul görmeyince Uras'ın çabaları sonuçsuz kaldı. Tıkanma bir kez daha aşılamadı.³⁵⁰

ÖDP, 4 Eylül 2002 tarihinde “Tarihsel Buluşma İçin Önerilerimiz” adlı bir basın açıklaması/bildiri yayınladı ve bunun için bir basın toplantısı düzenledi. Bu açıklamada 3 Kasım'da yapılacak seçimlerde bir tarihsel buluşmayı gerçekleştirmek için büyük çaba gösterildiği belirtildi. Neden olarak, Türkiye'nin yaşamakta olduğu krizden çıkışın sol bir seçenikle olacağını ve bunu geniş bir yelpazede inşa etme gereğini göstermekteydiler. Bunun tarihsel bir buluşma olma nedenleri şöyle sıralandı:

- *“Bir taraftan sosyal demokratlarla sosyalist solu tarihimizde ilk kez böyle bir politik zeminde bir araya getirmeyi,*
- *Diğer taraftan Doğu ve Güneydoğu halkı ile Batı halkını demokratik, eşit ve özgür Türkiye hedefi için bir araya getirmeyi hedeflemektedir.*
- *Ayrıca bu yan yana gelişin ülkemizin sorunlarına en fazla duyarlı olan ve sorumluluk sahibi sendikalar, meslek birlikleri, demokratik kitle örgütleri, yurttaş inisiyatifleri ve diğer sivil toplum örgütleri ile birlikte güçlendirilmesi ve milyonlarca emekçi, yoksul, ezilmiş yurttaşımızın gönlünde yatan bir Türkiye projesi haline gelmesi mümkün olabilecektir.”*³⁵¹

Açıklamanın devamında IMF politikaları ile işsizliğin ve yoksulluğun yaygınlaştığı, tarım üretiminin tahrip edildiği, üretim ekonomisi yerine borç ekonomisinin hakim kılındığı bir ülkede yaşadığımız belirtilmekteydi. Sosyal adaleti, eşitliği ve

³⁵⁰ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

³⁵¹ “Tarihsel Buluşma İçin Önerilerimiz” isimli açıklama/bildiri, 4 Eylül 2002, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 489-490.

emekçilerin haklarını ön plana alan bir sol iradeye ihtiyaç olduğunun altı çizilmekteydi. Uras, ÖDP ve Genel Başkan olarak kendisinin, bu tarihsel buluşmanın gerçekleşmesi için her türlü politik fedakarlığı yapma konusunda kararlı olduklarını belirtti. Bu hedefin gerçekleşmesi için şunları yapmaya hazır olduğunu açıkladı:

- “ÖDP Genel Başkanlığından hemen istifa etmeye,
- İttifakı gerçekleştirenlerden birinin başkanlığında çalışmaya,
- ÖDP’nin merkez karar organlarını ittifakı gerçekleştirmesini istediğimiz partilerle ortaklaştırmaya hazırım.
- Dahası, zaman ve yasalar olanak tanıyorsa, bu ittifakın yaşam bulması için ÖDP’nin ismini, ittifakın üzerinde anlaşabileceği ortak bir isimle değiştirmeyi teklif ediyoruz.”³⁵²

Bütün bunları önermelerinin nedeni olarak, gerçekleşmesini istedikleri bu tarihsel buluşmanın kimlikleri yok edici bir iltihak değil, politik kültürümüzü zenginleştirecek; solu meclise ve iktidara taşıyacak bir kader birliğini sağlamayı göstermekteydiler. Açıklamanın devamında hiçbir siyasi partinin veya demokratik örgütün bir başkasına biat etmesini değil, kendi fikirleri ve özellikleriyle bu ittifakta yer almasını ve ortaklığı zenginleştirmesini istediklerini belirttiler.³⁵³

4 Eylül 2002’de öğleden sonra üç genel başkan ve merkez yöneticileri SHP Genel Merkezi’nde toplandı. HADEP, M. Karayalçın’a DEHAP’nin genel başkanlığını teklif etti ve merkez organlarda değişiklik yapılmasını önerdi. Ayrıca SDP’nin de bu gruba dahil edilmesini istedi. M. Karayalçın öneriyi kabul etti ve merkez organlarının ittifak partilerinden oluşmasının gerektiğini belirtti. SDP’nin katılımı konusunda ise SHP ve ÖDP’nin yaklaşımı “*Teknik heyet toplanıp genişleme stratejisini tespit etsin, geniş bir toplum kesimine açılmaya ihtiyacımız var. Bu partinin ve birçok kesimin katılımını sağlamalıyız.*”³⁵⁴ şeklinde oldu. Ancak, HADEP yöneticileri ise SDP’nin hemen ve mutlaka bu üçlü arasında yer alması konusunda ısrar ederek, parti olarak durumu yeniden değerlendirmek istediklerini belirttiler.³⁵⁵

M. Karayalçın, genel başkanların yeniden görüşmelerini sağlamak üzere 5 Eylül 2002 tarihinde saat 15.00’de SHP Genel Merkezi’nde toplanılmasını teklif etti

---

³⁵² Aynı yerde.

³⁵³ Aynı yerde.

³⁵⁴ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

³⁵⁵ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

ve öneri bütün taraflarca kabul edildi. Ancak bu görüşme gerçekleşmeden önce HADEP Genel Başkanı M. Bozlak yanına EMEP, SDP ve DEHAP genel başkanlarını da alarak bir basın toplantısı düzenleyip seçimlere dönük olarak “Emek, Barış ve Demokrasi Bloku” kurduklarını ilan etti. Bozlak, bu blokun katılmak isteyenlere açık olduğunu belirtti.³⁵⁶ Üçlü toplantıyı bekleyen ÖDP ve SHP genel başkanları, medyadan bu haberi öğrenince şaşırıp ve HADEP’e karşı güvenleri sarsıldı. Bu gelişme üzerine, SHP ve ÖDP genel başkanları 6 Eylül 2002’de ortak bir basın toplantısı düzenleyerek yapmak istediklerinin milyonlarca emekçi, yoksul, ezilmiş ve umudu köreltilmiş yurttaşlarımızın gönlünde yatan bir Türkiye projesi yaratmak olduğunu belirttiler. Açıklamanın devamında şunlar yer almaktaydı: *“Ancak, gelinen nokta itibariyle, atılan bazı adımlar Türkiye’nin kaderini değiştirecek bu tarihsel buluşmanın sınırlı bir bakış açısıyla değerlendirildiğini göstermektedir... Türkiye’nin demokratikleşmesi ve özgür bir toplumsal yaşamın tesisinde önemli dönüşümleri başlatacak bu işbirliğinin, iyi düşünülmemiş adımlara kurban edilmesi doğru olmayacaktır.”*³⁵⁷

6 Eylül 2002’de HADEP’in isteği üzerine üç partinin genel başkanı yeniden bir araya geldiler. M. Bozlak, DEHAP’ın çatısı altında seçime girilmesini önerirken hiçbir yönetim organını değiştirmek istemediklerini; yani genel başkanını da, merkez yönetimlerini de değiştiremeyeceklerini, bu partinin organlarını ittifaka açamayacaklarını bunun yerine ittifaka katılan partilerin başkanlarından oluşan bir konseyin kurulmasını önerdi. M. Karayalçın’ın hem bu konseyin başkanı olmasını, hem de ittifakın başbakan adayı olarak ilan edilmesini istedi. Öneri, M. Karayalçın tarafından ciddiyeti tartışmalı, fantastik, hukuki ve kurulu olmayan bir öneri olarak değerlendirildi. Ufuk Uras da HADEP’in yeni önerisinin kalınan yerle alakası olmayıp, yeni tartışmalar üretmeye açık olduğuna dikkat çekti.³⁵⁸

Bu tıkanıklığın aşılması, SHP ve ÖDP’nin de sol ittifaka dahil olmasını isteyen, kendilerine “Sol Birlik İçin Aydın Sanatçı Girişimi” adını veren 31 kişi, yayınladıkları bir deklarasyonla tüm sol partileri solda birlik için sorumluluğa davet ettiler. Yayımlanan deklarasyonda, Türkiye’de tıkanan demokrasi ve barış sürecinin önünü açma konusunda kısa sürede halkın, aydınların umudu haline gelen sol birlik

³⁵⁶ **Evrensel**, 6 Eylül 2002.

³⁵⁷ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>; **Evrensel**, 7 Eylül 2002.

³⁵⁸ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

çalışmalarının aksamasının hiçbir haklı gerekçesinin olmadığı belirtilmekteydi. Deklarasyonun devamında şöyle denilmekteydi: *“Oyların umuda dönüşmesini, umudun halkın iktidarını oluşturmasını özleyen bizler, birlik çalışmalarının bir an önce sonuçlandırılmasını ve birlik oluşturma sorumluluğunu taşıyanların bu tarihi fırsatı süratle gerçeğe dönüştürmelerini bekliyoruz.”*³⁵⁹

Oral Çalışlar, Celal Başlangıç, Hasip Kaplan Ankara’ya gelerek SHP, ÖDP ve HADEP ile iki tur görüşme yapıp sorunların aşılması için katkıda bulunmaya çalıştılar. Oral Çalışlar, kendilerinin ÖDP, SHP ve HADEP ittifakı temelinde devreye girdiklerini belirtip, HADEP’in daha önce Karayalçın’ın başkanlığında anlaştığı halde şimdi yanaşmadığını savundu. Çalışlar, HADEP’in bunu reddetmesi nedeniyle ittifakın kırıldığını, SHP ve ÖDP’nin eski noktalarında durduğunu ileri sürdü.³⁶⁰

ÖDP, 7-8 Eylül 2002’de Ankara’da Parti Meclisi toplantısı yaptı. Sorunun çözülmesi için toplumsal muhalefetin ve Emek Platformu’nun önde gelen örgütleri DİSK, KESK, TMMOB ve TTB’den temsilciler ile siyasi partilerin içinde yer alacağı bir kurulun oluşturulmasını ve seçim çalışmalarının bu kurulun sorumluluğunda yürütülmesini ortaya koydular. Bir tür emek inisiyatifi olacak bu kurulun seçime dair yönelimleri birlikte oluşturması istendi. ÖDP, bu kurulun sol ittifakı ve seçim çalışmalarını güçlendirmek ve başarıya taşımak üzere alacağı bütün kararlara uymayı kabul edeceğini belirtti.³⁶¹

8 Eylül 2002’de M. Bozlak, ÖDP’ye gelerek DEHAP kongresinin toplanarak seçim ve ittifak çalışmalarını yönetecek beş parti başkanından oluşan bir kurulu görevlendirmesini ve bu kurulun başkanının da M. Karayalçın olmasını istedi. Uras, geri bir düzeye çekilmiş tekliflerle artık bu problemin aşılmasının zor olduğunu, böyle kurumsal niteliği olmayan önerilerle bu sorunun çözülemeyeceğini belirtti. M. Bozlak ise, eğer önerimizi kabul etmeyip SHP ittifakta yer almazsa bile, ÖDP’nin yer almasını ve bu durumda kurulun başkanının kim istenirse onun olabileceğini; ÖDP’nin istediği gibi Yaşar Kemal’in olabileceğini belirtti. Ufuk Uras, sosyal demokratların olmadığı bir zeminin, böyle bir girişim için anlamlı olamayacağı, bu üç partinin kurumsal birlikteliğinin kamuoyunda heyecan yarattığını, bu nedenle

³⁵⁹ <http://membres.lycos.fr/gazete/ittifaka%20sendikalardan%20destek.htm>.

³⁶⁰ **Evrensel**, 8 Eylül 2002.

³⁶¹ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

eksik bir ittifakta ÖDP'nin bulunamayacağını söyledi. Teklifi M. Karayalçın da kabul etmedi. Karayalçın, bundan sonra ancak listeler üzerinde görüşmeler yapılabileceğini dile getirdi.³⁶² Bununla beraber, HADEP ile SHP arasında gayri resmi düzeyde, özellikle milletvekili adaylıkları konusunda görüşmeler yapıldığı görüldü.³⁶³

ÖDP, 10 Eylül 2002'de yaptığı basın açıklamasıyla ittifak çalışmalarındaki tıkanmanın aşılması için dört sendika ve meslek örgütünün devreye girmesi gerektiğini kamuoyuna duyurdu. HADEP ve ÖDP aynı gün buluştu. Dört kitle örgütünün katılımıyla oluşacak 9'lu kurulun fonksiyonları üzerinde konuşuldu. HADEP, dokuzlu heyetin, milletvekili aday listelerinin 11 Eylül 2002'de YSK'ye verildikten sonra toplanmasını istedi. ÖDP'ye göre HADEP ve diğer iki parti ittifakın genel tasarımında dört emek örgütünün söz sahibi olmasını istememekteydi. ÖDP'ye göre gelen nokta itibarıyla Sol İttifak çabası, bazı partilerin HADEP'le tek tek görüşmesi ve DEHAP'ın çatısı altında seçime girmek üzere birkaç milletvekili adayı vermesi gibi sınırlı bir düzeye indi.³⁶⁴

ÖDP Genel Başkanı ve Merkez Yürütme Kurulu 10 Eylül 2002 gecesi durumu bir kez daha değerlendirdi ve bazı sorulara açık yanıt aldıktan sonra kesin kararını vermeyi benimsedi. Aynı gece M. Bozlak ile görüşen ÖDP heyeti, MYK'nin tespit ettiği soruları yöneltti. Bu sorular şunlardır: *“İttifakın kamuoyu önüne çıkacak olan sorumlu heyetinin bileşimi ve bu heyetin yetkisinin kapsamı hakkında ne düşünüyorsunuz? İttifakın, her bakımdan kucaklamayı ve temsilcilerini olanaklar ölçüsünde TBMM'ye taşımayı düşündüğü toplumsal muhalefet örgütlerine yönelik yaklaşımı neydi? Demokrat ve aydın kesimleri de kapsamak üzere bir Türkiye tasarımı var mıydı? Sürecin pratik yönetimi nasıl olacaktı? Bu birlikteliğin politik zemini ve esin kaynakları, özellikle Emek Platformu'nun Alternatif Ekonomi Programı hakkında ne düşünülüyordu? Gerek ittifakın bileşimi ve gerekse Türkiye'nin doğusuyla batısıyla insan zenginliği dikkate alındığında milletvekili adaylarının niteliği, dağılımı ve bütünsel tablosu hakkında genel tasarım var mıydı?”*³⁶⁵ Bu konulara dair HADEP Genel Başkanı M. Bozlak'ın yanıtlarını ÖDP

---

³⁶² **Evrensel**, 10 Eylül 2002.

³⁶³ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

³⁶⁴ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

³⁶⁵ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

şu şekilde belirtmekteydi. “Milletvekili listeleri 11 Eylül 2002’de YSK’ye verinceye kadar 9’lu heyetin toplanıp bir Türkiye projesini birlikte tasarlaması ve diğer konuları buna bağlı olarak planlayıp yürürlüğe sokması gerekli değildi. Listeler verildikten sonra toplanıp bir deklarasyonla birlikteliklerini ilan edebilirlerdi. Artık partilerin de bir araya gelip ortak değerlendirme yapmasının olanakları kalmamıştı. Toplumsal muhalefet örgütlerinden ve demokrat aydın kesimlerden makul sayıda temsilcinin milletvekili adayları arasına alınması da çok zordu. Çünkü listeler biraz şişmişti. Çok aday başvurusu vardı ve listelerde sıkıntı çıkıyordu. Seçim faaliyetinin yürütmesi HADEP ve SHP genel sekreterleri tarafından yapılmalıydı. Çok ısrar edilirse diğer partilerin temsilcilerini de içerecek adımlar atılabilirdi. Partiler açısından milletvekili adaylıklarının durumuna gelince, diğer partilerle tek tek yapılan görüşmelerle epey mesafe alınmıştı. M. Bozlak, seçilebilir yerlerden SHP’ye 15, EMEP’e 3 ve SDP’ye de 2 milletvekili adaylığı verilerek, partilerin her biriyle protokol imzalandığını açıkladı. Doğu ve Güneydoğu illeri ithal adayı kaldırmazdı ve benimsenmezdi. Şayet, ÖDP’nin oralardan olup, sağ’dan oy getirecek adayları varsa, o zaman üzerinde düşünebilirlerdi. Genel Başkan Uras’ın seçilmesini sağlayacak birkaç münhal il ve sıra vardı. Örneğin Ankara, İstanbul ve İzmir gibi. Hem bu ittifak çok heyecan yaratmış ve böylece ciddi bir oy potansiyeli beliren Trakya, Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinden milletvekili çıkarma ihtimali hayli artmıştı. Bu bölgeler ve diğer kalan illerin müsait görülen sıraları üzerinde çalışma yapabilir ve teklif getirebilirsiniz, deniliyordu.”³⁶⁶ ÖDP, bu önerileri etraflıca değerlendirdi, 11 Eylül 2002 tarihinde bir basın açıklaması yaparak içinde yer alınacak bir ittifakın oluşmadığını kamuoyuna bildirdi. İttifak çalışmalarından çekilme nedeni olarak HADEP’e şu yanıtlar verildi:

“1)Bu ittifak girişimi, kamuoyunda yarattığı etkiye ve öneme uygun düşen bir yaklaşımla ele alınmadı ve giderek basitleştirildi. Gerçekleşmesi için gerekli özen ve çaba gösterilmedi. 2)Bu ittifak içinde olacağı düşünülen belirtilen partiler arasında ortak bir hukuk oluşturulamadı. Eşit kurumsal ilişkin tesis edilmesi benimsenmedi. 3)Toplumsal muhalefetin ve Emek Platformu’nun önde gelen örgütleri DİSK, KESK, TMMOB ve TTB’den temsilcilerin ve siyasi partilerin içinde yer alacağı 9’lu Ortak Kurulun oluşturulması önerisi esas olarak kabul edilmedi. 4)Bu birlikteliğin politik

³⁶⁶ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

zeminini ifade edecek olan seçim bildirgesinin hazırlanmasında Emek Platformu'nun Alternatif Ekonomi Programı'nın temel referans alınması fırsatı, dört emek ve meslek örgütüne karşı alınan dışlayıcı tavır nedeniyle heba edildi. 5)Bu ittifak adına seçmenlerin iradesine sunulacak milletvekili adayları genel tablosunun siyasal ve etik sorumluluğu, ittifakta yer alan bütün partilere ait olacakken, HADEP'in bu konuyu tek tek partilerle pazarlıklar yoluyla çözmeye girişmesi yapılan işin ruhuna ve yapılmak istenen "Sol ittifakın ortak sorumluluğuna" aykırı düşmüştür. 6)Bütün bu nedenlerle, böyle bir yaklaşım ve değerlendirmelerden anlamlı bir Türkiye Projesi çıkamayacağını ve bu haliyle de umulan siyasal sonucu vermeyeceğini düşündüğümüzden, artık bu çalışmaların içerisinde yer almayacağız.”³⁶⁷

Toplumcu Demokratik Parti Genel Başkanı Sema Pişkinsüt, 10 Eylül 2002’de TBMM’de yaptığı basın açıklamasında, seçimlerde yurttaşları, programlarına ve ilkelerine yakın gördükleri ÖDP’yi desteklemeleri çağrısında bulundu.³⁶⁸ Pişkinsüt, 11 Eylül 2002’de ise iki milletvekili arkadaşı ile birlikte, Ufuk Uras’ın da bulunduğu basın toplantısında seçimlerde desteklemek ve işbirliği yapmak üzere, eşitler arası ilişki temelinde ÖDP’ye katıldıklarını duyurdu.³⁶⁹ Böylelikle Sema Pişkinsüt, İstanbul Milletvekili Nazire Karakuş ve İzmir Milletvekili Mehmet Özcan’la birlikte ÖDP, mecliste 3 milletvekili ile temsil edilir hale geldi.³⁷⁰

4.5.3. ÖDP’nin Seçim Kampanyası

ÖDP, ittifak çalışmalarını yürütürken bir yandan da seçim çalışmalarını yürütmüştür. Genel başkanın seçim mektubu adı altında bir bildiri hazırlanmıştır. Bu bildiride ülkeyi yöneten partiler eleştirilmiş, kısaca olması gereken hükümet programı üzerinde durulmuş, mevcut düzenden zarar gören kesimler sola çağırılmıştır.³⁷¹ Sinan Kayış isimli partili, 31 Ağustos 2002 tarihinde İstanbul,

³⁶⁷ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm>.

³⁶⁸ **Hürriyet**, 11 Eylül 2002.

³⁶⁹ “Sema Pişkinsüt ÖDP’den Aday”, **Gelecek**, Sayı: 6, Ekim 2002, s. 3.

³⁷⁰ **Hürriyet**, 12 Eylül 2002; **Radikal**, 11 Eylül 2002.

³⁷¹ “Genel Başkanın Seçim Mektubu”, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, s. 491-492.

Okmeydanı'nda bu bildiriye dağıtırken vurularak öldürülmüş, diğer bir partili Yalçın Köse de yaralanmıştır.³⁷²

Seçim çalışmalarını çeşitli illerde mitingler ve geziler yaparak sürdüren ÖDP, 12 Ekim 2002'de Balıkesir'in Edremit ilçesinde bir miting yapmıştır. Burada konuşma yapan ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, halkın 3 Kasım'da iktidar partilerinden hesap sormasını istemiş ve "Ben 60'lı yıllarda 6 yaşındaydım. Baykal'ı vardı, Ecevit'i vardı, şimdi yine var. Artık bunlara fırsat vermeyelim" demiştir.³⁷³

Samsun'un Vezirköprü ilçesinde de bir miting yapılmıştır. Bu mitingde yaklaşık 500 kişiye hitap eden Uras, şunları söylemiştir: "*Biz Türkiye'de garibanların partisiyiz. Meydanlara seçimden seçime gelen partiler, kendilerini acındırarak sizden oy istiyor. Buradan dini bütünler de seslenmek istiyorum. Camide herkes eşittir. Ama Tayyip Erdoğan camiden çıkarken, Mercedes'le gidiyor. Sizler de yaya gidiyorsunuz. Bu eşitsizlik giderilecek.*"³⁷⁴

Ufuk Uras seçim çalışmaları için 17 Ekim 2002'de Salihli ve Manisa'ya gitmiştir. Manisa'da Kemal Derviş'i eleştirerek şunları söylemiştir: "*IMF'nin Derviş'i varsa, halkın da örgütlü gücü var. Salihli'de, Manisa'da, Akhisar'da tarımı ve çiftçiyi tahrip edenler, halkın önüne ne yüzle çıkacak? Hem IMF'ci, hem solcu olunmaz. IMF dincilerine, IMF milliyetçilerine, IMF solcularına sesleniyorum: Savaşsız bir Türkiye mümkün. Kayıtsız şartsız bir Türkiye istiyoruz. Gelin tütüne kota koyanlara, sandıkta kota koyalım.*"³⁷⁵

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, 19 Ekim 2002'de ÖDP Bursa İl Örgütü'nün şenliğine Aydın Milletvekili Sema Pişkinsüt ile birlikte katılmıştır. Uras, iktidara gelirse camilere "Sömürü haramdır" yazacaklarını söylemiştir. Uras, "*Biz Amerika'nın paralı askeri olmak istemiyoruz. Savaşı kim istiyorsa gitsin o savaşsın. Çiller, Yılmaz, Derviş, savaşsın. Bu konuda Tayyip'ler, Baykal'lar, Derviş'ler niye susuyorlar. Eğer Amerika'ya karşı çıkacak olurlarsa seçilemeyeceklerinden korkuyorlar*" demiştir. Uras, konuşmasının devamında şunları söylemiştir: "*Bu ülkeyi şimdiye kadar kurt kafahlar idare etti. Şimdi insan olma zamanı. Ülkeyi ampul kafahların yönetmesine izin vermeyin. CHP'nin okları enflasyon, yoksulluk, savaş,*

³⁷² **Hürriyet**, 1 Eylül 2002; **Radikal**, 1 Eylül 2002.

³⁷³ **Sabah**, 13 Ekim 2002.

³⁷⁴ **Radikal**, 8 Ekim 2002.

³⁷⁵ **Radikal**, 18 Ekim 2002.

borç ödeme, hırsızlık ve pişkinlik oldu. Biz ruhumuzu IMF'ye satmadık. Onun için koruma ordusuyla gezmeyoruz. İktidara geldiğimizde bütün camilerin mahyalarına 'Sömürü haramdır' yazacağız."³⁷⁶

26 Ekim 2002'de Lüleburgaz'da yapılan mitingde Uras, il örgütünü ziyaret ettikten sonra yaklaşık 1000 kişinin üzerindeki bir topluluğa hitap etmiştir. Uras, burada işsizliğe, pahalılığa, savaşa karşı çarenin ÖDP olduğunu söylemiştir.³⁷⁷ Konuşmasında CHP lideri Deniz Baykal ve AKP lideri Recep Tayyip Erdoğan'ı da eleştiren Uras, şunları söylemiştir: *"Televizyonda izlediniz, Erdoğan ve Baykal, birbirlerini tamamladılar. IMF programını uygulamada birbirleriyle anlaştılar. Tek anlaşamadıkları kim daha çok simit satmış. Bir simit kavgası yaptılar. Bir simitçi kavgası izlediniz. Erdoğan taahhütte bulundu, ben IMF programını iyi uyguladım diye. Yoksulluğa, işsizliğe, açlığa karşı mücadele etmek, Derviş, Baykal hizibine karşı, Tayyip'lere karşı mücadeleden geçiyor. Tarımda kota koyanlara siyasette kota koymaktan geçiyor.*"³⁷⁸

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, 27 Ekim 2002'de İstanbul Kadıköy'de yapılan mitingde herkesi savaş, işsizlik ve yoksulluğa karşı mücadeleye çağırmıştır. *"İşsizlik, fakirlik düzenine son! Irak'ta savaşa hayır"* diyen Uras, ÖDP'nin IMF ve savaş yanlısı partilerin planlarını bozmaya geldiğini söylemiştir. Borç yığının kamçısı denilerek yıllarca IMF'den borç alındığını belirten Uras, şimdi de IMF'nin borç kamçısının Deniz Baykal ve Tayyip Erdoğan'ın eline verilmek istendiğini savunmuştur. Uras, *"Tayyip'i, Derviş'i, Baykal'ı diyorlar ki; 'Tabii ki IMF politikaları uygulanacak.' Diyorlar ki; 'Bir elin 5 parmağı bir değildir. Her koyun kendi bacağından asılır.' Biz diyoruz ki; 'Hayır, biz koyun değiliz, asılmak istemiyoruz.' 5 parmağımızı yumruk yaptık. IMF'nin başına vurmak için ant içtik"* demiştir.³⁷⁹

28 Ekim 2002'de Gaziantep'e giden Ufuk Uras burada bir basın toplantısı düzenlenmiştir. Uras, basın toplantısında Türkiye'yi işsizliğe, açlığa ve IMF'ye mahkûm eden anlayışa teslim olmayacaklarını belirtmiştir. Uras, konuşmasına şöyle devam etmiştir: *"Son seçenek sol seçenektir, sol seçenek ÖDP'dir. Seçim rüzgârı*

³⁷⁶ **Radikal**, 21 Ekim 2002.

³⁷⁷ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Lueleburgaz-D/index.htm>.

³⁷⁸ **Radikal**, 27 Ekim 2002.

³⁷⁹ **Sabah**, 28 Ekim 2002.

yalan rüzgârına dönüştü. Ahlaksız tekliflerle karşılaşıyoruz. ÖDP'lilerden emanet oy isteyenler oluyor. ÖDP'nin hiç kimseye verilecek emanet oyu yoktur. Sol partileri, ÖDP'yi destekleyerek oyları bölmemeye davet ediyorum. Diğer partilere oy verenlerin Türkiye'yi IMF'ye teslim ettiklerinin bilincinde olmaları gerekir."³⁸⁰

29 Ekim 2002'de Malatya'ya giden Uras, buradaki konuşmasında IMF politikalarını uygulayan partileri eleştirmeyi sürdürmüştür. Uras, padişahlığı yıkan bu ülke insanının, şimdi de IMF'li padişahlığı yıkması gerektiğini söylemiştir. Ülkeyi yıllardır yönetenlerin en milliyetçi olduklarını söylemelerine rağmen, IMF anlaşmalarının altına imza atarak 3,5 yılda tarımı ve sanayiye çökerttiklerini savunan Uras, *"Onlar IMF, ABD ve Pentagon milliyetçisi. IMF partilerinin balonunun patlatmaya geliyoruz"* demiştir.³⁸¹

31 Ekim 2002'de Aydın'da miting düzenleyen ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras bu sefer diğer partilerin parti içi demokrasilerini eleştiri noktası yapmıştır. Uras, partilerinde demokrasi uygulamayanların iktidara geldiklerinde de demokrasiyi uygulayamayacaklarını söylemiştir. Uras, milletvekili adaylarının önseçimle belirlendiğini ifade etmiştir. Uras, *"Sizin kâbleniz IMF'dir, Pentagon'dur. Ecevit'e, Bahçeli'ye, Çiller'e, Erdoğan'a soruyorum. Partinizde demokrasi uygulayamıyorsunuz. Ülkeye nasıl demokrasi getireceksiniz? Koltuklara otura otura hepiniz hemeroit olacaksınız"* demiştir.³⁸²

1 Kasım 2002'de Ankara'da miting yapan ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, geçen seçimde Bülent Ecevit'e verilen oyların DSP-MHP koalisyonuna gittiğini, bu seçimde Deniz Baykal'a verilecek oyların da CHP-AKP koalisyonuna gideceğini savunmuştur. Uras, CHP'nin "Kuvay ı IMF'ci" olduğunu ifade etmiştir. Uras, şunları söylemiştir: *"Artık siyaseti para babaları, iskele babaları ve mafya babaları değil ayağı çamurlu halk belirlemeli. Sakın ola bu seçimlerde hırsızlara oy verip, sonra da 'Hırsız var' diye bağırmanın. 3 Kasım günü aynı zamanda Susurluk'un yıldönümü. Oylarımızla karanlığı büyütmeylim. Susurluk'u 3 Kasım'da seçim sandığına gömelim. Sakın ola ki AKP'ye de kanmayın, oy vermeyin. Karanlık kafaya hiçbir ampul fayda etmez.*"³⁸³

³⁸⁰ **Radikal**, 29 Ekim 2002.

³⁸¹ **Radikal**, 30 Ekim 2002.

³⁸² **Radikal**, 1 Kasım 2002.

³⁸³ **Radikal**, 2 Kasım 2002.

Yapılan diğer mitinglerden ve gezilerden bazıları şöyledir: 15 Ekim 2002 Ankara; 18 Ekim 2002 Kınık, İzmir, Aliğa; 22 Ekim 2002 Rize, Pazar, Hopa; 23 Ekim 2002 Artvin, Hopa; 24 Ekim 2002 Kocaeli, Düzce; 26 Ekim 2002 Çorlu; 29 Ekim 2002 Silivri; 30 Ekim 2002 Zonguldak; 31 Ekim 2002 İzmir³⁸⁴

%30'luk kadın kotası nedeniyle bu seçimde yine en fazla kadın milletvekili adayına sahip partilerden biri olan ÖDP, 21 ilde birinci sırada olmak üzere toplam 164 kadını milletvekili aday göstermiştir.³⁸⁵

Ufuk Uras, televizyonda "Türkiye Yol Ayrımında" isimli seçim konuşmasında seçmeni pişman olmaması için dikkatli davranmaya çağırıyor. Denenmiş partilerin ülkeyi nereye götürdüğünün ortada olduğunu belirten Uras, seçmenin oylarıyla ya kalınan yerden devam edileceğini ya da başka bir hayat, başka bir Türkiye'nin mümkün olabileceğinin altını çiziyor. Uras konuşmasının devamında şunları söylüyor: "*ÖDP'nin diğer partiler gibi milyonlarca doları; listelerinde iş adamları; yolsuzluk nedeniyle yargılanan milletvekilleri; batık bankacılarla; IMF ve Dünya Bankası'yla açık-gizli ilişkileri yok. ÖDP'nin bu çürümüş düzenle hiçbir bağı yok. O nedenle bu düzeni ancak ÖDP değiştirebilir. IMF ile anlaşmaları yırtıp atmaya; Amerika'nın ülkemiz üstündeki egemenliğine son vermeye; demokrasi ve özgürlüklerin önündeki her türlü barajı kaldırmaya; yoksulların, ezilenlerin sesi olmaya söz verebilecek tek parti ÖDP'dir. Zenginden alıp yoksula vermeye cesaret edebilecek tek parti ÖDP'dir.*"³⁸⁶

4.5.4. 3 Kasım 2002 Seçimleri ve ÖDP

Adalet ve Kalkınma Partisi oyların %34,28'ini alarak seçimleri kazanan parti olmuştur. %19,39'luk oy oranıyla ikinci olan Cumhuriyet Halk Partisi tekrar meclise girmiş ve tek başına muhalefeti oluşturmuştur. Bu iki partinin dışındaki diğer partiler seçim barajına takılmıştır. Halk 1999 seçimlerinde mecliste yer alan tüm partileri tasfiye etmiştir.

³⁸⁴ <http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/SecimCalisma.htm>; **Radikal**, 12,15,18,23,30 Ekim 2002.

³⁸⁵ www.netgazete.com, 30 Ekim 2002.

³⁸⁶ Ufuk Uras, "Türkiye Yol Ayrımında!" isimli TRT 1'deki seçim konuşması, 2 Kasım 2002, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 420-425.

ÖDP toplam 106.023 oy alarak 1999 seçimlerinin bile gerisinde kalmıştır. ÖDP için tam bir hayal kırıklığı olan bu seçimler ittifakın gerçekleştirilememesinin de getirdiği bir sonuç oldu. HADEP/DEHAP ile seçim ittifakı gerçekleştirilseydi baraj aşılabilir miydi? Bu soru akıllarda kalan en dikkat çekici nokta olmuştur.

Tablo 2:

3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Oylarının Partilere Göre Dağılımı ve Kazanılan Milletvekili Sayısı

TOPLAM KAYITLI SEÇMEN SAYISI	41.407.027
TOPLAM OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	32.768.161
TOPLAM GEÇERLİ OY SAYISI	31.528.783
TOPLAM GEÇERSİZ OY SAYISI	1.239.378
SEÇİME KATILMA ORANI (%)	79,14

PARTİ ADI	OY	ORAN (%)	MV.
DEMOKRATİK SOL PARTİ	384.009	1,22	
DEMOKRATİK HALK PARTİSİ	1.960.660	6,22	
YURT PARTİSİ	294.909	0,94	
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	2.635.787	8,36	
DOĞRU YOL PARTİSİ	3.008.942	9,54	
MİLLET PARTİSİ	68.271	0,22	
BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ	322.093	1,02	
ANAVATAN PARTİSİ	1.618.465	5,13	
LİBERAL DEMOKRAT PARTİ	89.331	0,28	
SAADET PARTİSİ	785.489	2,49	
BAĞIMSIZ TÜRKİYE PARTİSİ	150.482	0,48	
ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ	106.023	0,34	
TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ	59.180	0,19	
GENÇ PARTİ	2.285.598	7,25	
İŞÇİ PARTİSİ	159.843	0,51	
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	6.113.352	19,39	178
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	10.808.229	34,28	363

YENİ TÜRKİYE PARTİSİ	363.869	1,15	
BAĞIMSIZLAR	314.251	1,00	9

Kaynak: www.ysk.gov.tr

Sol birlikteliği seçimler öncesi hedef olarak önüne koyan ve bu yönde çalışmalar yapan ÖDP bunu başaramamasının sonuçlarını seçimde ağır bir yenilgi olarak yaşadı. Ufuk Uras, seçim sonrası, sol oylardaki düşüşe atfen, solun bundan sonra yapması gerekenler için şu değerlendirmede bulunmuştur: “*Sol, Can Yücel’in lafı gibi ‘ne kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi’ diyerek tüm kesimleriyle kendiyile yüzleşmeli ve önümüzdeki yerel seçimlerde güçlü politikalar ve ittifaklar ile ortaya çıkmalı. Ben o zaman solun içinde bulunduğumuz bu durumu aşma işaretleri göstereceğine inanıyorum. Şu an bir irtifa kaybı var ve bu baş dönmesi yaratabilir ama bunu başarmak zorundayız.*”³⁸⁷

Seçimi kazanan AKP’yi 1960’ların başındaki Adalet Partisi hareketine benzeten Uras, AKP iktidara gelmesin diye CHP’li olmadığı halde oyunu CHP’ye veren sol seçmeni eleştirmiştir. Birisi gelmesin diye birini seçmenin kendisine anlamsız geldiğini belirten Uras, “siz neye inanırsanız ona oy vermelisiniz” diyor. Uras, önceki seçimlerde de oyların DSP’ye gittiğini ve DSP’nin MHP ile koalisyona girdiğini belirtirken şimdi de AKP’ye karşı verilen CHP oyları ile Deniz Baykal’ın bir konu mankeni olarak mecliste yer alacağını AKP ile birlikte IMF programlarını uygulamaya devam edeceklerini belirtiyor.³⁸⁸

5 Kasım 2002’de yazılı bir açıklama yapan ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, genel başkanlık görevinden ayrılacağını açıklamıştır. Uras, yaptığı yazılı açıklamada, 3 Kasım seçimlerinde elde ettikleri sonucun, beklenti ve hedeflerine uygun bir tabloyu ortaya çıkarmadığını belirtmiştir. Uras, “Yaşanan başarısızlığın sorumluluğu gereği, kuruluşundan bu yana sürdürdüğüm genel başkanlık görevimden ayrılıyorum” demiştir. ÖDP’de, önümüzdeki günlerde olağanüstü kongre kararı alınacağını belirten Uras, “Bu kongrede aday olmayacağım. Türkiye’nin sosyalist sola olan ihtiyacına inancım nedeniyle bir üye olarak ÖDP saflarında mücadelemi

³⁸⁷ Yeni Harman, 12 Kasım 2002, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 191-193.

³⁸⁸ A.g.e.

sürdüreceğim.” açıklamasını yapmıştır. Seçimlerde solun genel olarak ciddi bir oy kaybına uğradığını, gelişmelerin, solun kendini ve mücadele anlayışını yeniden gözden geçirmeye ihtiyacı olduğunu açıkça ortaya koyduğunu kaydeden Uras, “ÖDP, önümüzdeki günlerde bu gerçeği de dikkate alarak tartışacak ve kendini yenilemeyi bilecektir” demiştir.³⁸⁹

4.6. ÖDP'nin II. Olağanüstü Kongresi

ÖDP, II. Olağan Kongresini 25-26 Ocak 2003 tarihinde Ankara'da Büyük Anadolu Oteli'nde yaptı. Genel başkanlık için tek aday olan Hayri Kozanoğlu başkanlığı Ufuk Uras'tan devraldı.³⁹⁰ Kozanoğlu, 1067 delegenin oy kullandığı kongrede geçerli oyların 1035'ini alarak genel başkanlığa seçildi. Kongrede ayrıca, Parti Meclisi ve Merkez Disiplin Kurulu üyelikleri de belirlendi.³⁹¹

Veda konuşmasında Ufuk Uras 3 Kasım seçiminden, AKP ve CHP'den, ÖDP'nin seçim çalışmalarından, ÖDP'nin kendini yenileyememesinden ve politikalarından bahsetti. Uras, dümenin başında bulunmayacağını ama yegane umutları olan gemilerinden ayrılmayı düşünmediğini belirtirken aksine kazan/makine dairesinde çalışarak fikri, politik, ideolojik ve örgütsel Rönesans ile yenilenmeyi gerçekleştirme çabalarında daha yararlı olacağına inandığını açıkladı.³⁹²

Uras, HADEP ile yapılmaya çalışılan ittifak çalışmalarında partinin entelektüel çevrelerle bağının zayıfladığını; bu çevrelerin bir bölümünün HADEP'in Türkiye partisi arayışına esas amaç “Kürtlerin meclise taşınmasıdır diyerek” diğer bir ifadeyle “siz Kürt partisi olarak kalın” anlamına gelen bir yaklaşımla partiye faydadan çok zarar verildiğini belirtti. Uras, seçimlerde toplam sol oylardaki düşüşe rağmen tek tek her bir partinin oylarını bir ölçüde arttırdığını ÖDP'nin ise oylarının düştüğünü ve özgürlükçü sosyalistlerin tarihte ilk defa nasyonal sosyalistlerin altında oy aldığını açıklamaktaydı. Uras, toplam seçmen içinde gençlerin oranı artarken, sol oyların düşmesinin ibret verici olduğunu belirtti. Seçime katılmayanların toplam

³⁸⁹ **Radikal**, 6 Kasım 2002; **Hürriyet**, 6 Kasım 2002; **Evrensel**, 6 Kasım 2002; **Sabah**, 6 Kasım 2002.

³⁹⁰ **Radikal**, 27 Ocak 2003.

³⁹¹ www.netgazete.com, 26 Ocak 2003.

³⁹² Ufuk Uras, “Özgürlükçü Sosyalizm İçin Yeniden Özgürlük ve Dayanışma”, II. Olağanüstü Kongre Açılış Konuşması, 25 Ocak 2003, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 426-435.

seçmenin dörtte birine ulaşmasını da önemli bir gelişme olarak görmektedir. “Sol için çok uygun koşulların olduğu bir ortamda neden solu büyütecek adımları atamıyoruz? Bütün bu doğrultudaki kararlarımıza karşın işsizler hareketini, emekçi hareketini vd. yeni muhalefet alanlarını niye yaratamıyoruz? Nasıl yaratacağımız konusunda neden yeterince kafa yormuyoruz? Bir türlü kapsama alanımızı neden genişletemiyoruz? Bırakınız toplumu örgütlemeyi, kendimizi örgütlemek ve yeniden üretmek, kendimizi aşarak yenileyebilmek konusunda neden hep müşkülâtle karşılaşıyoruz? İşte bu soruların cevaplarını bulmalıyız.” diyen Uras, “Solu bütün boyutlarıyla masaya yatıralım ama otopsi masasına değil, iç dökmeyi, geleceğin ÖDP’sini içselleştirmeye dönüştürelim” dedi.³⁹³

ÖDP’nin Yeni Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu da ÖDP’nin yoluna devam edeceğini söyledi. Kozanoğlu, “ÖDP, sokakların partisidir. ABD emperyalizmine karşı yarından itibaren sokaklarda olacağız” diye konuştu. Kongreye, ÖDP’nin onursal başkanı Sadun Aren’in yanı sıra, Güney Kıbrıs AKEL Partisi, Yunanistan’ın Synaspismos Partisi, KKTC’den Toplumcu Kurtuluş ve Yurtsever Birlik Partisi’nden temsilciler katıldılar.³⁹⁴

4.7. ÖDP’nin Dış Politika Üzerine Görüşleri

ÖDP’nin dış politikası özgürlükçü sosyalizmden yola çıkarak barış ve enternasyonalizmi hedef alır. Partinin, emeğin enternasyonalizmi yaklaşımı dış politikada onu ulusalcılardan ayırmaktadır. Dünyadaki emek hareketlerini destekleyerek küresel adaletin sağlanması mücadelesini verir. Yine egemen güçlerin (Başta ABD olmak üzere) emperyalist baskılarına (NATO üsleri, savaş ittifakı gibi) karşıt bir tavır sergilenmektedir. Bu karşıtlık milliyetçi, faşist tarzda değil barış ve insan hakları bağlamındadır.

Partinin programında “Emperyalizmin Egemenliğine Son!” başlığında mücadele eksenini ve eylem planı şu şekilde yer almaktadır:

---

³⁹³ Ufuk Uras, “Özgürlükçü Sosyalizm İçin Yeniden Özgürlük ve Dayanışma”, II. Olağanüstü Kongre Açılış Konuşması, 25 Ocak 2003, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003, içinde, ss. 426-435.

³⁹⁴ **Radikal**, 27 Ocak 2003.

“Günümüzde anti-emperyalist mücadele, hem doğrudan toprak işgalleri, hem de uluslararası sermayenin IMF, DB, DTÖ gibi kurumlarının yapısal programları ve borçlanma mekanizmalarıyla, enerji hatlarının kontrolüyle, fikri mülkiyet haklarıyla, bilimsel ve kültürel hegemonyayla ortaya çıkan yeni egemenlik ilişkilerini hedef almak zorunda. Böylece savaflara ve işgallere karşı direnişle, emperyalizmin baskı ve sömürüsüne karşı dünya emekçilerinin enternasyonal mücadelesini ortaklaştıran bir anti-emperyalist hattın örülmesi büyük önem taşıyor.

Emperyalizme bağımlılığı pekiştiren ekonomik, diplomatik ve askeri anlaşmalar iptal edilmeli, askeri üsler kapatılmalıdır.

Emperyalizmin güvenilir müttefiki rolüne soyunarak, Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlar’da emperyalist tahakkümden pay kapmaya dayanan politikalara son verilmeli, bölge ülkeleriyle barışçı ilişkiler geliştirilmelidir. Bu ilişkilerin sadece hükümetler düzeyinde değil, toplumsal hareketlerin uluslararası dayanışması yoluyla gelişmesi ve kalıcılığı için mücadele edilmelidir.

Uluslararası barışın bir garantisi olarak, ekonomik kaynakları, üstelik de insanlığı tehdit ederek tüketen tüm silahlanma harcamaları durdurulmalı ve radikal bir silahsızlanma programı geliştirilmelidir. Nükleer denemelere son verilmeli; nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlar imha edilmelidir.

ABD ve müttefiklerinin Ortadoğu ve dünyanın diğer bölgelerindeki işgal politikalarına karşı koşulsuz bir biçimde karşı çıkılmalı; işgal altındaki ülkelerin halklarının kendi kaderlerini özgürce belirleyebilmeleri için işgallere ve emperyalist müdahaleciliğe karşı mücadele geliştirilmelidir. Savaş ve işgal koşullarında kadına yönelik tecavüz savaş suçu sayılmalıdır.

Ortadoğu’da uzun yıllardır İsrail devletinin yürüttüğü işgal ve Filistin halkının haklarını tanımama politikalarına karşı Filistin halkının devlet kurma ve tarihsel haklarına sahip çıkma mücadelesi desteklenmeli ve uluslararası dayanışma geliştirilmelidir.

Kıbrıs’ta iki toplumlu, iki bölge, federasyona dayalı barışçıl bir çözüm yönünde, bir arada yaşama ve barış iradesini ortaya koyan Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının çabaları desteklenmelidir.”³⁹⁵

---

³⁹⁵ **Program ve Tüzük**, Basım yeri ve tarihi belirtilmemiştir, s. 35. (9 Nisan 2006’da kabul edilen program ve tüzük ve tüzük)

I. Kongre kararlarında da bunla ilgili olarak “Maceracı, Yayılmacı ve Teslimiyetçi Dış Politikaya Son” başlığı altında bir karar alındı. Bu kararda şu maddeler yer almaktaydı:

- Türkiye'nin bütün komşularıyla karşılıklı saldırmazlık anlaşması imzalamak için çaba göstermesi, NATO'dan, Batı Avrupa Birliği'nden (BAB) çekilmesi, ABD askeri üslerini kaldırması, ikili askeri anlaşmaları iptal etmesi,
- Öteki ülkelerin içişlerine müdahale ve saldırı amacını güden tek yanlı ya da uluslararası kapsamdaki askeri harekâtlara başvurmaması, özellikle son yıllarda süreklilik kazanan sınır ötesi harekâtların durdurulması,
- Büyük devletlerin bölge ülkeleri üzerinde ekonomik, askeri veya stratejik nüfus tesis etme amacıyla giriştikleri müdahalelerden kesinlikle uzak durması,
- Bölge ülkelerini ve özellikle komşu ülkelerin güvenliğini tehdit eden silah alımlarına ve transferlerine son vererek, bölge ülkeleri ile ortaklaşa kademeli silahsızlanmaya gidilmesi,
- Başka halkları Türkiye'nin düşmanı olarak gösteren, savaş kışkırtıcısı propagandanın yasaklanması için ÖDP, çaba gösterecektir.

ÖDP, pan-Türkist/İslamist emellerden vazgeçilerek, bütün komşularımızla karşılıklı güvene dayalı dostluk ilişkilerinin yaratılması doğrultusunda;

- Komşu ülkelerdeki örtülü operasyonlara son verilmesi,
- Bu ülkelerin eski Osmanlı tebaası olan azınlıklarını “Türklük” ve “Müslümanlık” bağları iddiasıyla, hükümetlerine karşı kışkırtmaktan vazgeçilmesi,
- Bütün ülkelerde, etnik ve dinsel aidiyetleri ne olursa olsun azınlık gruplarına yönelik ayrımcılığa uluslararası hukuk zemininde titizlikle karşı çıkılması ve gereken girişimlerde bulunulması için çaba gösterir.
- ÖDP, komşularımız başta olmak üzere bölge halklarıyla Türkiye emekçileri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, bir emek dayanışması ağının örülmesi, din-dil-milliyet farklarının aşılması, önyargıların kırılması için inisiyatif olarak, pan-Türkist ve pan-İslamist akımların bölgede uluslararası kültürel ve politik faaliyet tekeline kırmak için mücadele eder.

- ÖDP, Türkiye'nin büyük güçlerle, özellikle ABD ile ilişkilerinde tek yanlı ve teslimiyetçi bir bağımlılık politikası izlemesine karşılık, iç hukukunu Avrupa halklarının yüzyıllar süren sosyal ve siyasal mücadelelerinin ürünü olan uluslararası sözleşmelerinden doğan zorunluluklarını yerine getirmeye yanaşmadığını saptayarak,
- ABD yürüncesinde gerçekleşen İsrail'le ikili askeri anlaşmaların derhal iptal edilmesi ve Türkiye'nin Ortadoğu barış sürecinde Arap halklarının ve Filistin halkının meşru zeminlerde yürüttüğü mücadelenin ve İsraili barış yanlılarının yanında yer alması,
- Körfez savaşı ittifakından çekililmesi ve Irak'a karşı yaptırımlara son verilmesi,
- Gümrük Birliği anlaşmasına karşı mücadele edilmesi,
- İç hukukun özellikle insan hak-özgürlükleri bağlamında uluslararası sözleşmelere uydurulması için çaba gösterir,
- Avrupa'nın, Akdeniz'in, Balkanların, Kafkasya'nın ve Ortadoğu'nun İsrail de dahil bütün ilerici politik güçleriyle, bölgede ABD hakimiyetine ve Maastricht Avrupası'na karşı uluslararası dayanışmayı örmeyi hedefleyen bir emek ve demokrasi diplomasisi seferberliği başlatır.³⁹⁶

ÖDP, bu kararlar ölçeğinde ilk yaptığı eylemlerden birisi EMEP ve HADEP'le birlikte ABD'nin Irak politikasını protesto etmek olmuştur. Kavaklıdere'deki ABD Büyükelçiliği önünde toplanan grup adına konuşan ÖDP İl Başkanı Haydar İlker, ABD'nin, dünya ülkelerini tehdit edecek füzelere sahip olduğu iddiasıyla Irak'ı vurmak istediğini savundu. ABD'nin, Ortadoğu petrol bölgesinde ve Basra Körfezi'nde askeri hâkimiyet kurmak, petrol trafiğini denetlemek peşinde olduğunu ileri süren İlker, şunları ifade etti: "*Hükümeti, bu emperyalist saldırıya ortak olmaması ve özellikle İncirlik Üssü'nün kullanılmasına izin vermemesi için uyarıyoruz. Türkiye, Amerikan emperyalizminin uçak gemisi ve füze rampası olmamalıdır.*" Grup, "Savaşa hayır", "Yankee go home", "Ortadoğu'da kan ve ateş istemiyoruz" yazılı dövizler taşıdı.³⁹⁷

³⁹⁶ "I. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 114-116.

³⁹⁷ **Hürriyet**, 7 Şubat 1998.

ÖDP, 9 Şubat 1998’de “Savaşa Karşı Ankara-İncirlik Yürüyüşü”nü başlattı. Yürüyüş 11 Şubat 1998’de İncirlik’te son buldu. Bu tarihte ÖDP tarafından bölgede bir miting yapıldı ve bir açıklama yayınlandı.³⁹⁸

Ufuk Uras, İncirlikte yapılan mitingde şunları dedi: “ÖDP buraya Ortadoğu halklarıyla dayanışmaya geliyor. Tarihin başladığı Ortadoğu’da tarihi bitirmeye çalışanlara hodri meydan diyor. İncirlik’in köküne incir dikmeye geliyoruz. Resmi coğrafyada Adana’ya en yakın sınır komşuları dendiğinde, hemen Suriye, Irak gibi ülkeler sayılır ama gerçekte biliyoruz ki aslında en yakın sınır İncirlik’tir. İncirlik’i ABD postallarına paspas ettirmeyeceğiz. ABD’nin dayatmaları, oldubittileri sineye çekilemez. ABD’nin macerasına göz yumulamaz.”³⁹⁹

ÖDP, 11 Şubat 1998 tarihinde Adana’da “ABD, Irak’tan Elini Çek! Ne Sam, Ne Saddam! İncirlik Kullanılmaz! Savaşa Hayır!” başlıklı bir açıklama da yayınladı. Bu açıklamanın içeriğinde I. Körfez savaşının yarattığı sosyal ve ekonomik tahribat, ABD eleştirisi, hükümet eleştirisi yer almaktaydı. Açıklamada şunlar yer aldı: “ABD’nin ise esas hedefi dünyaya demokrasi yaymak değil, Ortadoğu ve Kafkasya’daki petrol kaynakları üzerinde hakimiyet kurmaktır. ABD, bir kez daha yeni bir bölge düzeni oluşturmak için silaha başvurmuştur. ...Savaş daha fazla enflasyon, daha fazla Susurluk çetesi, daha az demokrasi demektir. ...İncirliklilere sesleniyoruz: Biz sizlerin Amerikan üssünden rahatsız olduğunuzu biliyoruz. Evlerinizin duvarları uçakların gürültüsünden çatlıyor, sizler bu gürültüyle birlikte yaşamak istemiyorsunuz. Susmayın, İncirlik’in Amerikan uçaklarının mezarlığı haline getirilmesine karşı çıkın. İncirlik’in kapatılması için hep birlikte sesimizi yükseltelim.”⁴⁰⁰

Suriye’nin, Abdullah Öcalan’ı barındırması nedeniyle 1998 yılının Eylül ayında başlayan Türkiye-Suriye arasındaki gerginlik üzerine ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, Türkiye’nin savaştan kaçınması, komşularıyla barışçı ve diyaloga dayanan bir dış politika geliştirmesi gerektiğini söyledi. Uras, 6 Ekim 1998’de yaptığı açıklamada, savaş çağrısı yapanların Suriye’ye bir askeri müdahalenin siyasi

³⁹⁸ **Sabah**, 12 Şubat 1998.

³⁹⁹ Ufuk Uras, “Onlar Savaşa Biz Barışa Koşuyoruz” isimli konuşması, 11 Şubat 1998, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, s. 288.

⁴⁰⁰ “ABD, Irak’tan Elini Çek! Ne Sam, Ne Saddam! İncirlik Kullanılmaz! Savaşa Hayır!” başlıklı açıklama, Adana, 11 Şubat 1998, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, ss. 454-456.

ve ekonomik maliyetini hesaplayamadığını öne sürerek, bu girişimle “çete bunalımı, kaset savaşları ve ekonomik bunalım” gibi sorunların üzerinin örtüldüğünü öne sürdü. Uras, şu görüşleri savundu: “Suriye ile başlayan gerginliğin gerçek nedeni, Ankara'nın Arap komşularına karşı Tel Aviv-Washington ekseninde kurduğu yeni ittifakta yatıyor. Türkiye savaştan kaçınmalı, komşularıyla barışçı ve diyaloga dayanan bir dış politika geliştirmelidir. Askeri çözümde ısrar Türkiye'yi yeni felaketlerin eşiğine getirecek, iç politikada otoriter eğilimleri güçlendirecektir.”⁴⁰¹

ÖDP, 26 Ekim 1999'da, “Ne Ekersek Onu Biçeriz: Karşılıklı Silah İndirimi Öneriyoruz” başlıklı bir açıklama yayınladı. ÖDP, bu açıklamada 17 Ağustos 1999 depreminden sonra Türkiye ile Yunanistan arasında gelişen sıcak ilişkilerin ve dayanışma ortamının kalıcı bir barışa, karşılıklı ve uzun dönemli bir bölgesel işbirliğine evrilmesini istediğini bildirdi. Açıklamanın devamı şöyledir: “Yunanistan ve Türkiye'deki solcular, sosyalistler olarak yıllardır barışı ve dostluğu savunmuş olmaktan dolayı gurur duyuyoruz. Bu kapsamda, Sinaspismos'un önerisi doğrultusunda geçtiğimiz hafta Atina'da yapılan toplantının ardından bugün de burada karşılıklı silah indirimi önerimizi açıklıyoruz.

- Ege'nin her iki yakasında da konvansiyonel silahlar başta olmak üzere karşılıklı silah indirimi adımları atılmalıdır. Türkiye, bir ilk adım olarak Ege Ordusu'nda indirim gitmeli; Kıbrıs'ta her iki tarafta asker azaltılmalıdır. Bölgede birbirine yönelik askeri tatbikatlardan karşılıklı olarak vazgeçilmelidir.
- Okul kitaplarındaki iki ülke insanını birbirine karşı kötüleyen, kışkırtan tüm ifadeler temizlenmeli, şoven propagandanın önü kesilmelidir.
- Medya kuruluşları arasında başlatılmış olan ilişkiler derinleştirilmeli, medyada düşmanlık tohumları serpen gerçek dışı ve kışkırtıcı haber ve yorumlara yer verilmemelidir.
- Sendikalar, meslek birlikleri, demokratik örgütler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkiler, geliştirilmeli ve istikrarlı hale getirilmelidir. Bu doğrultuda ÖDP üzerine düşeni yapmaya hazırdır.

Karşılıklı silah indirimi adımları bundan sonra geliştirilecek ortak kültürel, sosyal ve siyasal projelerin daha verimli ve gerçekçi olmasını sağlayacaktır. İki ülke

---

⁴⁰¹ Sabah, 7 Ekim 1998.

*arasındaki gerek Ege gerekse Kıbrıs'tan kaynaklanan tüm sorunlar, araya üçüncü güçler girmeksizin karşılıklı görüşmeler yoluyla aşılabılır. Ege ve Akdeniz, geliştirilecek ortak projeler ile dostluk alanı haline getirilebilir.*⁴⁰²

18-19 Kasım 1999 tarihinde İstanbul'da yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) toplantısı nedeniyle ÖDP de “Meclisteki Partilere Sesleniyoruz: AGİT Değerlerine Uygun Davranın!” başlıklı bir açıklama yaptı. 18 Kasım 1999'da yapılan bu açıklamada demokratik ve insani değerlerin egemen olduğu bir Avrasya ve Avrupa alanı yaratılmasının yolu demokratikleşmeden, silah indiriminden ve militarist zihniyeti terk etmekten geçtiği ifade edilmektedir.⁴⁰³

ABD politikaları, ÖDP tarafından her zaman eleştirildi. Bu eleştirilerden biri de II. Kongre çalışma raporunda yer aldı. Çalışma raporunda ekonomik anlamda hegemonyası sarsılan ABD'nin, diplomatik, askeri ve ideolojik düzlemdeki gücünü tüm dünyaya dayatarak tek süper devlet olduğunu ispatlamaya çalıştığı yer almaktaydı. Raporda, NATO'nun son Kosova operasyonunda gözlendiği gibi, ABD'nin, NATO içindeki karar alma mekanizmalarını, BM Güvenlik Konseyi'ni, AGİT'i hiçe sayarak, insani amaçla yardımına koştuğunu iddia ettiği insanların yaşamını riske atarak hegemonyasını dayattığı ifade edilmektedir.⁴⁰⁴

ÖDP, 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle 1 Eylül 2001'de Bakırköy Özgürlük Meydanı'nda “barış zinciri” oluşturdu. Burada basın açıklaması yapan Uras, 21. yüzyılın ilk Barış Günü'nün son derece buruk yaşandığını belirterek, birçok etkinliğin yasaklandığını söyledi. Bu durumu protesto ettiklerini kaydeden Uras, “*Hükümetin bu kaba zihniyetiyle Türkiye'nin Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu arasında enerji kaynakları üzerinde büyük çıkar çatışmalarının sürdüğü şeytan üçgeninde, barış gücü olması mümkün değildir*” diye konuştu. Türkiye ekonomisinin bugün 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki en büyük küçülmesini yaşadığını, işsizliğin diz boyu olduğunu, yatırımların durma noktasına geldiğini anlatan Uras, Türkiye'nin bir güvenlik değil sosyal devlet olması gerektiğini söyledi. Ülkede iç barışın da sağlanması gerektiğini ifade eden Uras, “*Emekten, demokratikleşmeden, insanca*

⁴⁰² “Ne Ekersek Onu Biçeriz: Karşılıklı Silah İndirimi Öneriyoruz” başlıklı açıklama, 26 Ekim 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, ss. 472-473.

⁴⁰³ “Meclisteki Partilere Sesleniyoruz: AGİT Değerlerine Uygun Davranın!” başlıklı açıklama, 18 Kasım 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, ss. 474-475.

⁴⁰⁴ “II. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 214.

*düzenlen, barıştan yana bir siyasi iradenin güçlenmesi bugünün temel ihtiyacıdır” dedi. Açıklamanın ardından kol kola giren partililer barış zinciri oluşturdu.*⁴⁰⁵

11 Eylül 2001’de ABD’ye düzenlenen terör saldırısından sonra bu saldırıya atfen ÖDP, 19 Eylül 2001’de bir açıklama yaptı. “Savaş Yoksulları Vuracak! Haçlı Seferi Zihniyetine Hayır!” başlığını taşıyan bu açıklamada ABD’de binlerce insanın hayatına mal olan saldırının, kim hangi amaçla yaparsa yapsın, insanlık dışı olduğu ve bu özelliğiyle de insanlık tarihindeki yerini alacağı belirtilmekteydi. Açıklamada, Taliban ve Usame Bin Ladin’in köhnemiş, şeriatçı rejimlerinin sorumlusu olarak, onları beslemiş, desteklemiş ve büyütmüş olan ABD politikaları gösterilmekteydi. Açıklamanın devamında şöyle denilmekteydi: “*Bugün nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların kullanılmasından söz edilebiliyor. Müslümanlara karşı Haçlı seferleri lafları duyuluyor. Hâlbuki bugün gerek Avrupa ve Amerika’da gerekse dünyanın birçok ülkesinde çok kültürlü, çok kimlikli ve çok inançlı toplumsal yaşamlar sürüyor, Haçlı zihniyeti ve yabancı düşmanlığı bu mozaiği tahrip ediyor.*”⁴⁰⁶

Savaş karşıtlığını farklı yollarla göstermeye çalışan ÖDP üyesi bir grup, Afganistan’a asker gönderme kararını protesto amacıyla Başbakan Bülent Ecevit’e asker künyesi yolladı. Sirkeci Postanesi’ne gelen ÖDP üyesi yaklaşık 30 kişi, “ABD’nin askeri olmayacağız”, “Savaş değil iş-ekmek-adalet” yazılı pankartlar açtı. Burada bir basın açıklaması yapan ÖDP İstanbul İl Başkanı Vahit Genç, Afganistan’a asker gönderilmesinin Türkiye’yi savaşın içine çekeceğini ileri sürerek, “*IMF’den yardım alabilmek ve iktidarda kalabilmek için asker gönderme kararı büyük olumsuzluktur*” dedi. Protestocu grup daha sonra, üzerinde “Yurtta sulh cihanda sulh”, “ABD askeri olmayacağız” ve “Savaşa hayır” yazılı asker künyelerini bir zarfa koyarak, posta yoluyla Başbakan Ecevit’e gönderdi.⁴⁰⁷

III. Kongre çalışma raporunda da ABD politikaları eleştirildi. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD emperyalizminin saldırganlaştığı, ABD’nin kendisine düşman aradığı, ABD’nin Afganistan saldırısında “ya benden yanasın, ya da bana karşısın” tehdidiyle bir koalisyon oluşturduğu, ABD’nin tek taraflı askeri güç

⁴⁰⁵ <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=13376>

⁴⁰⁶ “Savaş Yoksulları Vuracak! Haçlı Seferi Zihniyetine Hayır!” başlıklı açıklama, 19 Eylül 2001, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, ss. 485-486.

⁴⁰⁷ www.netgazete.com, 3 Kasım 2001; **Radikal**, 3 Kasım 2001.

kullanımında ısrar ettiği ve ABD'nin kural tanımazlığını herkese dayattığı belirtildi.⁴⁰⁸

ÖDP'nin de içinde olduğu Barış Girişimcileri ile 31 sivil toplum örgütü ve yüzlerce aydın 1 Eylül (2002) Dünya Barış Günü'nde, ABD'nin savaşı gündeme alan politikalarına ve Irak'a yönelen askeri operasyona karşı çıkan bir barış çağrısı yayımladı. Bildiri şu şekildedir:

“11 Eylül terörist eyleminin ardından hedef alınan Afganistan'dan sonra sıra uzun süredir hazırlanan Irak operasyonuna gelmiş görünüyor. Irak'a saldırının birincil amacının bölgedeki güç dengelerini ABD yararına değiştirmek, petrol kaynaklarının denetimini güvence altına almak olduğunu bütün dünya görüyor. ABD, tek kutuplu dünyanın tartışmasız liderliğine doğru yürürken, terör bahanesine sığınarak ülkelerin sınırlarını ve yönetimlerin meşruiyetini ihlal etmekle kalmıyor, daha da vahimi, insanlığın ebedi özlemi olan barışı; binlerce yılda, büyük zorluk ve mücadelelerle oluşturulmuş insanlık değerlerini, siyasal ahlak kurallarını, güçlünün hakkına yaslanarak pervasızca çiğniyor. Hepimiz, ABD'nin dünyayı ateşe atmaktan çekinmeyen ve milyonlarca insanın hayatını hiçe sayan keyfi şiddetini kaygıyla izliyoruz. Ancak, bu pervasızca saldırı kararlılığı karşısında çaresizlik, eziklik ve umutsuzluğa teslim olmak istemiyoruz. Bu nedenle, Türkiye'nin Irak saldırısına destek vermesine hukuk, barış kültürü ve insanlık ahlaki adına karşı çıkıyoruz. Ortadoğu halklarını yıllarca sürececek bir savaş ortamına sürükleyecek, bağımsız bir ülkenin toprak bütünlüğünü ve egemenliğini yok edecek bir müdahalenin maşası olmayı insanlık onuruna ve Türkiye insanlarının vicdanına sığdıramadığımız için karşı çıkıyoruz. Türkiye'nin Irak operasyonuna tam destek vermesi için yapılan pazarlıkları da, “Amerika nasıl olsa vuracak, bari biz de bir şeyler koparalım” açgözlülüğünü de hem onursuz ve kısa görüşlü bir siyasetin ürünü olduğu için, hem de insan yaşamını ve barışın korunmasını ilke edinen ahlaki değerleri hiçe saydığı için reddediyoruz. Hükümeti, siyasal partileri, sivil toplum kuruluşlarını, siyasetçileri, aydınları, tüm Türkiye halkını bir kez daha düşünmeye, ‘Güçlünün baskısına hayır, barışa evet’ demeye çağırıyoruz.”⁴⁰⁹

ÖDP, barış için 13 Ekim 2002'de İstanbul Tepebaşı'nda bir miting düzenledi. ABD'nin Irak'a olası müdahalesini protesto için gösteri yapan bir grup ÖDP'li, barış

⁴⁰⁸ “III. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 361-366.

⁴⁰⁹ <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=48418>

zinciri oluşturdu. ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, ABD ve İngiltere'nin, masum insanlara saldırmaya hazırlandığını belirterek, *“ABD petrol kaynaklarına hâkim olacak diye seyirci kalamayız. Irak'ta çocukların ölmesine göz yumamayız. Türkiye savaşa sürüklenirken susamazsınız. Bir başbakan, ‘İstemedен savaşa sürükleniyoruz’ diyemez. ‘Yurtta sulh, dünyada sulh’ vazgeçilmez politikamızdır”* dedi. Daha sonra üzerinde çeşitli dillerde “barış” yazan balonlar uçuruldu.⁴¹⁰

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, ABD'nin olası Irak harekâtında Türkiye'nin taraf olmaması gerektiğini belirtti. Uras, yazılı açıklamasında, ABD'nin çıkarları doğrultusunda Türkiye'yi savaşa sürüklemek için adımlar atıldığını ileri sürdü. ABD'nin Türkiye'ye 4-6 milyar dolar savaş desteği sağlayacağı haberleri ile savaşın başkomutanı olacağı ifade edilen Tommy Franks'ın Ankara ziyaretinin aynı zamana denk geldiğine dikkat çeken Uras, savaşı isteyen bütün partilerin Türkiye'yi yeni bir krize sürüklemeye aday olduğunu kaydetti.⁴¹¹

1 Aralık 2002'de İstanbul Çağlayan Meydanı'nda⁴¹² ve 26 Ocak 2003'de İstanbul Beyazıt Meydanı'nda⁴¹³ Irak'ta Savaşa Hayır Koordinasyon Kurulunca düzenlenen gösteriye ÖDP de katıldı.

ÖDP üyesi bir grup, 11 Ekim 2003'de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a “asker künyesi” göndererek, Irak'a asker gönderilmesini protesto etti. Kızılay Postanesi önünde, toplanan grup üyeleri, “ABD askeri olmayacağız”, “Çıktı tezkere, Meclis gitsin askere” sloganları atarak, Irak'a asker gönderilmesine olan tepkilerini dile getirdi. ÖDP Ankara İl Başkanı Nilgün Aklar, burada yaptığı açıklamada, komşu bir ülkeye asker gönderilmesinin toplumun geleceğini şekillendirecek önemli bir olay olduğunu vurgulayarak, böylesine önemli bir kararın halkın iradesine başvurulmadan alınmasının yanlış olduğunu ifade etti. *“Hükümetin ülkeyi bataklığa sürüklediğini”* ileri süren Aklar, *“Hiçbir halk işgal güçlerinin yardımcılarını çiçekle karşılamaz. Türk ordusu, hiçbir meşru dayanağı olmadan gireceği Irak'ta, ABD askerleri gibi karşılanacak. İşgal güçlerine katıldığımız an ülkeye her gün gençlerimizin cenazeleri gelecek. Hükümet bunun altından kalkamaz”* diye konuştu. Aklar, daha sonra,

---

⁴¹⁰ **Radikal**, 14 Ekim 2002.

⁴¹¹ **Radikal**, 22 Ekim 2002.

⁴¹² **Radikal**, 2 Aralık 2002.

⁴¹³ **Radikal**, 26 Ocak 2003.

üzerinde “Recep Tayyip Erdoğan ABD 2003” yazılı künyeleri, Başbakan Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan’a iletilmek üzere postaya verdi.⁴¹⁴

IV. Kongre çalışma raporunda ÖDP, ABD’nin Irak’ı köprübaşı seçerek dünyanın en büyük enerji kaynağı Ortadoğu bölgesini kontrol etme planının vahşi bir işgalle sonuçlandığı açıklanmaktaydı. ABD’nin bu işgal sayesinde Irak’ı bir askeri üs haline getirerek tüm bölge ülkelerini baskı ve egemenliği altına almak istediği ifade edilmekteydi. Basra körfezinin kontrolünün, aynı zamanda ABD’nin Kafkasya ve Orta Asya’ya yönelik emperyal amaçları için de stratejik bir kazanım olacağı belirtilmekteydi.⁴¹⁵

4.7.1. ÖDP’nin AB Politikası

ÖDP, şimdiki haliyle AB projesine evet/hayır’ın dışında nasıl bir Avrupa istiyoruz sorusu üzerinden emeğin Avrupası cevabına ulaşmaktadır. Emeğin Avrupası’na ulaşabilmek için de Avrupa’daki emek güçleriyle enternasyonal bir işbirliği hedeflenmektedir.

20 Kasım 1999’da ÖDP, “Emeğin Avrupası İçin Dayanışmamızı Geliştiriyoruz” başlıklı bir açıklama yayınladı. Açıklamada, ÖDP olarak, Avrupa’da yaşayan ve çalışan insanlarımızın eşit haklar mücadelesini aktif olarak desteklediklerini ifade ettiler. Göçmenlerin, yaşadıkları ülkenin yerlileri ile seçme ve seçilme hakkı başta olmak üzere eşit siyasi, sosyal ve kültürel haklara sahip olmalarının kaçınılmaz olduğu belirtildi. Açıklamanın devamı şöyledir: “*ÖDP olarak da Avrupa’nın birçok ülkesindeki sol, sosyalist, yeşil ve radikal partilerle ilişkilerimizi geliştiriyoruz. Emeğin Avrupası’ni, sosyal bir Avrupa’yı yaratmak için; çevrenin ve ekolojik dengelerin korunduğu, doğa-insan ilişkilerinin yeniden tarif edildiği silahlanmaya değil sosyal hizmetlere yatırımın yapıldığı, herkese iş imkânının yaratıldığı, erkek egemenliğinin aşıldığı, militarizmin ve ırkçılığın olmadığı bir dünya için mücadele edenlerle yan yana gelme çabamızı sürdürüyoruz. Bu vesile ile Avrupa Parlamentosu’nda bulunan ve bu hedefleri güden partilerin oluşturduğu Avrupa Yeni Sol Forumu’na gözlemci üye olarak katılmaya ve bu*

⁴¹⁴ www.netgazete.com, 11 Ekim 2003.

⁴¹⁵ “IV. Kongre Çalışma Raporu”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 504.

forumda yer alan bazı partilerin davetlisi olarak kimi Avrupa Parlamentosu oturumlarını izlemeye başlıyoruz."⁴¹⁶

ÖDP, Avrupa Birliği Konseyi'nin Türkiye'yi AB aday üyeliğine davet eden Helsinki Zirvesi sonrası ortaya çıkan koşullarda enternasyonalist siyasetini derinleştirmek üzere II. Kongresinde şu kararları aldı:

1. ÖDP, kapitalizmi tasfiye hedefiyle veya sistemin yarattığı tahribata karşı mücadele eden Avrupalı sosyalist, çevreci ve demokrat muhalif güçlerle ilişkilerini ve eş güdümünü sıkılaştırır. Avrupa'da işçi sınıfının tekelci sermayeye, küreselmeye ve "Yeni Dünya Düzeni"ne karşı mücadelesini destekler ve eş güdüm sağlar. Avrupa'da emekçi sınıfların iktidarlarının ve bu suretle "emeğin Avrupası"nın kurulması mücadelesinde Avrupalı işçileri ve emekçileri destekler.

2. ÖDP, Avrupa ülkelerinde yaşayan taraftarlarını "emeğin Avrupası" fikriyle, kapitalist entegrasyona, emperyalist savaflara karşı çıkan ve emekçi sınıfların iktidarı için mücadele eden partilere üye olmaya çağırır.

3. ÖDP, Türkiye'de hakim sınıfların Avrupa Birliği'ne üyeliğin Türkiye'de emekçi halka refah sağlayacağı, insan haklarının korunmasını ve demokrasiyi geliştireceği yolundaki propagandanın yalan ve riyasını, Avrupa Birliği ülkelerinde yürürlükteki emek düşmanı politikaları, sınıfsal kutuplaşmayı, işsizlik sefaletini, yükselen ırkçılığı ve bu ülkelerin emperyalist dış siyasetini Türkiye emekçi halkına teşhir eder. Emperyalizmin ve hakim sınıfların içi boş refah ve demokrasi vaadine karşı, emekçi halkın refah, özgürlük, demokrasi, insan hakları ve çevre koruma özlemlerinin ancak ÖDP'nin kurulmasına hizmet edeceği halk iktidarında gerçekleşeceği bilincini yayar. Emekçi kitleleri kendi güçlerine güvenmeye ve uluslararası emek dayanışmasına güç katmaya çağırır.

4. ÖDP, Ankara'nın Avrupa Birliği'ne tam üyelik için verdiği tek taraflı bir taviz olan Gümrük Birliği uygulamasını ve bunun emekçi halkın geçimine ve ekonomiye etkilerini teşhir eder; AB menşeli olanlar dahil bütün çok uluslu şirketlerin Türkiye'deki emek, doğa ve çevre sömürsünü teşhir eder. Bu sömürüye karşı mücadele eder.

5. ÖDP, ABD'nin, Avrupa Birliği'ni ve Türkiye hakim çevrelerin TSK'ye emperyalizmin bölgesel jandarmalığını yaptırmasına ve TSK'yi Türkiye emekçi

⁴¹⁶ "Emeğin Avrupası İçin Dayanışmamızı Geliştiriyoruz" başlıklı açıklama, 20 Kasım 1999, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, ss. 478-479.

halkı ile komşu ülke emekçileri arasında düşmanlık yaratmaya alet etmesine karşı mücadele eder.

6. Böylece ÖDP, kendisiyle “liberal-ve sosyal demokratik” Avrupa Birliği yanlısı güçler arasına net sınır çizgileri çizerek, büyük çoğunluğun demokrasi mücadelesini, sermaye hâkimiyetine ve küreselleşmeye karşı mücadeleyle bağlayacak ve kendisini emeğin kitle partisi olarak, Avrupa’nın sosyalist güçleriyle mücadele birliği içinde yeniden kurmaya girişecektir.⁴¹⁷

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, AB’ye giriş hazırlığı sürecinde, yıllardır demokratikleşme mücadelesini sürdürmüş olanların önerilerinin alınması gerektiğini savundu. Uras, “Demokratikleşme konusunda ağır bedeller ödemiş ve haklı çıkmış olanlar saf dışı edilerek yapılan yasal düzenlemeler sorunu çözmeyecektir” dedi. Uras, yaptığı yazılı açıklamada, AB Katılım Ortaklığı Belgesi’nin açıklanmasıyla Türkiye’nin temel sorunlarından biri olan demokratikleşme ihtiyacının bir kez daha gündeme geldiğini belirterek, “Yıllardır Türkiye’yi kıvrandıran, topluma büyük acılar çektiren meselelerin kısmen Katılım Ortaklığı Belgesi’nde ele alınan konular olduğu zaten biliniyordu” dedi. Demokratikleşme mücadelesi verenlerin, AB adaylığının gündemde olmadığı sıralarda da bu konulara işaret ettiğini kaydeden Uras, AB üyeliğinin olmaması halinde bile bu adımların atılması gerektiğini ifade etti. “*Yıllardır demokratikleşme mücadelesini sürdürmüş olanların önerilerine yer açılmalı, demokratik ölçülerin saptanmasına ilişkin görüşleri alınmalı*” diyen Uras, demokratik örgütler, sendikalar, meslek kuruluşları, yurttaş girişimleri ve meclis dışındaki siyasi partilerin, konunun birinci derecede muhatapları olduğunu vurguladı. ÖDP Genel Başkanı Uras, açıklamasında şu görüşleri dile getirdi: “*Demokratik yasal düzenlemeler konusunda ağır bedeller ödemiş ve haklı çıkmış olanları saf dışı ederek anayasal düzenlemeler yapılması sorunları çözmeyecektir. Devletten kaynaklanan bütün idari ve yasal engeller ortadan kaldırılmalı, sorunları çözüm yolları özgürce tartışılmalıdır. Demokratikleşme, ancak o takdirde toplumsal muhalefetin de taleplerini içerecek hale gelebilir.*”⁴¹⁸

Hayri Kozanoğlu, AB politikası üzerine parti yapılanmasını şöyle ifade etti: “*Biz bugün Avrupa’nın yöneliminin neo-liberal politikalara, Avrupa Birliği içerisindeki anti-demokratik karar süreçlerini eleştiriyoruz. Avrupa’yı eleştiriyorsak*

⁴¹⁷ “II. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 307-308.

⁴¹⁸ **Hürriyet**, 9 Kasım 2000.

bunu Avrupa'daki benzer güçlerle, bizim gibi düşünen partilerle, sendikalarla, toplumsal örgütlerle birlikte değiştirmeyi önüne koyan ama mevcut AB yapılanmasını kıyasıya eleştiren bir anlayışa sahibiz. ÖDP'de böyle bir anlayışa sahip. Yani ÖDP biz ulusal çıkarlarımızı koruyalım, ulusal sınırlara dönelim değil. Enternasyonalist bir parti olarak genişleyici zeminleri kullanmayı amaçlayan bir partidir. Yani bu anlamda emeğin Avrupa'sından yana olmakla birlikte, Ortadoğu'da, Kafkaslarda, Asya'da oluşabilecek benzer yapılanmalar içerisinde de olabilir ama şöyle de bir gerçek var siz birlikte olduğunuz zaman daha güçlü oluyorsunuz. Olanaklarınız, kaynaklarınız daha fazla oluyor. Yani artık biz özcü Avrupa kültürü, Avrupa medeniyeti üzerinden değil bugün ÖDP'nin savunduğu sosyalizmin özgürlükçü, demokratik, katılımcı bir yorumu, toplumsal hareketlerin siyasette etkisi gibi konularda ekolojist olmak gibi, feminist olmak gibi konularda ortak perspektiflerimiz olduğu için Avrupa'nın içerisindeyiz. Yani mesela bugün Avrupa daha anti-demokratik bir yapıya sahip olsa, Kafkaslarda, orta Asya'da bize benzer parti kurulsa, fazlalaşsa biz de orada yer almaktan çekinmezdik.”⁴¹⁹

ÖDP, III. Kongrede “Avrupa Birliği Tartışmalarında ÖDP Tavrı” başlıklı bir karar aldı. Bu kararda şu maddeler yer aldı: ÖDP;

1. Sınıf mücadelesini yok sayan, ulusal devlete sahip çıkmak bahanesiyle mevcut düzenin ve statükonun korunmasını amaçlayan zihniyete karşı çıkar. Kendi demokrasi perspektifine uygun olarak her türlü demokratik açılımı destekler. Bu perspektif çerçevesinde, idam cezasının kaldırılması, ana dilde eğitim ve yayın hakkı, MGK'nin siyasetteki rolünün kaldırılması, Kıbrıs'ta demokratik ve barışçı çözüm gibi konularda somut adımlar atılmasını, bu kazanımların pekala AB tartışması dışında da mümkün olabileceğini reddetmeden savunur.

2. Kendi “aktüel çıkarları” uğruna AB'yi refah ve mutluluğun kalesi olarak sunan, birlik içindeki sınıf mücadelesini göz ardı ederek, AB elit burjuvazisinin küresel rekabet gerekçesiyle kapitalizmin tüm eşitsizliklerini derinleştirmesini görmezden gelen tüm anlayışlara karşı çıkar. Toplumsal ihtiyaçları karın önüne koyan neo-liberal politikaları tersine çevirme mücadelesi veren “Emeğin Avrupası” savunucularıyla, AB içinde emeğin çalışma ve yaşama koşullarının gerilemesine,

---

⁴¹⁹ Hayri Kozanoğlu ile yapılan görüşme, 29 Ağustos 2006.

sosyal hak ve düzenlemelerin budanmasına karşı mücadele verdikleri ortak örgütsel platformlarda buluşmaya devam eder.

3. Ekonomik, sosyal, barış ve dayanışma temelinde yükselen “Başka bir Avrupa”nın mümkün olduğu fikrinden hareket eder. Avrupa Anti-Kapitalist Sol Partiler Konferansı’nın “Ne tür devlet kurumlarıyla hangi toplumsal ve ekonomik temelerde ve ne tip bir toplumda yaşamak istediklerine tüm Avrupalılar birlikte karar versin. Bunun için kamuoyunda geniş bir tartışma açılsın, bütün görüşler tüm iletişim araçlarıyla ifade edilebilsin, sıradan yurttaşların karar süreçlerinde etkinliği sağlanabilsin” çağrısına katılır.

4. AB’ye tam üyelik tartışmalarının esas olarak bir “demokratikleşme” tartışması haline gelmesi karşısında, “ıdam cezasının tümünden kaldırılması”, “anadilde eğitim hakkının tanınması”, “anadilde TV ve radyo yayınının yapılabilmesi” konusunda tutum açıklar. AB’ye tam üyelik sürecinin ekonomik ve sosyal kriterleri konusunda ise; bu “neo-liberal” kriterlere karşı Avrupa sol parti ve örgütleriyle dayanışma ve işbirliği içinde, ulusal ve uluslararası düzlemde mücadele eder.

5. Evet/hayır sorusuna ise, ancak AB’ye tam üyelik anında halkın genel tercihini ortaya koyacak siyasi partilerden sendikalara, sivil toplum örgütlerine kadar her kesimin doğrudan ve örgütleri aracılığıyla tartışmalara katılabileceği demokratik ve katılımcı bir süreç sonunda yanıt verilebileceğini savunur.⁴²⁰

ÖDP, Avrupa Anti-Kapitalist Sol Partilerin baştan beri üyesi ve kurucularından biridir. Avrupa Sol Partisi’nin ise önce gözlemci üyesi sonra da tam üyesi olmuştur.⁴²¹

4.7.2. ÖDP’nin Kıbrıs Politikası

Kıbrıs’ta iki toplumlu, iki bölge, federasyona dayalı barışçıl bir çözüm yönünde mücadele gösteren ÖDP, gerek Güney gerekse Kuzey Kıbrıs’taki demokrasi ve emek güçleri ve toplumsal muhalefet örgütleriyle olan ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır.

ÖDP, Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan’daki sol güçleri bir masa etrafında toplama yönünde “Kıbrıs Konferansları” düzenledi. Ufuk Uras, bu konferanslar için

⁴²⁰ “III. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 457-458.

⁴²¹ Hayri Kozanoğlu ile yapılan görüşme, 29 Ağustos 2006.

şunları ifade etmekteydi: “Biz Yunanistan’daki partilerle yan yana gelip Kıbrıs Konferansı yaptığımızda, aynı zamanda Yunanistan’da yan yana gelemeyen partileri de masaya oturtabildik. Yunanistan Komünist Partisi, Synaspismos, Kıbrıs Akel Partisi, Cumhuriyetçi Türk Partisi, Yeni Kıbrıs Partisi ile beraber bir saatte ortak deklarasyon çıkarttık. Bu bizi çok umutlandırdı, bu küçük bir şey; ama biz bu ilişkileri biraz daha yaygınlaştırsak Ortadoğu’da, Kafkaslar’da, Balkanlar’da bir sürü güzel şey yapabiliriz.”⁴²²

Bu konferansların 3.’sü, AKEL (Emekçi Halkın İlerici Partisi-Kıbrıs), KKE (Yunanistan Komünist partisi), Synaspismos (Sol İttifak-Yunanistan), CTP (Cumhuriyetçi Türk Partisi-Kıbrıs), YBH (Yurtsever Birlik Hareketi-Kıbrıs) ve ÖDP’den temsilcilerin katılımıyla 30 Mart 2002’de İstanbul’da yapıldı. Kuzey Kıbrıs’tan gelen temsilciler Türkiye’nin Kıbrıs politikalarını ve Denктаş’ın görüşmelerdeki tutumunu ironik ama kızgın cümlelerle eleştirirken, Güney Kıbrıs temsilcisi BM normlarına uyulması çağrısında bulundu.⁴²³

Ufuk Uras, Kıbrıs’a ilişkin şunları söylemektedir: “Kıbrıs’ta ayrılıkları kışkırtan değil, birlikte yaşama kültürünü geliştiren bir dilsel yaklaşım ve tarih bilincine sahip çıkmalıyız. Bunun için etnik ayrımlardan değil, hakların geliştirilmesinden hareket etmek bir ilk adımdır.”⁴²⁴

“Kıbrıs’ta Barış İçin İki Toplumlu Koro”⁴²⁵’yu İstanbul’a davet eden ÖDP, farklı bir yolla Kıbrıs’ta barış ve birliktelik mesajı vermiştir.⁴²⁶

---

⁴²² Ufuk Uras, “İnsan, Doğa, Toprak, Su, Yani Hayata Ait Konuşmalıyız”, **Öküz**, Ağustos 1999, **ÖDP Söyleşileri**, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1999, içinde, s. 151.

⁴²³ “Kıbrıs’a Barış Mayası”, **Gelecek**, Sayı: 2, Mayıs 2002, s. 4.

⁴²⁴ Ufuk Uras, “Kıbrıs’ta Umuda Muhtacız...”, **Gelecek**, Sayı: 4, Temmuz-Ağustos 2002, s. 14.

⁴²⁵ 28 Kıbrıslı Türk ile 27 Kıbrıslı Rum üyeden oluşmaktadır. Koro, şarkıları aracılığıyla dünyaya “Kıbrıs’ta barış” mesajı iletmeye çalışıyor. 1997 yılının aralık ayında kurulan koronun çıkış noktası, iki halkı müzikle bir araya getirme fikri olmuş. Kıbrıs basınında da sıkça yer bulan koro, yedi ay önce kurulan iki toplumlu folklor grubuna da öncülük etmiş. Koronun iki ayrı milletten mensuplarının bir araya gelebildikleri tek yer Lefkoşa’ya 45 kilometre uzaklıktaki ara bölge. Her hafta Türklerle Rumların, BM gözetiminde karma olarak yaşadıkları Pile köyünde toplanıyorlar. Koro, köyde bu tip çalışmalara ayrılan “Dostluk Evi”nde çalışmalarını sürdürüyor.

⁴²⁶ **Radikal**, 17 Mayıs 2002.

4.7.3. ÖDP'nin Filistin Politikası

ÖDP, programında da belirttiği gibi Filistin'e karşı İsrail devletinin yürüttüğü işgali kınarken, Filistin halkının devlet kurma ve haklarını arama mücadelesini desteklemektedir.

1 Nisan 2002'de ÖDP, "Devletsiz Filistin, Filistinsiz Barış Olmaz" isimli bir açıklama yapıldı. Bu açıklamada İsrail ve ABD eleştirilirken, Filistin kentlerinden işgalci güçlerin çekilmesi istenmekteydi. İsrail devletinden, Filistin devletini ve halkının yasal haklarını tanınması istenmekteydi. İsrail'e, BM kararları yönünde ve yönetimi altında karşılıklı siyasi görüşmelere başlamak için koşul öne sürmekten vazgeçin denilmekteydi. İsrail halkına ve Barış Hareketi'ne devlet ve hükümetinizin bu saldırganlığına müdahale edin çağrısı yapılmaktaydı. Türkiye Hükümeti'ne Ramallah'ın kuşatıldığı günlerde İsrail ile tank anlaşması yapılmasının asla kabul edilemez olduğu ve iptal edilmesi gerektiği belirtilmekteydi. ABD-İsrail-Türkiye ortak tatbikatından da hemen vazgeçilmeliydi. ABD'ye İsrail'in saldırganlığını desteklemekten vazgeçin denilmekteydi. ABD, BM'nin kararlarının uygulanmasına engel olmamalıydı. BM'nin, Filistin halkı ve Başkanı Yaser Arafat'a uluslararası koruma sağlaması istenmekteydi. Son olarak açıklamada, Filistinlilere seslenilmekte, Filistin'in haklı davası için sivil halkı hedef alan intihar komandolarını durdurması istenmekteydi.⁴²⁷

ÖDP, 7 Nisan 2002'de Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda "Filistin'e Özgürlük" mitingi yaptı.⁴²⁸ Mitingde konuşan ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, İsrail'in Filistin'de işgale derhal son vermesini, tankları ve askerlerini Filistin kentlerinden çekmesini istedi. Uras, Filistin halkının kendi topraklarında sürgün yaşadığını, İsrail ile Filistin halkı arasında duvar örülmeye çalışıldığını ifade ederek, şunları kaydetti: "*Filistin halkının geleceği Musevi aleyhtarlığı yapılarak kurulamaz. Filistin'in özgürlüğü intihar komandolarının intihar eylemlerinden de geçmez. İsrail ve Filistin halkları barış, kardeşlik ve güven içinde yaşamayı en çok hak eden*

⁴²⁷ "Devletsiz Filistin, Filistinsiz Barış Olmaz" isimli açıklama, 1 Nisan 2002, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, ss. 487-488.

⁴²⁸ www.netgazete.com, 6 Nisan 2002.

insanlardır. O yüzden gelin ülkemizde, bölgemizde ve dünyada barış ve özgürlük ışığının bütün yürekleri aydınlatması için sesimizi birleştirelim."⁴²⁹

Ufuk Uras, daha sonra miting hakkında şunları söyledi: "Filistin'e özgürlük mitingi bütün yurttaşlara yönelik bir çağrıydı. İsrail devletinin Filistin halkına yönelik katliamlarına karşı çıkan herkese bir kürsü oluşturmayı amaçladık. DİSK, KESK, meslek odaları, Barış İnisyatifi, Yurttaş Girişimi... Toplumun ayrı ayrı kesimlerinin bir araya gelmesi çok olumluydu. 6-7 bin civarında bir katılım varsa, 500 kişi İslamcı kesimden insanlardan oluşuyordu. Eylemde farklı siyasi görüşler arasındaki insanlar arasında gerilim olmadı. Bunu sevindirici bir durum olmanın ötesinde, bizim Türkiye'de yaratmaya çalıştığımız politik kültür açısından da önemli bir kazanç olarak görüyorum."⁴³⁰

ÖDP, III. Kongrede "Ortadoğu'da Barış İçin Mücadele" isimli bir karar almıştır. Bu karar Filistin'le ilgili şu maddeleri içermekteydi: ÖDP;

1. Ortadoğu'da emperyalist odakların taleplerine uygun düzenlemelerin savaş yoluyla gerçekleştirilmesinin kabul edilemez olduğunu vurgular. Bu noktada Saddam rejiminin insanlık dışı uygulamalarının bahane edilmesini teşhir eder. Arafat'ı terörist ilan eden anlayışların bu bölgeye gerçek barışı ve demokrasiyi getiremeyeceğinden hareketle, Filistin halkı başta olmak üzere bölgedeki tüm toplumsal muhalefet hareketleriyle savaş karşıtı dayanışma içine girer.
2. Türkiye'nin, ABD politikalarının yedeğine takılmak yerine bölgenin ezilen halklarının savunuculuğunu yapması, kısa vadeli ekonomik çıkarlar adına bölgede uzun dönemli bir kargaşanın tohumlarını atmaktan ve jandarmalık görevine soyunmaktan kaçınması gerektiğini vurgular.
3. Bölgede barışın tesisi ve demokratikleşme adımlarının atılabilmesi için öncelikle İsrail ve Filistin'deki barış yanlılarıyla ortak bir çalışma gerçekleştirebilmenin olanaklarını arar. İsrail ve Filistin'deki barış savunucularının bir araya gelmesini, Arafat'a yönelik ablukanın kaldırılmasını, İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesini, bağımsız Filistin devletinin tanınmasını, görüşmelerin başlayabilmesi için ilk adım olarak görür. Ayrıca Irak'a yönelik ambargonun kaldırılmasını,

---

⁴²⁹ **Hürriyet**, 7 Nisan 2002.

⁴³⁰ Tuncay Akgün, "Bin Ladin'den Yeşil'e Terörün Başı ABD", Ufuk Uras'la yapılan röportaj, **LeMan**, Nisan, 2002/02, **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, içinde, s. 154.

ABD'nin Saddam'ı devirmek için CIA'ya yetki veren "maceracı" girişimlerden vazgeçmesini bölgede barışın önkoşulu olarak değerlendirir.⁴³¹

4.8. 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri

ÖDP, seçim çalışmalarına 2002'de olduğu gibi seçim ittifakı perspektifinde yaklaşmıştır. Yerel seçimlerde işbirliği arayışları çerçevesinde ÖDP, YTP, EMEP, SDP, DEHAP ve HAK-PAR il başkanları ile SHP il sekreteri Ankara'da bir araya geldi. ÖDP Ankara il başkanı Hasan Tatar'ın düzenlediği sabah kahvaltısında bir araya gelen il başkanları, 28 Mart'ta yapılacak olan yerel seçimlere Ankara'da ortak bir adayla katılmaya yönelik görüş alışverişinde bulundular.⁴³²

Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP), Demokratik Halk Partisi (DEHAP), Yeni Türkiye Partisi (YTP), Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP), Emeğin Partisi (EMEP) ve Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) gibi sol partiler 28 Mart 2004'te yapılacak yerel seçimler öncesi oluşturulan yerel seçim platformlarında bir araya geldi. Sol partilerin ilçe örgütleri Ümraniye, Bağcılar, Bahçelievler, Eminönü, Sarıyer, Kartal, Maltepe ve Pendik'te seçim çalışmalarına başladı. Demokratik kitle örgütleri ile derneklerin de destek verdiği platformlar, muhtarlıklar için de çalışma yürütmekteydi.⁴³³

ÖDP'nin İstanbul'da DEHAP, EMEP, SHP, SDP ve Özgür Toplum Partisi (ÖTP) ile birlikte güç birliği yaparak büyükşehir belediye başkanlığı için ortak aday çıkaracakları 15 Ocak 2004'te basın toplantısı yapılarak duyuruldu. Basın toplantısına, DEHAP İl Başkanı'nı temsilen Medeni Kırıncı, EMEP İl Başkanı Memet Kılıçaslan, ÖDP İl Başkanı Sinan Tural, Özgür Toplum Partisi İl Başkanı Kemal Seven, Sosyalist Demokrasi Partisi İl Başkanı Rıdvan Turan ve SHP İl Başkanı Eyüp Altaylı katıldı. Ortak açıklamayı okuyan Rıdvan Turan, AKP'nin söylediklerinin tersini yaptığını, CHP'nin ise göstermelik bir muhalefet bile yürütemediğini söyledi. Yerel yönetimlerin hizmet veren kamu kurumları niteliğinden çıkıp, hizmet ticareti yapan işletmeler haline geldiğini ileri süren Turan, şunları söyledi: "*Demokratik bir Türkiye'nin yaratılmasında yerel yönetimleri önemli bir mevzi gören partilerimiz,*

⁴³¹ III. Büyük Kongre Kararları", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 450-451.

⁴³² <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=98638>.

⁴³³ **Radikal**, 19 Aralık 2003.

İstanbul ilinde sürdürdükleri güç birliği görüşmelerini sonuçlandırmıştır. Bu güç birliği, sendikaların, meslek odalarının, kitle örgütlerinin, muhtarların, aydınların, sanatçıların, bilim insanlarının, üzerinde birleşilen ilkelere kendisini bulan tüm kesimlerin birliğine dayalı bir güç birliğidir.” Toplantıda konuşan diğer parti temsilcileri de güç birliğinin 22 ilçede de çalışmalarını yürüttüğünü dile getirerek, çıkarılacak ortak adayın sivil toplum kuruluşları ve sendikaların belirleyeceği bir isim olacağını vurguladı.⁴³⁴

ÖDP lideri Hayri Kozanoğlu, SHP lideri Murat Karayalçın, DEHAP lideri Tuncay Bakırhan, ÖTP lideri Ahmet Turan Demir, EMEP lideri Levent Tüzel ve SDP lideri Akın Birdal 29 Ocak 2004’te bir basın toplantısıyla, seçimlerde Güç Birliği oluşturacaklarını kamuoyuna ilan etti. Genel başkanların imza attıkları ortak bildiriye, *“Emekten, demokrasiden, barıştan, özgürlükten yana olan siyasi partiler olarak bizler, 28 Mart 2004 tarihinde yapılacak olan yerel yönetim seçimlerinde demokratik, bağımsız bir ülke, halkçı ve katılımcı yerel yönetimler için demokratik seçenek yaratmak üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz”* denildi. Halkın *“laik ve şeriatçı kamplaşmanın kıskacına mahkûm olmadığı”* görüşünün ifade edildiği bildiriye, AKP’nin tüm yerel yönetimleri ele geçireceği kaygısı bulunduğu kaydedildi. Bildiriye, *“Demokratik Güç Birliği’nin bu kaygıları dağıtacağı ve seçmenin çaresiz olmadığını göstereceği, 28 Mart seçimlerinde halk AKP’ye karşı Demokratik Güç Birliği’ni iktidar seçeneği yapacaktır”* görüşüne yer verildi. SHP lideri Karayalçın, bu birlikteliğin Türk solu açısından tarihi bir önem taşıdığını ifade etti ve şöyle konuştu: *“Aramızda konuşulması görüşülmesi gereken tüm konuları henüz görüşüp karara bağlamış değiliz. YSK’nin öngördüğü takvim çerçevesinde bu konular karara bağlanacak. Farklılıklarımızı ve kimliklerimizi koruyarak birlikteliği oluşturduk. İlk defa kim genel başkan olacak, hangi partide birleşilecek tartışması yapmadık. Dışımızda duranları, dışımızda kalanları da aramıza çağırıyoruz. Onlar bu seçimde gelmeyebilirler. Ama bir sonraki seçimde gelsinler. Laik ve demokratik bir düzene sahip çıkma ve yaşatma için 29 Mart sabahı da burada olacağız.”* Toplantıya katılan çok sayıda sivil toplum örgütü de partilerin oluşturduğu *“Demokratik Güç Birliği”ne destek verdi.*⁴³⁵ ÖDP Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu da, gerçekleştirdikleri Güç Birliğinin hem onur verdiğini hem de büyük bir

⁴³⁴ **Radikal**, 16 Ocak 2004.

⁴³⁵ **Radikal**, 30 Ocak 2004.

sorumluluk yüklediğini ifade etti. Kozanoğlu, birlikteliğin sadece yerel seçimler değil ülkenin geleceği açısından da çok büyük önem taşıdığını söyledi.⁴³⁶

Solda Demokratik Güç Birliği'ni oluşturan yedi parti, İzmir'de SHP'nin gösterdiği adaylar nedeniyle dağıldı. ÖDP İzmir İl Başkanı İbrahim Akın, partisinin İzmir metropolde oluşumdan çekildiğini açıkladı. SHP'nin, CHP'den aday olamayan Ahmet Sarışın'ı Konak'ta aday göstermek istemesi işbirliğini bitirdi. ÖDP İzmir İl Başkanı Akın, açıklamasında şunları dedi: *“Türkiye genelinde Güç Birliği projesini doğru buluyoruz. Ancak bir başka partiden aday adayı olup da atanmayanlar bugün SHP tarafından Demokratik Güç Birliği adayı olarak sunulmaya çalışılmakta. SHP'nin tartışmalı pek çok adayı var. Ahmet Sarışın gibi şaibeli, koltuk sevdalısı olan birine payanda olamayız. Konak'taki anlaşmaya göre ÖDP çatısında aday gösterilmesi gerekiyordu, ancak SHP bunu bozarak Sarışın'ı devreye soktu.”*⁴³⁷

SHP, DEHAP, ÖDP, EMEP, SDP ve ÖTP'nin oluşturduğu “Demokratik Güç Birliği”nin büyükşehir, ilçe ve belde belediye başkan adayları 29 Şubat 2004'te tanıtıldı. Toplantıda konuşan SHP Genel Başkanı ve Ankara büyükşehir belediye başkan adayı Murat Karayalçın, ittifakın Türkiye'nin önemli siyasal güçlerini rahatsız ettiğini ileri sürdü.⁴³⁸

ÖDP, SHP, DEHAP, SDP, EMEP ve ÖTP genel başkanları 15 Mart 2004'te Diyarbakır'daki İstasyon Meydanı'nda miting düzenledi. Altı partinin bir araya gelerek oluşturduğu “Demokratik Güç Birliği”nin çatı partisi SHP'nin mitingine yaklaşık 80 bin kişi katıldı. Abdullah Öcalan lehine sloganların atıldığı ve posterlerin taşındığı mitingde SHP Genel Başkanı Murat Karayalçın, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı eleştirerek şöyle konuştu: *“Hadi oradan, Diyarbakır'ın sorunlarını ABD değil, biz çözeriz. AKP yıllar önce ANAP'ın yaptığı gibi seçmeni tehdit ediyor. Ancak seçimlerde şamarı yiyecek. Bu devleti böldürmeyiz.”*⁴³⁹ Miting alanına “Suriye şaşırma, sabrımızı taşıрма”, “Geleceğimiz için, Türkiye için Demokratik Güç Birliği”, “Meydanları boş bırakmayın, gücümüze güç katın”, “Katılımcı yönetim, demokratik Türkiye” yazılı pankartlar asıldı.⁴⁴⁰

⁴³⁶ <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=199197>.

⁴³⁷ **Radikal**, 25 Şubat 2004.

⁴³⁸ **Radikal**, 1 Mart 2004; Sabah 1 Mart 2004.

⁴³⁹ **Radikal**, 16 Mart 2004.

⁴⁴⁰ **Hürriyet**, 16 Mart 2004.

ÖDP Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu, partisinin Diyarbakır il binasında düzenlediği basın toplantısında, yerel yönetimlerin yürüttüğü hizmetlerin, kamu hizmetlerinin bir parçası olduğunu belirtti. Kozanoğlu, şöyle dedi: *“Farklılıklarını bir zenginliğe dönüştürmenin örneğini göstermeliyiz. Kamu yatırımlarının hızlandığı, yeni istihdam alanlarının açıldığı, vatandaşların iş, aş ve konut sahibi oldukları bir Türkiye istiyoruz.”*⁴⁴¹

Bir grup sanatçı ve aydın, yerel seçimlerde DEHAP, EMEP, ÖDP, ÖTP, SDP ve SHP'nin oluşturduğu Demokratik Güç Birliği'ni destekleyeceklerini bildirdi. İstanbul Tabip Odası Başkanı Prof.Dr. Gencay Gürsoy, Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı Cengiz Bektaş, Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu üyeleri, Halit Çelenk, Erdal Özyağcılar, Prof.Dr. Işıl Ünal, Sennur Sezer, Nejat Yavaşoğulları, Veysi Sarısözen, Prof.Dr. Şebnem Korur Fincancı, Tarık Akan, Müjde Ar, Ercan Karakaş, Mederes Samancılar, Ufuk Uras, Suavi, Onur Akın, Hırat Dink, Mıgırdıç Magrosyan, Ali Asker, Rutkay Aziz, Fırat Başkale, Belkıs Akkale, Tarık Ziya Ekinci, Nevzat Çelik, Esin Afşar'ın da aralarında bulunduğu 110 sanatçı, aydın, yazar ve gazeteciden oluşan grup, Beyoğlu Andon Cafe'de, 23 Mart 2004'te düzenledikleri basın toplantısında, yerel seçimlerde kimi destekleyeceklerini açıkladı. Grup adına hazırlanan “Demokratik Güç Birliği'ni Destekliyoruz” başlıklı ortak metin, yazar Adnan Özyalçiner tarafından okundu. Ortak açıklamada, kağıt üstünde kalan yalan demokrasiye karşı, gerçek demokrasi için; karanlığa karşı, geleceği aydınlık, gericiliğe karşı çağdaş bir Türkiye için yerel seçimlerde Demokratik Güç Birliği'ni destekleme kararı alındığı belirtildi. Açıklamada, şöyle denildi: *“Türkiye için; giderek artık yoksulluğa ve derinleşen bölgesel eşitsizliğe karşı, insanların mutlu ve geleceğinden umutlu yaşadığı bir Türkiye için; yerel yönetimlerden başlayarak halkın ülke yönetimine katıldığı bir siyasal yapının önünün açılabilmesi için; barış, kardeşlik, iş, aş ve özgürlük için; bu ülkede gerçek muhalefetin olduğunu göstermek için, değiştirmek için birleşmenin mümkün olduğunu gösteren Demokratik Güç Birliği'ni destekliyoruz ve tüm halkımızı da oylarıyla desteklemeye çağırıyoruz.”* Özyalçiner, demokrasinin, bütün halkların özgürlük, kardeşlik, dostluk için yaşayacağı, herkesin paylaşacağı, din, dil, ırk ayrımının yapılmadığı bir sistem olduğunu söyledi. Özyalçiner, demokrasiyi

---

⁴⁴¹ <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=209716>.

sağlayabilmek için bir araya geldiklerini belirterek, “*Biz demokratik Türkiye için halkımıza çağrı yaptık. Kol gücünden başka gücü olmayan emekçiyle, işçiyle, düşüncesinden başka gücü olmayan sanatçılarla bir araya geldik*” dedi.⁴⁴²

ÖDP Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu, siyasetin piyasaya terk edildiğini, zenginlerin ve güçlülerin bir ayrıcalığı haline geldiğini belirtti. Kozanoğlu, yaptığı yazılı açıklamada, yerel seçimler öncesi propaganda faaliyetlerinin, ses ve görüntü kirliliği yarattığını, kamusal hizmet mekanlarının bile siyasi propaganda için kiralandığını kaydetti. “Her şey satılık” zihniyetine uygun olarak, “parayı verenin düdüğü çaldığını” vurgulayan Kozanoğlu, şimdi de siyasetin piyasaya terk edildiğini, zenginlerin ve güçlülerin bir ayrıcalığı haline geldiğini ifade etti. Kozanoğlu, siyasetin toplumsallaşması, günlük yaşamın bir parçası haline gelmesi, tüm yurttaşların uğraşı olması gerektiğine inandıklarını belirterek, “*Ama 28 Mart seçimlerindeki gibi zoraki propaganda, yurttaşlarımızı siyasetten soğutmaktan, siyasetin aktif öznesi, asıl bileşeni olmak için cesaretini kırmaktan öte bir anlam taşıyor*” dedi.⁴⁴³

Demokratik Güç Birliği üyesi ÖDP’nin Ankara İl Başkanı Hasan Tatar, Ankara Sincan ve Altındağ’da CHP’yi desteklemelerinin söz konusu olmadığını bildirdi. Tatar, yazılı açıklamasında Demokratik Güç Birliği’nin bazı ilçelerde aday çıkarmamasının “CHP desteklenecek” biçiminde yorumlandığını hatırlattı. CHP adaylarının destekleneceğine ilişkin tutumun kendileri için söz konusu olamayacağını belirten Tatar, “*Ankara’da SHP tarafından ortaya konan tutumun Demokratik Güç Birliği’nin politik yaklaşımına uygun değildir*” dedi.⁴⁴⁴

Öte yandan ÖDP Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu, 6 partinin “Demokratik Güç Birliği” adı altında bir araya gelmesinin, demokrasi ve özgürlükler açısından çok önemli olduğunu söyledi. Başka bir Türkiye’nin mümkün olduğuna inandıklarını ifade eden Kozanoğlu, tüm yurttaşların çok kimlikli, çok kültürlü bir toplumda insan haklarından yararlanabildiği demokratik bir Türkiye’yi gerçekleştirmek istediklerini kaydetti. Kozanoğlu, “*Altı partinin bir araya gelmesi, Türkiye’de demokrasi ve*

---

⁴⁴² <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=110621>.

⁴⁴³ **Hürriyet**, 25 Mart 2004.

⁴⁴⁴ **Hürriyet**, 25 Şubat 2004.

*özgürlükler açısından önemli. Bu birlikteliği seçimlerin ardından da sürdürmekte kararlıyız” dedi.*⁴⁴⁵

DEHAP, EMEP, SHP, ÖDP, SDP ve Özgür Toplum Partisi'nin SHP adı altında seçime girmek üzere oluşturduğu Demokratik Güç Birliği, Kadıköy'de 26 Mart 2004'te “Büyük İstanbul Mitingi” düzenledi. SHP Genel Başkanı Murat Karayalçın, Demokratik Güç Birliği'nin “pazara kadar değil, sonuna kadar” süreceğini, AKP'ye “Şah” dediklerini söyledi.⁴⁴⁶ “Katil ABD, işbirlikçi AKP”, “Yaşasın halkların kardeşliği”, “Suriye halkı yalnız değildir”, “Irak halkları tutsak değildir” gibi sloganların atıldığı mitinge, yaklaşık 4 bin kişi katıldı.⁴⁴⁷

DEMOKRATİK GÜÇ BİRLİĞİ'NİN ÖDP CATISINDAN ADAYLARI:

ARTVIN IL - NAHIDE DEMİR, AVUKAT

ORDU IL - AHMET KAPUSUZ, EKONOMİST

ERZİRCAN IL - CENK CİHAN BULUT, İSÇİ

CANAKKALE IL - TURGUT HASKAN, SERBEST MESLEK

SIVAS IL - BATTAL GAZİ KUTLU, EMEKLİ ÖĞRETMEN

ARTVIN/ HOPA İLÇE - YILMAZ TOPALOĞLU, TEKNİKER

ARTVIN / SAVSAT İLÇESİ - MEHMET KÜCÜK, EMEKLİ ÖĞRETMEN

ARTVIN / HOPA / KEMALPASA BELDESİ - TURHAN ALPER, ESNAF

ANTALYA / YESİLBAYIR İLÇESİ - ALİ COSKUN, SERBEST MESLEK

ANTALYA / GAZİPASA İLÇESİ - FARUK TUNC, ZİRAAT MÜH.

AYDIN / KUSADASI İLÇESİ - BÜLENT TOKUCOĞLU, AVUKAT

AYDIN / DIDİM İLÇESİ - ATILLA PINARBASI, MİMAR

EDİRNE / KESAN İLÇESİ - NEVZAT UĞUR, EMEKLİ ÖĞRETMEN

ERZİNCAN / GECİT BELDESİ - KEMAL İRMAK, BELEDİYE BAŞKANI

İSPARTA / EGRİDIR İLÇESİ - BEKİR USTA, İKTİSATÇI / YAZAR

KOCAELİ / KÖRFEZ İLÇESİ - NİHAT DEĞER, KESK MYK ÜYESİ

MALATYA / DARENDE AGİLBASI BEL. - ALİ RİZA KARACA, BELEDİYE

BASKANI

TRABZON / TONYA İLÇESİ - BEKİR UZUNOĞLU, ESNAF

SAMSUN / VEZİRKÖPRÜ İLÇESİ - YALCIN SENTÜRK, ESNAF

⁴⁴⁵ **Sabah**, 25 Mart 2004.

⁴⁴⁶ **Sabah**, 27 Mart 2004.

⁴⁴⁷ **Hürriyet**, 27 Mart 2004.

USAK/ SIVASLI - PINARBASI BELDESİ - BEKİR YÜKSEL, ELEKTRİK MÜH
ANKARA / KECİÖREN İLÇESİ - HASAN YAGIZ, İSCI
NEVSEHIR / AVANOS İLÇESİ İSMET İNCE ESNAF
MANISA / ALASEHIR İLÇESİ - BAHRIYE SENKUL, EMEKLI ÖGRETMEN
KIRKLARELI / LÜLEBURGAZ İLÇESİ - FIKRET AKSU, MAKİNE
MÜHENDİSİ
YOZGAT / SORGUN - BAHADIN BELDESİ - SIMSEK TÜRKEN, SERBEST
MESLEK
İSTANBUL / ÜSKÜDAR İLÇESİ - ZEKİ ARSLAN, MAKİNA MÜH.
İSTANBUL / BEYOGLU İLÇESİ - MÜNÜR AYDIN, MAKİNA MÜH.
İSTANBUL / BAYRAMPASA İLÇESİ - RECEP SANCAKTAR, AVUKAT
İSTANBUL / ZEYTİNBURNU İLÇESİ - İLHAMİ VARLI, EMEKLI Ö/RETMEN
ANKARA / YENİMAHALLE İLÇESİ - ALİ METİN, EMEKLI ÖĞRETMEN
GÜCBİRLİĞİ OLUSMAYAN YERLERDEKİ ÖDP ADAYLARI:
USAK İL - SÜLEYMAN İSİK, MALİ MÜSAVİR
DENİZLİ İL - KERİM KURUCU, EMEKLI ZİRAAT MÜH
TEKİRDAĞ / CERKEZKÖY İLÇESİ - CUMA KARAOĞLU, İSCI
MANISA / SOMA İLÇESİ - NUSRET CULAM, İSCI
BALIKESİR / AYVALIK İLÇESİ - HASAN CENGİZ, SERBEST
İSTANBUL / ÜMRANIYE - YENİDOĞAN - HAYDAR DURAN, TEKNİK
RESSAM⁴⁴⁸

4.8.1. 28 Mart 2004 Yerel Seçim Bildirgesi

“Doğrudan Demokrasi, Yerinden Yönetim İçin ÖDP” başlığı altında ÖDP’nin yerel seçimlere Demokratik Güç Birliği ile katılacağı bildirilmekteydi. ÖDP’nin “Bir başka dünya mümkündür ve bir başka dünya için bir başka Türkiye gereklidir” hedefiyle yola çıktığı neo-liberalizmin yarattığı tahribata karşı emekçilerin, ezilenlerin, yoksunların, yoksulların, gençlerin , kadınların, yaşamsal taleplerini öne çıkaran; her düzeyden halkın iradesini belirleyici kılan, sosyal demokratlardan sosyalistlere uzanan bir tutumun geliştirilmesine çalışıldığı belirtilmekteydi.

⁴⁴⁸ www.sesonline.com, 28 Şubat 2004.

“Yerel Seçimler Hangi Konjonktürde Yapılıyor, Türkiye ve Yol Ayrımı” başlığında 28 Mart 2004’te yapılacak yerel yönetim seçimlerinin, siyasal aktörlerin rolü ne olursa olsun Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası ile Amerikan emperyalizmi senaryosu çevresinde cereyan etmekte olduğu ifade edilmekteydi. AKP’nin köksüz ve yörüngesiz bir şekilde iktidara gelmesi, egemenlerin fütursuz bir partisi olması, küreselleşmenin ve emperyalizmin kurumlarıyla içli dışlı olması vb. konularda eleştirilmekteydi.

“Solun Bu Duruma Alternatifi Nedir?” başlığı altında seçimlerde sol partilerin ortak davranmalarının son derece önemli olduğu; solun gelişeceği zeminin, statükonun savunucusu olan devletçi bürokratik elitlerin ne olduğu belirsiz bir laiklik anlayışını tek muhalefet çizgisi olarak seçen bir anlayışın olmaması gerektiğinin altı çizilmiştir. ÖDP, oluşturulan güç birliğini sol’un renklerini yitirmesi olarak değil, sol’un kendi iç tartışmalarını aşabileceği, geleceğe bakabileceği, kendi birikimlerini toplumsal bir projeye dönüştürebileceği bir nokta olarak değerlendirilmesini bir gereklilik olarak görmekteydi.

“Daha Fazla Kamu Hizmeti” başlığı altında özelleştirme eleştirilirken kamu hizmetlerinin yerelde, belediye tarafından yerine getirilmesi ilkesinin terk edildiği açıklanmaktaydı. Bugün halk yararına olanın merkezi yönetimin belirleyiciliğinin daraldığı, yerel yönetimlerin yetkilerinin arttığı, ancak kamusal hizmetlerin satılmadığı bir belediyecilik anlayışı olduğu belirtilmekteydi. Başta eğitim ve sağlık olmak üzere ulaşım, konut, içme suyu ve kanalizasyon, çevre, enerji, iletişim ve sosyal hizmetlerin kamusal hizmetler olduğu ifade edilmekteydi.

“Katılımcı Bir Yerel Yönetim” başlığı altında başka bir belediyecilik denilirken, bunun birbirinden kopuk, birbiriyle rekabete giren değil, birbiriyle bütünleşebilen, birbirini tamamlayan, eşitlikçi duruşunu tüm kamu mal ve hizmetleri için sergileyebilen bir belediyecilik anlayışı olduğu açıklanmıştır. Yerel yönetimin, bir sokağın, bir mahallenin, bir kentin, bir toplumun kendi kendini yönetmesi, yani toplumsal bir yönetim kültürünün yaratılması olduğu, kısaca tam anlamıyla yerinden yönetmek olduğu belirtilmekteydi.

“Meclisler Yönetmeli” başlığı altında yönetime katılmanın farklı biçimleri bir arada uygulanmalı denilirken, halk oylaması, referandum, halk toplantıları, belediye

meclis toplantılarına katılma, il ve ilçe meclisleri bir bütün olmalıdır açıklamasına yer verilmekteydi.

“Sıra Bölge Meclislerinde” başlığı altında ülkenin kaynaklarının daha etkin değerlendirilmesi, bölgesel gelişmenin ve kalkınmanın sağlanması için farklı illeri kapsayan bölge meclisleri oluşturulması gerekliliği anlatılmaktaydı.

“Demokratik Kent Konseyi” başlığı altında halk katılımı ve denetimi için, en alt düzeydeki birim olan mahallelerden başlayarak örgütlenmiş, demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve uzmanların da katıldığı kent meclisleri etkin bir model olarak sunulmaktaydı.

Seçim bildirgesinde yer alan diğer başlıklar şunlardır: “Katılımcı Bütçe İmkani”, “Adil Bir iller Bankası”, “Nitelikli Parasız Sağlık Hizmeti”, “Nitelikli Parasız Eğitim Hizmeti”, “Daha Fazla Kadın Yönetime”, “Doğal ve Kültürel Çevre Korunmalı”, “Engellilere, Yaşlılara İnsanca Yaşama İmkani”, “Gençlik Gelecek”, “Kültürsüz Kent Olmaz”, “Çeşitliliğimiz Kentlerin Zenginliğidir”, “Gelecek Demokratik Olarak Planlanmalı”, “Yönetişim Değil Yerinden Yönetim”⁴⁴⁹

4.8.2. 28 Mart 2008 Yerel Seçim Sonuçları

İl Genel Meclisi Üyeleri seçimi sonucunda AKP %41,67 oy oranıyla birinci parti olurken onu %18,23’le CHP ve %10,45’le MHP izledi. ÖDP’nin oy oranı %0,03’tür. Demokratik Güç Birliği’nin çatı partisi olan SHP’nin ise oy oranı %5,15’tir.

Tablo: 3

28 Mart 2004 Yerel Seçimleri İl Genel Meclisi Üyeleri Seçimi Sonucu

KAYITLI SEÇMEN SAYISI	43.552.931
SANDIK SAYISI	173.748
OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	33.211.457
KATILMA ORANI (%)	76,255
GEÇERLİ OY SAYISI	32.268.496

⁴⁴⁹ “2004 Yerel Seçim Bildirgesi”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, ss. 641-658.

SEÇİMİ YAPILAN ÜYELİK SAYISI	3.208
SEÇİME KATILAN BAĞIMSIZ ADAY SAYISI	220

SİYASİ PARTİLER	GEÇERLİ OY	
	SAYI	ORAN(%)
EMEĞİN PARTİSİ	18.695	0,058
DEMOKRATİK SOL PARTİ	683.266	2,117
ANAVATAN PARTİSİ	807.761	2,503
BAĞIMSIZ TÜRKİYE PARTİSİ	154.495	0,479
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	13.447.287	41,673
BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ	374.125	1,159
İŞÇİ PARTİSİ	79.774	0,247
ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ	12.379	0,038
LİBERAL DEMOKRAT PARTİ	0	0,000
TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ	85.178	0,264
DOĞRU YOL PARTİSİ	3.216.213	9,967
AYDINLIK TÜRKİYE PARTİSİ	3.872	0,012
MİLLET PARTİSİ	8.711	0,027
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	5.882.810	18,231
GENÇ PARTİ	839.856	2,603
YENİ TÜRKİYE PARTİSİ	79.584	0,247
SOSYALDEMOKRAT HALK PARTİSİ	1.662.280	5,151
SAADET PARTİSİ	1.297.681	4,022
DEMOKRAT PARTİ	7.837	0,024
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	3.372.249	10,451
BAĞIMSIZLAR	234.443	0,727
T O P L A M	32.268.496	100,000

Kaynak: www.ysk.gov.tr

ÖDP, Belediye Başkanlıkları için kullanılan geçerli oyların 24.711 (%0.10)'ini alarak 2 yerin belediye başkanlığını kazandı. Bunlar Artvin'in Hopa ilçesinde Yılmaz Topaloğlu ve Yozgat'ın Sorgun ilçesi Bahadın Beldesinde Şimşek Türken'dir. ÖDP, Belediye Meclis Üyelikleri için kullanılan geçerli oyların 29.269 (0,12)'sini alarak 21 üyelik kazandı. Bu üyeliklerin illere dağılımı şöyledir: Artvin 3, Erzincan 3, Malatya 5, Nevşehir 1, Sivas 1, Yozgat 6, Bartın 2.⁴⁵⁰

ÖDP, 28 Mart yerel seçimlerinde AKP'nin oylarını arttırmasını seçmenin genel seçimde oy verdiği partiye zaman tanınmasında, yerel yönetimle merkezi yönetim ayrı düşerse "hizmet gelmez" pragmatizmi ve inandırıcı bir muhalefet odağının bulunmamasının etkili olduğunu düşünmekteydi. Seçimlerde kendileri açısından başarısızlığın nedenleri olarak Demokratik Güç Birliği'nin başından itibaren meramını anlatmakta yetersiz kalması, medya ortamının da etkisiyle daha çok SHP Genel Başkanı'nın sözcüsü olduğu bir ittifak gibi kavranması, ortak metnin felsefesinin öne çıkarılmaması ve ÖDP'nin parti örgütlerinin yaşadığı özgüven sorunu gösterilmekteydi.⁴⁵¹

4.9. ÖDP'nin IV. Büyük Kongresi

ÖDP, IV. Büyük kongresini 30 Ocak 2005 tarihinde Ankara'da Kocatepe Kültür Merkezi'nde yaptı. Kongrede genel başkanlık için tek aday olan Hayri Kozanoğlu, kayıtlı 593 delegeden 426'sının oy kullandığı seçimde 423 oy alarak tekrar genel başkanlığa seçildi.⁴⁵²

"Özgürlükçü Sosyalizm Yolunda" sloganıyla toplanan kongrenin yapıldığı salona, "12 Eylül hukukuna son. Özgürlükçü, demokratik anayasa", "Bölünmüş değil, demokratik, özgür, bağımsız ve birleşik bir Kıbrıs", "Irak'ta emperyalist işgale son" pankartları asılırken, salonda sık sık "Devrim yolunda dokuz yaşında. Yaşasın özgürlük, dayanışma", "İnadına aşk, inadına devrim", "Karanlığa karşı özgür, demokratik Türkiye" sloganları atıldı.⁴⁵³

⁴⁵⁰ www.ysk.gov.tr.

⁴⁵¹ "IV. Kongre Çalışma Raporu", **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 533-535.

⁴⁵² **Radikal**, 31 Ocak 2005.

⁴⁵³ **Evrensel**, 31 Ocak 2005.

Kongreye, Avrupa Sol Partisi üyeleri ve Avrupa Anti Kapitalist Sol Partiler Platformu'ndan partilerin temsilcileri ile Güney Kıbrıs'tan AKEL, KKTC'den Cumhuriyetçi Türk Partisi, Barış ve Demokrasi Hareketi, Birleşik Kıbrıs Partisi, Toplumcu Kurtuluş Partisi ve Yeni Kıbrıs Partisi temsilcileri konuk olarak katıldı.⁴⁵⁴

ÖDP Genel Başkanı Hayri Kozanoğlu kongrenin açılış konuşmasında şu konular üzerinde durmaktaydı: ÖDP'nin diğer partilerden farkı, kapitalizmin ve emperyalizmin insanların üzerindeki etkileri, ÖDP'nin Avrupa'daki sol partilerle ittifakı, AKP ve CHP'nin eleştirilmesi, Kıbrıs konusu, Kürt sorunu ve özgürlükçü sosyalizm. Kozanoğlu, ÖDP'nin parti içi demokrasiyi içselleştiren, aşağıdan yukarı karar süreçlerini işleten, kadınların tüm parti organlarında kotayla temsilini sağlayan tek parti olarak Türkiye siyasetinde özgün bir yere sahip olduğunu belirtmekteydi. Kozanoğlu, yaptıklarıyla yetinmeyeceklerini, hatalarını görmezden gelmeyeceklerini, kendilerini tekrarlamayacaklarını söyledi. Konuşmasının devamında şunlara yer verilmekteydi: *“Bizim geleceğe yönelik düşlerimiz var, iddialarımız var, sorumluluklarımız var. Her şeyden önce tarihe, eşitlik ve özgürlük mücadelesine emek vermiş ve bu yolda yitirdiğimiz arkadaşlarımıza, kendimize karşı sorumluyuz.”*⁴⁵⁵

Kozanoğlu, Türkiye'yi yöneten AKP'nin halka güvensizlik aştığını, değişim sloganıyla, onları kendi özgüçleriyle hiçbir şeyin değişmeyeceğine inandırmaya çalıştığını söylemekteydi. Kozanoğlu, konuşmasının devamında şunları diyordu: *“(AKP) ekonomide IMF politikalarından başka seçenek olmadığını söylüyor. AB'nin tüm taleplerini kayıtsız şartsız kabul etmekten başka çıkar yol bulunmadığını tekrarlıyor. Seçildiği 3 Kasım'dan bu yana AB gerekçesiyle halkın iş, aş, sosyal hizmet taleplerini sürekli erteleyen AKP'nin balayı dönemi artık sona erdi. Tüm ekonomiyi %6,5 faiz dışı bütçe fazlası bahanesiyle iç ve dış borçların ödenmesine sermaye kesiminin taleplerinin karşılanmasına kilitleyen AKP'ye bu ülkenin emekçilerinin, işsizlerinin, küçük üretici ve tarım emekçilerinin söyleyecek sözleri vardır.”*⁴⁵⁶

⁴⁵⁴ **Sabah**, 31 Ocak 2005, Radikal, 28 Ocak 2005.

⁴⁵⁵ Hayri Kozanoğlu, “IV. Büyük Kongre Açılış Konuşması”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 493.

⁴⁵⁶ Hayri Kozanoğlu, “IV. Büyük Kongre Açılış Konuşması”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 493.

Kozanoğlu, ÖDP'ye toplumsal muhalefet boşluğunu doldurmak için önemli bir görev düştüğünü çünkü CHP'nin kendi iç çekişmeleri bir yana, IMF ve AB ile ilişkileri, NATO ve savunma politikası gibi konularda kendini AKP'den ayırtmadığını söylemekteydi. Kozanoğlu, CHP'nin YÖK, Kıbrıs sorunu ve azınlık hakları tartışmalarında görüldüğü gibi demokrasi ve özgürlükler alanında zaman zaman AKP'nin gerisine bile düşebildiğini açıklamaktaydı. Kozanoğlu, öte yandan CHP dışında kalan sosyal demokrat ve sosyalist solda da giderek statükocu ve milliyetçi eğilimlerin ön plana çıkmasının toplumsal muhalefetin önünü tıkadığını belirtmekteydi.⁴⁵⁷

4.9.1. IV. Kongrede Alınan Kararlar

“Toplumsal Muhalefet ve ÖDP” başlıklı kararda ÖDP'nin salt iktisadi bir kurguyla var olan sendikal anlayışları reddettiği belirtilmekteydi. ÖDP, toplumsal zenginliğin üretiminin emeğin örgütlü mücadelesinden geçtiğini kabul ederek; emek örgütlülüğünün tabana yayılmasında önemli bir işleve sahip sendikal mücadelenin tüm toplumsal muhalefet dinamiklerine duyarlı olacak şekilde genişlemesine olanak sağlayacak politikaları yaşama geçirmek için sendikal alanın yeniden örgütlenmesini savunmaktaydı. Partinin, aynı işyerinde farklı statülerde çalışanların ortak örgütlenmesi ve çalışanların ortak yasının çıkarılması için çaba harcadığı belirtilmekteydi. ÖDP, maddi ve maddi olmayan emeğin farklılaşmış biçimlerini, örgütlü ve örgütsüz çalışma yapılarını, üretken-üretken olmayan emek algısının ötesinde, toplumsal emek formunda yeniden ele almaktaydı. Parti, kapitalist sistemin sömürü mekanizmalarının dayattığı farklılıkları sömürüye karşı ortak mücadele ekseninde birleştirerek, tüm toplumsal muhalefetin öznelerinin örgütlenmesinin olanaklarını yaratmakta ve bu örgütlülüğün politik hattını örmekteydi. Partiye göre bugün sosyalist hareket açısından en önemli sorun ciddi bir toplumsal muhalefet hareketinin yaratılmamasıydı. ÖDP, toplumsal mücadele bütünlüğünü gözeterek, toplumsal muhalefeti aşağıdan yukarıya yeniden inşa etmeyi ve toplumsal hareketler yaratmayı hedeflemekteydi. Partinin, sendikal hareketin yanı sıra, örgütsüz işçilerin, işsizlerin, emeklilerin, çiftçilerin, savaş karşıtı hareketin, gençliğin ve kadınların

---

⁴⁵⁷ A.g.e. , s. 495-496.

örgütlenmesine etkin bir biçimde katkıda bulunduğunun altı çizilmekteydi. ÖDP'nin bu örgütlenme ve hareketleri kendi özgül niteliklerini koruyarak ortak bir iktidar perspektifinde buluşturacağı belirtilmekteydi. Bu örgütlenme formu siyasetle birlikte evrilen ve partiyi bu süreçte politik merkez haline getirerek ve işlevsel olarak özgürlüklerin ve mücadele biçimlerinin farklılıklarını yatay mücadele formundan iktidara karşı bir forma taşıyarak ortaklaşa alanın zemini olarak yeniden yaratacağı açıklanmaktaydı.

“Program ve Tüzük Yenilenmesi” başlıklı kararda programın güncellenmesi ve gerekli olan tüzük değişikliklerinin yapılması amacıyla bir yıl içinde Program ve Tüzük Kurultayı'nı toplamak üzere gerekli çalışmaları yapmak için Parti Meclisi'ni görevlendirir denilmekteydi.

“Çiftçilerin Sesi Gazetesinin Çıkarılması” başlıklı kararda ÖDP Konferansı bu gazetenin çıkarılması için Parti Meclisi'ni görevlendirmekteydi.

“Emek Platformu Eylemlerine Katılım” başlıklı kararda ÖDP'nin, Emek Platformu tarafından, “İnsanca Yaşanacak Bir Türkiye İçin Halkımıza Çağrı” başlığı altında yapılan çağrı metnindeki önermeleri aynen benimsediği ve bu çağrı metni çerçevesindeki 16 Şubat 2005 tarihinde Türkiye genelinde yapılacak etkinlikleri tüm ÖDP örgütlerinin aktif olarak desteklemesini ve yapılacak etkinliklerin başarılı olması için etkinliklerin bizzat örgütleyicisi ve destekçisi olacağı ifade edilmekteydi.

“Nükleer Enerjiye Karşı” başlıklı kararda Türkiye’de özellikle son 20 yılda, ülke çıkarları doğrultusunda enerji sektörü karar destek sistemleri oluşturulmayarak, rant üzerine kurulu kısa vadeli enerji yatırımları desteklenerek, büyük potansiyel olan rüzgar, jeotermal, biyokütle ve güneş gibi yenilenebilir ve temiz enerji seçeneklerinin görmezden gelindiği anlatılmaktaydı. Parti tarafından üretim ve tüketimde enerjinin etkin kullanılmasıyla yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesi, uzun vadeli stratejik enerji planlarının hazırlanması ve çevresel güvenliğin tehdit edilmemesi öncelikle dikkate alınması gerektiği belirtilmekteydi. ÖDP enerji sektöründe uzun vadeli strateji belirlenmesini ve Türkiye için enerji-çevre-ekonomi entegre planlamasının yapılmasını öngörmekteydi. Parti, bu doğrultuda öz kaynakları öncelikle kullanarak dışa bağımlılığı en aza indirmeyi hedeflediğini ifade etmekteydi. ÖDP, enerjinin bir kamu hizmeti olduğunun bilinciyle enerjide de kamu alanının ticarete açılmasına ve özelleştirmelere karşı olduğunu söylemekteydi. ÖDP,

enerji sektöründe öncelikle enerjinin etkin kullanımı olmak üzere rüzgar, güneş, jeotermal, biyokütle ve küçük hidro kaynaklarımızın tümüyle değerlendirmesini dile getirmekteydi. ÖDP nükleer enerjiyi ülkemiz için bir seçenek olarak görmemekteydi ve ülkemizde nükleer enerji santrali kurulmasına karşı çıkmaktaydı.

“Kadına Yönelik Şiddete Karşı” başlığında partinin kadına yönelik şiddete karşı politikası açıklanmaktaydı. Başlık altında şu kararlar alındı: ÖDP,

1. Kadına yönelik şiddete karşı politikamızın tanımına uygun olarak içselleştirilmesi ve bu konuda bilinç yükseltilmesi amacıyla, kadın koordinasyonunun belirlediği çerçevede, Parti Meclisi Eğitim Çalışma Grubu tarafından eğitim çalışmalarının yürütülmesini karar altına alır.

2. Kadının temel hak ve özgürlüklerini kullanmasını olanaksızlaştıran, toplumsal yaşamda birey olarak yer almasını engelleyen şiddete karşı, nereden ve kimden gelirse gelsin, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesini, soruşturulmasını ve uluslararası hukuka göre cezalandırılmasını, devletin yasalarında ve eylemlerinde kadına yönelik şiddetin her biçiminin temel insan hakları ihlali olduğunun tanınmasını; bugüne kadar sürdürülen ekonomik, sosyal ve militarist politikaların, her türlü erkek egemen ideolojisinin son bulması ve devletin kadına yönelik şiddete karşı yükümlülüklerini yerine getirmesi yönünde mücadele eder.

3. ÖDP’li kadınlar; kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve tasfiyesi için öncelikle şiddete uğrayan kadın ve çocuklara yasal haklarını anlatma ve bilinçlendirme konusunda, hukuki ve psikolojik danışmanlık hizmeti verilen merkezlerin kurulmasını destekler ve kurulmuş bulunan merkezlerin geliştirilmesi için çalışır. Bu merkezlerden ayrı olarak, Yerel Yönetimler Yasası kapsamındaki tüm belediyelerde, danışma merkezleri ve sığınakların kurulması için diğer kadın örgütleriyle birlikte mücadele yürütür. Sığınakların bağımsızlığı için çalışmalarının bağımsız kadın örgütleri tarafından yürütülmesini öngörür.⁴⁵⁸

“Eşitliğimiz İçin Haklarımızı İstiyoruz” başlıklı kararda kadın erkek eşitliği uygulamaları üzerinde durulmaktaydı. ÖDP’nin, kadınların siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit bir biçimde yararlanabilmesi için gerekli tüm yasal, siyasal, idari, kültürel ve uygulamaya dönük tedbirlerin acilen alınmasının takipçisi olacağı ifade

⁴⁵⁸ “IV. Büyük Kongre Kararları”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 565-566.

edilmekteydi. Bunun dışında anayasa, Siyasi Partiler Yasası ve Seçim Yasası'nda gerekli değişiklikler yapılarak pozitif ayrımcılık ilkesine uygun düzenlemeler yapılmasının da takipçisi olacağı belirtilmekteydi. Partinin, kadınlar lehine kota uygulamasının siyasal yaşamın yanı sıra çalışma yaşamında da hayata geçmesi için faaliyet yürüttüğü ifade edilmekteydi. ÖDP'nin, kota ve pozitif ayrımcılığın gündelik hayat içinde içselleştirilmesi için ve kadınlar aleyhine, ayrımcılık uygulamalarından hareketle anlaşılması ve yaygınlaşması için çalışmalar yürüteceği açıklanmaktaydı. Kadınların istihdam alanında eşitliğinin sağlanması için ve TBMM'de Daimi Kadın-Erkek Eşitliğini İzleme Komisyonu'nun kurulması için çalışma yürüteceği belirtilmekteydi. ÖDP'nin, yasal düzenlemelerde kadınlar lehine yapılan düzenlemelerin uygulamasının takipçisi olacağı açıklanmaktaydı. Parti'nin, lehteki düzenlemelerin artması ve geliştirilmesi için kadın örgütleriyle birlikte çalışma yaptığı anlatılmaktaydı.

“Biriktirme ve Eşitlenme İçin Eğitim Çalışmaları ve Yayın” başlığı altında ÖDP Kadın Konferansı'nın partinin kararlarının içselleştirilmesi ve gündelik hayata aktarılabilmesi, ortak kadın bilincinin yaratılabilmesi ve geliştirilmesi için programlı ve sürekli bir eğitim faaliyetinin sürdürülmesini ve gerek görülmesi halinde tüm bu faaliyetleri destekleyecek bir yayının çıkarılmasının karar altına alınacağı anlatılmaktaydı.

“Ev İçi Emeğin Görünür Kılınması İçin” başlığı altında alınan karar kadınların ev içi emeğinin ortaya çıkarılmasını amaçlamaktaydı. Parti, askeri ücret ve temel ücret belirlenirken ev içi emeğin ekonomik değerinin de dikkate alınmasını ve bu işleri yapanların sosyal haklardan yararlanmasını talep eder. Bu talebin hayata geçmesi için; bağımsız kadın örgütleri, siyasi partiler, sendikalar ve demokratik kitle örgütleriyle iş birliği yapar, çalışmalar yürütür. Kadınların ev işlerinin köleliğinden kurtuluşunun, ev işlerinin toplumsallaştırılması olduğunun bilinciyle, bütün bu hizmetlerin (çocuk bakımı ve yetiştirilmesi, yaşlı bakımı, çamaşır, yemek, temizlik vs.) kamusal alan içine alınmasını hedefler. Yerel yönetimler ve siyasi iktidarların ortak kreşler, etüt merkezleri, yaşlı bakım evleri, çamaşırhaneler vb. açıp, işletmesi için gerekli çalışmaları yürütür.⁴⁵⁹

“Kadınım ve Bu Benim De Kentim” başlığı altında şu kararlar alındı: ÖDP,

---

⁴⁵⁹ A.g.e. , s. 572.

1. Kentsel gelişim süreçlerinde değişen kadının değişen kentleri nasıl etkilediği konusunda araştırmalar ve kamuoyunun bilgilendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmasını karar altına alır.

2. Yerel yönetimlerin kentsel politikalarında ve kent planlamasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gözetilerek karar alınmasında, karar alma süreçlerinde kadınların katılımının sağlanmasında, kentsel tasarım aşamasında (sokak, yol tasarımları, kent mobilyaları vb.) kadınların kentteki yaşamlarını dikkate alan yeni tasarım ilkeleri oluşturulmasında toplumsal talebin örgütlenmesi için çalışmalar yapmayı karar altına alır.⁴⁶⁰

Bunların dışında kongrede şu kararlarda alındı: “AB Müzakere Süreci ve ÖDP”, “Toplum Merkezli Ekonomi”, “12 Eylül Hukukunun Son Bulması, Darbecilerin Yargılanması İçin Mücadeleyi Yükseltelim”

---

⁴⁶⁰ A.g.e. , s. 573.

SONUÇ

Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin yapısı, işleyişi, siyasi düşüncesi ve bu siyasi düşünceden yola çıkılarak yapılan eylemlilikleri, kuruluşundan itibaren 10 yıllık bir periyotta incelenmeye çalışıldı. 1996'dan 2006'ya Türkiye'deki siyasi konjonktür, partinin oluşturmaya çalıştığı farklı bir sosyalizm yapısının uygulanmaya konulduğu alan oldu.

ÖDP, 1980 öncesi sol'un farklı fraksiyonlarının darbe sonrası dağılması ve pasifize edilmesinden sonra tekrar toparlanma ve birleşme döneminin bir ürünüdür. Yalnız bu birleşmeden önce sosyalist solun tartışması gereken Berlin Duvarı'nın yıkılması, Sovyet Rusya'nın parçalanması oldu.

Sosyalizm bitmiş miydi? Yoksa bu yıkıntıdan kendini yenileyerek mi çıkacaktı. Varılan ortak nokta tek bir sosyalizm modelinin olmadığıydı. Berlin duvarının altında kalan bürokratik sosyalizmdi. Yapılması gereken, kapitalizme ve emperyalizme karşı yeni bir sosyalizm modelinin oluşturulmasıydı. Bu model, ÖDP ile oluşturulmaya çalışılan Özgürlükçü Sosyalizm olacaktı.

Özgürlükçü sosyalizm yeni bir parti yapılanmasını da beraberinde getirmeliydi. Bu parti kitlesel bir parti olmalıydı. Mücadele sadece işçi sınıfı üzerinden değil, bütün emek kesimleri üzerinden yürütülmeliydi. Bürokratizmden uzak esnek bir parti yapılanması ve en önemlisi yukarıdan aşağı hiyerarşik bir yapılanma değil aşağıdan yukarıya özyönetimci, demokratik planlamacı bir anlayış oluşturulmalıydı.

Bu amaçla bir araya gelen gruplar ve kişiler 1990 başında başlattıkları bu birleşme sürecini 1996 yılında ÖDP'yi kurarak gerçekleştirmeye çalıştılar. İlk başta çeşitli sosyalist grupların bir çatı altında bir araya gelmesi sol kanatta bir hareketlenmeye ve çöşkuya neden olsa da bu birliktelik ve eylemlilik 1999 seçimlerinde bir başarıya vesile olmadı.

ÖDP'yi oluşturan grupların kendi kimliklerini koruma çabası, Kürt sorunu gibi konularda tutum farklılıkları, özgürlükçü sosyalizmin farklı yorumlamaları birlik projesinin 2000'li yıllarda yıkımına neden oldu. Bazı grupların monolitik yapılaraya geri dönmesi projenin, yöntemin, parti yapılanmasının anlaşılammış olduğunun ya da başarısız olduğunun bir göstergesidir.

Özgürlükçü sosyalizmi ve yeni parti yapılanmasını gruplarına anlatamayan bir parti, seçmenine bunu ne şekilde izah etmiş ve seçmen bunu ne ölçüde anlamış bu bir tartışma konusudur.

Ufuk Uras da özgürlükçü sosyalizmi eylemselleştirerek halka anlatamamaktan şikayetçidir. Uras, şöyle diyor: “*Şimdi bu sorun özgürlükçü sosyalizmi diyelim ki seçim döneminde aktüel siyaset içerisinde nasıl güncelleştireceksiniz? Seçimlere özgürlükçü sosyalizm vaat ederek giremezsiniz ki. Problemimiz de o. Günlük siyasete bunu nasıl tercüme edeceğimizi bilememek.*”⁴⁶¹

ÖDP'nin kuruluşundan itibaren hedefi solu birleştirmek ve toplumsal muhalefeti oluşturmaktır. Bu hedef doğrultusunda marjinal kesimleri, Kürtleri, yoksulları, ezilenleri bir araya getirmeye çalıştı. Seçmen ise ÖDP'yi yeri geldiğinde bir Kürt partisi olarak, yeri geldiğinde transseksüellerin partisi, yeri geldiğinde de feministlerin partisi olarak tanımlama yoluna gitti.

ÖDP, bu 10 yıllık zarf boyunca tam bir örgütlenme gerçekleştirmedi. Bu örgütlenememe hali toplumsal muhalefette birlikteliği sağlamak için ortaya koyduğu gökkuşağı projesini de eksiltti. Bu noktada her alana özel önem vermesi gerekirken, sendikal alanla diyalog tam olarak kurulamadı. Bu da parti için, işçileri örgütlemekte dezavantaj oldu.

Bunun yanında ÖDP'nin bu 10 yıllık süreçte kurumsallaşmasını ve 10 yılı aşan mücadelesini, yasal bir sosyalist parti için başarı sayabiliriz.

Partinin tüzüğündeki önseçim, rotasyon, pozitif ayrımcılık gibi uygulamaları içselleştirdiğini, bu sayede parti içi demokrasiyi uygulaması bakımından diğer partilere örnek teşkil ettiğini belirtebiliriz. ÖDP'nin, kadınların ikinci sınıf insan muamelesi görmelerinin engellenmesi, özgürlüklerine kavuşmaları, siyasi alanda varlık gösterebilmeleri için ayrıca mücadele ettiğinin altı çizilmelidir. Bu duruş, tabii ki özgürlükçü sosyalizmin feminist olmasından da kaynaklanmaktadır.

ÖDP, kitlesel eylemleriyle de gündemi takip etmiş, zaman zaman muhalif kesimi yanına çekmeyi başarmıştır. “Ya hesap verecekler ya halk süpürecek”, “Ne Refahyol ne hazır ol”, “yurttaş adalet arıyor”, “bir arada yaşamı savunalım” belki de akla ilk gelen ve kitleselliği ile etki yaratan eylemlerdir. Parti sadece kendisinin değil

---

⁴⁶¹ Ufuk Uras ile yapılan görüşme, 28 Ağustos 2006.

ortak organize edilen 1 Mayıs gibi, savaş karşıtı eylemler gibi kitlesel gösterilere de katılmıştır.

ÖDP, kapitalist küreselleşmeye karşı, enternasyonalizm çerçevesinde yalnızca yerel, ulusal değil bölgesel ve küresel ölçekte de mücadelesini sürdürmüştür. Emegın Avrupası'nı yaratmak için Avrupa'daki sol partilerle irtibat kurulmuş ve işbirliği sağlanmıştır. ÖDP, Avrupa Anti-Kapitalist Sol Partilerin baştan beri üyesi ve kurucularından biridir. Ayrıca Avrupa Sol Partisi'nin de üyesidir. Bu iletişim Yunanistan ve Kıbrıs'taki partilerle de kurulmuştur. İletişim kurulan ve ittifak sağlanan bu sol partiler, ÖDP'nin kongrelerine katılmaktadır.

ÖDP, kendini yenileyerek projelerini gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. ÖDP yönetim kademesi ve üyeleri bunu özgürlük ve dayanışmanın sesini yükselterek gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Hepsi de Can Yücel'in ÖDP için yazdığı şiirdeki gibi:

*Ölüm tarafından
asla asimile edilmemiş
bir yurttaşınız olarak
dayandım dayanışma kapınıza
yaşasın özgürlük diye bastırarak⁴⁶²*

---

⁴⁶² Alpat, Sözlük, s. 222.

KAYNAKLAR

Resmi Yayınlar:

“Çalışma Raporları, Kararlar, Seçim Bildirgeleri”, **ÖDP Belgeler 1**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Program ve Tüzük, Basım yeri ve yılı belirtilmemiş. (9 Nisan 2006’da kabul edilen program ve tüzük)

ÖDP, Program ve Tüzük, Ordem yay., Basım yeri belirtilmemiş, 2003.

OLUÇ, Saruhan, **Özgürlükçü Sosyalizm**, Eğitim Dizisi 1, 15 Ekim 2005 tarihinde İstanbul’da yapılan Bölge Eğitimi’nde Saruhan Oluç’un yaptığı sunuş. Basım yeri ve tarihi yok.

Gazeteler:

Cumhuriyet

Hürriyet

Milliyet

Sabah

Radikal

Yeni Gündem

Evrensel

Yeni Yüzyıl

Türkiye

Yeni Şafak

V Özgürlük

Finansal Forum

2000’de Yeni Gündem

Dergiler:

Birikim

Gelecek

Artı Haber

Gerçek Hayat

Sosyal Demokratik Değişim

Yeni Harman
Sosyalist Demokrasi İçin Yenyol
Mürekkep
LeMan
Öküz

Ansiklopediler:

Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi
Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi

Kitaplar ve Makaleler:

HUBERMAN, Leo. **Sosyalizmin Alfabeti**, Şimal Kitabevi Yayınları, İzmir, 1999.
TANÖR, Bülent. “Türkiye Sevr Tehlikesi Karşısında Değil”, **Sol Geleceği Tartışıyor**, Düz. Oral Çalışlar, Barış Doster, İstanbul, 2000, s. 10.
KONGAR, Emre. **21. Yüzyılda Türkiye**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004.
ORAN, Baskın. **Türk Dış Politikası**, Cilt II:1980-2001, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 25.
AHMAD, Feroz. **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Doruk Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 266.
AYTEMUR, Atilla. “Sosyalist Solun Parti Serüveni”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, Cilt 15, 1996, s. 1281.
BALLI, Rafet. **Sosyalist Sol Konuşuyor**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1989, s. 22.
MISIR, Mustafa Bayram ve Mehmet Horuş. **Tarihsel Seyri İçinde ÖDP -Sol'un Yakın Kısa Tarihi ve ÖDP Üzerine-**, Ütopya Yayınları, Ankara, 1999.
ALPAT, İnönü. **Popüler Türkiye Solu Sözlüğü**, Mayıs Yayınları, İzmir, 2003
PERİNÇEK, Doğu. **ÖDP'nin Kimliği**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998
YALÇIN, Hasan. **Neoliberal Sol**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2005
AYTEMUR, Atilla. “Militan Bilinci Üzerinden Siyaset Kurulmaz”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirer, Güncel Yay., İstanbul, 1996, s. 31.
AREN, Sadun. **Puslu Camın Arkasından**, İmge Kitabevi, Ankara, 2006
FORTA, Bülent. “Şimdi Yeni Bir ÖDP Tasarlamak Zorundayız”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirer, Güncel Yay. , İstanbul, 1996, s. 66.

- KAYILI, Erkan. “Aşağı Kalır Mıyız, Atatürk Spor Salonu’nu İstedik”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirer, Güncel Yay. , İstanbul, 1996, s. 101.
- YÜCEL, M. Serhan. **Türkiye’nin Siyasal Partileri (1859-2005)**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2006.
- KAYNAR, Mete Kaan. **Cumhuriyet Dönemi Siyasal Partileri 1923-2006**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007, s. 297.
- URAS, Ufuk. **Başka Bir Siyaset Mümkün**, İthaki Yay., İstanbul, 2003.
- SENAN, Emre. “Parti Binalarına Başkanın Karikatürünü Asalım”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirer, Güncel Yay. , İstanbul, 1996, s. 93.
- “Devrimci Yol”, **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, Cilt: 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2258
- MÜFTÜOĞLU, Oğuzhan. “Devrimci Yol Üzerine Notlar”, **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, Cilt: 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2250-2253.
- “Kurtuluş”, **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, Cilt: 7, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988, s. 2268.
- ÇULHAOĞLU, Metin. “Parti Olmayan Parti Aksaklık Olmayan Aksaklık”, **ÖDP Kendini Anlatıyor**, Röp. Belgin Demirer, Güncel Yay., İstanbul, 1996, s. 252.
- İNSEL, Ahmet. “Hangi Özgürlük ve Dayanışma”, **Birikim**, Sayı: 82, Şubat 1996, ss. 11-14.
- BORA, Tanıl. “Parti ve ‘Keşke’”, **Birikim**, Sayı: 82, Şubat 1996, ss. 15-17.
- ÖZKONUR, K. Kerim. “ÖDP Kurulurken: Refleksle Bilinç Arasında”, **Birikim**, Sayı: 82, Şubat 1996, ss. 18-20.
- KOZANOĞLU, Hayri. “Yeni Bir Dönem İçin Yeni Bir Program!”, Röp. Barış Alp Özden, **Gelecek Dergisi**, Sayı: 31, Nisan 2006, s. 24.
- TAŞ, Alper. “Program Tartışmamıza Genel Bir Bakış”, **Gelecek Dergisi**, Sayı: 28, Ocak 2006, s.47.
- “Program Tartışmasına Yaklaşım”, **Gelecek Dergisi**, Sayı: 26, Ekim 2005, s.23.
- “Program ve Tüzük Kongresi Sonuç Bildirgesi”, **Gelecek Dergisi**, Sayı: 32, Mayıs 2006, s.50-51.
- ÇAVDAR, Tevfik. **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi**, İmge Yay. , Ankara, 2004.

- BERBEROĞLU, Enis. **Susurluk 20 Yıllık Domino Oyunu**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.
- DÜZEL, Neşe. **Türkiye'nin Gizlenen Yüzü**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.
- DÜNDAR, Can ve Celal Kazdağlı, **Ergenekon**, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2005.
- AKŞİN, Sina. "Siyasal Tarih (1995-2003)", **Yakınçağ Türkiye Tarihi 2**, Milliyet Kitaplığı, İstanbul, s. 170.
- DONAT, Yavuz. **Öncesi ve Sonrasıyla 28 Şubat**, Bilgi Yayınları, Ankara, 1999.
- PERİNÇEK, Doğu. **28 Şubat ve Ordu**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000.
- BAYRAMOĞLU, Ali. **28 Şubat Bir Müdahalenin Güncesi**, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- CEVİZOĞLU, Hulki. **Generalinden 28 Şubat İtirafı 'Postmodern Darbe'**, Ceviz Kabuğu Yayınları, Ankara, 2001.
- DEMİRER, Temel ve Sibel Özbudun. **ÖDP: İmkanlar ve Sorunlar**, Öteki Yayınevi, Ankara, 1998.
- NTV **On Yıl**, Doğuş Yayınları, İstanbul, 2005.
- BULUT, Faik. **Kürt Sorununa Çözüm Arayışları**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- GÜLBAY, Metin ve Murat Ören. **Geleceğin Solu, Solun Geleceği**, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- URGAN, Mina. **Bir Dinazorun Anıları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998.
- ÖZBUDUN, Sibel ve diğerleri. **ÖDP Yazıları** (Tartışmalar – Belgeler), Ütopya Yayınları, Ankara, 2001.
- BELGE, Murat. **Türkler ve Kürtler: Nereden Nereye?**, Birikim Yayınları, İstanbul, 1996
- YALANSIZ, Nedim. **Türkiye'de Koalisyon Hükümetleri 1961-2002**, Buke Yayınları, İstanbul, 2006.
- BORATAV, Korkut. "Finansal Çalkantılar, Finansal Krizler", **Yakınçağ Türkiye Tarihi 2**, Milliyet Kitaplığı, İstanbul, s. 230.
- DOĞAN, Görkem. "Özelleştirme Saldırısını Geniş Okumak", **Gelecek**, Sayı: 25, Eylül 2005, s. 26.
- TEMELLİ, Sezai. "Özelleştirme: Kamusal Yaşamın Çöküşü", **Gelecek**, Sayı: 25, Eylül 2005, s. 28.

AKÇAY, Ümit. Özgün Akduran, “Özelleştirmelere Nasıl Bakmalı?”, **Gelecek**, Sayı: 25, Eylül 2005, s. 33.

URAS, Ufuk. “Somut Sorunlar Üzerinden Politika Yapıyoruz”, **Birikim**, Sayı: 92, Aralık 1996, s. 25-26.

DEMİR, Hülya. “ÖDP’de Bağımsızlık Bir Duruş Mu, Bir Durak MI?” **Birikim**, Sayı: 146, Haziran 2001, s. 26-29.

“Sema Pişkinsüt ÖDP’den Aday”, **Gelecek**, Sayı: 6, Ekim 2002, s. 3.

“Kıbrıs’a Barış Mayası”, **Gelecek**, Sayı: 2, Mayıs 2002, s. 4.

URAS, Ufuk. “Kıbrıs’ta Umuda Muhtacız...”, **Gelecek**, Sayı: 4, Temmuz-Ağustos 2002, s. 14.

Tezler:

Çiçek, Nazan. “Yeni Sol Argümanlar Işığında Özgürlük ve Dayanışma Partisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara, 2000.

Kaynak Kişiler:

Ufuk Uras (ÖDP Genel Başkanı) (28.08.2006)

Hayri Kozanoğlu (ÖDP Genel Başkanı) (29.08.2006)

Alper Taş (ÖDP Genel Başkan Yrd.) (29.08.2006)

İnternet Adresleri:

http://www.antikapitalist.net/makale/turkiye/donem-analizi1_aralik01.htm (Erişim Tarihi: 15.12.2007)

<http://www.tbmm.gov.tr/partiler/partiler.htm> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)

<http://www.marxists.org/turkce/konu/turkiyekom/1981-2005/index.htm> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)

<http://www.milliyet.com.tr/2000/07/20/siyaset/siy03.html> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)

http://www.geocities.com/devrimciparti/nediyor/ne_diyor_dogan.html (Erişim Tarihi: 15.12.2007)

<http://www.ip.org.tr/lib/pages/detay.asp?goster=tbelgeler&belgetur=1> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)

<http://www.haksoz.20m.com/turksolu.htm> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.sdp.org.tr> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.haksoz.20m.com/turksolu.htm>. (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.karahat.com/f/viewtopic.php?t=131> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.geocities.com/inadinayasam/cliff.htm> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.anayasa.gen.tr/2820sk.htm> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.yzk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://uludagsozluk.com/k/post-fordizm/> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=-64962> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Kontrgerilla> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.itusozluk.com/goster.php/paralize+olmak> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.belgenet.com/eko/21subat01.html> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
http://www.odp.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=105&tipi=3&sube=0 (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.bianet.org/bianet/kategori/siyaset/2564/odpde-kol-yenden-cikiyor> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.ozgurlukvedayanisma.de/Secim/Ittifak/Ittifak.htm> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://membres.lycos.fr/gazete/ittifaka%20sendikalardan%20destek.htm> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.netgazete.com> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=13376> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=48418> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=199197> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=209716> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=110621> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)
<http://www.sesonline.com> (Erişim Tarihi: 15.12.2007)

EKLER

EK 1

Siyasi Partiler Kanunu 4. Bölüm

İl Teşkilatı

Madde 19- Siyasi partilerin il teşkilatı; il kongresi, il başkanı, il yönetim kurulu ve il disiplin kurulundan oluşur.

İl kongresi, sayısı altıyüzden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden oluşur. O ilin partili milletvekilleri ile yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir. Geçici yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılma hakkına sahiptirler. Ancak geçici il yönetim kurulu başkanı ve üyelerinden delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakları yoktur.

(Değişik: 23/5/1987 – 3377/11 md.) İl kongresi, büyük kongrenin yapılmasına engel olmayacak şekilde parti tüzüğünde gösterilen süreler içinde toplanır.

(Değişik: 21/5/1987 – 3370/6 md.) İl yönetim kurulu, parti tüzüğünün göstereceği sayıda üyeden oluşur. Bu sayı 7'den az olamaz.

İl başkanı ile il yönetim kurulu il kongresince seçilir. İl başkanı ile yönetim kurulunun, seçim şekli ve merkez karar ve yönetim kurulunca hangi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı parti tüzüğünde gösterilir. El çektirme kararı, 101 inci maddenin (d-1) bendinde gösterilen haller dışında yetkili kurulların üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oyla alınır. İşten el çektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden itibaren kırkbeş gün içinde il kongresi toplanarak yeni il yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde il kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

(Değişik: 28/3/1986 – 3270/5 md.) İl başkanı en çok üç yıl için seçilir. (Mülga: 17/5/1990 – 3648/1 md.) İl teşkilatında bir il disiplin kurulu bulunur. İl disiplin kurulunun üye sayısı ve bu üyelere aranacak nitelikler parti tüzüğünde belirtilir.

Bu maddede yazılı kurulların; görev ve yetkileriyle yedek üyelerinin sayısı, nasıl seçileceği ve ne suretle göreve çağrılacağı parti tüzüğünde açıklanır.

İlçe Teşkilatı

Madde 20- (Değişik: 31/3/1988 – 3420/3 md.) Siyasi partilerin ilçe teşkilatı, ilçe kongresi, ilçe başkanı, ilçe yönetim kurulu ve belde teşkilatından meydana gelir. Parti tüzüğünde ilçe disiplin kurulu teşkili de öngörülebilir. Bir ilçede teşkilatlanma, ilçe sınırları içerisindeki beldelerin en az yarısında teşkilat kurmayı gerektirir. Belde sayısı üç veya daha az ise beldenin sadece birinde teşkilat kurulmuş olması yeterlidir.

(Değişik: 31/3/1988 –3420/3 md.) İlçe kongresi, ilçe ve çevresindeki köy ve mahallelerde partinin son genel seçimde aldığı oy sayısına göre, seçime katılmamış partilerde ise üye sayısına göre, bu Kanununun 10 uncu maddesinde gösterilen siyasi partiler sicilinde kayıtlı ilgili parti üyelerinin seçtikleri, sayısı 400'ü aşmayan delegelerden oluşur. İlçe yönetim kurulu ve varsa ilçe disiplin kurulu başkan ve üyeleri ilçe kongresinin tabii üyeleridir. Geçici ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılma hakkına sahiptir. Ancak geçici ilçe yönetim kurulu başkan ve üyelerinden delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakkı yoktur.

(Değişik : 28/3/1986 – 3270/6 md.) Delege seçimleri; köy ve mahallelerde partinin bu yerlerde son genel seçimde aldığı oy miktarı, seçime katılmamış partilerde ise üye sayısı esas alınmak suretiyle bu yerlere verilecek kontenjanlara göre yapılır. Köy ve mahallelerdeki üye sayısı delege kontenjanı verilmesini gerektiren nispetin altında ise bu durumdaki köy ve mahallelerin diğer köy ve mahallelerle birleştirilerek delege seçilmesi mümkündür.

Yapılan delege seçimleri bir tutanakla tespit edilerek, tutanak parti ilçe başkanlığına gönderilir.

Parti tüzüğünde, münhasıran delege seçimi işlemlerini yürütmek üzere köy veya mahallelerdeki üyelerden birinin görevlendirilmesi öngörülebilir.

Delege seçimiyle ilgili diğer hususlar parti tüzüğünde gösterilir.

(Değişik: 23/5/1987 – 3377/12 md.) İlçe kongresi, il kongresinin yapılmasına engel olmayacak şekilde parti tüzüğünde gösterilen süreler içinde toplanır.

(Değişik: 21/5/1987 – 3370/7 md.) İlçe yönetim kurulu, parti tüzüğüne göre gösterileceği sayıda üyeden oluşur. Bu sayı 5'ten az olamaz.

İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu ilçe kongresince seçilir. İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulunun; seçim şekli ve il yönetim kurulunca veya merkez karar ve yönetim kurulunca hangi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı parti tüzüğünde gösterilir. El çekirme kararı 101 inci maddenin (d-1) bendinde gösterilen haller dışında yetkili kurulların üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oyla alınır. İşten el çekirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde ilçe kongresi toplanarak yeni ilçe yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde ilçe kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

(Değişik: 28/3/1986 – 3270/6 md.) İlçe başkanı en çok üç yıl için seçilir. (Mülga: 17/5/1990 – 3648/1 md.)

Bu maddede yazılı kurulların görev ve yetkileri ile yedek üyelerinin sayısı ve ne suretle göreve çağrılacağı parti tüzüğünde gösterilir.

Siyasi partilerin, illerin merkez ilçelerinde teşkilat kurmaları hususunda ilçe teşkilatına ilişkin hükümler uygulanır.

Seçimlerin Yapılması

Madde 21- Siyasi partilerin genel merkez, il ve ilçe organları seçimleri ile il kongresi ve büyük kongre delegelerinin seçimleri, yargı gözetimi altında gizli oy ve açık tasnif esasına göre aşağıdaki şekilde yapılır.

Seçim yapılacak büyük kongreyle il ve ilçe kongrelerinin toplantılarından en az onbeş gün önce, kongreye katılacak parti üyelerini belirleyen listeler, büyük kongreyle il kongreleri için Yüksek Seçim Kurulunun önceden belirleyeceği seçim kurulu başkanına, ilçe kongreleri için o yer ilçe seçim kurulu başkanına ilçede birden fazla ilçe seçim kurulunun bulunması halinde birinci ilçe seçim kurulu başkanına iki nüsha olarak verilir. Ayrıca toplantının gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk sağlanamadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususlar da bildirilir.

Seçim Kurulu Başkanı, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacakları

belirleyen liste ile yukarıdaki fıkrada belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar kongrenin toplantı tarihinden yedi gün önce siyasi partinin ilgili teşkilatının bulunduğu binada asılmak suretiyle ilan edilir. İlan süresi üç gündür.

İlan süresi içinde, listeye yapılacak itirazlar hakim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin olarak karara bağlanır. Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar, hakim tarafından onaylanarak siyasi partinin ilgili teşkilatına gönderilir.

(Değişik: 28/3/1986 – 3270/7 md.) Kongrelerde yapılacak seçimler ilgili seçim kurulunun gözetimi ve denetiminde yapılır. Bu seçimlerin usul ve şekilleri ile seçimlerde kullanılacak oy pusulası ve listelerin tanzim tarzı siyasi partilerin tüzük ve kongre yönetmelikleri ile düzenlenir.

(Değişik: 28/3/1986 – 3270/7 md.) Seçim kurulu başkanı, bir başkan ile iki üyeden oluşan yeteri kadar seçim sandık kurulu oluşturur. Sandık kurulu başkanı ile bir üyesi memurlar, diğer üyesi de aday olmayan parti üyeleri arasından seçilir. Ayrıca her sandık için aynı şekilde üçer yedek üye de belirlenir. Seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda, kurula memur üye başkanlık eder.

Seçim sandık kurulu, kanunun ve parti tüzüğünün öngördüğü esaslara göre seçimlerin yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli olup, bu görevleri seçim ve tasnif işleri bitinceye kadar aralıksız olarak devam eder.

(Değişik: 31/10/1990 – 3673/1 md.) Listede adı yazılı bulunmayanlar oy kullanamazlar. Oylar, oy verenin nüfus hüviyet cüzdanı veya resimli üyelik kimlik kartı veya kimlik tespiti amacıyla düzenlenmiş resmi belge ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Oylar, oy verme sırasında sandık kurulu başkanınca verilen, seçim kurulu başkanınca mühürlenmiş ve adayları gösterir listelerin tüzük ve kongre yönetmeliklerinde gösterilen usule uygun bir şekilde işleme tabi tutularak sandığa atılması suretiyle kullanılır. Oy kullanma ve oyların muteberlik şekil ve şartları siyasi partilerin tüzük ve kongre yönetmelikleri ile düzenlenir.

Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tespit edilip, seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır. Tutanakların bir örneği seçim yerinde

asılmak suretiyle ilan edilir. Kullanılan oylar ve diğler belgeler, tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süre ile saklanmak üzere seçim kurulu başkanlığına verilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar hakim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır.

Hakim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde bir aydan az ve iki aydan fazla bir süre içinde olmamak üzere seçimlerin yenileneceği tarihi tespit ederek ilgili siyasi partiye bildirir. Belirlenen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile kanunun öngördüğü diğler hükümlere uygun olarak yürütülür.

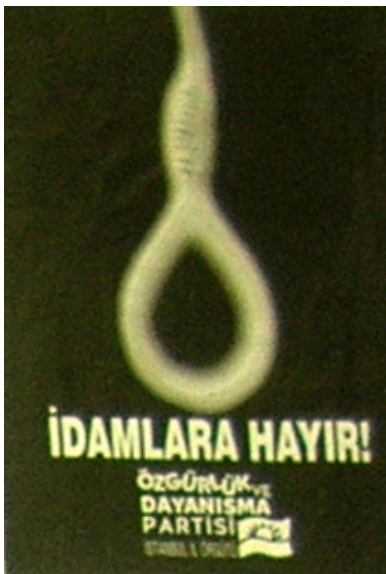
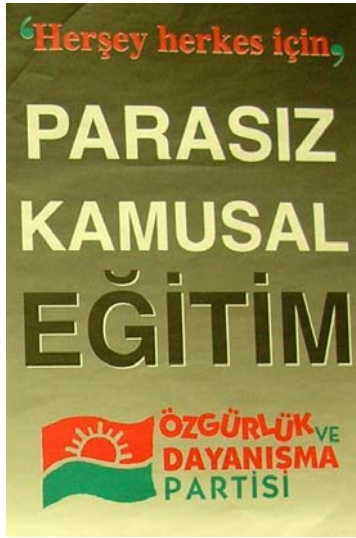
İlçe seçim kurulu başkanı ve seçim sandık kurulu başkanı ile üyelerine, “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun”da belirtilen esaslara göre Genel Bütçeden ücret ödenir.

Seçimler sırasında sandık kurulu başkan ve üyelerine karşı işlenen suçlar, Devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılır.

Ek 2: Afişler

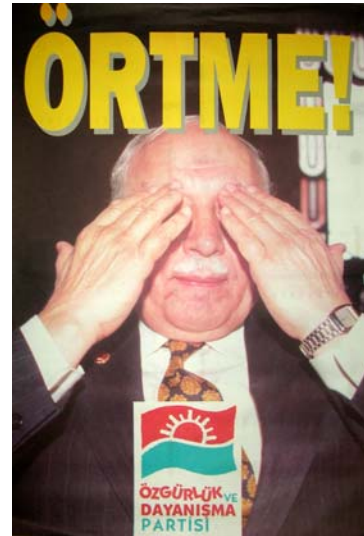
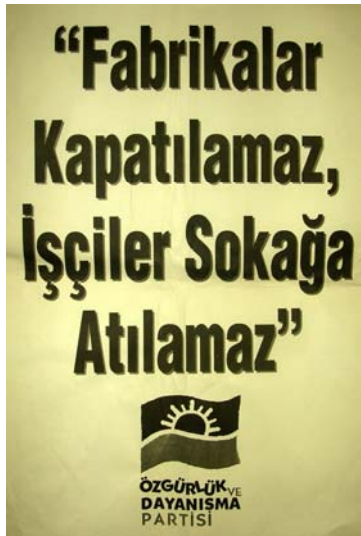

**NE REFAHYOL!
NE HAZIROL!**

**ÖZGÜRLÜK VE
DAYANISMA
PARTİSİ**

25 Mayıs
Pazar günü
saat 13:00 de
Sultanahmet'teyiz.

**8m²'de
yaşayabilir
misiniz?**

**F^(hücre)
tipi** çözüm değil

Ayrımsız
GENEL AF

**ÖZGÜRLÜK VE
DAYANISMA
PARTİSİ**

**GÖKKUŞAĞI
İÇİN BULUŞUYORUZ !**

ONUR AHIN ZOGASI BEREPİ PAVUZ BİNGÖL GRUP ÜNİVERSİTESİ MEHMET
GÜMÜS NİZİLİMAN TUHAL ÖLÇAY AHU SAGLAM VEZEL SAHMAN
Hastaneçielal ÖDP İnceci Başkan ÖZGÜRLÜK VE DAYANISMA PARTİSİ İSTANBUL İL ÖRGÜTÜ

**ÖZGÜRLÜK VE
DAYANISMA
PARTİSİ**

**ÖZELLEŞTİRMEYE
HAYIR !**

**KİT' lere
Emekçi Denetimi...**

**KÜRESEL SALDIRIYA KARŞI
KÜRESEL DİRENİŞ**

**ÖZGÜRLÜK VE
DAYANISMA
PARTİSİ**
İSTANBUL İL ÖRGÜTÜ

MAYIS'a

**Ya hesap
verecekler.
Ya halk
süpürecek!**

**ÖZGÜRLÜK VE
DAYANISMA
PARTİSİ**

**ilk aşk
unutulmaz**

**EVET
EN SOL'A**

ÖDP